

Bulletin of the Dept. of Indian History and Archaeology No. 6.

GENERAL EDITOR :

PROFESSOR K. A. NILAKANTA SASTRI.

VELUGŌṬIVĀRIVAMŚĀVALI

VELUGŌTIVĀRIVAMŚĀVALI

Edited with Introduction

39285

BY

N. VENKATA RAMANAYYA, M.A., PH.D.,
Reader in Indian History and Archaeology,
University of Madras.

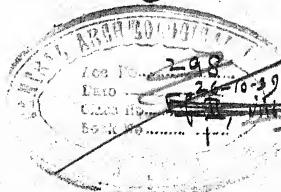
K415

929.7999545

Ven

Ref 954.5
Ven

~~894.8131~~

~~Fec 11~~
Ram

UNIVERSITY OF MADRAS

1939

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 39205.....

Date..... 1. 2. 63.....

Call No. 929.7999545 / Ven

Ref. Lib. Central Library C-18 26-10

PREFACE

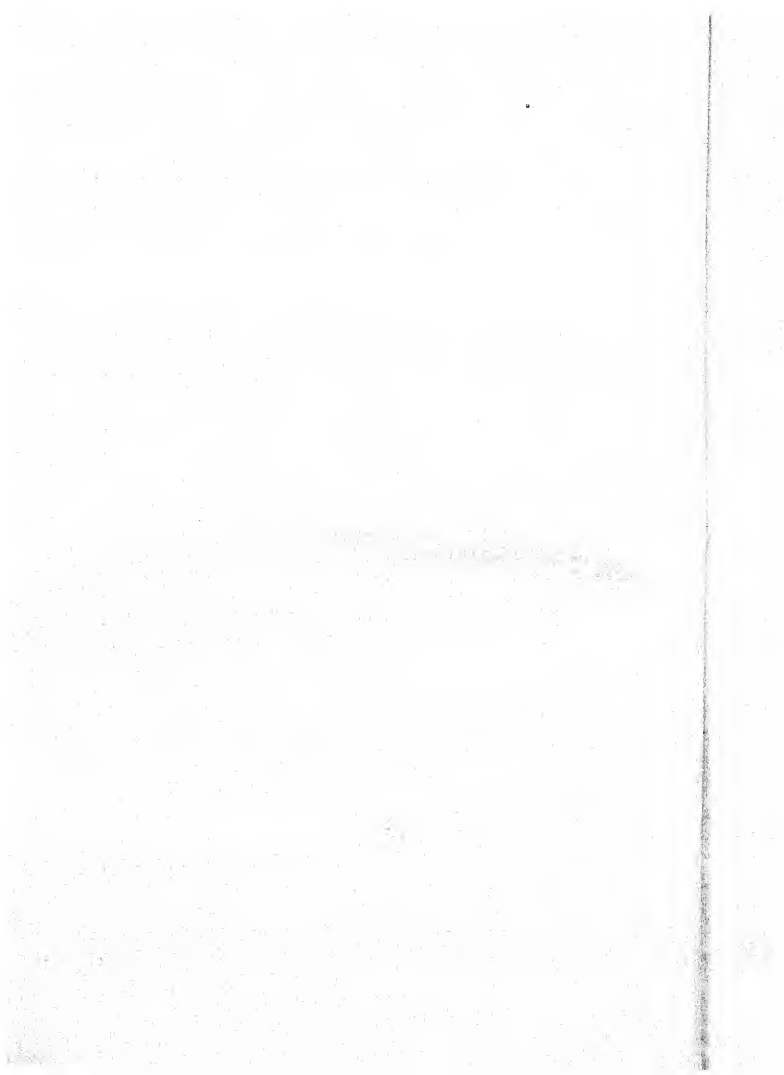
The present edition of the *Velugōṭivārivamśāvali* is based upon two manuscripts of the Mackenzie collection preserved in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, bearing the Nos. 15-4-3 and 14-4-17 of which the latter is but a copy of the former. No other manuscript of the chronicle is known to exist. Although the latter has no independent value of its own, it proved quite useful in correcting the scribal errors in several places, and without it, the task of editing the work would have been far more troublesome than it has actually turned out. In preparing the present edition both the manuscripts have been utilised, and they are referred to as 'A' and 'B' respectively in the foot-notes for the sake of convenience. While the printing of the text of the work was nearing completion, a printed copy of the chronicle struck at Venkatagiri in 1890 was placed in my hands through the kindness of H. H. The Rajah of Venkatagiri. Unfortunately it turned out to be a verbatim reproduction of the manuscript in the Madras Government Oriental Manuscripts Library with all its textual corruptions and scribal mistakes in addition to numerous printing errors. The genealogical table appended to this work is taken from the Family History of Venkatagiri Rajas, printed at Madras in 1922 and retained without any modification.

In preparing the text for the press, I received considerable help from Messrs. M. Ramakrishna Kavi, Śrīpāda Lakshmiṇipati Sastri, the Junior Lecturer in Telugu, Madras University, and Vēṭūri Prabhakara Sastri of the Madras Government Oriental Manuscripts Library. Messrs. Kavi and Lakshmiṇipati Sastri rendered valuable assistance in correcting and restoring the proper text. Vidwan G. Subbaramayya, the former Editor of the *Bharati*, revised the text, and corrected the proofs with great patience. Prof. K. A. Nilakanta Sastri, the Professor of Indian History and Archaeology, Madras University, and Mr. A. S. Ramanatha Aiyar of the Epigraphy Department, Madras, kindly revised the Introduction and offered their valuable criticisms and suggestions. Mr. M. Venkataramayya kindly checked the references and prepared the index. I offer them all my grateful thanks for their unvarying help. The proprietors of Rao Brothers and the G. S. Press have earned my gratitude for the excellent manner in which they have carried out the printing.

I thank the Syndicate of the Madras University for kindly sanctioning the publication of the work as a Bulletin of the University Department of Indian History.

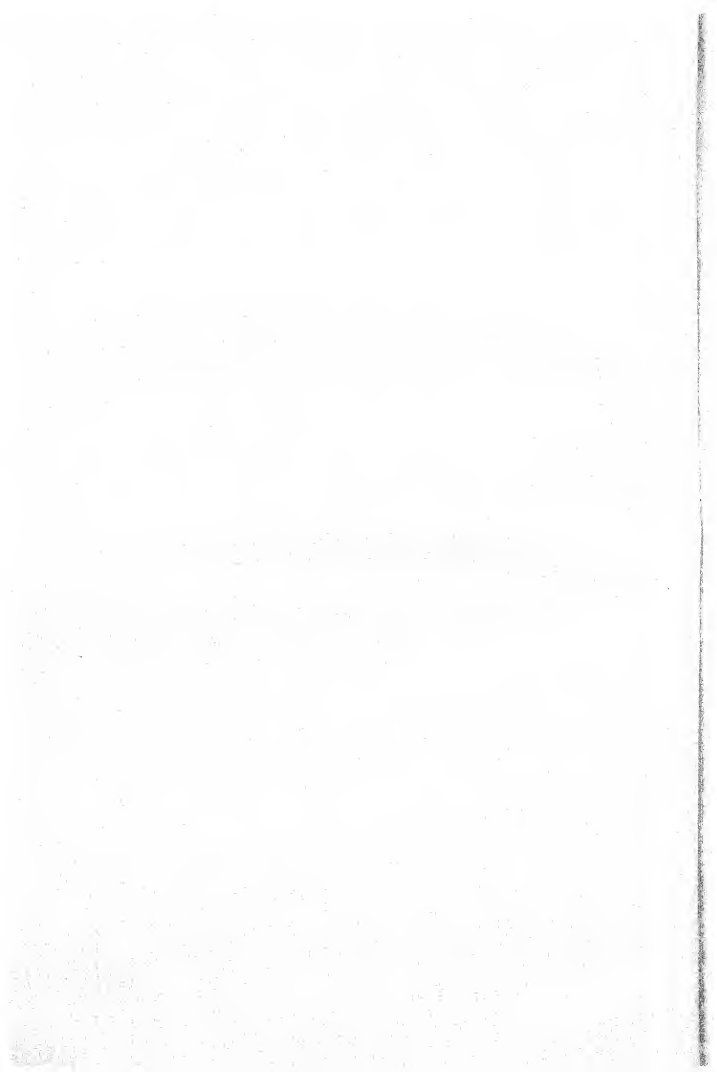
University of Madras,
17th July 1939.

N. V. R.

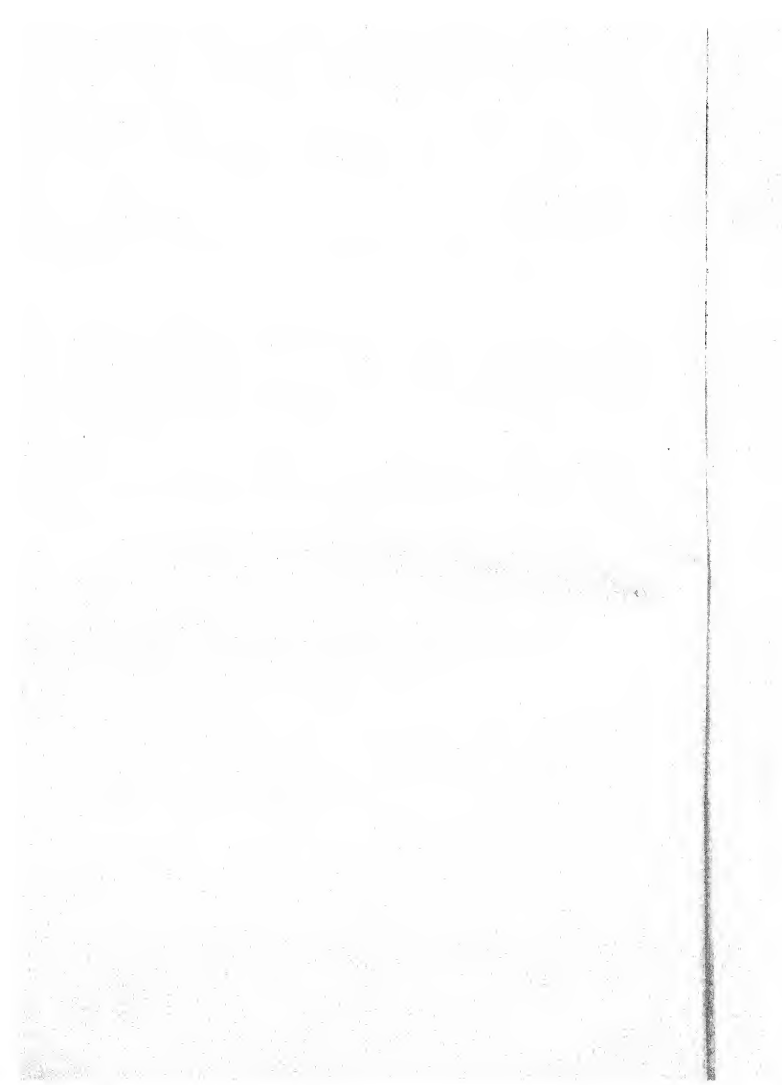
ABBREVIATIONS

E.C.	.. Epigraphia Carnatica.
E.D.	.. Elliot and Dowson : History of India as told by its own historians.
E.I.	.. Epigraphia Indica.
I.A.	.. Indian Antiquary.
J.A.H.R.S.	.. Journal of the Andhra Historical Research Society.
J.T.A.	.. Journal of the Telugu Academy.
L.R.	.. Local Records (C. P. Brown).
Mac. Mss.	.. Mackenzie Manuscripts.
M.E.R. (A.R.E.)	.. Madras Epigraphical Report.
S.I.I.	.. South Indian Inscriptions.

CONTENTS

	PAGES
INTRODUCTION ..	1-60
GENEALOGICAL TREE OF THE RAJAHS OF THE VELUGODU FAMILY ..	61-62
TEXT IN TELUGU ..	1-156
INDEX TO THE TELUGU TEXT ..	157-168
INDEX TO INTRODUCTION ..	169-174

INTRODUCTION

Nature of the work.

The *Velugōṭivārivamśāvali* is a work of considerable historical importance. It is a motley collection of verses interspersed with prose passages mostly composed by the bards (*Vandis* and *Māga-dhas*) in praise of the chiefs of the Rēcerla or Velugōḍu family who extended to them their patronage. Occasionally, however, verses culled from other sources are also met with, e.g., the epitaph of Singaya Rāyapa by the poet Mallana and the stanzas from the *Bhānumatīpariṇayam* of Reṇṭūri Rangarāju. As the bards and their patrons in whose praise the verses were composed, did not all belong to one age, it is difficult to assign the work to any particular period. The work seems to have grown with time. The verses composed by bards were carefully preserved and arranged from time to time in their chronological order, so that within a few generations they assumed the form of a family chronicle. Though the manner of its growth has preserved contemporary references to events that happened long ago, it has impaired its value to some extent as a work of art. The bards for the most part were men of little learning and no culture. They often betray ignorance of the rudiments of grammar and prosody. Moreover, they frequently indulge in the use of provincialism and slang and lay no great claim to dignity and taste. As verses of several writers of different ages and of varying degrees of learning are gathered together in it, the work presents a bewildering variety of style ranging from the sublime majesty of Śrīnātha's verse to the worst form of doggerel.

Two works of recent origin, the *Velugōṭivārivamśacaritra*, and the *Rāvuvamśacaritra*, which are mainly based on the *Vamśāvali* have been cited wherever necessary in the course of this essay, when they give a divergent account.

The historical importance of the family.

The Velugōḍu family to which the chiefs of Venkaṭagiri belong is one of the most ancient royal families in South India. They first came into prominence during the reign of the Kākatiya monarch, Gaṇapati who ruled at Warangal from 1198 to 1263 A.D., and played an important part in the wars of his successors. They

obtained from them extensive estates in the neighbourhood of the capital. After the dissolution of the Kākatiya kingdom, they became the subjects of the Mussalman Emperors of Delhi like the other Hindu chiefs; but taking advantage of the rebellion of Kāpaya Nāyaka, they asserted their independence and established themselves in the mountainous tracts of Nalgonḍa. They could not maintain their independence long, as they came into conflict with the major kingdoms in their neighbourhood. They had to wage wars on the Bahmani Sultans of Gulburga, the Rāyas of Vijayanagara and the Gajapatis of Orissa. In this unequal struggle they gradually lost ground, abandoned their original habitat and migrated to Karṇāṭaka, where they became the subordinates of the Rāya and fought his battles against his enemies, specially the Muhammadans. The Velugōṭivāriṁśāvaḷi, which is a chronicle of the family, gives much valuable information about the wars which the Velugōḍu chiefs waged on the kings of Vijayanagara, Koṇḍaviḍu, Rajahmundry, Cuttack and Bidar. Besides, it describes several rebellions and domestic troubles within the Vijayanagara empire, of which nothing is known from other sources. Therefore, its value to the student of South Indian history cannot be easily overestimated.

The founder of the Rēcerla clan, of which the Velugōḍu family is an offshoot, was a farmer of the village Anumanagallu called Cevvi Reḍḍi, the son of Cēyūr Pōli Reḍḍi of Anumanagaṇṭi gōtra. The Velugōṭivāriṁśāvaḷi contains two versions of the story of Cevvi Reḍḍi, which do not agree with each other fully. According to one version, Cevvi Reḍḍi discovered by chance a treasure trove, to take possession of which he had to sacrifice his faithful Pariah servant Rēca, who willingly offered himself as the victim. In pursuance of a promise which he made, Cevvi Reḍḍi changed the name of his gōtra into Rēcerla in commemoration of his servant who had cheerfully faced death for his benefit. He was also obliged to adopt a new name, as a consequence of an encounter with a Vētāla, a kind of demon. One evening while he was returning home from his field after dusk, he is said to have been attacked by a Vētāla who resided in a way-side banyan tree. Undaunted by the sudden onset of the demon, Cevvi Reḍḍi bravely defended himself with a club which he was carrying in his hand at that time. The demon who was pleased with the manifestation of his courage conferred on him certain favours and vanished. The news of Cevvi Reḍḍi's encounter with Vētāla was bruited abroad, and people began to call him Bētāla Reḍḍi, by which name he became famous all over the country. At last, king

Gaṇapati who heard of his story, invited him to his court at Warangal and bestowed on him several favours including the government of a district.

The other version narrates a somewhat different story. Rēca, a Pariah servant of Cevvi Redḍi, who was ploughing a field protected by a Bhairava in the south of Old Anumanagallu, discovered an inscribed copper-plate which lay hidden in the ground. He showed the plate to his master who deciphered the inscription contained thereon. It ran as follows: "O Bhairava, surrender the nine lakhs (of cash) to him who offers a sacrifice." On hearing the contents of the inscription read out to him, Rēca volunteered to be the victim, so that his master might get hold of the wealth, provided that he agreed to add the term 'Ēca' to the names of his descendants, and accept sandal and *akṣatas* from the hands of Pariahs on the occasion of marriage in their households. Cevvi Redḍi accepted these conditions, and having sacrificed Rēca, took possession of the money. He founded a new village and named it Rēcerla in commemoration of his selfless servant.

Though these stories differ ever so much from each other, they are in agreement on two points: viz., (1) that Cevvi Redḍi rose to prominence by the discovery of a treasure trove; and (2) that he managed to take possession of it by the devotion of his Pariah servant. It is not possible to accept these stories as historical. They seem to have been invented at a time when the Velugōḍu chiefs, having risen to fame and glory, began to feel that the common obscure peasant Cevvi Redḍi was too humble an ancestor for them. They wove incredible legends around his name and transformed him into a demi-god worthy of the great warriors who claimed descent from him.

Second generation: Dāma, Prasāditya and Rudra.

Cevvi Redḍi who, in virtue of his successful encounter with the Vētāla, acquired the name of Bēti Redḍi, had three sons, Dāma, Prasāditya, and Rudra. Of these the most distinguished was Prasāditya who appears to have played an important part in the affairs of the Kākatiya kingdom during the days of Rudrāmbā and Pratāparudra. On the death of King Gaṇapati, Prasāditya is said to have installed the former's daughter Rudrāmbā on the throne, and put down a formidable ring of enemies that surrounded her. This seems to indicate that Rudrāmbā's succession to the throne was not uncontested. Probably some of the nobles who were unwilling to acknowledge a woman as their ruler rebelled;

and Prasāditya seems to have upheld the cause of the queen, and obtained from her the titles, *Kākati-rājya-sthāpanācārya*, and *Rāyapitāmahāṅka*, as a reward for his loyalty.

Another deed which is attributed to Prasāditya is the introduction of the Nāyakship. He is said to have entrusted the defence of the kingdom to seventy-seven Nāyaks; but tradition embodied in *Pratāpacaritra*, on the contrary, gives the credit for introducing this reform to Rudrāmbā's grandson and successor Pratāparudra. Inscriptions, however, refer to *Nāyankara* or the office of Nāyaka as early as 1279. A.D.¹ Therefore, Prasāditya must have introduced this reform early in the reign of Rudrāmbā. He seems to have survived the queen and helped Pratāparudra in the administration of the kingdom during the early years of his reign; and was decorated by that monarch with an anklet and bell (*ande*).

Third Generation : Vennama and Sabbi.

Dāma, the elder brother of Prasāditya, had two sons, Vennama and Sabbi, who seem to have flourished about the beginning of the fourteenth century. Of these Vennama is said to have destroyed the vast Muhammadan army in a battle. The circumstances in which he fought with the Muhammadans are not known. The Khaljī and the Tughlāq Sultans of Delhi had to lead, according to the Mussalman historians, no less than five invasions into Telingāṇa during the first quarter of the fourteenth century before they could subvert the authority of the ruling Kākatiya dynasty and annex the land. Of these the first proved abortive and the fourth ended in defeat. The remaining three were crowned with success. The Hindu accounts mention seven invasions and allude to some Hindu victories which do not find a place in the Muhammadan histories. The Velugōṭi-vārivamsāvali and the family *prasastis* of the Velama Nāyaks give some valuable information not known to us from other sources. The battle in which Vennama inflicted a defeat over the Muslim army must have taken place during the first Muhammadan invasion against Telingāṇa sent by Sultan 'Alā-ud-Dīn Khaljī under Malik Fakhr-ud-Dīn Jūna and Malik Jhaju of Karra "with all the officers and forces of Hindustan" in 1303 A.D. The expedition, however, ended ingloriously; and the army, 'greatly reduced in numbers' returned to Hindustan.² Although Barnī attributes

1. S.I.I. iv. 705 (A.R.E. 254/1892).

2. E.D. III. p. 189.

the failure of the expedition to the outbreak of rains, it is not possible that it could have been due entirely to natural causes. The invaders could not have entered the country and returned without coming into conflict with the Kākatiya army. Vennama, as mentioned already, claims a victory over them. Pōtugaṇṭi Maili, another Velama chief in the service of Pratāparudra, claims to have destroyed the pride of the Turuṣkas of Delhi in a battle near Upparapalle. As the engagement at Upparapalle had taken place before Malik Kāfūr's invasion of Telingāna, it must have been fought during the first Muslim expedition in 1303 A.D. The Delhi army appears to have penetrated into the Karimnagar district in which Upparapalle is situated, but had to retreat owing to a reverse. 'Alā-ud-Dīn did not, however, give up the idea of subduing Telingāna. In 1309 A.D., he sent another army under Malik Kāfūr who marched on Warangal and laid siege to it. Pratāparudra submitted and gave a written agreement promising "to send annually treasure and elephants."³ And he observed the terms of this agreement until the death of the Sultan. The chronicle of Velluṭla chiefs alludes to an incident which took place in Delhi during one of the visits of Pratāparudra's officers bearing, perhaps, the annual tribute to the court of the Sultan. For some reasons which are not known at present Pōtugaṇṭi Maili and Telugu Bijjana resolved to fight a duel in the presence of the Sultan. Malik Nēmār (Malik Nāib) and other officers including the seventy-seven Nāyaks of Telingāna appear to have been present on the occasion. Telugu Bijjana was defeated in the fight, and Maili, having thus obtained satisfaction, probably returned with the rest of the Nāyakas to his native country.

Fourth Generation : Erra Dāca and Nalla Dāca.

Vennama and Sabbi had each a son bearing the names of Erra Dāca and Nalla Dāca respectively. Although both of them are said to have distinguished themselves in the Pāṇḍyan war, greater prominence is given to Erra Dāca than to his cousin. Their exploits are dealt with at some length in the present chronicle. In the first place, they slew a chief called Kuṇṭlūri Immaḍi, who is otherwise unknown, in a fierce engagement near the village of Gollapalli. Secondly, they encountered the Pāṇḍyas in a battle near Kāñci. Erra Dāca boldly faced the Pāṇḍya who had put the 900,000 Telugu forces to flight on a former occasion; he charged

the famous Pāṇḍyan elephant squadron at the command of King Pratāparudra and captured it; finally, he attacked the Five Pāṇḍyas, Vīra Pāṇḍya, Vikrama Pāṇḍya, Parākrama Pāṇḍya, Sundara Pāṇḍya, and Kulaśekhara Pāṇḍya and inflicted an ignominious defeat on them. As a mark of his appreciation, Pratāparudra conferred on Erra Dāca and his cousin the titles of *Pāṇḍya-dala-vibhāla* (chastiser of the Pāṇḍya army) and *Pāṇḍya-gaja-kēsari* (lion to the Pāṇḍya elephant). Besides, Erra Dāca is said to have defeated several Manne chiefs on the battle-field of Nellore and established Tirukālārāja on the throne.

Although the Velugōṭivārivamśāvali gives the entire credit for having won the victory in the battle of Kāñcī to the Rēcerla chiefs, they played as a matter of fact a subordinate part on the occasion. The battle of Kāñcī took place during Muppiḍi Nāyaka's invasion of the Tamil country in 1316 A.D. The cause of the invasion is not far to seek. The Telugu Cōlas of Nellore established themselves at Kāñcī where they had been ruling since the days of Nallasiddha. They, however, submitted to the Kākatīyas during the second quarter of the 13th century; and their king Gaṇapati sent an expedition into the Tamil country to sustain the authority of his dependents. Though Gaṇapati was successful at first, he had to retire into his own dominions hotly pursued by the famous Pāṇḍya monarch Jaṭavarman Sundara Pāṇḍya. The Kākatīyas lost not only their hold on the Tamil country but a good deal of territory extending as far as the North Pennār. A succession of able monarchs on the Pāṇḍyan throne kept the Kākatīyas at a respectable distance and the latter had no opportunity of renewing their pretensions for a long time. The civil war which broke out on the death of Māravarman Kulaśekhara I, and Malik Kāfūr's invasion of the Ma'bar country shook the Pāṇḍyan empire to its foundations and paved the way for other foreign invaders. As soon as the Mussalmans retired from the south, taking advantage of the helpless condition of the Pāṇḍyan empire and the feebleness of the government, Ravi-varman Kulaśekhara, the king of Kēraḷa invaded the empire, penetrated as far as the northern frontier, and captured the city of Kāñcī, where he crowned himself as *Vēgavatīnātha*.⁴ He was not, however, destined to hold it long; for, the Pāṇḍyas gathering forces seem to have put him to flight. At the same time, an insurrection broke out in the Telugu country across the frontier; and

4. E.I. viii. p. 146.

Ranganātha, a scion of the Telugu Cōla family of Nellore, assisted by another chief called Kōṭa Tikka, headed the rebellion. It was to suppress this rebellion and expel the Pāṇḍyas from Kāñci that Pratāparudra sent an expedition to the south. The army was placed under the command of Muppiḍi Nāyaka, the governor of Vikramasimhapattana (Nellore) ; and several Nāyaks such as the chiefs of Rēcerla, the Reḍḍis etc., accompanied the army.⁵

An unpublished inscription of Drākṣārāmam dated 1322 A.D. recording the gift of a village to the shrine of Bhīmēśvara of the place by Pedda Rudra, son of Muppiḍi Nāyaka, gives a good deal of interesting information about the events of the campaign. According to this record, Pedda Rudra who led the campaign on behalf of his father, frightened at first king Ranganātha, and turned him back from the battle. This event seems to be identical with the engagement at Nellore mentioned in the VelugōṭivārivamśāvaḲi, where Erra Dāca is said to have distinguished himself. On this occasion Muppiḍi Nāyaka probably established a Telugu Cōla prince, Tirukālattidēva, at Nellore. The defeat of Ranganātha in the battle of Nellore did not break the back of the rebellion. He had powerful allies : Kōṭa Tikka, a chief who is otherwise unknown, and the 'Manne' chiefs who occupied the forest region around Nārāyaṇavanam in the modern Chittore district, seem to have offered stubborn resistance. Pedda Rudra slew Kōṭa Tikka with his followers in battle, and having subjugated the Manne chiefs in the neighbourhood of Nārāyaṇavanam he gradually recovered the Nellore territory which was under the jurisdiction of his father from the enemies.

The subjugation of the hilly tract in the vicinity of Nārāyaṇavanam brought the Kākatiya generals into conflict with the Hoysaḷa monarch Vira Ballāḷa III. He seems to have resented the expansion of the Kākatiya power as far as Nārāyaṇavanam, which

5. The opinion which is commonly held that the Kēraḷa sovereign was expelled by Muppiḍi Nāyaka is baseless. The available evidence does not justify this inference. The Aruḷāḷa Perumāḷ temple inscription states in general terms that Muppiḍi Nāyaka defeated the Southern Kings. The VelugōṭivārivamśāvaḲi refers, as noticed above, only to the Pañca-Pāṇḍyas in this connection. If Muppiḍi Nāyaka captured Kāñci after defeating the Pāṇḍyas in 1316 A.D., it is reasonable to hold that the Pāṇḍyas were in occupation of the city at that time. It follows from this that they should have driven away Ravivarman Kulasēkhara and re-occupied Kāñci and the neighbouring territory.

lay in the immediate neighbourhood of Candragiri, the capital of his subordinate, Tiruvengalanātha Yāḍavarāya. He sent probably an army to assist Tiruvengalanātha, and expel the Kākatiya forces. A battle was fought in which Pedda Rudra inflicted a defeat on the Hoysala army and took possession of some territory belonging to Ballāla III. The victory over the Hoysala army opened the way into Chingleput and North Arcot districts governed by the Śambuvarāya chiefs. The Śambuvarāya was defeated in battle but was allowed to retain his principality. Having accomplished the conquest of some other petty states the Kākatiya army approached at last Kāñci with the object of seizing the city.

The Pāṇḍyas, who, meanwhile mustered their forces in the city, advanced upon the invaders and attacked them fiercely. The elephant squadron of the Pāṇḍyas seems to have spread panic in the ranks of the enemy. Muppiḍi Nāyaka vowed that he would capture the Pāṇḍyan elephants and lead them before his master; and in fulfilment of this vow, he sent Pedda Rudra to attack the advancing squadron. As Erra Dāca is also said to have captured the Pāṇḍyan elephants on this occasion, he must have joined Pedda Rudra in leading the attack. The Kākatiya generals were successful. They captured the elephant force comprising one hundred beasts. This was the turning point and the Pāṇḍyan army suffered a defeat. The result of the battle decided the fate of the city; it fell into the hands of Muppiḍi Nāyaka, who, having provided for its government by appointing a certain Mānavīra as its governor, returned to Warangal.

Fifth Generation : Singa I, Venna and Ēca.

Erra Dāca had three sons, Singa, Venna, and Ēca, who seem to have flourished about the second quarter of the 14th century. Ēca is said to have defeated the Muhammadans in the battle of Kōlacalama and captured their horses. The date of the battle of Kōlacalama, and the name of the Muhammadan chief whom he vanquished are not known. The Gōsangi chiefs claim to have plundered the seven constituents of the royalty of Ulugh Khān and destroyed the pride of Malik Nēmāl. Ulugh Khān over whom the Gōsangi chiefs claim victory is identical with prince Fakhr-ud-Dīn Jūna, the later Muḥammad bin Tughlaq. It is well known that his first attack on Warangal was unsuccessful; and Ēca might have won a victory on this occasion. In that case, the battle of Kōlacalama must have been fought in 1321 A.D. The *Velugōtvāri-vamsacaritra*, however, states that Ēca won the victory while

attempting to succour the chief of Kōlacalama when he was harassed by the Mussalman army. If the statement of the *Velugōṭivārivamśacaritra* is based on facts, Ēca must have won the victory on some occasion subsequent to the Muhammadan conquest of Telingāṇa.

The Muhammadan conquest and the condition of the country. Prince Fakhr-ud-Dīn returned to Telingāṇa with a large army in 1323 A.D., laid siege to Warangal, and having captured it sent Pratāparudra as a prisoner to Delhi. 'All the country of Tilang,' according to Barnī, was conquered. Officers were appointed to manage the country, and one year's tribute was taken.⁶ Though the Hindu independence was destroyed, the actual administration of the country was left in the hands of the Hindu nobles. The Sultan or his deputy at Warangal collected the tribute, and cared little about the manner in which the government was carried on. The Hindu nobles who were left without any check to restrain their activities fought frequently with one another and increased the distress of the people. The victories which are attributed to Singa and his brothers of the fifth generation were won in petty feuds of this description. Kāpaya Nāyaka, the most powerful of these nobles, was a man of considerable insight; he managed to unite the warring nobles and revive the old Hindu kingdom for a while. He expelled the Mussalmans from Telingāṇa, and attempted to infuse fresh life into the old body politic; but he was only the first among equals; and his authority was resented. Some of his subordinates rebelled and set up new kingdoms, the most important of which were those of Rācakōṇḍa, and Kōṇḍaviḍu. The generation of Singa and his brothers saw the birth of the new kingdoms, to the formation of which, they had themselves contributed not a little.

Three events are usually mentioned in connection with the name of Singa. (1) He waged war upon the Matsa chiefs. He slew Matsa Komma at Jilugupalli and Rudra at Magatula in battle. Nothing is known about these chiefs or the cause of their enmity with Singa. Probably he came into conflict with them while attempting to extend his authority. (2) He is also said to have defeated king Kāpa, who was the lord of Telingāṇa at that time. Although no information is available about the cause of

their hostility, it is not unlikely that it was due to an attempt of Kāpa to check the growing power of Singa's family and maintain his position as the overlord of Telingāṇa; (3) Singa led his troops to attack the fort of Jallipalli, where the Kṣatriyas had imprisoned his brother-in-law Cintalapalli Singama Nāyaḍu, and was assassinated by Tambaḷa Bommajiya, at the instigation of his enemies in 1360 A.D.

Sixth Generation : Anapōta I and Māda I : [1360 to 1384 (?) A.D.]

Singa I did not die unavenged. His two sons, Anapōta and Māda resolved to complete the work of their father. They seem to have won much renown as distinguished warriors even before their father fell a victim to the treacherous knife of the assassin. The *Velugōtīvārivamśāvaḷi* mentions the names of several petty Kṣatriya and Redḍi chiefs whom they had either slain or subdued. The most important event which may be assigned to the first phase of their military career was the victory which they won in a battle fought near Mogulūru.⁷ The Paṇṭa chiefs, Mummaḍi and Mailāru, who are said to have been the lords of the city of Rāmagiri, and masters of two hundred forts, were engaged in battle near the fort of Mogulūru in the district (*bhūmi*) of Cejjerla. Notwithstanding the help of several Kamma chiefs, they sustained a defeat and lost their lives.⁸ Therefore, Anapōta and his brother were not discouraged when they heard the news of the assassination of their father, but on the contrary, redoubled their efforts to capture Jallipalli and punish the instigators of the cowardly crime. While they were engaged in pushing forward the siege operations, they seem to have been attacked by several Kṣatriyas at the head of a large army, probably with the object of raising the siege. On hearing of the advance of

7. The authors of the Telugu *Velugōtīvārivamśacaritra* (1910) with characteristic disregard of the contents of the *Vamśāvaḷi* on which they based their work ignore the battle altogether and attribute the incidents connected with it to a fight that took place outside Jallipalli where Anapōta and Māda are said to have slain the Paṇṭa chiefs. Whatever may be the justification for their position, the facts as recorded in the *Vamśāvaḷi*, do not offer them any support.

8. It is not possible to establish the identity of these chiefs, or the places mentioned in connection with the episode. There are two forts of the name of Rāmagiri in the Telugu country, one in the Nizam's Dominions near the southern bank of the Gōdāvarī, and the other in the Chittore district. Neither of these places seems to be the Rāmagiri mentioned here; for it is said to have been included in the *bhūmi* of Cejjerla, which very probably corresponds to the Narasaraopet taluk in the Guntur district.

the enemy, Anapōta and Māda left Jallipalli with 6,000 horse, 700 elephants and 20,000 foot and defeated them in a battle near the fort of Inukurti. Most of the Kṣatriyas were killed in the fight and those that fell into the hands of the Velamas were put to death in a most inhuman manner. Having got rid of the enemy who had threatened their rear, Anapōta and his brother returned to Jallipalli with their troops, captured the fort and massacred the defenders of the fort in 1361 A.D. They are said to have performed the last rites to their father after the victory and offered libations to his spirit with the blood of the massacred Kṣatriyas.

The victories at Mogulūru, Inukurti and Jallipalli enhanced the prestige of the Velamas and the ferocity which they displayed in dealing with the vanquished, struck terror in the minds of the people. Nevertheless, their position was far from secure. Kāpaya Nāyaka, the overlord of Telingāṇa, grew apprehensive of the growing power of the Velamas, and evidently made an attempt to check them ; but he was not successful in his endeavour ; for, in a battle which he fought with the Velamas at Bhīmavaram, he was defeated and killed. This event took place in 1369 A.D., or a little earlier. Anapōta proceeded thereupon to annex Kāpaya's territory and soon took possession of Warangal, Bhuvanagiri and other places, and assumed the titles of *Āndhrasuratrāṇa* and *Anamanagaṇṭipura-varādhiśvara* belonging to him.⁹ With the overthrow of Kāpaya, the Velamas cast off their subordinate role and became the paramount power in Telingāṇa.

Anapōta's war with the Redḍis of Koṇḍaviḍu.

Anapōta came into conflict with the Redḍis of Koṇḍaviḍu, when he probably attempted to enforce his authority over them. It may be borne in mind that Prōlaya Vēma, the founder of the Redḍi kingdom, was a subordinate of Kāpaya Nāyaka.¹⁰ He appears to have asserted his independence even during the life-time of his overlord, and bequeathed his kingdom to his son and successor Anapōta Redḍi. When the Velama king, Anapōta, overthrew the authority of Kāpaya Nāyaka and assumed his titles of paramouncy, he seems to have contemplated the subjugation of the whole of the Telugu country. In order to realise his ambition he invaded the Redḍi kingdom twice. The earlier of these invasions was led by Nāga, a cousin of the Velama king ; and the latter by Māda, his own brother. Both the invasions were directed against the fort of

9. *Velugōtivarivamśacaritra*, App. 4, p. 24.

10. J.T.A. ii. p. 106-7.

Dharaṇikōṭa on the Kṛṣṇā. And though the Velama commanders are said to have obtained victory over Anapōtā Redḍi, they did not gain any material advantage thereby. The Redḍis still retained Dharaṇikōṭa in their possession and suffered no loss of territory.

The failure of these two expeditions may be attributed partly to the Mussalman invasions of Telingāṇa from the west. The Bahmani Sultan, Muḥammad Shāh I invaded Telingāṇa thrice. The earliest of these invasions was due to the unprovoked aggression of the Velama king. The district of Kaulas which originally belonged to Telingāṇa was surrendered by Kāpaya Nāyaka to Sultan 'Ala-ud-Dīn Ḥasan in 1351 A.D.¹¹ Anapōtā who seems to have entered into an alliance with Bukka I of Vijayanagara demanded the restitution of the district during the early years of Muḥammad Shāh's reign and sent a large army under his cousin Nāga to take forcible possession of the district. Bahādūr Khān, one of Muḥammad Shāh's officers, put Nāga with his army to flight and ravaged the country as far as Warangal.¹² Bahādūr Khān's victories did not, however, produce the desired result; for, he could not dislodge Nāga from the region of Kaulas, where he remained until his death. Muḥammad Shāh felt quite helpless for the time being, as he was engaged probably in a war with the Rāya of Vijayanagara. But as soon as he concluded peace with the Rāya he was free to settle his quarrel with the Velamas. Suddenly he descended on Filampāṭṭan, the headquarters of Nāga, and put him to death. But he was not allowed either to remain in the place or to return to his capital unmolested. "The Telungies who had now collected in great force, surrounding him from all quarters, so harassed his march that he commanded his tents and baggage to be burnt together with all his plunder, except jewels and gold. Being relieved from these encumbrances, he moved in close order from dawn till nightfall every day, relying for provisions on the villages on the route, and passing the night in strict vigilance, for fear of surprise. With all these precautions, the enemy destroyed such number of his soldiers that of four thousand men only fifteen hundred returned. The king himself received a wound in the arm and at Kowlas was obliged to halt from indisposition."¹³ The flight of the Sultan and his pursuit by the Telingas so graphically described by Ferishta are briefly alluded to in the Velugōṭivārivamśāvali. "Being chased by you, O Rāya Rao Anapōtā, the Sultan and (the dependent) chiefs fell

11. Briggs: Ferishta, ii. p. 293.

12. *Ibid.* ii. p. 301.

13. *Ibid.* p. 304.

into confusion and were vanquished by you outside the fort of Sindhūr." Though Anapōta thus won a brilliant victory over the Sultan, he could not obtain relief from his attacks permanently. For, Malik Saif-ud-Dīn planned a fresh invasion of Telingāna, and despatched two armies against Gōlkoṇḍa and Warangal respectively. Anapōta, however, is said to have declined to engage the Mussalman army, and concluded a treaty with the Sultan by ceding to him the fort of Gōlkoṇḍa and its dependencies.¹⁴

Beside the wars that have been described above, the Velugōtivarivamsāvali mentions other victories which Anapōta and his brother won over their enemies. In the first place, Anapōta is said to have slain several enemies in the plain near Indirāla and filled the river Musi with their blood; but nothing is known about the enemy who suffered defeat in the battle. The engagement probably took place during one of the Muhammadan invasions from Gulburga. Secondly, a cavalier of the name of Jangli Khān or Manne Jangli who fell upon Māda in some unknown place was defeated and slain by him in the battle that ensued.

Notwithstanding a few reverses in the wars with the Mussalman, Anapōta and his brother were generally successful in their military undertakings. They not only increased the extent of their territory but enhanced the status of their principality. They transformed their *mannerikam* into a sovereign state, which became during the period of their rule a power to be reckoned with in the inter-state politics. But curiously enough, they had themselves paved the way for the dissolution of their kingdom. Anapōta and Māda are said to have divided between themselves the kingdom which they had so laboriously built up; the northern part of the kingdom with the capital Rājukoṇḍa fell to the share of the former; and the south with Dēvarakoṇḍa became the family domain of the latter. Though both the sections of the Rēcerla family acted together, even after the division, against their enemies, their kingdom lost its unitary character.

Seventh Generation : Singa II and Vēdagiri I.

Anapōta was succeeded by his son Singa II and Māda by his son Vēdagiri. They played an important part in the affairs of the eastern Deccan for nearly a quarter of a century. During the period of their rule, the Velamas, notwithstanding the division of their kingdom, lost none of their old vigour owing to the cordiality

14. Briggs: Ferishta, ii. p. 305.

that characterised the relations between the two branches of the ruling family.

Singa II and Vēdagiri I, following the tradition established by their parents, engaged themselves in warfare with the Redḍis of Koṇḍaviḍu. The affairs of Koṇḍaviḍu seem to have fallen into great disorder during the latter half of Anapōtā Redḍi's reign, owing to the rebellion of Bhaktirāja, a chief belonging to the Ēruva branch of the Telugu Cōḍa family. Bhaktirāja who was a descendant of the famous warrior, Ēruva Bhīma, appears to have originally held sway over portions of Ēruva probably as a subordinate of the Redḍi kings, and defeated some Muhammadan chiefs, probably officers in the service of the Bahmani Sultan, 'Alā-ud-Dīn Ḥasan Gangu early in his career. He seems to have accompanied his overlord in an expedition against the Gajapati on whom he inflicted a defeat on the battle-field of Pañcadhāra and restored the Koppula chief to his kingdom. After this victory Bhaktirāja seems to have settled down in the valley of the Gōḍāvarī, where he appears to have carved out a small kingdom for himself. Taking advantage of the confusion caused in the Redḍi kingdom by the invasion of the Bahmani Sultan, Bhaktirāja rose up in revolt against his overlord; and when the latter attempted to put him down, overthrew him in a battle that took place at Sūravaram, probably the village of that name in the Nuzvid Division (?) of the present Kistna district. Bhaktirāja then built in the conquered territory a new city called Kāmapurī where he established himself.^{14a} His victory over Anapōtā and the foundation of the new capital must be assigned to a period subsequent to his encounter with the Muhammadan chiefs; for, Anapōtā's authority in the Gōḍāvarī delta seems to have come to an end soon after 1356 A.D.,¹⁵ as no vestiges of Redḍi rule can be traced in this region until its reconquest by Anavēma in 1373 A.D. During this interval Bhaktirāja appears to have strengthened his position by the conquest of fresh territory and the acquisition of the friendship of the petty chiefs in the neighbourhood.

Anapōtā does not appear to have taken any steps to regain his hold on the Gōḍāvarī delta. On his death in or about 1370 A.D., he was succeeded by his brother Anavēma, owing probably to the extreme youth of his own son, Kumāragiri. Anavēma was a powerful king, and as soon as he ascended the throne, he concerted measures for the reconquest of his northern possessions. An epi-

14a. J.A.H.R.S., i. p. 175.

15. S.I.I. iv. 1387.

graph dated 1377 A.D. states that Anavēma "destroyed Rājamaḥēndrapura, Niravadyapura and other *sthaladurgas*."¹⁶ It is evident that he led a military expedition into the Gōdāvarī delta and reduced it to subjection sometime before this date. The subjugation of this region seems to have taken place as early as 1373 A.D. ; for, the district of Kōna in which the village of Naḍupura, granted to Brahmans as an *agrahāra* in that year, was situated, had already passed into Anavēma's hands.¹⁷ On this occasion, Anavēma seems to have subdued the east coast as far as Simhācalam, and imposed his yoke on some of the chiefs of southern Kaṅginga. An epigraph at Simhācalam dated 1375 A.D. states that his minister Cennama Nāyaḍu took a village from king Arjunadēva of Oḍḍādi for the purpose of making a gift to the temple of the god Narasimha.¹⁸ Anavēma's hold over the northern districts of his kingdom remained unshaken until 1381 A.D., as indicated by his inscriptions at Palivela and Drākṣārāmam in the East Godavari district.¹⁹

Although no mention is made of Bhaktirāja or his sons in the records of the reign of Anavēma, he could not have subdued the Gōdāvarī delta and the coastal region extending as far as southern Kaṅginga without coming into conflict with them. There is reason to believe that Anavēma overcame the opposition of the Cōḷa family by means of diplomacy rather than force. Niśśanku Kommana, writing a generation later, states that Bhaktirāja's son Bhīmalīṅga married a daughter of king Anavēma; and Vēmāmbā, the issue of this marriage, espoused Doḍḍaya Alla, the father of Vēma and Vīrabhadra, the rulers of Rajahmundry.²⁰ This is also corroborated by the evidence of the Vēmavaram plates of Allaya Vēma dated 1434 A.D.²¹ The alliance is, indeed, significant. In the first place, it was an inter-caste marriage. A marriage of a Kṣatriya prince with a princess of Śūdra community was not of usual occurrence. Secondly, the hostility that characterised the relations between Bhaktirāja and the Redḍis must have prevented, in the ordinary state of affairs, the contraction of an alliance of the kind. It is not, therefore, unreasonable to think that the marriage was the result of a political alliance. Anavēma appears to have offered his daughter in marriage to Bhaktirāja's son in order to overcome his

16. M.E.R. 1915. Part II. p. 115.

17. E.I. III. p. 286 f.

18. S.I.I. vi. No. 785.

19. 446 of 1893, 506 of 1893.

20. *Śivalīlāvilāsam*, I.

21. E.I. XIII. p. 238.

opposition ; and the latter accepted the proposal owing probably to his apprehensions that he might not be able to offer resistance successfully, if he were attacked by the Redḍi king. Therefore, he concluded a treaty of peace with Anavēma, which left him in possession of his territory, though it deprived him of his independence.

It is not known whether Bhaktirāja himself was alive at the time of the conclusion of this alliance. If the information furnished by an inscription at Rajahmundry, noticed by the Mackenzie Surveyors, that his son Annadēva, a half brother perhaps of Bhīmalīnga, was crowned in 1366 A.D., can be regarded as trustworthy, Bhaktirāja must have died even before the accession of Anavēma.²² Bhīmalīnga probably entered into an alliance with Anavēma to oust his half brother from the principality with his help and take possession of it. The omission of the name of Bhīmalīnga from the inscriptions of Annadēva which give a good deal of information about his parents, and family may be attributed to the want of cordiality between the brothers. Annadēva appears to have lost control over his territory soon after his coronation. The earliest of his inscriptions noticed so far which is dated in 1388 A.D. shows that he retired to the neighbourhood of Tripurāntakam in the Markapur taluk of the Kurnool district.²³ Annadēva, having been driven out of his territory, attempted probably to take refuge in his ancestral principality of Ēruva ; but he could not have remained there long, as Tripurāntakam with the neighbouring territory had already passed into the hands of Harihara II of Vijayanagara.²⁴ Therefore, he left Ēruva and wandered abroad seeking protection and help at the court of the neighbouring princes. At first, he repaired to Dēvarakonda, where he appears to have been treated with consideration. Vēdagiri I promised him help and concerted measures in consultation with his cousin Singa II to reinstate him.

A war broke out between Anavēma and the Velamas when the latter attempted to reinstate Annadēva in his dominions. The events of this war are not properly recorded. The Velugōtivarivamśāvali asserts that Anavēma attacked Māda, one of the sons of Singa II, but being defeated in battle took to his heels. The place of the battle is not mentioned. The *Velugōtivarivamśacaritra* and the

22. Mac. Mss. 15—4—4. p. 231 f. The inscription in question is said to have been engraved on a slab lying outside the postern gate of the fort of Rajahmundry. It is dated irregularly. Annadēva, according to this epigraph, was crowned on Āśvīja śu. 10 of the year Pārthiva corresponding to Ś. 1259.

23. 254 of 1905.

24. 257, 270 of 1905.

Rāvuvamśacaritra, however, declare that Anna, another son of Singa II slew Anavēma in a battle. Anna who is said to have performed this deed is, no doubt, identical with Anapōta II, the eldest son and successor of Singa II. If these statements are true, it would appear that Anavēma encountered the Velamas twice. He saved himself by timely flight on the first occasion, and forfeited his life on the second. In the absence of trustworthy confirmatory evidence, it is not possible to arrive at any definite conclusion about the events recorded in these works. As the Velamas did not succeed in restoring Annadēva, it is very doubtful whether they succeeded in gaining any decisive victory over the Redḍi king.

The death of Anavēma, whether due to natural causes or misadventure on the battle-field, must have taken place before 1386 A.D., as his successor, Kumāragiri, had already ascended the throne by the middle of that year.²⁵ Kumāragiri was not a capable ruler. He seems to have given himself up completely to pleasure, leaving the administration of the kingdom in the hands of Kāṭaya Vēma, his brother-in-law and minister. Vēma was an able administrator and a distinguished warrior. He not only kept the internal affairs of the kingdom firmly under control but energetically pushed forward its boundaries in the west and the north-east. It is said that he subdued Maklēdi, Kimmūr, Beṇḍapūḍi, Vajrakūṭam, Rāmāgiri and Viraghoṭṭam.²⁶ These conquests were probably effected early in the reign of Kumāragiri, as Kāṭaya Vēma appears to have been active on the Kaḷiṅga frontier in 1386 A.D.²⁷

Rāmāgiri, one of the forts subjugated by Kāṭaya Vēma, was included in Telingāṇa. The conquest of this fort must have provoked the anger of Singa II, the overlord of the country, and precipitated a war between the two kingdoms. The *VelugōtīvārivamśāvaḸi* darkly alludes to a war of Singa II with the Redḍis in the course of which Singa's sons, Dāca and Māda, offered a gross insult to Kumāragiri. The *Camatkāracandrīkā* of Viśvēśvara, who flourished in the court of Singa II, alludes to a conflict between Singa and the petty chiefs ruling on the banks of the Gautamī.²⁸

25. S.I.I. vi. No. 781.

26. Introduction to Kāṭaya Vēma's commentary on Kālidāsa's *Śākuntalam*.

27. S.I.I. vi. No. 781.

28. *Sōm* (*Snēh* ?) - *ōllāsini* *Pārasika-nṛpatau sandh=ānu=sandhāy* (ān ?)

akaṭiḥ

Kanyā-ratna-sam=arpaṇāt Gajapatau sambandha-gandha-spr̥śi

Rēceri=ānvaya-Śārṅgaṇam narapatim draṣṭum raṇe sāhasam

Sambhāvyam sa (na ?) *hi Gautamī-parisara-kṣudra-kṣamābhṛd=gaṇē.*

—The Madras Govt. Or. Mss. Lib. R. No. 2679. p. 114.

The name Gautamī, referred to by Viśvēśvara, is applied to the Gōdāvarī, specially to that part of the river which extends from the Eastern Ghats to the sea. The river above Rajahmundry is spoken of as the Akhaṇḍa-Gautamī, and one of its branches which flows below the town as the Vṛddha-Gautamī. As the Gōdāvarī valley from the Eastern Ghats to the sea was under the authority of the Redḍis, the petty chiefs mentioned by Viśvēśvara must be identical with Kumāragiri and the chiefs dependent upon him. The presence of Singa II in the northern districts of the Redḍi kingdom, as indicated by an epigraph dated 1387 A.D., at Simhācalam²⁹, clearly points to a Velama invasion of the Redḍi dominions during the early years of the reign of Kumāragiri Redḍi.

The invasion of the Redḍi kingdom seems to have embroiled Singa II in a war with the Gajapati. The Velugōṭivārivamśāvaḷi heaps maledictions upon some unnamed chiefs who instigated the Gajapati to make an attack upon Singa. Probably Kāṭaya Vēma, unable to withstand the advance of the Velamas, solicited the help of the Gajapati; or, some of the chiefs of the borderland who acknowledged the supremacy of the Gajapati, being harassed by the Velama forces, appealed to their overlord for help. However that may be, the Gajapati came to the south of his dominions, and opposed the invaders. Fighting broke out soon between the two armies; and in an engagement that took place, the Gajapati sustained a defeat; and, if we may trust the veracity of Viśvēśvara, the Gajapati was obliged to purchase peace by offering his daughter in marriage to Singa. Kumāragiri seems to have concluded peace with Singa about the same time; for the Anaparti plates dated 1390 A.D. make a pointed allusion to the maintenance of friendly relations with all his neighbours excepting the easterners.³⁰ Having thus demonstrated his military superiority over the Redḍis and the Gajapati, Singa returned to his country.

The Velama invasion of the east coast was nothing more than a brilliant raid; for it produced no permanent result. The authority of Kumāragiri remained unshaken notwithstanding the shock it must have experienced during the invasion. Kumāragiri spent the remain-

29. S.I.I. vi. No. 1086.

30. *Udācyā dākṣiṇātyas=ca prācīyas=ca mahīśvarāḥ |*
Acaranti sadā maitrim=asmābhir=ati-kautukāt ||
Tasmāt-Simhādri-paryanta-prācya ēva mahīśvarāḥ |
Jetavyās=tan-mahīpālān=adhrunā jayatilayā ||

ing years of his reign in peace, as he was not called upon to defend again his kingdom from the attacks of his neighbours.

Kumāragiri had a son called Vīrānavōta who appears to have predeceased his father. The next heir to the throne was Peda Kōmaṭi Vēma, one of Kumāragiri's distant cousins, whose succession to the throne was not, however, favoured by Kāṭaya Vēma, the *de facto* ruler of the kingdom. To satisfy him and thus prevent the outbreak of a civil war in the kingdom, Kumāragiri effected a division of his territories, assigning the north-eastern districts with the city of Rajahmundry to Kāṭaya Vēma, and leaving the rest of the kingdom to his cousin.³¹ This arrangement failed, however, to give satisfaction to both the parties. Each regarded the other as an usurper, and resolved to make himself the master of the entire kingdom. Therefore, on the death of Kumāragiri in 1403 A.D., the kingdom of Koṇḍaviḍu split up into two hostile states each attempting to undermine the power of the other.

This state of affairs encouraged foreign invasion. Annadēva who failed to regain the possession of his estates with the assistance of the Velamas wandered abroad and sought asylum at the court of the Sultan of Gulburga. He helped Fīrūz Shāh to defeat the Karṇāṭaka army at Sagar and recapture the fort, which had been in a state of revolt for some time in the past.³² As soon as he heard the news of Kumāragiri's death and the division of his kingdom between Peda Kōmaṭi Vēma and Kāṭaya Vēma, he resolved to make another attempt to recover his possessions. He appears to have returned to Dēvarakoṇḍa, where he obtained assistance from Vēdagiri I, and marched to Rajahmundry, accompanied by the Velama army. Their progress appears to have been constantly checked by the enemy. The Velugōṭivārivamśāvaḥi mentions a number of battles where Vēdagiri I is said to have won victories over his enemies. It is said that he defeated at Vēmuloḱoṇḍa (in the Chodavaram division of the East Godavari district) a confederacy of five chiefs called Sattiga, Cālikya, Kannara, Kankāḷa and Udayana. No information is available about the identity of these chiefs. They were probably the subordinates of Kāṭaya Vēma.³³

31. E.I. iv. p. 319.

32. J.A.H.R.S. i. p. 184; Briggs: Ferishta, ii. p. 370; Burhān-i-Ma'āṣir (I.A. xxviii. p. 186); Tabaqāt-i-Akbari (Bib. Ind.), iii. p. 13.

33. The *Velugōṭivārivamśacaritra* (p. 52) states that Vēdagiri defeated at Vēmuloḱoṇḍa only Sattiga. Of the remaining four, Kankāḷa is said to have been vanquished in the neighbourhood of Śrīsaḷla, Cālikya at Māmiḍāla, and

Vēdagiri is also said to have dismantled the fort of Beṇḍapūḍi, an important place in the Tuni division of the East Godavari district. Though the *Vaṁśāvali* does not mention the name of the enemy from whom Vēdagiri had taken this fort, it may be confidently asserted that it belonged to Kāṭaya Vēma at that time ; for, Beṇḍapūḍi was one of the forts which Vēma had conquered early in Kumāragiri's reign. Though the other events of the expedition are not known, it appears to have terminated successfully. Annadēva, for restoring whom the expedition was undertaken, was placed in possession of his ancestral principality to which a good deal of the conquered territory appears to have been added. Annadēva assumed the titles of *mahārājādhirāja*, *paramēśvara*, and *pūrvasimhāsanādhīśvara* denoting sovereignty,³⁴ thereby proclaiming that he had put an end to the rule of the Redḍis and had taken over the administration of the country under the jurisdiction of 'the Eastern Throne' from them.

The power of Kāṭaya Vēma was nearly crushed ; but it was not completely destroyed. He might again gather strength and overthrow Annadēva's authority. Vēdagiri, having probably foreseen this danger, appears to have taken steps to sustain the power of Annadēva. He left his minister, Pina Mādā Nāyaḍu, in the kingdom of Rajahmundry to safeguard the interests of his ally. Pina Mādā remained in the east coast for about three years and then returned to the court of his master.³⁵ The Velama intervention brought in a new element of discord in the affairs of the kingdom of Rajahmundry, and thus prepared the ground for the outbreak of a civil war which convulsed the Gōḍavari delta for nearly one decade.

Vēdagiri and Guṇḍaya Daṇḍanātha.

Vēdagiri I is said to have acquired fame by inflicting defeat on Guṇḍra Daṇḍrāya, i.e., Guṇḍaya Daṇḍanātha, an officer in the service of Harihara II of Vijayanagara. The circumstances in which Vēdagiri inflicted this defeat are not recorded. Harihara II invaded Telingāna twice during the last quarter of the 14th century, to break probably the alliance between the Velamas and the Sultan of Gulbarga. The treaty of friendship which Anapōta I concluded

Kannara at Aruvapalli. The source from which the authors of the *Vaṁśacaritra* derived this information is not however mentioned.

34. S.I.I. iv. 1347.

35. S.I.I. v. 1242; vi. 1100.

with Muḥammad Shāh Bahmani I still remained in force; and amity and concord characterised the relations between the two kingdoms since their time. The alliance between the Bahmani Sultan and the king of Telingāna was extremely distasteful to the Rāya of Vijayanagara, as it strengthened the hands of the Sultan in waging war upon him. A hostile Telingāna in his flank was always a source of embarrassment to the Sultan while engaged in a war with his southern neighbour. Harihara II who realised the dangerous character of this alliance made persistent efforts to break it, though he failed ultimately to accomplish his object.

The first expedition set out from Vijayanagara some time before 1384 A.D.; it penetrated into the heart of Telingāna and even reached the neighbourhood of the capital Warangal. The advance of the Vijayanagara forces was checked by the Muhammadans, the allies of the Velama king, at a place called Kottakoṇḍa. In the battle that took place on this occasion, Sāluva Rāmadēva, one of the chiefs of the Vijayanagara army, perished.³⁶ The expedition probably sustained a reverse. The destruction of the enemies which Vēdagiri is said to have effected in the neighbourhood of Warangal was perhaps accomplished on this occasion. What happened after this incident is not stated in our sources. The defeat at Kottakoṇḍa was probably decisive; and the Vijayanagara army was perhaps compelled to retire from Telingāna as a consequence of this defeat.

Harihara II did not, however, give up his designs on Telingāna. He despatched again a large army under the command of the Yuvarāja, Bukka II, accompanied by the veteran, Daṇḍanātha Irugappa in 1397 A.D. They proceeded to Telingāna, captured on their way the fort of Pānagal in the Mahabubnagar district of the Hyderabad state, from the Muhammadans who were in alliance with the king of Telingāna.^{36a} The *Camatkāracandrikā* cited in a previous context refers to the friendship of Singa II with the Pārasika king.³⁷ The *Vaidyarājavallabham* describes the war which Bukka II waged upon the king of Telingāna and his allies, the Muhammadans. It is said that he defeated the Āndhra king and his ally the Sultan and returned to Vijayanagara laden with booty.³⁸

36. E.C. xii. Ck. 115.

36a. South Indian Research, ii, p. 173.

37. *Supra*, p. 17.

38. Further Sources of Vijayanagara History (unpublished).

Guṇḍaya Daṇḍanātha whom Vēdagiri I defeated must have been associated with one of these two expeditions, although the material available at present does not make mention of him in this context. It may be suggested, however, that he was probably in charge of the first expedition which appears to have ended abortively. Notwithstanding the victories of Bukka II these expeditions failed to achieve their object; and the Velama chiefs remained firm in their loyalty to the Sultan.

The Eighth Generation

The Velugōṭivāriṃśāvali introduces a complication in the family pedigree after Singa II. It is said that Singa II had two sons called Pina Singa and Annama respectively; Pina Singa had a son named Anapōta who in turn became the father of the celebrated Sarvajña Singa, the patron of the Telugu poet Śrīnātha. The fictitious character of this pedigree is disclosed by the *Rasārṇava-sudhākaram*, a treatise on rhetoric composed by Singa II himself. In his introduction to the work, Singa enumerates the names of all his six sons. Neither Pina Singa nor Annama find a place among them.³⁹ The authors of the Telugu *Velugōṭivāriṃśacaritra* attempt to circumvent this difficulty by foisting the name of Pina Singa on Vēdagiri, one of Singa II's six sons;⁴⁰ but there is no evidence to show that Vēdagiri was known by any other name.

Another important fact which brings to light the spurious character of the pedigree must be noticed in this connection. According to the account given in the *Varṇśāvali*, Annama, the younger brother of Pina Singa, laid siege to the fort of Gaṇḍikōṭa, but was killed in a night attack by a chieftain called Pōlēpalli Bukkarāju. On obtaining the intelligence of his brother's death, Pina Singa commanded his brother-in-law, Jūpalli Koṇḍa to proceed against Bukka to avenge Annama's death. Koṇḍa marched accordingly to the fort of Poḍicēḍu where Bukka had taken refuge, and carried him off as a prisoner to the court of Pina Singa. It is highly improbable that Pina Singa who was an enemy of Pōlēpalli Bukka should have been one of the sons of Singa II; for, Singa II, as noticed already, lived at the end of the 14th century; and Pōlēpalli Bukka, the

39. C. Virabhadra Rao in his *History of the Andhras*, iii. p. 80; and V. Prabhākara Śāstri in his *Sṛṅgāra Śrīnātham*, pp. 199-201 have both drawn attention to this fact. The latter rejects, as a matter of fact, the evidence of the *Varṇśāvali*, and omits the name of Pina Singa in the genealogy of Sarvajña.

40. The *Velugōṭivāriṃśacaritra*, p. 64.

rival and contemporary of his alleged son Pina Singa, flourished, as shown by an epigraph at Cina Kommerla in the Cuddapah district, about the close of the 15th century.⁴¹ Therefore, the passages of the VamśāvaḲi describing the story of Pina Singa and his brother Annama must be considered spurious; and they seem to have been introduced into the work for reasons which are not quite apparent.

Anapōṭa II, Rāmacandra and Māda II.

The most important personages in the eighth generation, so far as we are able to learn from the information furnished by the VamśāvaḲi, were Anapōṭa II, son of Singa II, and his cousins Rāmacandra and Māda II, the sons of Vēdagiri I of Dēvarakoṇḍa. During the period of their rule the whole of the east coast was convulsed by a struggle. The subdivision of the Reḍḍi kingdom and the establishment of Annadēva Cōḍa in the Gōḍāvarī delta brought in their train a series of events which soon developed into a great war involving all the kingdoms of the southern Deccan. Kāṭaya Vēma, the king of Rajahmundry, naturally attempted to dislodge Annadēva whom Vēdagiri I had established in the heart of his kingdom. But his efforts did not bear fruit, as he had to encounter the opposition of Annadēva's powerful allies, who seem to have been too many for him. He was, therefore, obliged to seek the help of the neighbouring monarchs. Naturally he turned towards Vijayanagara where he had reason to expect ready response, owing to his relationship with the royal family. Vēma's son, Kāṭa, it may be remembered, married a daughter of Harihara II. Moreover, the hostility that existed between the Velamas and the king of Vijayanagara might induce the latter to espouse his cause and enable him to overthrow Annadēva. Swayed probably by considerations such as these, Kāṭaya Vēma resolved to approach Dēvarāya I who was then ruling at Vijayanagara, soliciting help. The journey which he undertook in 1410 A.D. to the shrine of god Narasimha at Ahōbaḷam in the Vijayanagara dominions was probably intended, not so much to obtain religious merit for himself and his family as to persuade Dēvarāya I to take up his cause.⁴² It is not known whether he actually visited the city of Vijayanagara on this occasion. The presence of the Vijayanagara armies in the Gōḍāvarī delta fighting on his side during the succeeding years indicates that he had not undertaken the journey to Ahōbaḷam in vain.

41. 356 of 1932-3.

42. 84 of 1915.

The events that happened during these years are shrouded in obscurity. What we know of them is gleaned from a few scattered allusions in the inscriptions, literature and the Muslim histories which when placed together exhibit before our vision a dim picture of a great war, not noticed so far by the historians. Kāṭaya Vēma's return to his kingdom appears to have been followed by the despatch of armies from Vijayanagara to his assistance. Annadēva seems to have made a valiant effort with the help of his relations to maintain his authority; but he soon realised that Kāṭaya Vēma was too strong for him. The arrival of forces from Vijayanagara had so strengthened Vēma's position that it was no longer possible for Annadēva to overcome him as easily as he had expected. He perhaps discovered that without the backing of a friend powerful enough to protect him, he could not make headway against the forces of Kāṭaya Vēma and his ally. Therefore, Annadēva sent an appeal to his old friend and benefactor, Sultan Fīrūz Shāh Bahmani of Gulburga soliciting his help. The Sultan who was probably jealous of the growing influence of Dēvarāya I in the affairs of the Gōdāvarī delta readily agreed to support Annadēva, and marched to his assistance at the head of an army. Sayyid 'Alī gives a brief account of this expedition. "The Sultan," says he, "being determined to conquer Telingāna proceeded in that direction till having got near Rājamundrī he conquered many forts and districts of that country, and having taken possession of the whole of that territory he consigned it to the agents of government, and then set out for his capital."⁴³ Fīrūz Shāh appears to have been accompanied on this occasion by some of the Velama chiefs who played a prominent part in the battles during the campaign. According to tradition, one of the Velama chiefs called Gajarao Tippa, defeated Kāṭaya Vēma's army in a battle that was fought near the village of Guṇḍukolanu in the Eḷlore taluk of the West Godavari district. The *praśasti* of the Koppunūḷḷa family to which Tippa evidently belonged contains the significant title, *Kāṭaya-Vēmuni-talagoṇḍa-gaṇḍa*, i.e., the hero who had taken the head of Kāṭaya Vēma.⁴⁴ If the tradition preserved in the family *praśasti* of the Koppunūḷḷa chiefs could be trusted, Kāṭaya Vēma's death appears to have taken place during Fīrūz Shāh's expedition against Rajahmundry. On hearing of the advance of the Muhammadan army upon his capital, Kāṭaya Vēma probably hastened to oppose them, and lost his life in the battle of Guṇḍukolanu while attempting to check their

43. The *Burhān-i-Ma'āzīr* (I.A. xxviii. p. 187).

44. Mac. Mss. 15—4—3, pp. 112, 113.

progress. What happened subsequent to Kāṭaya Vēma's death may be gathered from the brief account of the campaign given in Annadēva's Rajahmundry Museum plates. The Vijayanagara army appears to have fared badly. Annadēva claims to have won, no doubt, with the help of the Bahmani Sultan several victories over Kāṭaya Vēma's allies. He inflicted a defeat on the kings of the South at Attili, and offered protection to 10,000 of their forces who surrendered to him. With the help of his brother-in-law, Pina Uṇḍi of the Solar race, he put to the sword the army of the Karṇāṭa king at the village of Kāṅkaraparti on the western bank of the Gōdāvarī, and generously offered protection to the members of Kāṭaya Vēma's family who submitted to him.⁴⁵ Though Annadēva and his ally Fīrūz Shāh were successful in the early phases of the war, they failed to secure final victory. The allies of Kāṭaya Vēma suffered, no doubt, several defeats; and his family was compelled to submit to the humiliation of prostrating at the feet of their enemy. The campaign, however, did not come to an end. Notwithstanding Annadēva's great victory almost within sight of Rajahmundry, he could not cross the river and capture the city, as is clearly implied by Sayyid 'Alī's statement that Fīrūz Shāh proceeded in the direction of Telingāṇa 'till having got near Rājamundri.'⁴⁶ The Sultan, no doubt, conquered Telingāṇa up to the neighbourhood of the city, but had to turn back, as he could not proceed further and lay hold on the city itself. This was due to the opposition of Doḍḍaya Alla, one of Kāṭaya Vēma's lieutenants. He put down, according to the contemporary poet Śrīnātha, the pride of Annadēva and his son Virabhadra.⁴⁷ This is confirmed by an epigraph at Palivela dated 1417 A.D. which states that Allāḍa (i.e., Doḍḍaya Alla) uprooted completely the family of Kāṭaya Vēma's enemy.⁴⁸ Allāḍa's success was due partly, if not wholly, to the help of Dēvarāya I, a fact which is clearly indicated by Fīrūz Shāh's attack in 1417 A.D. on Pāngal-Nalgonḍa belonging to Dēvarāya.⁴⁹ As this fort commanded the route to the east coast through which the Vijayanagara armies had to pass on their way to Rajahmundry, the Sultan discovered that so long as it remained in the possession of Dēvarāya, he could not prevent the arrival of reinforcements to Allāḍa from Vijayanagara and reduce him to submission. Therefore, having resolved to strike

45. J.A.H.R.S. i. p. 134.

46. I.A. xxviii. p. 187.

47. *Bhīmeśvarapurāṇam*, i. 62.

48. S.I.I. v. No. 113.

49. Briggs: *Ferishta*, ii. p. 389; *The Burhān-i-Ma'aāshir* (I.A. xxviii. p. 188).

at the root of Allāḍa's power, Firūz Shāh, retired from the Gōḍāvarī delta, and laid siege to the fort of Pāngal-Nalgonḍa. The presence of Firūz Shāh's armies on the banks of the Kṛṣṇā and the Musī is also shown by the evidence of the inscriptions. Two epigraphs at Vēdādri in the Nandigama taluk of the Kistna district dated 1417 A.D., allude to the occupation of the territory in the neighbourhood of Śrīrangarājukonḍa and Vōḍapalli-Vazirabād by Masnadi-i-'Alī Ḥabīb Nizām-ul-Mulk, one of Firūz Shāh's ministers.⁵⁰ The retirement of the Muhammadan armies from the Gōḍāvarī delta left Annadēva in a precarious condition. He was not able to contend against Allāḍa successfully as his military strength was greatly reduced by the departure of his allies and the loss he must have sustained during the war. Therefore, within a few months of his victory at Kāṅkaraparti he was defeated in battle and killed together with all the members of his family by Allāḍa who re-established the authority of the Redḍis at Rajahmundry.

Meanwhile, Firūz Shāh engaged himself in concerting measures to capture the fort of Pāngal-Nalgonḍa. He occupied, as pointed out already, the country in the neighbourhood of the fort, and prevented any supplies or reinforcements reaching the garrison. Dēvarāya, who fully realised the strategic importance of the fort, spared no trouble in attempting to raise the siege. He sent forces to relieve the besieged garrison; but they could not reach their destination owing to the opposition of the Velama chiefs. They harassed, at the instance of Firūz Shāh, the Vijayanagara forces during the march and created disorder in several parts of the Vijayanagara kingdom by their plundering raids. Rāmacandra, the second son of Vēdagiri I of Dēvarakonḍa, attacked a contingent of the Vijayanagara forces marching to the relief of the garrison of Pāngal-Nalgonḍa in the Baṇḍi Pass and put them to flight. Anapōta II of Rācakonḍa descended upon the eastern districts of Dēvarāya's dominions, and defeated Sambēṭa Sōma and Sarepalli Timma who opposed him in the direction of Koṇḍavīḍu.⁵¹ The irruption

50. 306, 307 of 1924.

51. Sambēṭa Sōma held the fief of Pernipāḍu in the present Cuddapah district. He was the father of Sambēṭa Pinna who is mentioned as the chief of Pernipāḍu in the inscriptions of the time of Dēvarāya II. (L.R. 14 Polatula-konḍa, p. 412; L.R. 18 Pernipāḍu, pp. 23-30). Nothing is known about Sarepalli Timma or the locality in which his fief was situated.

It is doubtful whether Anapōta II raided the Tamil country on this occasion as stated in the Velugōṭivāriṁśāvali; for, the city of Cennapaṭṭana (i.e. Madras) to the confines of which he is said to have carried his raid was not, as a matter of fact, founded until the middle of the 17th century.

of the Velamas into his dominions kept Dēvarāya busy. He could not devote all his attention for concerting measures to raise the siege of Pāngal-Nalgonḍa. A rift in the camp of his enemies, however, brought about a sudden change in the situation and enabled Dēvarāya to organize an attack upon the Mussalmans besieging the fort. The cordial relations that had hitherto existed between the Bahmani Sultans and the Velama kings came suddenly to an end owing to the change in the attitude of Fīrūz Shāh towards the Velamas. He entertained the ambition of establishing his authority over the east coast. It was mainly to accomplish this object that he allied himself with Annadēva and led his troops into the Gōdāvārī delta to assist him. Though the death of Annadēva and the revival of the Reḍḍi power at Rajahmundry frustrated his designs, he did not give up his object. He entered into an alliance with Peda Kōmaṭi Vēma, the king of Koṇḍaviḍu, who had hereditary claims to the throne of Rajahmundry, and attempted to accomplish his purpose through him. It was probably after the conclusion of this alliance that Peda Kōmaṭi Vēma made an unsuccessful attack upon the kingdom of Rajahmundry. He advanced with his forces as far as Rāmēśvaram in the Tanuku taluk of the West Godavari district, but being defeated there in battle by Allāḍa, he was compelled to retire towards his kingdom leaving his camp to be plundered by his enemy.⁵²

The formation of an alliance between the courts of Gulburga and Koṇḍaviḍu was extremely distasteful to the Velama kings. To mark their disapprobation, they severed their relations with the Sultan, and made an attack upon the dominions of his ally, Peda Kōmaṭi Vēma. The attack was well-timed. Vēma was absent on his expedition to Rajahmundry; and the defence of his kingdom was entrusted to his brother, Māca, the governor of Dharanikōṭa. The Velama expedition, which set out from Dēvarakoṇḍa, under the command of Vēdagiri II, the son of Māda II, reached the fort of Dharanikōṭa which they seem to have captured after an engagement. Māca was killed and his head was carried away as a trophy to Dēvarakoṇḍa by Vēdagiri II and was used by him as a spittoon to show his contempt for his departed enemy.

The alliance with Fīrūz Shāh brought Peda Kōmaṭi Vēma nothing but disaster. He might have borne his misfortunes calm-

52. E.I. xiii. p. 241. Nīśanku Kommana; *Śivalīlāvilāsam*, G. Or. Mss. Lib. S/5—4—50. p. 3.

ly, had he not been incited to take action by the outrageous conduct of Vēdagiri II. Feeling that he was in duty bound to avenge his brother's death, Vēma prepared himself for war, and invoked the help of Fīrūz Shāh whose friendship had been, in fact, the source of most of his recent troubles. Fīrūz Shāh, who was eager to chastise the Velamas for their desertion, proffered assistance readily; and assured of his support Vēma set out towards Dēvarakoṇḍa at the head of his army. He met the Velama chiefs, who came to oppose him with their forces, at an unknown place situated probably on the frontier between the two kingdoms, and inflicted on them a crushing defeat. Māda II and his brother, Rāmacandra were perhaps killed on this occasion; and Vēdagiri II who was taken prisoner was promptly beheaded. Recollecting Vēdagiri's savage conduct towards his deceased brother Māca, Peda Kōmaṭi Vēma carried away his head to Koṇḍaviḍu, where, emulating Vēdagiri's example, he had it fashioned into a spittoon.

Though the Velamas greatly resented this humiliation, they were utterly powerless; and they could not take any steps to retrieve their honour. As long as Peda Kōmaṭi Vēma enjoyed the friendship and confidence of Fīrūz Shāh, it was futile to contemplate an attack upon him with any chances of success. They had no power to compel Fīrūz Shāh to abandon his new ally and renew his old friendship with them; nor was it desirable to remain in a state of isolation devoid of diplomatic relations with the neighbouring states. The dangers of political isolation were too palpable to be ignored. The powerful neighbours by whom they were surrounded might descend upon them suddenly, and seize their small kingdom without much trouble owing to their helplessness and incapacity to defend themselves. It was imperative under the circumstances to affiliate themselves to some friendly state on whom they could rely in the hour of danger. Therefore, they turned towards Vijayanagara, the only state which was powerful enough to offer them protection.

Dēvarāya I was not unaware of the advantages of an alliance with the Velamas. His failure to dislodge Fīrūz Shāh from the neighbourhood of Pāngal-Nalgoṇḍa and to relieve the besieged garrison in the fort was in no small measure due to their opposition. The breach between the Velamas and Fīrūz Shāh offered him an opportunity to strike a decisive blow. He collected a large army, concluded a peace with Anapōta II, and won over the other Hindu princes to his side. Having completed his preparations he marched with his forces to Pāngal-Nalgoṇḍa.

The condition of the besieging Muslim army had, in the meanwhile, undergone a change for the worse. The desertion of the Velamas and some of the principal officers reduced their strength; and the outbreak of a pestilence in their camp thinned their numbers and affected their morale. On the approach of the Vijayanagara army, contrary to the advice of his officers, Firūz Shāh determined, notwithstanding the numerical inferiority of his forces, to oppose it. Mir Fazl-ul-la Anju was made the commander of the Muslim army. A fierce engagement took place; Mir Fazl-ul-la who led an attack upon the enemy's centre was killed during the fight; and on his death, the Muslim army which was left without a proper leader, gave way. "This fatal event," declares Ferishta, "changed the fortune of the day. The king was defeated; and with the utmost difficulty, and not without very great efforts on his part, effected his escape from the field. The Hindus made a general massacre of the Mussalmans, erected a platform with their heads on the field of battle, and pursuing the king into his own country, laid it waste with fire and sword."⁵³

The disaster that had befallen the Bahmani arms was, indeed, unprecedented. The army was annihilated; the Sultan who narrowly escaped death was chased almost to the very gates of his capital; and many of the towns which belonged to him were captured by the victorious Hindus.⁵⁴ Taking advantage of the confusion engendered by the disaster, Anapōta II attacked the Bahmani possessions in Telingāna. He captured the district of Medak and plundered the country inhabited by the Bōya tribes as far as Muddōgi.^{54a}

The Sultan was sufficiently punished for his share in the last war between Dēvarakoṇḍa and Koṇḍaviḍu. Peda Kōmaṭi Vēma who was primarily responsible for instigating that war still re-

53. Briggs: Ferishta, pp. 390-91. The incidents connected with the siege of Pāngal-Nalgoṇḍa cannot be definitely ascertained at present, as the Muslim historians give differing accounts though they all agree that Firūz Shāh sustained a crushing defeat at the hands of Dēvarāya. Cf. the *Burhān-i-Ma'āshir* (I.A. xxviii, p. 188), the *Tabaqāt-i-Akbari* (Bib. Ind.), iii. pp. 17-18; the *Muntakhab-al-Lubāb* (Bib. Ind.), iii. pp. 63-64.

54. *Ibid.*

54a. The identity of Muddōgi and the situation of the Bōya country in which it was evidently included are not known.

As Līnga is said to have protected the Bōyas on the bank of the Gōdāvari, it is not unlikely that the country plundered by Anapōta II was somewhere in the neighbourhood of Bhadrācalam.

mained unpunished. The time for meting out to him the retribution for his action had at last come. Vēma was now left without an ally; and he was surrounded on all sides by enemies. Therefore, Anapōta II could now proceed against him without the fear of outside intervention. He made preparations of war, and obtained probably some help from Dēvarāya I. Having completed his arrangements he marched at the head of his army towards Koṇḍaviḍu, accompanied by his young cousin, Linga, son of Māda II of Dēvarakoṇḍa. On hearing of the arrival of the Velama invasion, Peda Kōmaṭi Vēma hastened with his forces to oppose the invaders. Both the armies joined battle at an unknown place, and after some fighting Vēma's army suffered defeat, and Vēma himself seems to have lost his life on this occasion.⁵⁵

The history of Koṇḍaviḍu may be said to have come to an end with the death of Peda Kōmaṭi Vēma. Nothing is known of the reign of his son, Rāca Vēma, who is said to have succeeded him. Tradition brands him as an oppressive ruler, who exacted heavy taxes from his subjects. He is said to have fallen a victim to the knife of an assassin. The only event that may be attributed to his reign is the despatch of the poet Śrīnātha as an ambassador to the court of Dēvarakoṇḍa for fetching Peda Kōmaṭi Vēma's sword, the 'Nandikantapōtarāju', which Linga is said to have carried away as a token of his victory over the Reḍḍis.

Ninth Generation : Linga and Singa III (the Sarvajña).

The most remarkable personage of this generation of the Velama rulers was, no doubt, Linga, the son of Māda II. He is said to have succeeded his elder brother Vēdagiri II at the age of twelve; but this is probably an exaggeration, for he was old enough to join his uncle and father, when they defeated the Vijayanagara forces at the Baṇḍi Pass. Judging from what is said of him

55. The evidence of the *Velugōṭivāriṃśāvali*, our only source of information on the subject, is not trustworthy, as it embodies statements which are contradictory in character. It is said in one place that Linga severed the head of Vēma and carried it away as a trophy. This is corroborated by an old verse of unknown origin quoted in the *Velugōṭivāriṃśacaritra* and the *Rāvuvamśacaritra* which asserts that Anapōta II slew Vēma in a battle. In another passage of the *Vamśāvali*, it is stated that Linga took Vēma prisoner, and having released him sent him back to his capital. However, it is not unlikely that Vēma was actually killed in the battle; for Firūz Shāh suffered defeat at Pāngal in 1419 A.D.; and the last known inscription of Vēma is also dated in the same year (A. 7 of 1919-20). Vēma's reign, therefore, seems to have terminated immediately after Firūz Shāh's defeat.

in the VamśāvaḲi, Linga appears to have been a distinguished warrior with a unique record of military achievements to his credit. In describing the career of Linga, the bards whose compositions are incorporated in the VamśāvaḲi ascribe to him all the exploits of his predecessors. To form a correct estimate of the part he played in the affairs of his own age, it is necessary to scrutinize the list of conquests and victories embodied in the VamśāvaḲi and sift carefully the deeds for which he was actually responsible. This process of elimination leaves behind a long catalogue of victories which may tentatively be assigned to his credit.

The exploits to which Linga himself was actually responsible may now be enumerated briefly :—

Linga defeated the Redḍi princes Vēma, Virabhadra and Doḍḍa of Rajahmundry, and plundered their capital. He recaptured Simhādri, subdued the Seven Mādēs and inflicted a defeat on a chief called Cerla Bhīmā Redḍi. Vēma and his brothers saved themselves by making a timely submission. He won, on the banks of the Kṛṣṇā, a victory over the Kannaḍis; vanquished Sambēṭa Pinna in battle and chased him so as to attract the attention of Prauḍha Dēvarāya. Linga inflicted a defeat upon the Muhammadans at Rēcerla, and wrested from them in a single expedition thirty-three forts; he gained victories over Mastā Khān, Čadu Khān, plundered Sabbi-nāḍu, and offered protection to the Bōya tribes on the banks of the Gaṅgā (i.e., the Gōḍāvarī). To win the favour of the Sultan, he humbled the pride of Muḍdu Ḑhakka, and scaled the walls of the hill-fort of Bhuvanādri by the side of the Sultan 'Alā-ud-Dīn. He ejected forcibly Sikandar Khān from his territory and took possession of it; put to flight Balid Khān who made an attack upon him from the right and the left; and offered protection to Sarama Khān who took refuge under him on the banks of the Gautamī (i.e., the Gōḍāvarī). He slew the Muhammadans of Toragal and Bādāmi and established himself in these cities. It was probably on this occasion that he was decorated by Dēvarāya II with 'the anklet of heroes.'

Besides all these victories, Linga is said to have overthrown several other chiefs of whom no information is available at present. At Nāgulaṭṭu, he vanquished a chief named Sangamarāya; imprisoned Ganna and seized the fort of Kottakoṇḍa which belonged to him. He subdued the 'Circle of Cencu tribes'; harassed Maṇḍu Malnēḍu who opposed him at Mannangikōṭa; scaled the walls of Nallagoṇḍa, and destroyed the wily foes who took refuge in the fort. He captured Simhavikramapaṭṭana and Singampalle, and compelled Gōṭalakṛṣṇa to submit, and scattered the chiefs of

Koṇḍaviḍu country who attacked him; he overthrew Tippa of Nellore at Ēlūr, and crushed the dependents of the warrior Guṇḍa who bade defiance to him at Kuṇṭlūru. Moreover, Liṅga reduced to ashes the fort of Bāṇāla and beheaded Singaḷadēva. He wrested from Malaka Pōlārjuna the fort of Yādavakoṇḍa, and having put to death the enemies who opposed him dismantled the fort of Ucciḷla. He expelled the members of the Salakarāju family to Bāgavāḍa; captured Bukkarāju in the fort of Poḍicēḍu, and offered him protection, so that his chivalrous conduct might receive the approbation of the Gajapati. He took Celamacerla and made a triumphal entry into the hill fort of Gauravakoṇḍa. He defeated Tippa at Gōraṇṭla, forced Ciṭi Vallabhayya to hide himself in the jungles; put the members of the Pāṇem family to flight, and drove Rangaya Bhīma into exile. He overpowered the Manne chiefs in the jungle of Pāṇḍūr; inflicted a defeat on Matsa Kampa, and destroyed the forces of Pūla Ganga. He put Viṭṭhama to death, flayed Ciṭi Cennaya alive, and humbled Koṇḍa Mallaya. He placed Śānta Bhikṣāvṛtti on the pontifical throne of Śrīśailam, and ruled like Śrīrāma from Rājācala.

Most of the incidents enumerated above are unknown at present. The identity of the enemies whom Liṅga overthrew, excepting a few, is still hidden in obscurity; and their history cannot be delineated in the present state of our knowledge. However, a group of facts connected with Liṅga's military career mentioned here is partially known from other sources; and an attempt is made in the following pages to correlate them with the known facts, in the hope that it may lead to a more complete understanding of the subject on some future occasion.

Liṅga and the Reḍḍis of Rajahmundry.

The power of the Reḍḍis which suffered an eclipse in the Gōḍāvarī delta during the last years of the reign of Kāṭaya Vēma was revived, as stated already, by the efforts of Doḍḍaya Allā or Allāḍa and his sons. Allāḍa was a descendant of Perumāḷla of the Dēsaṭi family to which Prōlaya Vēma, the founder of the Reḍḍi kingdom, himself belonged. He was related to the royal family of Koṇḍaviḍu having married Vēmāmbikā, a grand-daughter of king Anavēma, by whom he got four sons, Vēma, Virabhadra, Doḍḍa, and Anna. His eldest son married Hariharāmbā, a daughter of Kāṭaya Vēma's son, Kāṭa, and a grand-daughter of Harihara II of Vijayanagara. Owing to the ties of blood that united him with Kāṭaya Vēma's family, Allāḍa felt, on the death of the former, that it was his duty to espouse the cause of his children and regain for

them their patrimony. He crowned at first Kāṭaya Vēma's son, Kumāragiri II, as the king of Rajahmundry; but on his death after a brief rule of a few months, put forward the claims of Anitalli, the surviving daughter of Kāṭaya Vēma to the throne. To strengthen his position further, he persuaded Anitalli to marry his second son, Virabhadrā; and having fortified himself in this fashion, he began to direct the affairs of the government on her behalf.

The victory of Allāḍa and his sons over Annadēva was only the first step in the growth of their power. They put down with a stern hand all the chiefs that had rebelled against their family, and subdued the petty kings of southern Kaṅga, defeated the Gajapati who probably came to their assistance, and pushed the northern frontier of their kingdom to the shores of Cilaka lake. Their authority was recognised even by the Nāgavamśi kings of Rambha and the Puṇḍina tribes dwelling in the midst of the Daṇḍaka forest.⁵⁶ The city of Rajahmundry became during their time the seat of a powerful kingdom once again.

The causes which led to Linga's invasion of the kingdom of Rajahmundry are not known. The VelugōṭivārivamśāvaḸi which alludes to the invasion in a casual manner throws no light on the subject; however, it furnishes the data for fixing the probable time when the expedition took place. It is said that after the death of Peda Kōmaṭi Vēma in battle, Linga, as mentioned already, carried away his sword called the 'Nandikantapōṭārāju' to Dēvarakoṇḍa. Rāca Vēma, desirous of getting back his father's sword, dispatched the poet Śrīnātha, who held the high office of *Vidyādhikāri* at his court, to Dēvarakoṇḍa to persuade Linga to restore the weapon. A verse which Śrīnātha composed eulogising Linga's military glory during this visit refers to his victory over Allaya Vēma and his brother Virabhadrā. Now, this allusion furnishes the clue which indicates the probable date of the invasion. At the time of Śrīnātha's visit to Dēvarakoṇḍa, the kingdom of Kōṇḍaviḍu was still in existence. Although the length of Rāca Vēma's reign is not known, its duration could not have extended beyond 1430 or 1431 A.D.; for an epigraph engraved on the door-jamb of the Kailāsarāya's temple at Kōṇḍaviḍu dated 1432 A.D. records the gift of a village to a Brahman of the place by Dēvarāya II.⁵⁷ It is evident from this that Kōṇḍaviḍu had passed into the hands of Dēvarāya some time before 1432 A.D. As Śrīnātha's visit to Dēvarakoṇḍa preceded the

56. Śrīnātha: *Kāśikhaṇḍam* i: 34, 52, 60, 69. *Bhīmēśvarapurāṇam* i: 62.

57. L.R. (Kōṇḍaviḍu), p. 325.

fall of Koṇḍaviḍu, it must have taken place earlier. Since Linga vanquished Allaya Vēma and Virabhadra before Śrinātha's visit to his court, his expedition to Rajahmundry during which he accomplished this feat must be assigned to a still earlier date. Linga probably invaded the kingdom of Rajahmundry in 1426 or 1427 A.D.

Linga seems to have descended on the Reḍḍi kingdom of Rajahmundry from the west and passed eastwards along the valley of the Gōdāvarī. He defeated Allaya Vēma and his brother Virabhadra who came to oppose him in one or more battles. The engagements at Vēmulaḥṇḍa and Māmiḍēḷa, where he is said to have overthrown the ruler of Tērāla and Allu Coppā respectively might have taken place during this expedition. Brushing aside the opposition of the enemy, Linga finally advanced upon Rajahmundry, and plundered it. Then he appears to have turned towards the north, proceeded to Simhādri and captured it; he next marched into the Seven Mādēs and having overpowered Cerla Bhīmā Reḍḍi, probably the governor of the district, laid the country waste. He moved farther into the interior of Kaḷiṅga, captured Āvanca, and demolished the fortifications of Gangāvara. It is obvious that Linga overran the northern half of the kingdom of Rajahmundry during this campaign. Vēma and Virabhadra who were probably taken by surprise were helpless, and could not concert measures to dislodge him from their dominions. To save their kingdom, under the circumstances, there were only two courses left open to them, either they should meekly submit to the invader or solicit the help of some outside power. Vēma and Virabhadra, if we can depend upon the evidence of the Varnsāvali, chose prudently the former alternative.

There is, however, reason to believe that Linga's victory was not so complete as it is made to appear in the Velugōtivarivarnsāvali. His retirement from the kingdom of Rajahmundry was probably due to the intervention of Vijayanagara. It is believed that Dēvarāya II sent an expedition in 1428 A.D. to Rajahmundry to enable the Reḍḍis to ward off an invasion of the Gajapati. This belief is based on an epigraph at Simhācalam registering the gift of a lamp to the shrine of Simhādrinātha.⁵⁸ The record in question does not allude to an expedition sent by Vijayanagara or any other power; but the presence of the donor, Sāluva Telungarāya, a

58. C. Virabhadra Rao: *The History of the Andhras*, iii. p. 390, M.E.R. 293 of 1899.

powerful nobleman holding extensive estates in the north-eastern marches of the Vijayanagara kingdom, in this region is taken to be an indication of the arrival of the Vijayanagara army in southern Kaṇṇa. It is, however, unlikely that the Gajapati should have attacked the Redḍi kingdom at this time; for, the contemporary records, epigraphic as well as literary, bear testimony to the prevalence of friendly relations between the Gajapati and the Redḍis.⁵⁹ Therefore, an invasion of the Redḍi dominions by the Gajapati must be left out of consideration. Nevertheless, the possibility of the arrival of the Vijayanagara army need not be ruled out. As the kings of Vijayanagara maintained friendly relations with the court of Rajahmundry throughout this period, a despatch of troops from Vijayanagara to help the Redḍis against their enemies was not at all unlikely. If an expedition had actually been sent at this time, it must have been directed not against the Gajapati but Linga who carried fire and sword into the Redḍi dominions. The hostility which Linga later displayed against Dēvarāya II notwithstanding the alliance concluded by Anapōta II with his predecessor, must be attributed to some unfriendly act of Dēvarāya such as the despatch of military aid to the Redḍis of Rajahmundry.

Linga and Dēvarāya II.

The Velamas remained friendly with Dēvarāya II during the early years of his reign. When the Bahmani Sultan, Aḥmad Shāh declared war on Vijayanagara about 1424 A.D., Dēvarāya obtained from them considerable help. "Dew Ray," says Ferishta, "collected his troops without delay; and inviting the Ray of Wurungole to his assistance, marched with numerous army to the banks of Toongbudra, in the hope of extirpating the Muhammadans."⁶⁰ Anapōta II promptly despatched the Velama forces, and Linga, who probably led the Dēvarakoṇḍa contingent, rendered valuable services in the field. It was on this occasion that he exterminated the Muhammadans at Torgal and Bādāmi and abased the pride of Malaka (Malik) Pōlārjuna(?) at Ētgir. What other help he rendered Dēvarāya is not known. The Muhammadan historians assert that the Rāja of Wurungole (i.e., Anapōta II) deserted Dēvarāya in the middle of the war, and that the Sultan who was ultimately victorious returned to his capital with glory.⁶¹

59. E.I. xiii. p. 241. Śrīnātha: *Kāśikhaṇḍam* ii. 165, iii. 246; *Bhīmēśvara-purāṇam* i. 62.

60. Briggs: Ferishta, ii. p. 400.

61. *Ibid.*, p. 401.

Whatever might have been the causes of the Velama desertion, it must have revealed the untrustworthy character of their friendship. It was probably a recollection of their treacherous conduct that prompted Dēvarāya II to send help, as stated already, to the Reddis of Rajahmundry, when a few years later Linga made a sudden attack upon their dominions. Though the intervention of Vijayanagara forces freed the Reddis from the Velama danger, it widened at the same time the gulf between the latter and Dēvarāya II. Therefore, as soon as Linga returned from his northern campaign he planned an attack upon the Koṇḍaviḍu country which was incorporated, after the assassination of Rāca Vēma, with the kingdom of Vijayanagara. The Vaimśāvali mentions a few incidents which must have taken place during Linga's incursion into Vijayanagara territory. He attacked Kōli Mallā Redḍi, the governor of Nāgārjunakoṇḍa, and having defeated him in battle, took possession of the fort; Śrīnātharāja, the governor of the neighbouring fort of Tangēḍa, alarmed by the fall of Nāgārjunakoṇḍa, came down upon him, but was overthrown by him in an encounter at Tumurukōṭa. Linga's success against these chiefs seems to have roused the apprehension of the other nobles who held estates in the province of Koṇḍaviḍu; for, unequal to facing the situation severally, they united their forces and made a combined effort to stem the tide of his victory. Nevertheless, they were easily overpowered by Linga, and their forces were scattered. Having thus crushed the opposition of the nobles of Koṇḍaviḍu, Linga moved westwards into the hilly tracts in the east of the present Kurnool district, and subdued the savage Cencu tribes that inhabited the region. His inroad into this area brought him into conflict with the members of the Sambeta family whose estates lay in the neighbourhood. Pinna, the head of the Sambeta family, bravely came forward to defend his possessions, but being defeated was compelled to seek safety in flight. He repaired to Vijayanagara to bring the atrocities of Linga to the notice of his master. Meanwhile, Linga with his forces moved in the south-easterly direction towards Simhavikramapaṭṭaṇa (Nellore), and having subdued a chief called Gōpālakṛṣṇa captured the town as well as another stronghold in the neighbourhood. The Velama forces seem to have raided, on this occasion, the Vijayanagara territory as far south as Kāñci. An inscription dated 1437 A.D. which registers the gift of two *dvārapāla* images to Arulāḷa Perumāl temple by Rācerla Vasantarāya, son of Anapōta II, and the younger brother of Singa III Sarvajña, points to the presence of the Velama forces in the neighbourhood of the city.⁶²

Linga and the Bahmani Sultans.

The friendly relations that existed between the Velamas and the Sultans of Gulbarga since the days of Muḥammad Shāh I came to an end, as stated in a previous context, during the last years of Firūz Shāh's reign. Anapōta II joined Dēvarāya I and helped him to annihilate the Bahmani forces near Pāngal. He also assisted Dēvarāya II to defend his kingdom against the attacks of Sultan Aḥmad Shāh, who declared war upon Vijayanagara soon after he usurped the throne in 1422 A.D. Aḥmad Shāh who resented the interference of the Velamas resolved to punish them for their hostile attitude. Therefore, as soon as he concluded peace with Dēvarāya II, he led his armies into Telingāna in 828 A.H. (1425 A.D.)⁶³ On arriving at the fort of Gōlkoṇḍa, he halted there, and sent an army under A'āzim Khān to reduce the neighbouring country. A'āzim Khān proceeded towards Warangal, and having put to death the Rāya (i.e., Anapōta II) who came to oppose him, captured the city. On obtaining the intelligence of the death of the Rāya and the fall of his capital, Aḥmad Shāh hastened to the place and took possession of the wealth which was accumulated in the Rāja's treasury. Encouraged by the victory, he conceived the idea of systematic conquest of the entire Telingāna, and directed A'āzim Khān to accomplish the task, while he himself stayed at Warangal to watch the progress of the operations. At the end of four months A'āzim Khān returned to the Sultan's camp, having successfully executed the commission with which he was entrusted. Aḥmad Shāh who was pleased with the ability which A'āzim Khān displayed in conducting the war, left the administration of Warangal in his hands with instructions to reduce the forts that were still in the possession of the heirs of the late Rāya (i.e., Anapōta II), and returned to his capital.⁶⁴

A'āzim Khān seems to have fared ill after the departure of the Sultan from Telingāna. He not only failed to capture the forts which still remained in the possession of the heirs of

63. Briggs : *Ferishta*, ii. p. 406. Cf. Nizām-ud-Dīn Aḥmad, *The Tabaqāt-i-Akbari* (Bib. Ind.), iii. p. 21.

64. Briggs : *Ferishta*, ii. p. 406. Sayyid 'Alī narrates the incidents of this war differently. Though he refers to the capture of Warangal and the submission of the Rāyas of Dēvarkoṇḍa and Rājkoṇḍa, he does not mention the death of the Rāya of Warangal in battle. (*The Burhān-i-Ma'āshir*, I.A. xxviii. p. 210).

Anapōta II but was obliged, on the contrary, to relinquish his hold on much of the territory which he had previously conquered. Taking advantage of the wars on which Aḥmad Shāh had embarked on his return from Telingāṇa with the Sultans of Malwa and Gujerat, the Velamas attacked A'āzim Khān and recovered from him most of what they had lost in the recent war. "While the Sultan was engaged," says Sayyid 'Ali, "in repelling his enemies (i.e. the Sultans of Malwa and Gujerat), the infidels, even without fighting, had succeeded in getting possession of various districts of Telingāṇa"⁶⁵ Aḥmad Shāh was so much preoccupied with the affairs of Malwa and Gujerat that he could not bestow any attention on the loss of dominion in Telingāṇa.

The success of the Velamas was, however, short-lived; for Aḥmad Shāh returned with forces to Telingāṇa (1433 A.D.), as soon as he freed himself from the entanglements with his Muslim foes. On the arrival of the Sultan, some of the chiefs such as the ruler of Warangal (Singa III), apprehending defeat, submitted without fighting; and they were allowed to remain in possession of their territories on condition of the payment of an annual tribute; but others who trusting to the valour of their forces and the impregnability of their fortifications held out against him were put down with a stern hand; and their estates passed into the hands of the Sultan. He conquered many districts without difficulty, and captured Rāmagiri, one of the strongest forts in the country. The Sultan remained on this occasion in Telingāṇa for a long time, patiently reducing the recalcitrant chiefs and confirming those that submitted to his authority in the possession of their hereditary lands. When the country was fully brought under his control, he returned to Bīdar, leaving behind Ibrāhīm Sanjār Khān, on whom he conferred the *jāgīr* of Bōngīr, 'to conquer the country and conciliate the people.'⁶⁶

Sanjār Khān made himself notorious by his obnoxious attacks upon the defenceless Hindus.⁶⁷ He seems to have conquered more territory after the departure of the Sultan; for, when the Sultan made provision for his sons in 1435 A.D., he assigned the whole of Telingāṇa to princes Maḥmūd Khān and Dāūd Khān as their portion. He gave Māhūr, Rāmagiri and Kallam together with a

65. The *Burhān-i-Ma'gīr* (I.A. xxviii. p. 215).

66. *Ibid.* (I.A. xxviii. p. 215-16).

67. *Ibid.* p. 237.

part of Birār to the former; and Rāyācal with its dependencies to the latter.⁶⁸ It is therefore evident that Rāyācal, i.e., the fort of Rācakonḍa, was conquered by the Muhammadans between 1433 A.D. and 1435 A.D.

Sultan Aḥmad Shāh died in 1435 A.D.; and he was succeeded by his eldest son, Sultan 'Alā-ud-Dīn II. The Velamas appear to have remained on the whole submissive during his reign. Princes Dāūd Khān and Muḥammad Khān who held the fief of Rāyācal in succession met with no opposition to their authority. Towards the close of 'Alā-ud-Dīn's reign, however, the whole of Telingāna was thrown into confusion, on account of the rebellion of Sikandar Khān, the ruler of Bālikonḍa. The Sultan's second brother, Maḥmūd Khān was probably implicated in the rebellion.⁶⁹ The insurgents seem to have succeeded in laying hold of several districts in the north-east of Telingāna. Though the situation was quite favourable to the Velamas for striking a blow to regain

68. The Burhān-i-Ma'ṣūr (I.A. xxviii. p. 217); Briggs: Ferishta, ii. p. 412.

Considerable uncertainty prevails over the situation of the estates granted to prince Dāūd Khān. Sayyid 'Alī refers to them as Rāicūr and Cival without giving any indication about their situation. Ferishta, however, asserts that Rāicūr which was assigned to prince Dāūd Khān was in Telingāna (Briggs: Ferishta, ii. pp. 412, 423). But this could not have been identical with Rāicūr in the Kṛṣṇā-Tungabhadra doab, for the latter, though situated in the Telugu country, was not included in Telingāna. Sayyid 'Alī gives the correct name and situation in another context. While describing the generous treatment meted out by Sultan 'Alā-ud-Dīn II to his rebellious brother Muḥammad Khān, he states that 'Alā-ud-Dīn conferred on Muḥammad Khān 'on feudal tenure the district of Rāyāchal in Telingāna'; and Ferishta and the other Muslim historians declare that this fief had just then fallen 'vacant owing to the death of his brother, prince Dawood, the governor of Telingāna' (Briggs: Ferishta, ii. p. 423). Cf. Khāfi Khān: The Muntakhab-ul-Labāb—Bib. Ind. iii. p. 74. It follows from this that Prince Dāūd Khān obtained Rāyācal in Telingāna as his estate.

69. Rāmagiri and Māhūr in the neighbourhood of which Sikandar Khān and his father, Jalāl Khān, held estates were assigned by Aḥmad Shāh to Maḥmūd Khān as his appanage. According to Sayyid 'Alī, he held his fief until Maḥmūd Khān was imprisoned for life." (I.A. xxviii. p. 213). It is obvious that 'Alā-ud-Dīn II was constrained not only to deprive Maḥmūd Khān of his fief but keep him under custody for the rest of his life. Having regard to the indulgent manner in which the Sultan was accustomed to treat his brothers, Maḥmūd Khān's imprisonment must have been the result of a grave crime which deserved condign punishment. It is not unlikely that he had some connection with the revolt of Jalāl Khān and his son.

their freedom, they held aloof from the rebels and showed no disposition to help or encourage them. They attempted, on the contrary, to uphold royal authority and rendered valuable assistance to the Sultan in putting down the rebels and bringing the country back to subjection.

Linga found this to be the most suitable opportunity to ingratiate himself into the favour of the Sultan. To achieve his purpose, he is said to have attacked a chief called Muddu Dhakka who seems to have incurred the displeasure of the Sultan. Most of the Muhammadan chiefs who are said to have been overthrown by Linga were probably the Muslim nobles who had thrown in their lot with the rebels. Though it is not possible to discover their identity, Sikandar Khān whom he expelled from Sabbi-nāḍu can be easily identified. Linga must have come into conflict with them while he assisted the Sultan's forces in quelling the rebellion.

As soon as Sikandar Khān set up the standard of revolt, Linga proceeded against him, and having plundered Sabbi-nāḍu which probably belonged to him, expelled him from the district. On the arrival of the Sultan in Telingāna, he joined the royal forces, and helped them to reduce the rebel strongholds. The fort of Bhōnagīr which Aḥmad Shāh granted as a *jāgīr* to the enterprising Sanjār Khān had fallen into the hands of the rebels. It did not submit to the royal forces until it was forcibly seized after an investment. The Sultan himself was present when the fort was stormed; and, if the evidence of the Vainśāvali can be relied on, he himself scaled the walls accompanied, of course, by Linga and other officers. The Sultan's success against the rebels was due, in no small measure, to the assistance which he received from Linga and his Velamas. It is not known how the Sultan rewarded him for his services. He was probably disappointed in his expectations. Perhaps, his participation in the next rebellion was due to his dissatisfaction with the niggardly manner in which the Sultan had treated him.

Sultan 'Alā-ud-Dīn died in 1457 A.D.; and he was succeeded by his son Humāyūn Shāh, commonly known as the Zālim or the tyrant. Though all the nobles of the kingdom acknowledged his sovereignty, Sikandar Khān, and his father Jalāl Khān repudiated his authority and set up the standard of rebellion. The former who was at the court at the time of the coronation of the new Sultan left the capital without permission; and repaired to the fort of Navalguṇḍ where he joined his father. He gathered together a large force, and having recollected the damage done to

him by the Velamas in his last rebellion, courted their friendship, and secured from them a promise that they would stand by him in his fresh enterprise.⁷⁰ He was not, however, destined to succeed, and in the war that followed he lost his life. Though no information is available about the part played by the Velamas in this rebellion, the fact that Humāyūn Shāh declared a '*jihād* against the infidels of Tilang' clearly indicates that they caused extreme annoyance to the Sultan by lending support to the rebels. The failure of Sikandar Khān's rebellion involved the Velama chiefs in trouble.

Humāyūn Shāh, having declared the *jihād*, marched to Warangal, which appears to have passed again into the hands of the Velamas during the recent rebellion. He dispatched at the same time a large army under Khwāja Jahān and Nizām-ul-Mulk against Dēvarakoṇḍa 'which owing to its immense strength had never been taken by any conqueror.' The progress of the Muhammadan army was not unhindered. The Telingas, according to Ferishta, united together and fought several battles; but they could not stem the tide of the advancing Muslim army. Notwithstanding the stubborn opposition of Līnga and his subjects, the Mussalman army at last reached Dēvarakoṇḍa and laid siege to the fort. The garrison was soon reduced to extremities, and the fall of the fort appeared to be imminent. Līnga realised that without external support it was no longer possible to delay the surrender of the fort to the Muhammadans. Therefore, he appealed to the Gajapati Kapilēśvara, the powerful king of Orissa and Kāṭīya, for military help. He explained to him his helpless condition, and promised to pay a large sum of money, if he could send an army to drive away the Muslim invaders.⁷¹

Kapilēśvara was the greatest Hindu monarch of his age. He was an able statesman and a brilliant general. Taking advantage of the paralysis which seized the government of Vijayanagara after the death of Dēvarāya II, he not only overthrew the kingdom of Rajahmundry, but conquered a large part of the Vijayanagara kingdom itself. The district of Koṇḍaviḍu had already passed into his hands. Being desirous of bringing the whole of Telingāna under his control, he readily complied with Līnga's request, and sent a large army under the command of his son Hamvīra (i.e., Amber Rāy) to raise the siege of Dēvarakoṇḍa. Notwithstanding the approach of the Uriya army, Nizām-ul-Mulk and Khwāja

70. Briggs: Ferishta, ii. p. 456.

71. *Ibid*, ii. p. 456; The Burhān-i-Ma'īr (I.A. xxviii. p. 244).

Jahān showed no inclination to move away from the environs of the fortress. When Hamvīra reached the fort with his army, Linga placed himself at the head of his men, and sallying out of the fort, delivered a fierce attack upon the Muslim host; and Hamvīra took them in the rear. The Muhammadan forces being furiously assailed in this manner, both in the front and the rear, suffered destruction. It was with difficulty that the two Muslim commanders effected their escape from the battle-field.⁷²

The victorious Hindu army then set about systematically to expel the Muhammadan garrisons from Telingāna. They inflicted a crushing defeat on a Muhammadan army at Kambhammet, and captured the town.⁷³ Besides Linga, other Velama chiefs such as Gajarao Tippa, and Dāmerla Timma distinguished themselves during this campaign. It must have been at this time that Linga re-captured Rājācala from the Muhammadans and made it the seat of his government.

Humāyūn Shāh was beside himself with rage, when he heard of the news of the disaster that befell his army at Dēvarakoṇḍa. He put Nizām-ul-Mulk to death and disgraced Khwāja Jahān; and began to make preparations for leading personally a fresh expedition against Dēvarakoṇḍa. But an incident which occurred at this time in his capital upset his plans, and compelled him to abandon the project. He entrusted the defence of Telingāna to Muḥammad Gawān and hastened to the capital.

The task which Muḥammad Gawān was called upon to perform proved too much for his strength. Hamvīra led his troops from victory to victory, and swept away every obstacle in his path. The steps which Muḥammad Gawān had taken to check his advance are not recorded by the Muslim historians; but he must have been overpowered by the Hindus who rose against the Mussalmans all over Telingāna. At last Hamvīra marched upon Warangal, and having invested the fort, captured it in 1460 A.D.⁷⁴ The conquest of the northern districts of Telingāna followed soon after. Humāyūn Shāh did not long survive the loss of Telingāna; his violent career came to an end soon after the fall of Warangal in 1461 A.D.⁷⁵

72. Briggs: *Ferishta*, ii. p. 457; *The Burhān-i-Ma'āz* (I.A. xxviii. p. 244).

73. *Mac. Mss.* 15—4—3, p. 113.

74. *The Bhārati*, xii. pp. 426-32.

75. Briggs: *Ferishta*, ii. p. 464.

The Hindu reconquest of Telingāṇa was soon completed. Linga probably regained most of the territory belonging to his family; but he had to sacrifice his independence; for the Uriya help brought no freedom but only a change of masters. He was not only obliged to send his tribute to Cuttack in the place of Bidar but had to accompany the Gajapati with his forces in his military expeditions. It is said that he captured Bukkarāju in the fort of Poḍicēḍu and won the approbation of the Gajapati by setting him at liberty. It is not unlikely that this Bukkarāju is identical with Pōlēpalli Bukkarāju, a well-known warrior who lived in the neighbourhood of Gaṇḍikōṭa in the latter half of the 15th century. This event must have taken place during Kapilēśvara's expedition against Vijayanagara.

The history of the Dēvarakoṇḍa branch of the Rēcerla family may be said to have terminated with the death of Linga. Though his son Parvata and grandson Kumāra Linga are mentioned in the Varṇśāvali, nothing worthy of notice is recorded about them. The history of their descendants, if they had any, is not mentioned anywhere; and nothing is known about the Velamas of Dēvarakoṇḍa subsequent to this period.

Singa III (Sarvajña)

Singa III, known popularly as Sarvajña, is the best remembered of the Velama kings. Curiously enough, very little is known about the events of his reign. His fame rests not on victories won on the field of battle, nor on administrative deeds of lasting public benefit, but on the patronage which he extended to men of letters. Judging from what is said of him by his contemporaries, Sarvajña Singa must be regarded as a great scholar, who spent most of his time in the company of poets and learned men. Pōtana, the author of the Telugu *Bhāgavatam*, and Bommakāṇṭi Appalācārya, the commentator of the *Nāmalingānuśāsana* flourished at his court; and the poet Śrīnātha in the course of his peregrinations visited Rācakoṇḍa, and discoursed on poetry in his presence. Sarvajña admired the erudition and poetical talents of the author, and bestowed on him valuable gifts as a mark of his appreciation.

Sarvajña Singa must have ascended the throne in 1425 A.D.; for, his father was slain, as noticed already, by Sultan Aḥmad Shāh in that year, in a battle near Warangal. Although the Muhammadans established themselves in Telingāṇa, Singa III appears to have kept his hold on his ancestral dominions a little longer. He even appears to have got possession of Warangal during the

time of Aḥmad Shāh's wars with the Sultans of Malwa and Gujerat. When Aḥmad Shāh came to Telingāṇa in 1433 A.D. to re-establish his authority, Singa submitted to him and was consequently left undisturbed in the possession of his territory. But Sanjār Khān whom the Sultan left in Telingāṇa to complete the subjugation of the country, was not disposed to leave him unmolested. He seems to have attacked Singa, and deprived him of his possessions including Rācakonḍa, his ancestral home. The whole of Telingāṇa appears to have passed into Aḥmad Shāh's hands during the last years of his reign; for he assigned, as noticed already, Rācakonḍa with its dependencies as an appanage to his second son, Dāūd Khān.

What happened to Singa III subsequent to the loss of his kingdom is not known. Probably he retired to Bellamkonḍa in the Guntur district where he appears to have led an uneventful life until 1455 A.D.^{75a} Tradition embodied in some literary works composed by the members of the Pūsapāṭi family of Vizianagaram (Vizag Dt.) suggests that his end was not peaceful. It is said in the *Viṣṇubhaktisudhākaram* that Tammirāja, one of the early chiefs of the Pūsapāṭi family, inflicted a defeat on Tribhuvani Rāvu Singa in a battle near Bellamkonḍa and Rangarājukonḍa; but the *Uṣā-bhyyudaya* clearly states that he was killed in the battle. As Tammirāja, who was a subordinate of the Gajapati lived about 1460 A.D.⁷⁶, it is not improbable that he should have come into conflict with Singa III, although he might not have actually slain him in battle. Whether he lost his life in the battle-field or not, Singa disappears from the realm of known facts, and history knows no more of him.

Fifteenth Generation : Rāyappa.

The history of the descendants of Singa II lapses, as pointed out already, into obscurity, after the death of Singa III and Linga. They are not heard of again. The leadership of the family passes on to an younger branch. The scene of their activities is shifted from Telingāṇa to Karnāṭaka, where they play a humble part assuming the role of subordinate chiefs dependent on the Rāyas of Vijayanagara.

75a. An epigraph dated 1453 A.D. in the Narasimhaswāmi temple at Bellamkonḍa registers a gift of Singa to Nagarikuṇḍa Śānta Narasimha : V. R. Inscriptions of the Madras Presidency, ii. Gt. 767.

76. The *Cātupadyamanimanjari*, ii. p. 79.

Rāyappa or Peda Rāya, as he is sometimes called, is the first member of the junior branch of whom anything of historical interest is known. He was a descendant of Dharma, an younger brother of Singa II; and his name is associated with two incidents which deserve notice. It is said that he caused an umbrella to be held over his head, while standing on the wall of the fort of his capital Velugōḍu; and obtained as a consequence, from the Gajapati, the title of "king of Velugōḍu." Moreover, he is said to have lost his life in a battle which he fought with an unknown enemy in the neighbourhood of Mahānandi in the Kurnool district. Though the information furnished by the Vamśāvaḥi is meagre, the two facts mentioned above clearly show that Rāyappa lived during the era of the Gajapati rule over the east coast of the Telugu country. He was probably a subordinate of the Gajapati, as he is said to have obtained the title "king of Velugōḍu" for the courage he displayed in causing an umbrella, the insignia of his rank, to be held over his head while standing on the fort wall, evidently during a siege.⁷⁷ The battle of Mahānandi in which Rāyappa perished was probably fought in the course of one of Kapilēśvara Gajapati's expeditions into the interior of the Vijayanagara kingdom.

Seventeenth Generation: Gani Timma.

Gani Timma, so called after the name of his capital, Gani, in the Kurnool district, was the most distinguished member of the 17th generation. He was a grandson of Rāyappa, and a subordinate of the emperors Kṛṣṇadēvarāya and Acyutadēvarāya of Vijayanagara. An elaborate account of his deeds, given in the Vamśāvaḥi, not only describes the part played by him in the affairs of the empire, but brings to light certain facts which are not known from other sources. It is said that he led an attack upon Mukti Śāntaya Linga, the head of the Bhikṣāvṛtti Maṭha at Śrisaḥa, and having inflicted a defeat on him won the approbation of Kṛṣṇadēvarāya. He destroyed a contingent of the Muslim infantry, while they attempted to cross the frontier and enter the Vijayanagara territory; defeated the forces of Bhairava (Bahrām) Khān at Rompicerla,

77. The *Velugōṭivārivamśacaritra* (p. 77) asserts that Rāyappa was a subordinate of the emperor, Kṛṣṇadēvarāya of Vijayanagara, and that when an unnamed Muhammadan chief attacked Velugōḍu, Rāyappa opposed him and put him to death. As a mark of his victory over the Muhammadan invader, he carried away the white umbrella belonging to him. In grateful appreciation of his service, the emperor is said to have conferred on him the title of 'the lord of the white umbrella'. The authority on which this story is based is not mentioned; it is not at any rate supported by the Vamśāvaḥi.

vanquished Khān-i-Khānān and Hayat Khān and captured the insignia of their office. He also overthrew the army of the 'Adil Khān and compelled them to seek safety in flight in utmost confusion. Besides his victories over the Mussalmans, Timma led an attack upon the fort of Tonḍamārayagulla, and displayed such remarkable skill during the operations that, in appreciation of his valuable services, Acyutadēvarāya referred to him as "the lord of the Manne chiefs". Moreover, he marched at the head of his forces against Cēbrōlu Timma, defeated him in an engagement at Maṭlaceruvu, and put him to death together with all the members of his family. He destroyed the cavalry of the Kannaḍirāya who opposed him in a narrow defile between lofty hills; and overpowered the host of the Āndhra Manne chiefs who came down upon him in the plain of Mallāpuram. Timma is also said to have threatened Rāmarāja; opposed the army of the Gajapati; and put to death in the battle of Nannūr a certain chief called Cāya. Lastly, he inflicted a defeat on Kandanavōlu Honnappa Nāyaḍu, and chased him as far as Kucclacēnu, and slew a certain Yaṛa Timma evidently after a fight. Sūra, son of a certain Sūri Nāyaḍu, an enemy of Timma, died of fright as soon as he heard of these victories.

The earliest of Timma's deeds, mentioned in the foregoing account is, of course, his victory over Śānta Linga, as it had taken place during the days of Kṛṣṇadēvarāya (1509 A.D.—1529 A.D.). Śānta Linga was the pontiff of the maṭha, and besides his spiritual authority over the disciples of his maṭha, he exercised some temporal power as the manager of the extensive properties belonging to the shrine of Mallikārjuna at Śrīśailam.⁷⁸ He was a fanatic and believed that one of the means of gaining heaven was to slaughter the heretical Jinas of the Śvētāmbara sect.⁷⁹ The causes of Gani Timma's conflict with the bigoted Śaiva pontiff are not known. The aggressive methods which he adopted in propagating his creed might have excited the anger of the enlightened emperor; and Timma who was commissioned to curb his activities loyally executed the royal command.

78. Mac. Mss. 15-3-2 (Śrīśailam), p. 19. "The Dharmakarta of the temple, Bhikṣāvṛtti Śānta Lingayya of the Jangam community, constructed a maṇḍapam near by, where he established a maṭha. He looked after the properties belonging to the maṭha, utilising the income for its maintenance. He also caused a fort to be constructed in the neighbourhood where he stationed a garrison for the protection of the villages belonging to the God Mallikārjuna and his own maṭha. On account of his great eminence Bhikṣāvṛtti Śāntayya was endowed with all the insignia of royalty."

79. 16 of 1915,

The destruction of the Muslim infantry which Timma effected on the frontier, and his encounter with the forces of the Gajapati must be assigned to the first year of the reign of Acyutadēvarāya. Quly Quṭb Shāh, the Sultan of Gōlkonḍa, sent an expedition against the fort of Koṇḍaviḍu in 1530 A.D., and captured it after a siege of a few months.⁸⁰ Acyuta who was in Candragiri at that time, marched with his army to recover the fort; and he was accompanied by all his nobles.⁸¹ Timma participated in this war, and defeated the reinforcements sent by Quly Quṭb Shāh to the rescue of the garrison which he left at Koṇḍaviḍu. Acyuta expelled the Muhammadans and re-occupied the fort without much difficulty.

Tradition has it that immediately after the death of Kṛṣṇadēvarāya, the Gajapati king Pratāparudra invaded the kingdom of Vijayanagara. Allasāni Peddana, the poet laureate of the late monarch, on obtaining the news of the invasion, composed a poem reproaching the Gajapati and recalling to his mind the humiliation which he suffered at the hands of his late master and dispatched it to his camp. When the poem was delivered to the Gajapati, he read it, and overcome with shame retired to his own country. The evidence of this tradition must not be rejected as entirely valueless, as it embodies an element of truth. Inscriptions of the early years of the reign of Acyutadēvarāya as well as the contemporary Telugu literature distinctly allude to an Uriya invasion and its expulsion by the emperor in 1530 A.D.⁸² Timma appears to have joined, like the other nobles, the imperial army, and assisted the emperor to drive back the Uriyas into their own kingdom. It is obvious that the poem of the poet laureate, if it was actually sent to the Gajapati, was backed up by military force; and the Gajapati was compelled to beat a hasty retreat.

Timma's loyalty to the emperor dragged him into the tangle of political strife. Aḷiya Rāmarāja, who had designs on the imperial throne, found that most of the nobles were opposed to his ambitious schemes. However, he was not deterred from his purpose; and he set to work with Machiavellian skill to destroy "many of the ancient nobility". Timma who was prominent among the nobles both by reason of his unbending loyalty and consummate military skill, was naturally selected by Rāmarāja as one of his earliest victims. He

80. Briggs: *Ferishta*, iii. (App.), pp. 374-5.

81. L.R. iv. pp. 273-7.

82. 256 of 1910; M.E.R. 1911. p. 82; Rādhāmādhava: *Tārakabrahma-rājīyam*, Canto i.

instigated the Manne chiefs of Telingāna, on whom he exercised considerable influence owing to his early association with the Quṭb Shāhi court, to make war upon him and cripple his power, if it was not possible to destroy him altogether. They collected 30,000 foot and 7,000 horse and proceeded towards the Śrīparvata, at the foot of which lay his estates. Timma gathered his forces as soon as he heard of the invasion and barred their path near the village of Mallāpuram. In the engagement that took place, Timma slew several chiefs of the enemy's host and dispersed the rest. Timma's victory at Mallāpuram must have caused great disappointment to Rāmarāja, as it made the chances of his success more remote than ever.

The circumstances in which Timma came into conflict with the 'Adil Khān are not so well known. He might have accompanied Kṛṣṇadēvarāya in one of his numerous expeditions against the Bijāpūr kingdom. It is, however, more likely that he followed Acyutadēvarāya when he invaded the Rāicūr doab in 1534 A.D., and contributed to the success of the imperial army.

Timma's reputation was greatly enhanced by the success which uniformly attended his arms. The imperial government held him in high esteem, and were accustomed to entrust him with the execution of important and difficult commissions. Therefore, when the eastern districts of the empire were thrown into confusion by the depredations of a bandit, Cēbrōlu Timma and his lieutenants, they commissioned Gani Timma to track the bandit to his lair and put an end to his activities. In obedience to the orders of the imperial government, he quickly proceeded to Puṭṭakōṭa on the Guṇḍlakammā, where the bandits resided; inflicted a defeat on them in a battle near Maṭlaceruvu, seized their stronghold and put them all to death without mercy.⁸³

The other enemies whom Gani Timma is said to have vanquished are not known; and it is not even possible to conjecture who they were in the present state of knowledge. About 1544 A.D. Gani Timma came into conflict with Hāvaḍi Aubalarāja, a scion of the Nandyāla branch of the Āraviḍu family, and was slain by him in battle.

Eighteenth Generation : The sons of Gani Timma.

Three sons of Gani Timma,—Peda Timma, Nāyana, and Yara Timma,—represent the 18th generation. Of these, little is known

83. The *Velugōṭivāriwamśacaritra*, pp. 83-84.

of Peda Timma, the eldest. Nāyana, the second son, took upon himself the task of avenging his dead father. He collected his troops, and proceeding at their head to Nāgārjunakoṇḍa, the headquarters of Hāvaḍi Aubalarāja, put him to death in 1546 A.D. The most distinguished of Gani Timma's children was, no doubt, Yara Timma, the youngest. He attached himself to Rāmarāja and his brothers, and rose by their help to great prominence.

War broke out between Vijayanagara and Gōlkoṇḍa in 1563 A.D. Rāmarāja resolved to chastise Ibrāhīm Quṭb Shāh, for having assisted Ḥusain Nizām Shāh to seize the fort of Kalyāṇi belonging to his ally 'Alī 'Adil Shāh. He sent an army under the command of his brother, Venkaṭādri, against the kingdom of Gōlkoṇḍa, with instructions to devastate the country without hesitation. At the same time, he ordered his nephew, Siddhirāju Timmappa, the governor of Koṇḍaviḍu, to march against Koṇḍapalli and Masulipatam and capture them; and commanded Sitāpati and Vidiādri to attack the cities of Rajahmundry and Ellore. Ibrāhīm Quṭb Shāh who was at Kalyāṇi at the time of the invasion hastened to his capital, and made an attempt to repel the invaders; but he found it impossible to dislodge them from his territories. He delivered several attacks on Venkaṭādri who lay encamped in the neighbourhood of his capital, but was defeated by him repeatedly.⁸⁴ The Koṇḍaviḍu frontier, however, offered better chances of success. Rāmarāja weakened the garrison defending the fort by ordering its governor with the major portion of his army to invade the enemy's country. Ibrāhīm Quṭb Shāh perceived the weak point in the enemy's position and resolved to strike hard quickly to break the circle of the enemies that surrounded him. He proceeded without unnecessary delay towards the Kṛṣṇā, accompanied by Muṣṭafā Khān, A'āzam Khān, Yākūb Khān, Cintagunṭa Dharmārao and other officers of distinction. A part of the army seems to have crossed the Kṛṣṇā and actually succeeded in reaching Koṇḍaviḍu. Another section under Muṣṭafā Khān penetrated into the hilly tracts of the Kurnool district inhabited by the Bōya and the Cencu tribes and created panic among them. Ibrāhīm Quṭb Shāh's new manoeuvre did not fail to attract attention. Rāmarāja noticed the object of this move, and commanded his brother Yara Timmarāja to concert measures for the defence of the Koṇḍaviḍu country. Yara Timmarāja promptly despatched his forces under his namesake and lieutenant Yara Timmā Nāyaḍu, the youngest of Gani Timma's sons, to beat back the Quṭb Shāhi army.

84. Briggs: *Ferishta*, iii. (App.) p. 408.

Yara Timmā Nāyaḍu justified the confidence which his master had placed in him. At first, he marched against Muṣṭafā Khān who was causing disturbance among the Bōya tribes; and having defeated him in battle captured his elephants. Next, he proceeded to Koṇḍaviḍu, and falling suddenly on the Mussalmans besieging the fort put them to the sword. He chased the fugitives as far as the Kṛṣṇā, where the main body of the Muhammadan forces lay encamped. When the Muhammadans attempted to bar his passage across the river, he cut them to pieces in a fierce engagement which was precipitated by their action. Ibrāhīm Quṭb Shāh, thus foiled in his attempts, had to fall back upon his own territory; and Yara Timma, elated by his victories, crossed the river, and overran the Quṭb Shāhi dominions without encountering serious opposition. The forts on which depended the safety of the kingdom fell into his hands one after another. The garrisons protecting them submitted without resistance. Dēvarakoṇḍa, Ciṭṭēla, Pērūr, Dēvulapalli, Nāgulapāḍu, Ōḍapalli, Nallagoṇḍa, Aruvapalli, Uṇḍrakoṇḍa, and other forts of less importance surrendered without a struggle. This series of defeats which his armies suffered in the field, and the consequent loss of a large part of his territory, soon convinced Ibrāhīm Quṭb Shāh that it was futile to contend against the armies of Vijayanagara. Therefore, he sued for peace; and Rāmarāja who was satisfied that Ibrāhīm Shāh was properly punished for his treachery granted him easy terms. Rāmarāja and his brothers bestowed many favours upon Yara Timmā Nāyaḍu, whose victories in the field contributed so much to the successful termination of the war.

Nineteenth Generation : Kastūri Ranga and Cenna.

Kastūri Ranga and Cenna were the leading members of the 19th generation. They flourished during the last quarter of the 16th century and rose to great prominence in the service of Venkaṭa II, and won considerable distinction in his wars with the Mussalman kings of the Deccan. Kastūri Ranga came into conflict with Maṭli Timma and slew him in battle with 12,000 forces. He destroyed a Manne force of 26,000 men at Kottakanama and exacted tribute from Tammappa Gauḍa, who defied the authority of the Rāya; he chased the Manne troops of Koṇḍaviḍu and Vinukoṇḍa as far as Koccerlakōṭa, and defeated a Muhammadan army at the junction of three rivers in the vicinity of Kottalanka and Kōṭa. Cenna dyed the waters of the Pennār with the blood of the Mussalmans of Quṭb-ul-Mulk's army, whom he had slain on the banks of the river. Moreover he displayed dogged perseverance in his efforts to capture the fort of Gaṇḍikōṭa.

The hostility between Kastūri Ranga and Maṭṭi Timma was not engendered by family feuds or conflicting loyalties. It had its origin in one of those obscure feudal wars which became the characteristic feature of the later Vijayanagara history. After the disaster of Rakṣasi-Tangiḍi, the condition of the Telugu districts of the empire was disturbed by the frequent incursions of the Quṭb Shāhi kings. Ibrāhīm Quṭb Shāh conquered the Koṇḍaviḍu and Udayagiri rājyas during the last years of his reign; and Śrīranga I who was then ruling at Penugonḍa was helpless, and the subjugation of the empire appeared to be near at hand; but the evil was averted by the exertions of some of the nobles, who rose against the Muhammadans and forced them out of the country. Of the nobles that took an active part in opposing the Muhammadans, the chiefs of the Koṇḍarāju family who held the fief of Siddhavaṭṭam deserve particular mention, as they defeated Ibrāhīm Quṭb Shāh, and partially emancipated the country from the Mussalman yoke.

The success of the Koṇḍarāju family in their wars with the Mussalmans fired their ambition, and they began to extend their territory by seizing the lands of the petty pālaigārs in their neighbourhood. Their aggressions brought them ultimately into conflict with the Velamas of Velugōḍu whose estates were situated in the district of Ēruva. Sāri Ōbūla Nāyaḍu, one of the dispossessed chiefs took refuge with Kastūri Ranga and solicited his help. Kastūri who was probably jealous of the growing power of the Koṇḍarāju family, warmly espoused his cause, and marched at the head of his army against Siddhavaṭṭam, their family seat. He, however, neglected to ask the permission of the Maṭṭi chiefs for passing through their lands which lay on his route. It was this negligence that involved him in a war with Maṭṭi Timma. Koṇḍarāju Tirupati and his brothers who were eager to secure allies, seized on this as a suitable opportunity for obtaining valuable support; drew the attention of Timma to Kastūri Ranga's disregard of his rights; and persuaded him to join them in a war against him. Timma whose vanity was piqued, readily consented to join them and briskly prepared himself for war. A large number of petty chiefs ranged themselves on either side and the contending forces met at the village of Kōḍūr in the Badvel taluk in August 1579 A.D. And in the battle that followed, Kastūri routed his enemies and slew Maṭṭi Timma with a large part of his retinue.

The military activities of Kastūri Ranga were soon called into play in a far wider field. On the death of Śrīranga I, he was succeeded by his brother Venkaṭa II in 1586 A.D. As soon as he ascended the throne at Penugonḍa, he had to face an invasion of

the Sultan of Gölkoṇḍa. Muḥammad Qūly Quṭb Shāh, who was eager to complete the work of his father, resolved to subjugate the whole of Karṇāṭaka and add it to his dominions. Expecting that the task of conquest would be easy before Venkaṭa II had time to establish himself firmly upon his throne, he mobilised his troops and marched towards the kingdom of Vijayanagara. Having crossed the Kṛṣṇā at Musalimaḍugu in the Kurnool district, he overran the neighbouring territory without meeting serious opposition. The forts of Nandyāla, Kalagūr, Dōne, Siriveḷḷa, Nandavaramkōṭa, Joodry (Jūṭūr?), Jammalmaḍugu, and Cennūr surrendered; and several petty chiefs of the locality submitted to the Muhammadan yoke. The Sultan then directed his prime minister Amīr-ul-Mulk to capture the fort of Gaṇḍikōṭa, and proceeded personally to Penu-goṇḍa and laid siege to the fort.⁸⁵

Venkaṭa II, who was not able to offer resistance, sent ambassadors to the Sultan's camp announcing his submission; and begged that he might be allowed a brief respite for arranging the terms of peace. The Sultan who did not suspect any treachery, graciously complied with the request, and returned from the vicinity of the fort with all his troops. Venkaṭa II was, as a matter of fact, pretending submission with the object of gaining time; he took advantage of the truce, and within the short duration of three or four days managed to smuggle into the fort provisions and troops sufficient to enable the garrison to stand a siege. As soon as these proceedings came to the notice of the Sultan, he, no doubt, renewed the siege operations; but he soon realised that the chance of taking the fort had gone. Meanwhile, large reinforcements arrived from the distant provinces in the vicinity of the capital, and his position became precarious, placed as he was between two sections of the enemy's troops. Before he could extricate himself from this hazardous situation, his camp was set upon by the enemy, and his troops were routed. The Sultan who came with full expectations of capturing the Hindu capital was compelled to flee precipitately towards his dominions. He did not fail, however, to make arrangements for the defence of the territory, which he had recently conquered. He posted Aśvā Row and Jagat Row to Musalimaḍugu and Nandyāla respectively; commanded Sanjār Khān to hold Gaṇḍikōṭa; and appointed Murtaẓā Khān as the military governor with jurisdiction over the whole of the conquered territory. Having completed these arrangements, he returned to his capital.

85. Briggs: *Ferishta*, iii. (App.), p. 453-4.

Venkaṭa II, encouraged by his success over the army of the Quṭb Shāh, resolved to recover his territories wrested by the Sultan in the recent war; but a more urgent problem demanded his attention immediately. Taking advantage of the Muhammadan invasion, some of his nobles withheld the payment of tribute and attempted to repudiate his authority. Tammappa Gauḍa, who held some forts including Kōlār in the Morasu country was the most powerful of these disloyal nobles; and it was of utmost importance to put down his activities before he proceeded against the Muhammadans. Therefore, Venkaṭa II commissioned Kastūri Ranga, Maṭli Ananta, and Raghunātha Nāyak of Tanjore to lead their forces against Tammappa Gauḍa, and bring him back to subjection. As soon as they received the royal orders, Kastūri Ranga and his colleagues set out from the capital accompanied by their respective troops for Morasu-nāḍu, and reached the district without loss of time. Maṭli Ananta advanced upon Kōlār, and laid siege to the town; Kastūri Ranga and Raghunātha raided the country; and the former inflicted a defeat on Tammappa Gauḍa at the head of 25,000 foot at Kottakanama. The garrison defending the fort of Kōlār, unable to resist the vigorous onslaughts of Maṭli Ananta's men, surrendered about the same time; and Kōlār which was probably the headquarters of Tammappa Gauḍa fell into his hands. The defeat of his forces in the field and the loss of his principal stronghold soon convinced Tammappa that it was no longer possible for him to resist the royal forces. Therefore, he gave up the fight and concluded peace with the Rāya having agreed to pay the arrears of tribute which he had withheld from the treasury.

Venkaṭa II marched, in the meantime, at the head of a large army to clear off the Quṭb Shāhi garrisons which still remained in his dominions. He proceeded at first to Gaṇḍikōṭa, which commanded the upper Pennār valley, and laid siege to it. The strategic importance of the fort was so great that the Muhammadans could ill afford to lose it. Their hold on the fertile Pennār valley depended entirely upon the possession of the fort. But the defeat which the Sultan had recently suffered at Penugonḍa reduced their military strength, and the army which he left under Murtaẓā Khān was too small to offer effective resistance to the Hindus. Moreover, the Sultan was just then not in a position to send proper reinforcements; however, he made an attempt to strengthen the hands of Murtaẓā Khān by commanding Afzal Khān, the governor of Koṇḍaviḍu, to march into the Pennār valley with his troops.⁸⁶

86. Briggs: Ferishta, iii. (App.), p. 453.

Afzal Khān gathered together his men, and placing himself at their head, set out for Gaṇḍikōṭa. When the news of Afzal Khān's advance reached the camp of Venkaṭa II, he took steps immediately to prevent Afzal Khān from reaching his destination. He sent Kastūri Ranga and Maṭli Ananta who evidently joined him after their victory over Tammappa Gauḍa, with instructions to block up Afzal Khān's path, and commanded at the same time the governor of Udayagiri to co-operate with them, and devastate the country of Koṇḍaviḍu as far as the bank of the Kṛṣṇā. When Kastūri Ranga and Maṭli Ananta arrived at Udayagiri, the governor sent with them a strong contingent of his own troops under his son-in-law Woorias Rāy. They marched into the territory of Koṇḍaviḍu and laid waste the country, according to the instructions of their master.

Afzal Khān was compelled to halt, and organize the defence of his district. He could not continue his march without dislodging the marauders from his territory. To accomplish this object, he instigated the *jāgīrdārs* under his jurisdiction to make inroads into the Vijayanagara territory in the neighbourhood. The *jāgīrdārs* accordingly collected their retainers and descending on the Udayagiri district in the south, plundered the country. This produced the desired effect. The governor of Udayagiri was compelled to call back his son-in-law for defending his own territory; and Kastūri Ranga and Maṭli Ananta were similarly obliged to return to save their respective estates which lay in the district from destruction. On their return, they found the *jāgīrdārs* encamped at Kamalakūru in Maṭli Ananta's estates, and having overpowered them in battle chased them as far as Koccerlakōṭa, the last Vijayanagara stronghold on the frontier. The *jāgīrdārs* being thus chased across the frontier, Kastūri Ranga and Woorias Rāy were free to attack the Quṭb Shāhi kingdom once again. They penetrated into the interior of Koṇḍaviḍu, where they encountered Afzal Khān in an unnamed place. Though the Anonymous Gōlkoṇḍa Historian, who gives a graphic account of these events attributes victory to Afzal Khān,⁸⁷ the Hindus, on the contrary, appear to have prevailed against him; for, the failure of Afzal Khān to march to Gaṇḍikōṭa with reinforcements as required by the Sultan, does not accord well with his claim of victory. It may be attributed with greater reason to a disaster which had overtaken him on the field of battle. Perhaps, the destruction of the Muhammadans which Kastūri Ranga

is said to have effected at the junction of three rivers in the vicinity of Kōṭa and Kottalanka was accomplished on this occasion.

Meanwhile, the condition of the garrison at Gaṇḍikōṭa became desperate. Sanjār Khān, the brave commander of the fort, made frequent sallies to break the cordon which the enemy had set up around him, but the Vijayanagara officers who were in charge of the siege operations repelled his attacks firmly. To distract the attention of the besiegers, Murtaẓā Khān made incursions into Vijayanagara territory; but his efforts were of no avail. The Sultan was dissatisfied with the progress of the war; he failed to form a proper estimate of the difficulties which Murtaẓā Khān had to face; and attributing his failure against the Hindus to his incompetency, he superseded him in his office, and appointed Rustum Khān, one of the nobles of his court, as the supreme commander of the southern armies.

Rustum Khān, the new commander, was a swash-buckler; he had no genuine military talent, though he regarded himself as a great general destined to win glory in the field. He joined the army with five thousand horse; but his arrival did not produce any appreciable change in the situation; for he treated the experienced Murtaẓā Khān with contempt, and showed no disposition to co-operate with him.

Venkaṭa II, on learning that a new commander with reinforcements was coming from Gōlkoṇḍa, left sufficient force around Gaṇḍikōṭa to keep Sanjār Khān engaged, and marched with the major portion of his army against Murtaẓā Khān's camp. He halted on the bank of the Pennār, and awaited a favourable opportunity to deliver an attack. Rustum Khān, who was impatient of delay, crossed the river contrary to the advice of Murtaẓā Khān, and pitched his tents on the clayey soil, wet with recent rains, within the sight of the enemy's camp. The clash between the two armies came unexpectedly. One day Rustum Khān who was in front of his army was frightened by a bull, painted in brilliant colours, which suddenly rushed towards him from the Hindu camp. At the sight of this unusual appearance, he lost his presence of mind and galloped off, in great dismay, to the rear, thereby spreading panic in the camp. Perceiving the confusion prevailing in the Muhammadan army, Venkaṭa commanded his troops to charge. A fierce engagement ensued, and the Muhammadans who found themselves in a position of great disadvantage were overpowered. The cavalry in which lay their strength could take little or no part in the action, as the wet clayey soil impeded their movements. The ulti-

mate decision of the battle, therefore, rested with the infantry, an arm in which the Hindus certainly excelled. Velugōṭi Cenna who was in charge of the famous Velama foot naturally took the lead in the action and made no mean contribution to the success of the Hindu army. The Muhammadans were hemmed in on all sides and cut to pieces.

The destruction of the Muslim army in the battle of the Pen-nār sounded the death knell of Qūly Quṭb Shāh's power in the south. Deprived of the support of the army in occupation of the neighbouring country, the Quṭb Shāhi garrisons could not hold their own against the Hindus. Venkaṭa II who realised this fact despatched Cenna and his cousin Yācama with a strong contingent to expedite the siege of Gaṇḍikōṭa, while he proceeded with the rest of the army to expel the Muhammadans from the rest of his dominions. Cenna and Yācama on arriving at Gaṇḍikōṭa, pushed on the siege operations with great vigour, and compelled Sanjār Khān to surrender the fort within a short time. The fall of Gaṇḍikōṭa was quickly followed by the submission of the other forts; and Sultan Qūly Pādshāh acknowledging defeat, sued for peace. A treaty was soon concluded and the river Kṛṣṇā was recognized as the boundary between the two kingdoms.

Twentieth Generation : Venkaṭapati and Yācama.

The name of Venkaṭapati is associated with a single event, though several verses are devoted to the description of his prowess. He is said to have met in battle a certain Timmarāja who marched against him with a powerful army from Penugonḍa, and put him to death. The identity of this Timmarāja, and the circumstances under which he attacked Venkaṭapati cannot be ascertained at present.

Yāca or Yācama, the second son of Kastūri Ranga of the previous generation, was perhaps the most distinguished warrior that the Velugōṭi family produced. Endowed by nature with all the qualities that were indispensable for successful leadership, he soon gained the confidence of the emperor, and rendered him invaluable help both in the field and the council chamber. Yāca first won his spurs under his cousin Cenna in the Muhammadan wars during the early years of the reign of Venkaṭa II. He assisted Cenna, as noticed already, at the siege of Gaṇḍikōṭa, and was instrumental in capturing the forts of Gutti and Kandनावolu. But his conspicuous services to the empire by which he earned the

affection and the gratitude of his contemporaries were rendered later during the first quarter of the 17th century.

Two important events, associated with the career of Yācama, are mentioned in the VamśāvaḸi. It is said that he defeated and killed a warrior called Dāvula Pāpa who came down upon him at the fort of Uttaramallūr; and that he espoused the cause of emperor Śrīranga II, and having exterminated after a prolonged fierce struggle the usurper Gobbūru Jaggarāja and his allies, celebrated in Vellore the coronation of Rāmadēva, one of the emperor's sons, whom he had rescued from prison.

Of these events very little is known about the former; and the circumstances in which Yācama came into conflict with Dāvula Pāpa had been hidden under the veil of obscurity. Pāpa who was well known for his prowess in the field, owed allegiance to Linga, the Nāyak of Vellore, one of the most powerful of Venkaṭa II's tributaries. Becoming apprehensive of Linga's loyalty to the throne, Venkaṭa, with a view to curb his disloyal activities, conferred Uttaramallūr, one of the forts belonging to the former, as *nāyankara* on Yāca, and commanded him to take possession of the fort. Yāca, proceeded accordingly to Uttaramallūr with his men and seized the town. As soon as Linga heard of the capture of Uttaramallūr, he became indignant with the emperor, and collecting troops from Cenji and Madura and placing them under Dāvula Pāpa, sent him against Uttaramallūr with instructions to recapture the fort and expel Yācama.

Pāpa who arrived at Uttaramallūr with 30,000 troops proceeded without delay to invest the fort on 31st May 1601 A.D. Yāca perceived the activities of the enemy and immediately prepared himself for war. He sallied out of the fort with 2000 foot accompanied by his younger brother Singa, fell upon the beseiger and after a fierce hand-to-hand fight, routed them. Pāpa perished in the *mélée*, and his followers fled in panic.

Nothing is known of Yāca's activities during the remaining years of Venkaṭa II's reign; but on the death of the emperor in 1614 A.D., he suddenly comes to the limelight again during the short but stormy reign of Śrīranga II. The facts mentioned in the VamśāvaḸi are familiar to the students of Vijayanagara history. Venkaṭa II, on his death-bed, nominated his nephew Śrīranga II as his successor; but this was distasteful to the emperor's brother-in-law Gobbūri Jaggarāju, who, however, bided his time unable to oppose the wishes of the dying emperor. But, within a short time after

the emperor's death, he managed to win over the nobles to his side by means of bribes and cajolery. He usurped the office of the *Rāya-daḷavāy*, seized the fort of Vellore by stratagem, murdered Īte Ōbulēśa, took possession of the treasury and imprisoned the emperor with the other members of the royal family. But when Yāca, who did not approve of Jaggarāja's treason, smuggled prince Rāma out of prison through the instrumentality of a washerman, and made persistent efforts to set the emperor also at liberty, he put the emperor with his family to death. However, when he attempted to overthrow Yāca, he was defeated in a fight, and was constrained to seek safety in the jungles. Nevertheless, Jaggarāja did not lose courage, owing mainly to the adherence of Rāvela Venka, Mākarāja, and other chiefs who were bitterly opposed to Yāca; the Nāyaks of Cenji and Madura who were anxious to repudiate their subordination to the empire also entered into an alliance with him and promised their support. Therefore, Jaggarāja, notwithstanding his defeat in his first encounter with Yāca, became more formidable than ever.

As soon as the assassination of the emperor and the other members of the royal family reached his ears, Yāca promptly declared prince Rāma as emperor, and took a vow that he would celebrate his coronation at Vellore, notwithstanding the opposition of Jaggarāja and his friends. To ensure the success of his enterprise, he persuaded Raghunātha, the powerful Nāyak of Tanjore to join him; and feeling confident of his success, he advanced to Tōpūr in the neighbourhood of Trichinopoly, where Jaggarāja and his confederates lay encamped. Raghunātha joined him with his troops on the way. Their combined forces came upon the enemy who were ready to give them a warm reception. After a brief rest, they launched an attack; and won a complete victory over them, in spite of the brave resistance offered by them. Jaggarāja was slain in the battle, and his allies were compelled to flee.

The death of Jaggarāja did not end the war, owing mainly to the irreconcilable opposition of the Nāyaks of Madura and Cenji. They supported Etirāja, a younger brother of Jaggarāja, who continued the struggle. Yāca defeated him in a battle near Pālemkōṭa, and put him to flight.

The time for celebrating Rāmarāja's coronation had at last come. His enemies were crushed; and the obstacles in his path were cleared one after another. Yāca felt that there was no need for further delay. He led Rāmarāja in triumph to Vellore in

1616 A.D., and formally celebrated his *abhiṣeka* as the emperor of Karpāṭaka with becoming pomp and dignity.

Twenty-first Generation, Twenty-fourth Generation : Kumāra Yāca, and Singa.

Though Kumāra Yāca and Singa were contemporaries, they belonged to two different generations. The former who represented the 21st generation appears to have been younger in age than his cousin of the 24th generation. Both of them flourished during the reign of Śrīranga III, the last of the Karpāṭaka emperors, and took part in the wars that convulsed South India in the middle of the 17th century.

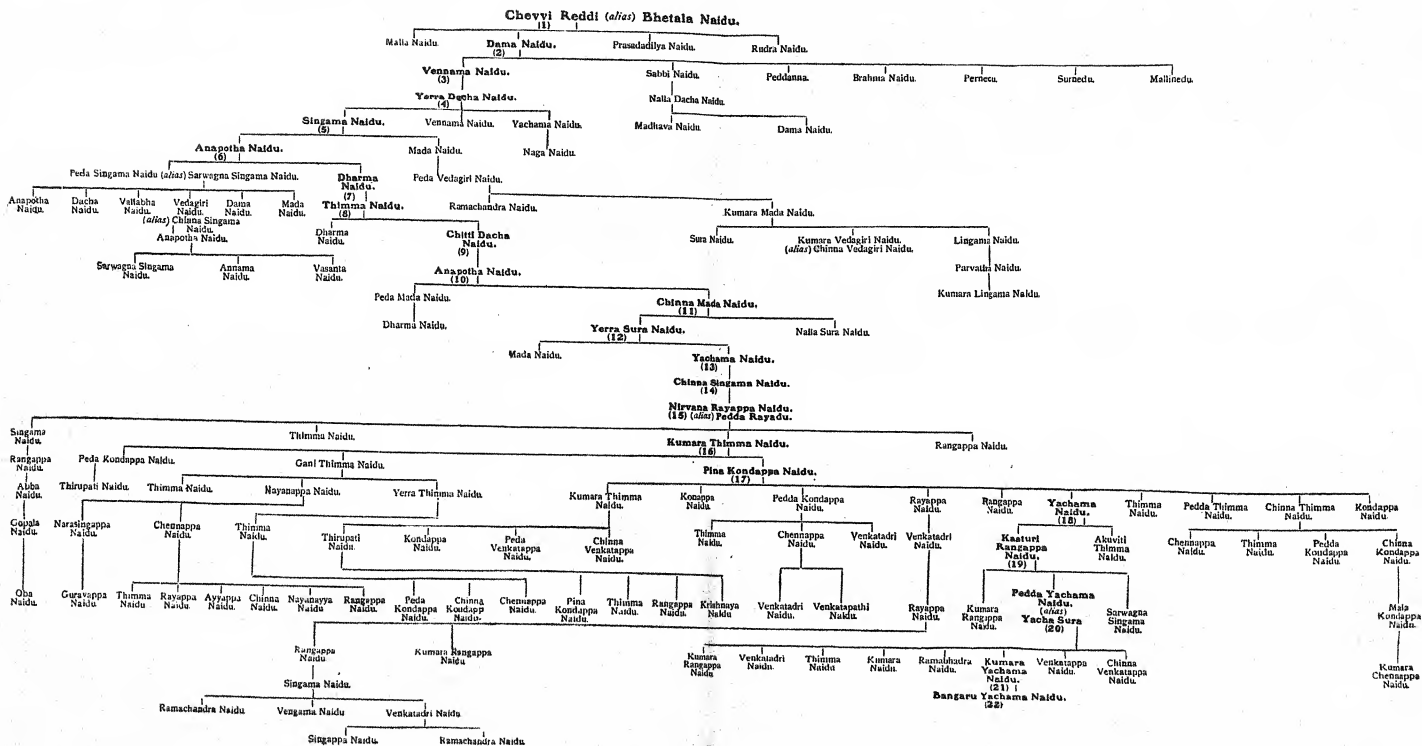
Śrīranga III who ascended the throne in 1642 A.D. found himself in the midst of a sea of troubles. The Nāyaks of Madura and Cenji were openly hostile and were not disposed to countenance his claims of overlordship; the ruler of Mysore who was practically independent held himself severely aloof; the Nāyak of Tanjore was indifferent; and the other great nobles showed distinct indications of insubordination. To add to his troubles, the Sultans of Bijāpūr and Gōlkoṇḍa made frequent inroads into his dominions whenever they could forget their mutual jealousies, and snatched from him, slices of his territory. Śrīranga III manfully struggled against his enemies and endeavoured to save his kingdom from destruction. Though the majority of his nobles deserted him, he could still count upon the loyalty and support of a few among them. Of the small band of devoted followers that still stood by him, Velugōṭi Singa was the most important.

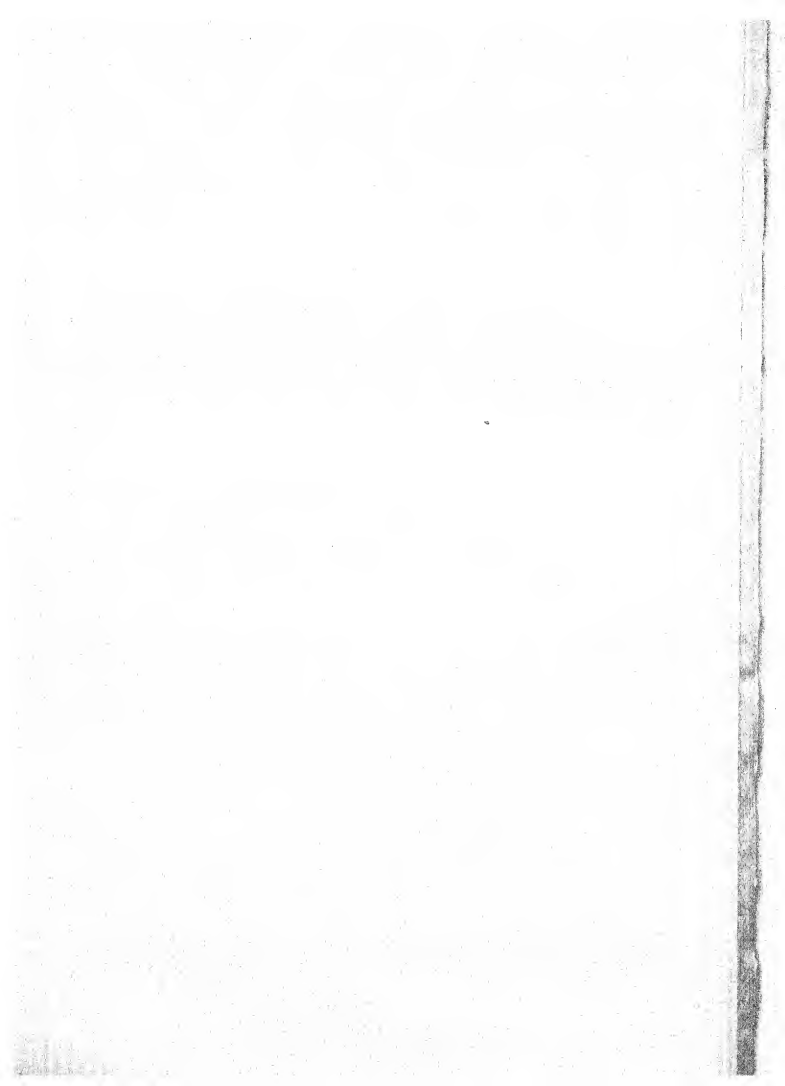
The Sultan of Gōlkoṇḍa sent an army in 1643 A.D. to besiege and capture Udayagiri, an important fort in the north of Śrīranga's dominions. There was a small garrison in the fort; but it was not strong enough to hold out against the Sultan's army without reinforcements. The Nāyaks of Cenji and Kālahasti having risen up in rebellion just about this time, Śrīranga experienced great difficulty in sending help; but relief came from an unexpected quarter. The Sultan of Bijāpūr who was jealous of Gōlkoṇḍa, with the object of preventing the aggrandisement of the Quṭb Shāhis on the east coast, sent to Śrīranga 6,000 horse and 20,000 infantry. On the arrival of help from Bijāpūr, Śrīranga marched against the Quṭb Shāhi army, and meeting them in the tank of Vemgallu defeated them and chased them across the frontier. Singa played an important part in the battle, and distinguished himself by slaughtering the Gōlkoṇḍa forces,

Despite Śrīranga's efforts to save his kingdom, he had to succumb to his enemies ultimately. Harassed by the Muhammadans, and betrayed by his nobles, he was obliged to flee from his kingdom in 1649 A.D., and seek protection from Śivappa Nāyaka of Ikkēri who still acknowledged his overlordship. Śivappa received him warmly, and gave him an army with the help of which he established himself at Śrīrangapaṭṭaṇam. Within a short time he subdued the ruler of Mysore and several other chiefs in the neighbourhood and succeeded in imposing his yoke over that region. Śrīranga never abandoned the hope of recovering his empire. Discovering that the time was favourable for making an attempt, he led an expedition about 1659 A.D. against Penugonḍa, his ancestral capital. As the Sultan of Bijāpūr to whom the fort then belonged neglected to make adequate provision for its defence, Śrīranga experienced little difficulty in taking possession of it. Whether at the instance of the Sultan of Bijāpūr or by his own initiative, 'Abul Ḥasan, Sultan of Golkonḍa, sent an army to recapture the place. Velugōṭi Kumāra Yāca, son of the elder Yāca, who had by this time become a subordinate of Gōlkonḍa, accompanied the Sultan's army to Penugonḍa. Śrīranga seems to have deputed the Rāja of Mysore to check the advance of the Gōlkonḍa army. The Rāja came up with the Mussalmans at the village of Cāmali, but was rudely repulsed by them. He was pursued by the enemy and his army suffered severely at the hands of Kumāra Yācama during the retreat. The success of the Gōlkonḍa army did not produce any result; for, Rāvela Līnga who seems to have entered into alliance with Śrīranga attacked the Mussalmans in the rear and forced them to retreat.⁸⁸ Śrīranga remained the master of Penugonḍa, probably until the time of his death.

88. *Saṅgandhikāprasavāpaharaṇam*.

heyyi Reddi (*alias*) Bhetala Naidu.

వెలుగోటివారి వంశావళి.

సీ. అనుమనగ ల్లను శ ఘనమైన పురమున
 ననుమనగంటి గోశ్రతాన్వయుండు
 పొలుపొందు చేయూరి శ పోలిరెడ్డిసుతుండు
 రెండెడ్డ¹ గట్టుక శ రేచఁ డనెడు
 పంచముండును దాను శ బహుదినంబులనాటి
 పాటిమీఁదటిచేను శ షరఁగ నపుడు
 దున్నుచో నాఁగేటిరతుడఁ దాఁకి మైరాయి
 పగుల నిక్షేపంబు శ బైటఁ బడిన
 నారెడ్డి కనుఁగొని శ యానందమును బొంది
 తా నది కైకొనఁగదలఁచి నపుడు
 ఆకాశముననుండి శ యశరీరవాణియు
 భీకరంబుగఁ బల్కెఁ శ బ్రీతితోడ
 'నరబ లిచ్చినఁ గాని శ నవలక్షణ నుంతు
 నీకుఁ గైకొనరాదు శ నియమ విద్ధి'.²
 ఆమాట విని చాల శ నాత్మలో వగవంగ
 నేల వగచె దని శ యేచఁ డనియె³
 'దాను బెండ్లామును శ దనయుండు దప్పిన
 నరబలి కెవ్వరు శ నాకుఁ గలరు.'⁴
 అని విచారముతోడ శ నలమట నొందెను
 రెడ్డితో నొకమాట శ రేచఁ డనియె

1. A. రెండెడ్లు ; B. రెండేడ్లు

2. A. B. నీకు గైకొనరాదె నెయతోడ

3. A. అంతలో

4. A. B. రేచ డనియె. The two forms రేచ and ఏచ are employed in this work. It is not possible to adopt a uniform method of spelling the word, owing to the considerations of prosody.

5. A. B. నాకు యిచట

1¹ "నిట్టివిచారంబు శ్రీ తేటికి నీకును

దను బలిగాఁజేసి శ్రీ ధనముఁ గొనుము

తనపేరితోడను శ్రీ దనరెడు రేచర్ల

గోత్రంబు పూనుము శ్రీ కొమరు మిగుల

మీ వంశభవుఁ డెంతఁమీటి యైనను [దాను]²

బెండ్లి యాడెడువేళఁ శ్రీ బేర్ని తోడఁ

దనవంశమునఁ బుట్టి శ్రీ తనరెడు పంచము

పెండ్లి ముందఱఁజేయఁ శ్రీ బ్రీతి మీకుఁ

గలిగియుండినఁ దన్ను శ్రీ బలిగా సమర్పించి³

ధనము గైకొను" మని శ్రీ తనకుఁజెప్ప

నారేచఁ డాడిన శ్రీ యామాటవిని రెడ్డి

వానితో నొకమాట శ్రీ ⁴వఱలఁ బలికె

రేచనికోరికె శ్రీ రెడ్డి కానిమ్మని

సంతోషచిత్తుఁడై శ్రీ సమ్మతించె

వానికి సమ్మిక శ్రీ వలనుగోనిచ్చియు

వానిని బలిగాఁగఁ⁵ శ్రీ బూనిచేసి

నిజ్జేప మప్పుడు శ్రీ నెరయఁ దాఁ గైకొని

కొమరొంద రేచర్లశ్రీగోత్రుఁ డయ్యె

ఆ చెప్పిరెడ్డియు శ్రీ సంత సంతసమునఁ

[జెలుపు మీఱఁగ బోయి] శ్రీ చేనిఁ జూచి⁷

1. The order of the following six lines has been changed, as the order in the original makes the meaning of the whole of the passage unintelligible.

2. The matter enclosed within the brackets throughout this work has been added.

3. A. B. బలియుగా నొసరించి

4, 5. ,, వనర

6. A. B. బలియు

7. A. ఆ చెప్పిరెడ్డి డెంతట సంతోషమునబోయి చేను జూచి. The reading of B is ఆచెప్పి రెడ్డి డెంతట

మాపటంత¹ దిరిగి ర మఱి యింటి కరుగుచోఁ
 జీకటిపడవచ్చుఁ ర జేనిబైటఁ
 దొలకరివానయుఁ ర బలపల వచ్చినఁ
 ద్రోవ చేరువయందు ర దొడ్డదొంక²
 కాచెంత నొకప్పుడు ర మమరుఁ బిల్లలమఱి
 బేతాళవట మని ర పేరు గలిగి
 యున్నప్పుడుముక్రింద ర నొప్పుగా నిలుచుండ³
 భీకరంబుగ నొక్కరపిడుగు పడిన
 శంక యించుక లేక ర సంతోషచిత్తుడై
 కఱ్ఱ చేబట్టుక ర కదిసి⁴ నిలుచు
 కరణి బేతాళుండు ర గనుఁగొని యప్పుడు
 కరుణతో నాతనిఁ ర గాఁగిలించి
 బేతాళుఁ డొకమాట ర ప్రీతితోఁ బలికెను
 గడువేడ్క పుట్టంగఁ ర గడకు వచ్చి
 “నీకు నానామంబు ర నెమ్మి⁵తో నిచ్చెదఁ
 బూనుము నాపేరు ర [ప్రోణిమి దగఁ]
 బొసఁగంగఁ దాల్చిన ర [నెసఁగు] నైశ్వర్యంబు
 వెయ్యెండు లగు”నని ర వేడ్కఁ జెప్పి⁶
 బేతాళుఁ డరిగిన ర వెనుక నింటికిఁ బోయి
 సంతోషపడుచుండె ర చవ్విరెడ్డి⁷

1. A. B. మాపటెంతట

2. „ దొడ్డ దొకటి

3. „ నిలుచున్న

4. A. కదళికదళి B. కదిళికదిళి

5. The following three lines are in a corrupt condition :—
 భేతాళు డొకమాట ప్రీతితోఁ బలికెను నీకు నామంబు నెమ్మి⁵తో నిచ్చెద
 మనిన వేడుకబుట్టి కడకు వచ్చి పూనుము నాపేరు పొసంగ దాల్చిన
 అయిశ్వర్యంబు వెయ్యెండు లగునని యానతిచ్చె

6. A. B. ఆనతిచ్చె; but as ఆ does not rhyme with వె, వేడ్కఁజెప్పి has been substituted.

7. A. B. సంతోషపడుచున్న చవ్విరెడ్డి. The two forms చెవ్వి and చవ్వి are employed in this poem. The adoption of uniform method of spelling is precluded by the requirements of prosody.

యటమున్న యిద్దఱు శ నాచెంత దున్నుచో
 వానగాలియు రాగ శ వడిగఁ బోయి
 వటమూల¹ బిలములో శ వడిఁ జొచ్చి యుండియు
 నచట బేతాళుని శ యాదరమునఁ
 బ్రత్యక్షమున నిల్చి శ భయ మింతయును లేక
 మాట లాడెడు రెడ్డి శ మఱిగి² చూచి
 వెఱచి యూరక యుండి శ వెరుక నింటికిఁ బోయి
 యావార్త నూరిలో శ నపుడు చెప్ప
 నూరెల్లరును గూడి శ యుబ్బుచుఁ జూడంగ
 నావార్త గణపతి శ యపుడు వినియెఁ
 జెప్పిరెడ్డిని జూడఁ శ జేకొని పిలిపించి
 యాదరం బొదవంగ శ నతనిఁ జూచి
 అసహాయశూరుఁ డాశని యాత్మఁ దలపోసి
 చెన్నుమీఱఁగ లక్షసీమ నిచ్చి³
 డాలు డమారంబు శ తాళి చేకట్టును⁴
 గజహయంబుల నిచ్చె శ ఘనతతోడ
 హెచ్చుగా నాతని శ్రమెచ్చి పిల్లలమఱ్ఱి
 బేతాళరా వని శ పే నొసంగ⁵
 నదియు మొదలుగ జనులెల్ల శ నభినుతినప
 రమణతోడుత విలసిల్లె శ రావుపేరు
 వాసికెక్కిన రేచర్ల శ శాసనుండు
 దనరెఁ బిల్లలమఱ్ఱి బేతాళుఁ డనఁగ.

క. ¹ ఇదియునుగా కిం కొక్కటి
 ముదమున వేడెదము వరము శ మూర్ఛన్యులమై

1. A. B. వటముల
2. „ మరియ
3. „ అసహాయశూరుడని కలఁచి, చెన్నుమీరగ లక్షసీమయిచ్చి
4. „ చేపట్టును
5. „ హెచ్చుగా నతనికి పిల్లలమఱ్ఱి బేతాళరావుపేరు దయ నొసంగి
6. A. B. ఇదిగకను. This verse and the following recount a dialogue between Cevvi Reddi and the demon Betāla. They hang loosely in the text having no connection whatever with what preceeds and what succeeds. Probably they have been interpolated.

కదనమున నడచు నప్పుడు
పదలక మా ముందు నడువ ర వలె నని పలికెన్.

2

క. చేకొని యాబేతాళుడు
ప్రాకటముగఁ బలికె నపుడు ర భాసురలీలక
నీ కెమ్మెయి నారాకకుఁ
దేకువఁ గనునల్ల తీర్పు ర ధృతిఁ గను మనుచున్.

3

* * * *

సీ. నలినగోహాసమునన్ నతనితాంత స్తన
ప్రసవగుచ్చములకు ర భ్రమర మగుచు
వాసవప్రముఖగీర్వాణకోటీరాగ
రమ్యనాయకరత్నరజి యగుచు
వివృతాతిశయహృదయ వేదాంతపంజర
గృహనిత్యశారీకారవిహగ మగుచు
నిరపాయఫలధురంధరపడక్షర[మంత్ర]
ఘనవసీమదకలకంఠ మగుచుఁ

బరఁగు లక్ష్మీమనోభర్త ర పాదయుగళ
మంను జనియించె సకలార్థిబృందమునకు
శరణమై గాఢశోభనారచరణ మగుచు
వెలమవంశంబుగాంభీర్యవిలసనంబు.

4

గీ. వెలయు తత్పద్మనాయకకులమునంఁగు
నభ్యుదయ మొందె ఘనుఁడు మహామహుఁడు
వినయ రేచర్లగోత్రుండు ర విజయశాలి
1 తనరఁ బిల్లలమట్టి బేతాళనృపతి.

5

ప. ఆపిల్లలమట్టి బేతాళనృపతి విధం బెట్టి దనిన.

6

సీ. 2 అరుదైన పూర్వపు ర అనుమగ ల్లక్ష్మిణి
భాగంబునం దొక్కరభైరవుండు

1. A. B. యనగ

2. The text of this Sisamālīka is in a very corrupt condition. The forms అనుమనగల్ and అనుమగల్ are both used in the text.

3. A. B. అరుదైన పూర్వపతనముగంటి దక్షిణ

వింశతికుచ్చైశ్చ శ్రీ విస్తారమును గల్గు
 త్రేత్రంబుఁ గాపాడుఁ శ్రీ జిత్రముగను
 ఆపాడు తనదిగా శ్రీ నరేంద్రుఁ గైకొని పండు
 ధాన్యంబు లేటేటఁ శ్రీ దనరుచుండ¹
 రేచిగాఁ డనునొప్పుభృత్యుండు పంచముం
 [డురు హ]లముఖమున శ్రీ నొక్క తామ్ర
 శాసనమును గని శ్రీ చవి రెడ్డికిని జూప
 శాసనమును గొని శ్రీ వాసి గాఁగ²
 “భైరవ నీకును శ్రీ బలి యియ్య³ ననలక్ష
 ధనమంత పచ్చ యి” శ్రీ మృదుచు రెడ్డి
 పతియింప విని మ్రొక్కి శ్రీ భయ మింతయును లేక
 పంచమజాతినై శ్రీ ప్రబలఁ గంటి
 మీయరమంతయు శ్రీ మీ కొప్పియున్నది
 దైవరహస్యంబుఁ శ్రీ దప్ప ననఁగ
 నగునె నా దొక విన్నప శ్రీ మావధరించి⁴
 యేచఁ డనుపేరు నిలుపుమీరియింట ననుచు⁵
 నిలువ⁶ వలదన్న మానక శ్రీ నిష్టచేయ
 భైరవుండు మెచ్చ బలియిచ్చి శ్రీ ప్రబలె నపుడు.

7

క. ధర నీగోత్రమునం గల⁷
 వరగుణవంతులును శూరశ్రవశపవిత్రుల⁸
 మఱి గంధాక్షతలఁ గొనుఁడు
 బరువడి శోభనపువేళఁ శ్రీ బంచము నింటన్.

8

1. A. B. ఆపాడు తనదిగా గైకొని పండ్లెండు ధాన్యంబు లెంటేట దనరుచుండు
2. ,, రేచిగాండన నొప్పు భృత్యుండు పంచముం డలముఖంబున నొక్కతామ్ర
 శాసనము గన్గొని యేలిక యగు రెడ్డికిని జూప శాసనము గని వాసివాసిగాఁగ.
3. ,, బలియిచ్చునతనికి
4. ,, గాదనంగ మాను నా దొక విన్నప మాచరింప
5. ,, రేచడనుపేరు మీయింట నిలుపుడనుచు
6. ,, లేవక వలదన్న మానక నిష్టచేయ
7. ,, గోత్రమునగల్గు
8. ,, శూరులువంశపవిత్రులు
9. ,, వేళను

క. అంతకు మునుపే యీవిధ

మంతయు భైరవుని సాక్షి¹ శ మాటిచ్చి మహి

మంతగ రేచర్ల యనగ²

మంతుకు నెక్కంగ గ్రామ శ మచ్చట నిలిపెన్.

9

వ. మణియుఁ గులభూషణుండును, మాశవిస్తారకుండును, భైరవవరలబ్ధతేజుండును, గృహనిక్షేపకర్తయు, నప్తైశ్వర్యసంపన్నుండును, నోరుగంటిపట్టణప్రవర్తకుండును, గాకితరాజపూజిత బిరుదనామధేయుండును, రేచర్లపురవరాధీశ్వరుండును, నగు పిల్లలమఱ్ఱి బేతాళనృపతి మెఱసెదనకీర్తి యాచుద్రతారకముగ.

గీ. యలమి³ బెంపందె బద్ధనాయకులలోన

వాని వంశంబు లోకంబులోన మెఱయ

ఘనత కెక్కినరేచర్ల శ ఘనుఁడు వెలసె

ధరను బిల్లలమఱ్ఱి బేతాళనృపతి.

11

గీ. అతని తనయులు దామధరరాధిపుండు⁴

ధీరగంధీరుఁ డాప్రసాదిత్యఘనుఁడు

రూఢి కెక్కిన రేచర్ల శ రుద్రవిభుఁడు

నాచితంబుగ ధాత్రి బాళించి రపుడు.

12

శా. తారుణ్యప్రథమాన⁵ ధైర్యుఁ డగు బేతాళావనీధర్మకు

ధీరుల్ పుత్రులు దామభూపతి ప్రసాదిత్యుండు రుద్రక్షమా

ధారుడు జనియించి రంతఁ ద్రిజగద్ధర్మప్రతీపాలన

శ్రీ రాజ్రింగ⁶ శౌరి ముగ్గురయి ధాత్రిత్వ వించినాడో యనన్.

13

వ. అం దగ్రజుండు.

14

1. A, B. భైరవు సాక్షి

2. „ రేచర్ల యనగ

3. ఎ and య do not rhyme with each other; the correct form of the word యలమి is ఎలమి

4. A, B. దామభూనాయకుండు.

5. „ తారుణ్యప్రథమాన. The emendation of the editors of V.V.C. is accepted above.

6. B శ్రీ రాజ్రింగ వారు ముగ్గురును

7. V.V.C. emendation; A. B. మేటిన్ మించినా రిద్దరన్

V. Rao (in Ac. ii. p 286) ధాత్రిత్వ వించినా శ్చయన్

సీ. చటులఖడ్గఖడ్గి శ సమరప్రవీణుడై
 ఖడ్గనారాయణఖ్యాతి నొందె
 రణపరాజ్ఞుఖరాజరమను జే¹కొని రాయ²
 గాయగోవాళాంకరకలితుఁ డయ్యె
 నాభీలవైరిగరజాళికాయంబులు³
 భేదించి భుజబలభీముఁ డయ్యె
 బ్రథితారిరాజన్యభయదవిక్రమమునఁ
 బ్రతిగండభైరవప్రభ వహించె
 మఱియుఁ బైకై న బిరుదనామములఁ దనరి
 బాహువిక్రమదాన సంపదలతోడఁ
 దనరి యెప్పారె నంచితోద్దామయశుఁడు
 భువనహితకారి యగు దామరభూవిభండు.
 సీ. యలమి డెబ్బదియేడ్లు శ రై⁴న⁵ నాయకులలోఁ
 బటుప్రతాపస్ఫూర్తి శ బరఁగినాఁడు
 చండభుజాబలోరదండకరాసి యె
 దండితారాతుల శ జెండినాఁడు⁶
 ఏవున నోర్గంటిన్రేలు ప్రతాపుచే⁷
 నందెయుఁ బెడంబు శ నందినాడు
 విక్రమంబున ధరాచక్రంబులోఁ గల
 బిరుదులు దనవి గాఁ శ దిరిగినాఁడు

15

1. V. V. C.; A. B. లక్ష్మి

2. రాయ has been added by the editors of V.V.C. to complete the line.

2. V.V.C. ఆజిబలాధికుఁడౌటచే నెంతయు; A. B. గజాధికారంబులు

4. A. B. యలవిడెబ్బాదేడ్లురైన; ఎ does not rhyme with ఐ; but the correct form of the word is ఎలమి and not యలమి. To make the line strictly conform to the rules of the Telugu prosody, the editors of the V.V.C. corrected the line thus: ధరణిపైడెబ్బాదేడ్లురు. But as the word is spelt throughout the work as యలమి, I have retained the reading of the Mss.

5. V.V.C. చండభుజాదండమండితారాతుల భండనంబునఁ జాలఁ జెండినాఁడు

6. ,, ఏవుననోర్గంటి నెలు రుద్రునిచేత ; A. B. యేవుననోరగంటిప్రతాపునిచే

వాఁడు¹ రిపురాజుపన్నగరవైనతేయుఁ
డాజివిజయుండు కేళాదిరాజునుండు²
భాసురుం డగు³ కేచర్ల శాసనుండు
నిత్యసత్కుండు నాప్రసాదిత్యునుండు⁴.

16

డి. నారికి నాత్మవల్లభుని శ నారియకా నొనరింప బ్రహ్మయుక్
నేరఁడు రుద్రమాంబ ధరశీసతికిం బతిగా నొనర్చి దు
ర్వారవిరోధిమండలము శ వాడిమి డించితి⁵ వార మేటి వై
వీర ప్రసాదితాంక హరివిక్రమ నీకొరు లీడె చూడఁగన్.⁶

17

వ. 'అప్రసాదిత్యుండు కాకతి గణపతిదేవరాయలు చనిన, నతని కొమరిత
రుద్రమదేవిని బట్టముఁ గట్టి కాకితరాజ్యస్థాపనాచార్య బిరుదును, రాయ
పితామహాంక బిరుదునుఁ బ్రొంది డెబ్బదియేడ్లగు నాయంకులఁ దా నొన
ర మించి⁷ భైరవప్రసాదలబ్ధు బగు పచ్చ ధరియించి నెగడె మహిని. అతని
యనుజుండు.

18

క. వా లనిఁ బెఱికినఁ బరభూ
పాలశ్రీభూషణములు శ పాసి పడును నీ

1. V.V.C. The original has అతడు.
2. A. B. రాజితం వైన కేళాదిరాయునుండు ; this has been corrected by the editors of the V.V.C. as వైనతేయుఁ . డాజివిజయుండు కేరళ రాజునుండు.
3. V.V.C. భాసురయనుండు ; A. B. భాసురంబగు.
4. ,, సత్యసంఘండు సత్ప్రసాదిత్యు ; A. B. నిత్యసత్కుండుయా.
5. ,, దుర్వారవిరోధి భూషణకరంబు నడంచి యతండు పెండియున్. A. B. మండలిని గర్వపణించి.
6. ,, వీరప్రసాదితాంక హరివిక్రముడంచు బొగడ్డకక్కఁదాన్. A. ప్రసాయతాంక అరి B. ప్రసాయతాంక నరి.
7. The colloquial forms చనితె, మహారై, బిరుదున్ను, and డెబ్బై which occur in this passage have been corrected. V.V.C. quotes the following verse here. The source from which it has been taken is not known.
ఘనత నాప్రసాదిత్యుండు కాకతి గణ | పతి చనిన నతని సతికిబట్టసంబు
రమణతోగట్టి కాకతిరాయరాజ్య | స్థాపనాచార్య బిరుదు దాఁ దనరఁ గాంచె.
This appears to be a recent interpolation.
8. A. B. నాయంకులుగా నొనరించి

వా లావనితల తొడవుల

కీలా ? రేచర్లరుద్ర శ్రీ ర్తిసముద్రా.

19

మ. బిగి నుక్కుంబొడి రాల రాయుదురు ముగ్గున్నద్రీవులై¹ యిప్పుడు
దగ నీయందియ² యందు నుండి తలక్రిందై వై రిభాపాలకుల్
జగతీభాగమునం బసిండిబొడి రారల్ రాయుచున్నా రటే
తగదే రాయవితామహాంక జగభద్రదా రుద్ర నిం జెందినన్.

20

వ. అందు దామానేడు సంతతికి మొదలు.

21

క. అతనికి సనేతనయులు

మతిమంతులు పుట్టి రఖిలమాన్యులు విజయో

న్నతులు నుతులును జతురులు

సతులితజగదవనకృతిమహాత్ము లనంగన్.

22

ఉ. వారలలోన జాల³ సనిరవార్యపరాక్రము లిద్ద యివ్వయో
ద్ధారులు దానకూరులు నురదా త్రమనోహరకీర్తిహరులు
భూరిపుప్రతాపులును శ్రీ బుద్ధవిహారులు నిర్వికారులు
వీరులు నై చెలంగి రిల⁴ శ్రవెన్నమనాయక సద్భినాయకుల్.

23

వ. అం దగ్రజుండు.

24

శా. సన్నద్ధప్రసరత్తురుమ్మపుత నా⁵ సందోహనిర్మూలనో
త్పన్నానూనయశుండు⁶ విక్రమకళాపారీణదోస్సరుం జ
చ్చిన్నా నేకసమిత్తురంగ⁷ విజయశ్రీభోగపాభాగ్యసం
పన్నుం డున్నతకీర్తి వెన్నధరణీపస్వామి సామాన్యంజే.

25

ఉ. ఉన్నతబాహుసారమహిమోద్యతగోత్రుం⁸ ఉనంతభోగసం
పన్న విహారుం డార్తభయభంజనదక్షసుదర్శనుండు వి

1. A. మున్నగ్రీవులై; B. మున్నశ్రీవులై.

2. V. Rao (AC II P 29) A, B. డొ | ప్పగ నీయండియ

3. A, B. వాల

4. „ వీరులు నై ధరం బగగి రెన్నమ V.V.C. వీరులు నై చెలంగు నల

5. V.V.C.; A, B. సన్నద్ధప్రసరత్తురుమ్మపుతనా

6. „ A, B. తన్నప్రదయశుండు.

7. A, B. సమిత్తురంగ

8. V V.C. మహితోద్యతగాత్రుడు; A. మహితోద్యతగాత్రుడు B. మహితోద్యతగాత్రుడు.

- ద్వన్నతవిక్రమాంకుడు నురదాత్తయశుండు¹ రమాసమేతుఁడై
వెన్నుడు వోలె సొం పెసఁగె ర వెన్నయభూపతి వైభవోన్నతిన్. 26
- వ. ఆవెన్నమనాయనికిని జాయమదేవులకును² నెఱదాచానేడు పుట్టెను. 27
- క. ఆయతకీర్తి న్వెన్నమ
నాయకునకు నెఱదాచరనరనాయకుఁడున్
ధీయుతుఁడు సబ్బిఘనునకు
నాయకమణి నల్లదాచరనరపతి పుట్టెన్. 28
- క. ఆ నల్లదాచవిభునకు
మానితగుణశాలి యైన ర మాధవవిభుఁడున్
ధీనయవిక్రమసంపద
భూనుతిఁ గల కామవిభుఁడుఁ ర బుట్టిరి వరుసన్. 29
- వ. సంతతికి వెన్నమనేడు మొదలు. 30
- ఉ. వాలని విక్రమస్ఫురణ ర వారలు పాండ్యదళంబు దంతులన్
గేళి జయించి పాండ్యగజరకేసరినామము దాల్చి రెంతయున్
జాలినవారు నా నెగడి ర సన్నుతిఁ గాకితరాజ⁴రాజ్యల
క్ష్మీలలనావ్రతిష్ఠఁ దగఁ ర జేసిరి భూజను లెల్ల మెచ్చగన్. 31
- వ. మఱియును⁵ నెఱదాచానేని ప్రతాప మెట్టి దనిన. 32
- శా. అగ్రీభూతమదాంధశాత్రవనికార్యంబున్ విభాళించుచో⁶
వ్యగ్రోదగ్రసమగ్రనిగ్రహగుణోద్యతైష్ఠి⁷ నారూఢుఁడై
యుగ్రాజస్థలి దాచనాయకుఁడు కుంభూరిమ్మడిం జంపి భూ
తగ్రాసం బిడె గొల్లపల్లి బయలన్ దర్పప్రతాపోన్నతిన్. 33

1. A. B. విక్రమాంకుడు వు (వ) దాతయశుండు V.V.C. విక్రమాంకుడు సుదారయశుండు
2. „ నాయనికిన్ని ; దేవులకున్ను.
3. V. Rao వారుగానెగడి (Ac. ii); A. B. వారనా నెగడి.
4. „ (Ac. ii), కాకితరాయ.
5. A. B. మఱిన్ని
6. A. విభాళించుచో B. బాలించుచో. V.V.C. విభంజించుచో.
7. V.V.C. A. B. గుణాద్యప్రాధి.

- మ. లలిఁ గుంతావళి పచ్చతోరణము లీరలక నిత్యకల్యాణమున్
గొలువం¹ జూపక కద్దుతం బొదవఁగాఁ శ్ర గుంటలూరి యాయుమ్మడిన్
బలవంతున్ సబళానన్² జెండి రణభూతభాగంబునం గూల్చె ని
చ్చలు భూనాథులు పిచ్చలింప నెఱదోచున్³ ణిపాలుం డొగిన్. 34
- మ. గరళం బుగ్రత పచ్చచోట సురసంభూతంబులో నిండుశే
ఖరుఁ డొక్కండును గానవచ్చుఁ; గడు వీరకన్ బాండ్లపై న్యంబు భీ⁴
కరమై వచ్చినచోఁ డెలుంగు నవలరత్నా సేన⁵ డెల్లంబుగా
నరలోకోత్తము నెఱదాచవిభుఁ గాన⁶ న్వచ్చు నాజ్ఞపలిన్. 35
- చ. వెలయఁ బ్రతాపరుద్రసభ శ్ర విశ్రుతి కెక్క భటాళి⁷ చూడఁగాఁ
జలమునఁ గుంత మందుకొని శ్ర చయ్యన వచ్చు⁸ గజంబు నోర్చి దో
ర్బలభుజవిక్రమంబునను శ్ర బైకొని తా జయలక్ష్మీ జేకొనన్
గలిచెను బాండ్లరాజగజశ్రకేసరి దాచయశౌరి పాండ్వులన్. 36
- ఉ. కంచినమీవమందు నతిగ్రాహమహోగ్రతఁ బంచపాండ్వులన్
మించిన విక్రమస్ఫురణ శ్ర మీఱి విజృంభణ నంచితంబుగా⁹
ద్రుంచి జయించి భూతములఁ శ్ర దుష్టులఁ జేసె శిరణంబున నృహో¹⁰
దంచిత¹¹ క్తిరహారుఁ డెఱదాచనృపాలుండు భూతలంబునన్. 37

1. A. B. నొలయన్. It involves a breach of the rules of prosody. V.V.C.

గలిగింపం గనువార లద్భుతసమాకాంతాత్ములై యుండఁగా । బలవంతుం డగు
నిమ్మనిం గదన డిం

2. „ సబళాన

3. B. లన్

4. A. B. లక్షలో కాన

5. „ నరలోకోత్తము డెఱదాచ విభు గానం

6. „ వెలయప్రతాపరుద్రసభ వర్ణన కెక్కి నటావళి చూడ నాజిలో.

V.V.C. P 24 వెలయఁ బ్రతాపరుద్రవిభు వీరభటావళి చూడ నాజిలో

7. A. B. and V.V.C. వచ్చి.

8. „ సంచితంబుగా.

9. „ తృప్తుల జే కరణంబు.

10. A. నందునో ; యంచిత క్తిరహారు ; B. నొందునో ; యంచిత క్తిరహారు.

వ. ఆయెఱదాచానేడును నలదాచానేడును¹ గుంటూరియిమ్మడిం జంపి గొల్ల
పల్లికడ² రణముఁ గుడిపి నిత్య³కల్యాణంబును, బచ్చతోరణంబును⁴ దెచ్చి
పీఠపాండ్య, విక్రమపాండ్య, పరాక్రమపాండ్య, సుందరపాండ్య, కులశేఖర
పాండ్యలగు⁵ పంచపాండ్యులను గంచితడ⁶ రణముఁ గుడిపి జయంబు గాంచి,
కంచితవాటచూఱకార బిరుదును, 'బంచపాండ్యదళవిభాళ బిరుదును⁷ సే
బిరుదరగండ సర్వబిరుదు కొమరవేశ్యాభుజంగ బిరుదును⁸ నానావర్ణమండలీ
కర నెల్లూరుపీఠక్షేత్ర⁹ రణభారతీమల్ల బిరుదును,¹⁰ తిరుకాళరాజరాజ్య
స్థాపనాచార్య బిరుదును¹¹ దెచ్చినవారు రాపుయెఱదాచానేడును నలదా
చానేడును.¹² ఆయెఱదాచానేనికి[ని] బోచనుదేవులకును ముగ్గురు
కుమారులు పుట్టిరి.

38

ఆ. వె. సింహవిక్రముఁ డగు శ్రీ సింగమహీశుండు

వెన్నుఁ డనఁగఁ దగిన శ్రీ [వెన్న] విభుండు

ఇదక్షి¹ర్తి యైన శ్రీ యేచన్యపాలుండు

ననఁగ వినయ నయ జరయాభినుతులు.

39

వ. అం దగ్రజుండు.

40

ఉ. లాలితశౌర్యశక్తి నవలక్ష తెనుంగుదళంబు నాజిలోఁ

దోలిన పాండ్యభూవిభుని శ్రీ తోడి¹⁴ పెనంకువ కోర్చి సన్నుతి¹⁵

వాల్మీ ప్రతాపరుద్రుసభ శ్రీ వర్ణన కెక్కిన యెఱ్ఱదాచభూ

పాలనుతుండు సింగని కరభంగుని కేబిరు దైనఁ జెల్లదే¹⁵.

41

వ. అతని యనుజుండు.

42

1. A. B. స్తు

2. „ కాడ

3. „ నిచ్చ.

4. „ స్తు

5. „ పాండ్య మొదలగు

6. „ కాడ

7, 8, 9. A. B. స్తు

10. A.B. పీఠక్షేత్రాణో.

11, 12, 13. A. B. స్తు

14. V.V.C.; A. B. తోటి

15. A. చల్లన.

చ. అగణితకీర్తిలోల సుగురణాకర దాచయవెన్నభూప సీ
వగతురు కొండలెక్కి¹ తమభామలకోమలదేహాదీధితుల్
జిగిగొని నిండిన గుహలఁ శ్రీజీతపాసినఁ దమ్ము గాంతు రన్
దిగులునఁ గస్తురి న్నెదకి శ్రీతెత్తురు మేనుల² మెత్తన త్తఱిన్. 43

వ. తదనుజుండు. 44

ఉ. వాలునఁ బోయి వత్తు రెలవారలు నప్పటి చుక్కమకగాఁ
దేలని పూర్వమైన తమదేశము పొందుకు ప్రాణభీతులై
చాలక యన్యరాజ వర³ సంతఘము దాచయవెన్నభూప సీ
వాలునఁ బోయి రారు సురవల్లభు నింటను కావ లుండుటన్. 45

వ. తదనుజుండు. 46

చ. వగతుల కెట్లుదాచ నరసపాలుని యాచడు దాడి⁴ పెట్టుచో
మొగుపనిచేతులున్ దిగులుముట్టని⁵ గుండెలుఁ గొంకిముండలో⁶
దగులని మేనులున్ బిరుదు శ్రీదాచని⁷ రొమ్ములు మాటుదేశముల్
నిగుడనికాళ్లుఁ బూరిగబళింపని నోళ్లును గల్గ కుండునే. 47

ప్ర. వీరుం డాయాచవృక్షీవిభుఁ డ[తులభజా]శ్రీవిక్రమనృకృపా[తాన్య
స్సారుం డై]మచ్చగన్నప్రముఖనృపతుల[ప్ర]బాణము ల్వాపి హెచ్చెన్
[దోరాజత్] ఖడ్గధారన్ దునిమె దురకలందోలి తత్తై న్ననృరాజీ
ఘోరాజీధాటిజెల్లన్ గొలచలమపురిన్ ఘోటికాకోటి దెచ్చెన్⁸. 48

1. B. కొంతలెక్కి.

2. A. B. మేనులు.

3. „ రాజనృప.

4. V.V.C. ; A. B. యాచడుపెట్టుచో

5. V.V.C. ; A. B. ముడ్డని

6. A. B. ముండనన్. V.V.C. ముండులన్.

7. V.V.C. ; దాచుని

8. This verse is in a most corrupt condition. It is impossible to restore it without the help of another Ms. The text furnished by the Mss runs thus:

వీరుం డాయాచవృక్షీవిభుండు విక్రమనృకృపాలు డై
మచ్చగన్నప్రముఖనృపతుల ప్రాణముల పాపె హెచ్చుదోఖడ్గ
ధార దునిమె తురకల దోలి దత్తై న్ననృరాజీ ఘోరాజీధాటిజెల్ల
గొలచలమపురిం ఘోటికాకోటి దెచ్చెన్.

వ. అతనికుమారుండు.

49

శా. వీరగ్రామణి యాచభూపసుతుఁ డావీర్బూతభూరిప్రతా
పారంభతుపితారిగర్వ¹ఁ డనవద్యాచారుఁ డత్యున్నతా
కారుం డాహవకేళిభైరవుఁడు నాగక్ష్మావరుం డూర్జితా
కారుం డొప్పె²ఁ గఠారిరాయఁ డని లోకం బెల్లఁ గీర్తింపఁగన్.³

50

క. అనపోతారె డెదిరిన

ఘనుఁడై దన్నాలకోటకాడను మున్నే

వెనుడాగు పెట్టి⁴ విడిచెను

వినుతింపఁ గఠరినాగరవిభుఁడు ధరిత్రిన్.

51

వ. సంతతికి సింగమనేడు మొదలు

52

చ. బలువిడి మచ్చకొమ్మ [విభు]రబాచని⁵ జీలుగువల్లియొద్ద న
చ్చలమునఁ ద్రుంచి తద్రణము శ సాహనుఁడై కుడిపించె భూతముల్
వలుమరు సొక్కి యాడుచును శ బాడుచు మోద మొనర్ప నయ్యెడఁ
జెలఁగఁడో యెట్టదాచవిభుశింగిండు భూరిపరాక్రమంబునన్.

53

చ. మగతలయొద్ద నుద్దవిడి శ మార్కొని రాజులు సన్నుతింపఁగా
నగణితవిక్రమస్ఫురణ శ నాలములోపల మచ్చరుద్రునిఁ
దగ వడఁ దోలి చంపె నెఱదాచయసింగిండు పారు కైవడిఁ
బగ యడఁగించి యచ్చటన్ శ పండుపుసేసెను భూతకోటికిన్,

54

ఉ. “ఏను మనోజభోగముల శ కేగి మహీసలి నాహవంబులో
మేనక! మచ్చగన్నవిభుశమెచ్చ వ దేటికి?” “రంభ! చూచితే

1. V.V.C.; A. B. ప్రతా । పారంభతు-టిలారి గర్వఁడ

2. „ నాగక్ష్మావరుం డుగ్రదో! స్సారం డొప్పె

3. „ సత్సంగంబు కీర్తింపఁగన్.

4. A. B. డాగుపెట్టె.

5. „ మచ్చకొమ్మని బాచని

6. „ చెలువుడు

7. B. పగతుల

8. A. B. యచ్చలను

భూనుతుఁ డెట్టదాచఘనురపుత్రుఁడు సింగని ఘాత¹ కోడి తా
మానము దూలి వచ్చిన విరమానముఁ జూపక గోసి² వచ్చితిన్". 55

ఉ. ఆకలిఁ గొంటిమో కరుణ శ నన్నముఁ బెట్టెడి తల్లి కల్లునో
చీకటిఁ బెద్ద గ్రామ మిటు శ చేరితిమో కృపఁ జేయు డింతము
ద్దాకునఁ³ బెట్టరా యనుచు శ దాచయసింగని దాడి కోడి యా
తేకువ చెడ్డరాజు లిటు శ త్రిమ్మరు చుండును రన్యభూములన్. 56

ఉ. దాచయసింగభూవిభుని శ దాడికి నోడి యరాతిసంఘముల్
వే చని యారముల్ పొదలు శ వృక్షచయంబులు దూఱ మేనులకొ
దోచిన కంటకక్షతులఁ⁴ శ దోయజలోచన లాగ్రహంబుతోఁ
జూచి నిజేసులం దలగి⁵ శ చూతురు పాయక దూఱు చుగ్రులై⁶. 57

క. తమ్మ తమ కెంత ప్రియమో
తమ్మకు చెయిఁ జూచి రిపులు శ తలక్రిందై నీ
తమ్మపడిగాన నుందురు⁷
బొమ్మల క్రియ రావుదాచశ్రభూవరుసింగా. 58

వ. అసింగమునేడే మగతలకడ మచ్చకొమ్మానేనిని⁸ జలుగుపల్లికడ రుద్రా
నేనిని⁹ గన్నమనేనిని¹⁰ జంపి, యీ రెండురణాలుఁ గుడిపి జలుగుపల్లిసంగ
రాంగణోన్నుఖ¹¹ మచ్చనాయంకుల తలగొండగండ,¹² వైరిసామంత
గోలకొండమనాయకకండ బిరుదు వహించిన వాఁడు సీతువరాల

1. A.B. సింగముఖాత.

2. A. శో వచ్చితిన్ B. శోరి వచ్చితిన్.

3. A. B. చి[బ్బి]క్క మం. దారకపెట్టరా

4. „ ఊతులు.

5. „ డలగి.

6. „ చూతురుగ్రులై.

7. „ నొందురు

8. „ మగతులకాడ మచ్చకొమ్మానేనిని

9. „ కాడ...నేనిని

10. „ నిని

11. „ సంగరాంగణోన్నుఖ.

12. „ తలగండగండ.

సింగమనాయండ్ల జల్లిపల్లికోట మీఁది కెత్తిపోయి తనమఱుది చింతపట్ల
సింగమనేని కొఱకు ముట్టడిగా దిగఁగఁ¹ గోటలో రాచవారు తంబల బొమ్మ
జయ్యచేత గృత్రిమ² స్వరూపానఁ బొడిపించఁగఁ దనకుమాఱుల, ననపోతా
నేనిని,³ మాదానేనిగారిని రావించి, రాజుల రక్తమునఁ దిబ్బోదకములు
సేయుం డని చెప్పిన, నాసింగమనేనిని దహించకయో⁴ కోట లగ్గఁ బుచ్చు
కొన్నవిధం బెట్టి దనిన.

59

వ. శ్రీచీతువరాల వీరనారాయణసేవాపరాధీన, రేచర్లకులవార్ధిచంద్రోదయ,⁵
గోలి మల్లారెడ్డి రణభూతబలిహరణ, మంగిపూడి యిమ్మడైరెడ్డి రణరంగ
మర్దన, రావువరపు మల్లారెడ్డి భుజాఘట్టన, పోలూరు పోలారెడ్డి రణ నిరూ
మధాను, బండి కాటారెడ్డి రణభుక్తఖడ్గబేతాళ, వినికొండ మా[రా]రెడ్డి
వాయుభుక్తకరవాలక్రూరసర్ప, కుంట్లూరి మారారెడ్డి కంఠవిదళనమహాఖడ్గ
భైరవకరవాలదంష్ట్ర, అరువపల్లి నెల్లెడ్డి⁶ బలాటవీదావాగ్నికీల, క్రొత్తకొండ
కొండెడ్డి ప్రాణాపహర, నారగిరి నారారెడ్డి కులకాలచక్ర, మలచమకొండ
మాచారెడ్డి గజసింహరాయ, రామగిరిపట్టణాధీశ్వరులైన ద్విశత గిరి⁷ దుర్గాధీ
శ్వరులైన, పంట ముమ్మడి పంట మైలారు రాజులును,⁸ బిరుదునకై విరసించు
కమ్మనాయంకులును, మొఘగూరిదుర్గసమీపంబునఁ, చెంజర్ల⁹ భూమిప్రాంతం
బున¹⁰ సంగరంబు సేయ¹¹ ఖండవిఖండశతఖండతుండంబులుగా నఱికి యట్లు
లాడించి, వారి తలలు గొట్టి భూతబలిఁ బెట్టి[న] రేచర్ల విక్రమ¹² నిత్యకల్పాణ

1. A. B. దిగె

2. „ క్రిత్తిమ

3. „ అనపోతానేని.

4. „ దహించక

5. „ రేచర్ల వార్ధికులచంద్రోదయ.

6. A. నెల్లెడ్డి B. నెల్లెరెడ్డి,

7. A. B. ద్విశతశత

8. „ న్ను

9. A. చెంజెర్ల; B. చెంజెర్ల.

10. A. B. ప్రాంత్యంబున

11. „ కాయ

12. A. విక్రమ; but it can also be read as చిద్రమ. B. చిద్రమ; the meaning of the term, however, is far from clear.

రాయరా వన్నపోతాధీశ్వరఖడ్గనారాయణుం డన జయభేరి తమ్ముటధ్వనులు
 బిరుదుకావూరవంబులు¹ మ్రోయించి భూప్రసిద్ధంబుగా వండిమాగధు
 లొక్కంట నెదురై² చాటించిన³ పనితాజనహృదయవనవసంత, యెఱ
 కృష్ణరాయని ప్రాణసంహార, చోడ పర్వతరాజు మస్తకరంపము, నందివాడ
 నరసరాజు శిరఃఖండన, తిర్మలరాజు కొండ్రాజు సంగరాటోప, సరియపల్లి
 పల్లవరాజుల గెల్చిన సంగరోత్సాహ, సలకరాజు సప్తాంగహరణ, కట్ట వెంగ
 శ్రాజు⁴ కంకవిదళన, యుద్దగిరి యోబుశ్రాజు⁵ వెన్నుఁ గొట్టిన యాహవ
 ఫల్గుణ, బాలదేవల్రాజు[ను]⁶ మ్రొంగిన ఖడ్గకాలరాహువ, సంబెటభూనాథు
 సప్తాంగహరణ, పూసపాటిరాజుల నెత్తిపిడుగ, కమ్మదొరల మోదిన కాల
 దండము, కన్నడరాయమన్నల గుండెదిగుల, బిరుదునకై విరసించు యిందు
 వంశంబురాజుల కోలాహలుం డైన తమతండ్రి⁷ చీతువరాల సింగభూపా
 లుండు జల్లిపల్లికోటకు ముట్టడిగా దిగఁగ⁸ కోటలో రాజులు తమ్ముల
 బామ్మనిచేతఁ గృత్రిమాన⁹ భాడిపించఁగ¹¹ నతనికుమారులు¹² అనపోతా
 నేడు[ను] మాదానేడు[ను] ఆసింగమనేని¹³ దహించకయె¹⁴, తండ్రి
 వాక్యంబులు దలంచి కోటలగ్గఁ బుచ్చుకొనువారై నిలచిన కొండ మల్రాజు,
 కొమ్మలదేవు పిన్నఁడు, మచ్చ ఓబుశ్రరాజు మొదలగు¹⁵ నిందువంశంబు
 రాజు లయిదులక్షల యఱువడి¹⁶ నేలబలంబును గూర్చుకొని వచ్చి,

1. A. B. బిరుదురావోళారవంబులు
2. „ మాగధులు వాఖ్యం పెదురై
3. There is probably some lacuna in the text here.
4. A. B. వెంకట్రాజు
5. „ పుష్పగిరి వోబుశ్రాజు
6. „ దేవల్రాజు.
7. „ చీతువరాల,
8. „ దిగిరె.
9. „ క్రిత్రి.
10. B. ల
11. A. B. భాడిపిస్తే
12. „ కొమారులు
13. „ నెన్ని
14. „ దహించకె.
15. „ మొదలగు.
16. „ రాజులు అయిదులక్షల నరువడి

యేకాంగవీరుండును నవలక్షతెలుంగు మిన్నుండును,¹ బంచపాండ్యదళవిభా
భుండును, రాయవేశ్యాభుజంగుండును, సర్వవిరుదురజగనొబ్బగండ సంగ్రామ
ధనంజయుండును,² ముప్పదిరెండుదుర్గవిభాభుండును, నేకధాటి విమమధాటి
సమర్థుండును,³ మూరురాయరగండవెండేరంబు⁴ డాకాలఁ బెట్టిన త్రిభువనీ
రాయరావన్నఁడని యెఱుంగక జల్లిపల్లివీరక్షేత్రంబున శార్వరి కార్తిక శుద్ధ
పక్షంబునందు నెదిరించిన యాఱువేల గుఱ్ఱంబులు నేడునూఱుల⁵ మత్తే
భంబులు, నిరువదివేల కాలుబలంబులతో రాజుల కెదురు నడచి, తన హిత
పరిజనంబులు హంకారమానుషభీమభార్గవ్రులైన పదివేల వద్దజులకును⁶,
రణభయభంగవర్జిత్రులైన తెలుంగలకును, గర్హురతాంబూలాదు లొసంగి
రణోత్సాహులై, వీరరసము చిప్పిల, వీరహాహాకారంబులు వీరతమటంబులు,⁷
వీరభేరీరవంబు మ్రోయ⁸ బడినాయంకులు, లెంకలు, సముఖపుఁ జనవరుల
కును,⁹ బిరుదురాహుత్తులు మొదలైనవారికి బహుమానంబుఁ జేసి, కొని
యాడి నడచి తలవడి ఖండవిఖండశతఖండతుండంబులుగా నఱికి యట్ట
లాడించి, కొండమల్రాజు మొదలగు రాజుల¹⁰ రణంబులోఁ జంపి, హత
శేషులు జల్లిపల్లికోటఁ జొచ్చినఁ గోట నెక్కి నూటొక్కరాజుల శిరంబులు
ఖండించి యెఱచి¹¹ యొక్కరాజులఁ గలుగొనల లాడించి, మఱియు ముప్పది
ముగ్గురు¹² రాజులఁ బట్టి పూజించి రణబలిగాఁ దెచ్చి యారణ్యక్షోణి
నర్పించి¹³ దిగంబరీ, కాళీ, మహాకాళీ,¹⁴ శాకినీ, ధాకినీ, బాయిభాకాయినీ
భూత ప్రేతపిశాచంబులఁ దలఁచి, 'రణదేవతా, మహారణరాజా, రణశూరా,

1. A. B. మిన్నుండైన
2. „ ధనంజయుండైన.
3. „ సమర్థమూరురాయరగండ.
4. „ వెండేరంబు.
5. A. ఏళ్లురు B. ఏళ్లురు
6. A. B. స్తు.
7. „ తమడంబులు.
8. „ మ్రోవ
9. „ చనవర్ణమస్తు
10. „ మొదలురాజుల
11. „ యాఱు.
12. „ ముప్పై ముగ్గురు.
13. „ యారణ్యక్షోణి యర్పించి.
14. „ మహాకాళికి

రణవీరబేతాళ, భైరవ, వీరభద్రా, రణపోతురాజా, కలహకంటకీ, యని నిజ బలంబులకు¹ జయంబు గల్గె² ననుచు, కలహాధిదేవతల³ నారాధించి, తలంచి, పూజించి, కాళీ మహాకాళికి వీరరాజుల సరబలిగా⁴ నటించి, భట్టును దామును⁵ రణము గుడిపించి, వారిరక్తంబులఁ దమతండ్రికిఁ దిలోదక పితృతర్పణంబులు చేసి, నైదివీరుల స్వర్గంబున కనిపి, తమ రేచర్లగోత్రుల కభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి యాతారచంద్రాద్కంబుగా⁶ భైరవబేతాళునిచేత సహస్రవర్షంబులు వంశాభివృద్ధియు రాజ్యాభివృద్ధియు నగునట్లు,⁷ వరంబు వడసి⁸ తమ⁹ ప్రతాపకీర్తిస్ఫూర్తి హెచ్చె¹⁰ ప్రభవించునట్లు అంగ, వంగ, కళింగ, కాశ్మీర, కాంభోజ, కరహట, కర్ణాట, కురు, పాండ్య, బర్బర, సింధు, గాంధార, ఘూర్జర, మళయాళ, నేపాల, సౌరాష్ట్ర, సుమున, శరారసేన¹¹, సుధేష్ఠ, ద్రవిళ, కేరళ, కుంతల, అవంతి¹², విదర్భ, మాత్యు, కుళింద, పుళింద, చోళ, బంగాళ, పాంచాల, పారశీక, ఆంధ్ర, యవన, విదేహ, చేది, కర్నూళ, కన్నోజ, కొంకణ, పెంకణ, త్రిగర్త, లాట, భోట, మరాట, నిషధ¹³, గుజరాత్¹⁴, ఉస్సేన¹⁵, ప్రాజ్ఞోహ, బాహిక, సాళ్వ¹⁶, శాళ, మగధ, యుగంధర, హూణదేశంబు లనెడు ఛపున్న¹⁷ దేశాధినాథులకును బ్రసిద్ధంబుగా భటకవిగాయకులచేతఁ, దనకీర్తి దిక్పారితంబుఁ జేయించి, జయ

1. A. B. బలంబులకు.

2. „ జయంబుగల్గి.

3. „ కలహాధి దేవతల.

4. „ మహాకాళి

5. „ తామను.

6. B. చంద్రతారకముగ

7. A. B. వంశాభివృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి గానట్లు

8. „ భైరవుని చాత వరంబువడసి ; భైరవుని చాత

9. „ తన.

10. „ హెచ్చుక.

11. „ నూరసేన

12. „ కుంకలావంత

13. „ నిషధ

14. „ After గుజరాత్, మహారాష్ట్ర is mentioned. This is superfluous as మరాట has already been included in the list.

15. „ ఉస్సేన.

16. B. సాళ్య

17. A. B. లాహితి[చ]పున్న.

ధ్వనులును జయభేరిభాంకృతులును¹ మొరయ² వేదోక్తంబుగా నాశీర్వా
దంబుల దీవనాక్షతలఁ జల్లు బ్రాహ్మణోత్తములకు సగ్రహారంబు లిచ్చి, చక్ర
వరము నొక్క³ రాజభట్టు కగ్రహారంబుగా నొసంగి⁴ యనుచుగల్లు పాలించి,
రాజ్యం బవరిమితసంతోషక్రియ నేలి, బహుమంత్ర⁵ బహుదండనాథ
వర్గంబులకు చక్రతామరాందోళిక లొసంగి, తమ⁶ పద్మనాయకుల దుర్గాధి
పతులంజేసి, బడినాయంకులకు తమ⁷ నిజహితపరివారంబునకు బహుభూషణ
మూఁకికార్యంబరంబు లొసంగి, మించినజల్లిపల్లి, చౌజర్ల⁸ రణక్షోణి⁹ భారతీక
మల్లుండని¹⁰, యినుమాటులు¹¹ రణంబుఁ గుడిపి, సింహతలాట, సోమకులవరశు
రామ, యంతెంబరగండ, ధరణివరాహ, చౌహత్తమల్లవీరుదంబులు తామ్ర
శాసనంబుల వ్రాసి, భట్ల సనుమగంటియెద్ద¹² నిలిపిన ప్రతాపశాలులు¹³
పూర్వమే యనుమనగంటిపురపరాధీశ్వరులును¹⁴ బిల్లలమట్టిబేతాళుని వంశా
వతార[దామా?] నాయని కులొద్ధారకులును¹⁵, వెన్నమనాయని వంశరత్న
ములును¹⁶ నెఱదాచానాయని పరపౌత్రులును నూర్జితప్రభావులునై, కంచి
శాసనోద్ధారకులై పరగిరార¹⁷ మహిని సింగయయవపోతమాదవిభులు, 60

1. A. B. భాంకృతులున్ను.
2. „ మొరయ.
3. „ చక్రవరములొక
4. „ రాజు భట్టున కగ్రహారంబు లొసంగి
5. „ బహుమంత్ర.
6. „ తన.
7. „ తన.
8. A. చంజర్ల ; B. చంజర్ల
9. A.B. క్షోణి.
10. „ భారతీకమల్లండని.
11. „ ఇనుమాటు.
12. „ అనుమగం టొద్ద.
13. „ ప్రతాపశాలి.
14. „ పూర్వ అనుమగంటి పురపరాధీశ్వర.
15. „ కులొద్ధారక.
16. „ పాత్ర.
17. „ పరగిర (కా)ర.

సీ. శ్రీత్రయ కులము నిశ్శత్రుంబుగాఁ జేయు
పరశురాముని రీతిఁ శ బగ యణంచి¹

కీచకవీరుల శ గీటణఁగించిన

పవనతనయు రీతిఁ శ బగ యణంచి

గాంధారి సూనులఁ శ గణఁగి యుక్తఁగించు²

ఫల్గును కైవడిఁ శ బగ యణంచి

పన్నగ నికరంబు శ పరఁగంగఁ ద్రుంచిన

పక్షినాథునిరీతిఁ శ బగ యణంచి

యిట్లు జల్లిపల్లి శ నెనసిన³ చాళిక్య

వంశశరులనెల్ల శ వరుసఁ ద్రుంచి

పరఁగె నన్నవోతు⁴ శ ప్రతిగండ భైరవ

చిరుదరాజగండ⁵ శ భీకరుండు.

61

ఉ. రాజుల నూట యొక్కరి శిరరంబులఁ ద్రుంచి రణంబులోపలకా

రాజకుమారు లెమ్ము రుధిరరంబుల వండిన భుక్తి దృపులై

రాజకపాలపాత్రమున శ రక్తముఁ గ్రోలుచు భూతకోటు ల⁶

ట్లాజిజయుండు సింగవిభు శ సగ్రసుతుం డనవోతుఁ బాడెదమా.⁷

62

ఉ. కొమ్ముని మచ్చయకాబళుని⁸ శ గూల్చి శిరంబులు ద్రుంచి గన్నయకా

చిమ్మటఁ ద్రుంచి తత్పుతులఁ శ బేర్చిన బొమ్మలు వెట్టి⁹ దారులం

దమ్మటము లెవ్వసం గొనియె శ దాచయసింగనిపట్టి యెట్టిడో¹⁰

బొమ్మలు బెట్టు నిట్టు¹¹ లననపోతడు¹² వైరముఁ బూను వారికిన్.

63

1. A. B. పగయణఁగించి.

2. ,, కఱయక్తఁగించు.

3. ,, నెగడిన

4. ,, అన్నవోత.

5. ,, చిరుదరాజులగండ.

6. ,, భూతకోట్లట్లా.

7. ,, సింగవిభు సగ్రసుతుండనవోతుం పాడెదమా.

8. ,, యాభళుని

9. ,, సింగముపట్టి

10. ,, యెట్టిడో

11. ,, నిట్టు

12. ,, పోతుడు

సీ. రణవీధిఁ గొండమర్తలాజఁ గొమ్మలదేవు
 పిన్నని జయరుద్రుఁ శ్రీ జెనఁచి తఱిగి
 తలలు పొక్కుండ్లుగా శ్రీ నిలిపి తద్రక్తమె
 యెసరుగా బలివండి శ్రీ యెసకమెసఁగి¹
 హెమ్మాడియును గూడి శ్రీ యెలమి నూటొక్కండ్ర
 రాజులఁ బగఁబట్టి శ్రీ రమణఁ జంపి
 కలుగొన్గ లాడించి శ్రీ కలరక్త మెల్లను
 భూతసమితి తృప్తి శ్రీ పొందుపఱచి
 జల్లిపల్లిద్ద రాజుల శ్రీ త్రుళ్లణంచి
 యహాహవిరుదులు² పవరించి శ్రీ రపుషు వేడ్క
 ననుమగ లొచ్చి రల భట్టు శ్రీతాననంగ³
 మహిని సింగయయనపోతమాద విభులు.

64

సీ. ధర శకాబ్దము శిఖరకరిభాను⁴ శార్వరి
 కార్తికశుద్ధపక్షంబు నందు
 హరిహరబ్రహ్మలు శ్రీ సల యరుంధతియును⁵
 శశిరవిగ్రహములు శ్రీ సాక్షిగాఁగఁ
 విత్తపితామహులకుఁ శ్రీ బ్రీతిగా రేచర్ల⁶
 గోత్రమహత్వంబు శ్రీ కొమరు మిగుల
 బలసముద్ధతి సోమకులరాజరాజుల
 బలభేది గద్దయఁ శ్రీ గొలువఁ బనిచి
 భూమి⁷ సోమకుల పరశురామ బిరుదు
 శాసనస్తంభమున వేసి శ్రీ జల్లిపల్లి
 కడను భద్రాజతతి⁸ నన్మోగంట నిలిపి
 పరఁగి రసపోత మాదభూపాలవరులు.

65

1. A. B. రణముగడిపి.

2. A. హాహవిరుదులు; B. హాహన

3. A. B. అనుమగల్గిచ్చి రలబట్టి కాననంగ

4. A. వ(శివ)రవిశాకాబ్దభానువరశిఖ; B. వరసిశాకరభానువరశిఖ

5. A. B. అనుయంధతివతియును

6. „ విత్తపితార్పితమహావీతిగా

7. „ భువిని

8. „ భట్రతి

శా. అగ్రేయాహవశోరిసింగయసుతుం శ డాయన్నవోత్తు రణ
వ్యగ్రప్రగ్రహనిగ్రహగ్రహభరప్రాప్తప్రతిప్రశయా¹
త్యగ్రప్రగ్రహవిగ్రహగ్రహణరారహూదగ్రదోర్మండలా²
గ్రాగ్రద్యోతుని³ వీరవిగ్రహుని డాయన్ వచ్చునే యాజులన్. 66

ఉ. ఆలములోన సింగవసుధాధిపునందన యన్నవోతభూ
పాలక నీకు నోడి యని శ బాటిన వైరుల నాలభంగి నే
తోలుదుకాని చంప వడు శ దోస మటంచును నార గాయగో
వాళుడ వైన నీకు పశువర్గము గాచుట నైజమే కదా.⁴ 67

శా. ఆవి ల్లారథ మాశరంబు గలచో శ నామేటి చే జిక్కినన్
దేవారాతిపురంబు లేయునెడ సంరదేహించె⁵ బెక్కిండ్లు క⁶
న్నేవన్ కెంపగు⁷ నంత సోమకులభూరిక్షుత్రియశ్రేణులన్
బ్రోవుల్లా దునుమాడె సింగవిభుపుత్రు⁸ డన్నవోతు డనిన్. 68

ఉ. వాలిన నీకు చేతికరవాలముచాయలు సోమమశభూ
పాలర¹⁰ ఫాలభాగమున శ బ్రహ్మ లిఖించిన వ్రాలుకైవడిన్
బోలంగ నిన్ను¹¹ జూచి నృపశృంగవ సింగయయన్నవోత యా
భీలపరాక్రమంబు చెడ శ భీతిపహించి రరాతికోటియున్. 69

1. A. ప్రక్రియా B. ప్రక్రమ

2. A. B. దోఁఖండలా

3. హేతిని

4. The verse has been altered in V.V.C. p 41 thus:

ఉ. ఆలములోన సింగవసుధాధిపనందన డన్నవోతభూ
పాలకహాళి కోడి యని బాటినవైరుల నాలభంగి నే
తోలుదుకాని చంప వడు దోస మటంచును నార గాయగో
వాలున కుర్విలోన పశువర్గముగాచుట నైజమేకదా.

5. A. B. సంరదేహించి

6. B. న

7. A. B. కెంపుగ

8. A. ప్రావుల్లా; ప్రావుల్లా

9. A. B. సింగయసుతుం డన్నవోతుం డనిన్

10. „ పాలకు

11. „ నేను

మ. మునుముట్టంగ నితండు సోమకుల నిర్మాణంబు సేయం గలం
డని సర్వేను జటాటవి¹ బ్రతికె గా కంబేడ లేకున్న నే
డనిలో సింగన రేంద్రపుత్ర యనవోతాధీశ నీకోప సం
జనితాగ్ని² బ్రబలంబు గండి మెరియ³ శ జంమండు లోఁగిందండే. 70

క. ఇనువెనుకే గ్రహచక్రము
వినుతామరనివహమెల్ల శ వెనకయవెనుకే⁴
జనపతులు సాహసంబున
ననపోతనృపాల నీకు శ నందటు వెనుకే. 71

నీ. అశ్వరేవంత నీ శ వశ్యంబు నెక్కిన
దండిరాజులగుండే శ తల్లడిల్లు⁵
ధరణిసాభాగ్య నీతరవారిఘాతకు⁶
గర్జాటసేనలు శ గళవళించు⁷
సంగ్రామపార్థ నీచాపటాంకృతులకు⁸
దెలుగు రాజ్యం బెల్ల శ దిగులుగొనును
బ్రథన⁹నిశ్చంక నీబల్లెంపుఢాకకు
నుల్కుల్కు పడుచుండు శ నొడ్డరాజు
నీవు తఱిమినచోటను శ నిల్వలేక
సారిది¹⁰ సురధాను రాజులు శ సొంపు దప్పి

1. B. సర్వేశ్వరజటాటవి¹ బ్రతికె గాకంభోది

2. B. నీతోడ సంజనితాగ్ని² బ్రబలంబు గుండిమెరియ³

3. cf V. P. Sastri (Omm i P 58).

A. B. యనువేనికి గ్రహచక్రము వినుతామరనివహమెల్ల వెనకయవెనుకే

4. V.V.C. p ii; A. B. గుండెలతల్లడించు

5. Ibid; A.B. తరిని నీసాభాగ్య తరవారిఘాతకు; తరి నీసాభాగ్య తరువళిఘాతకు

6. „ „ కల్వరించు

7. V.V.C; A. B. వింటికింకిణులకు

8. „ „ బుర

9. „ „ సురది

యోటమందిరి¹ సింధూరికోటబైట
సన్నుతఖ్యాత రాయరా శ వన్నపోత.²

72

క. ధరలోన రావుసింగయ³
వరతనయుం డన్నవోత⁴ శ వసుధావరుచే
కరవాలమునం గూలిన
గురుతుగ నూటొక్క-రాచోకూటమి వినుమా.⁵

73

సీ. ఆకొండరాఘవుఁ శ డనుకొండరాజును
గోవిందరాజు నా శ గోపరాజు
బలశాలి వీరహోమ్మళిదేవరాజును
బాణేమురాజు నాశపాపరాజు
జూటూరినూరుండు శ సారిది సోమలదేవు
పినరాజు చెన్నాజుఁ శ బెద్దిరాజు
అప్పచ్చిచెన్నాజు శ నారాఘవుండును
సాశ్వరాఘవ⁷రాజు శ సర్వరాజుఁ
దిరుమలరాజును⁸ శ తెలివి విత్తలరాజు
నలకంపరాజును శ నరసరాజు

1. A. B. బల్లెమంది

2. The second part of the line is changed into³ ఖ్యాతీయనోత మన్నెరాజు
by the authors of V.V.C.

3. A. B. రాయసింగయ

4. A. B. వరతనయుండున్నవోత

5. A. B. వినుతా

6. The first seven lines are in a corrupt state in the Mss.

ఆకొండరాఘవుండును కొండరాజు బుక్కరాజు గోవిందరాజు
యాగోపరాజు బలశాలి వీరహంబళు దేవనురాజు పాణేమురాజు
యాపాపరాజు జూంటూరినూరుండా సారిది సోమలదేవు
పినరాజు పినరాజు పెద్దిరాజు అప్పచ్చిచన్నరాజు యారాఘవుండును
సాశ్వరాజును యాసర్వరాజును తిరుమలరాజు యాతెలివి
విత్తలరాజు నలకంపరాజు యానరసరాజు
శ్రీనాథుగోతమీభూనాథుండనురాజు సంబెటకొండ్రాజు నలరాజు
మాదిరాజు మారిరాజు మల్దేవరాజును అండ్రాజు పోలరాజు నలఖురాజు

7. V.V. C. p. 32.

8. Ibid. తిరుమలపోలరాజు

శ్రీనాథుగౌతమీభూనాథుఁ డనురాజు
 సుబెట కొండ్రాజు శ సలకరాజు
 మాదిరాజ్ హరిరాజు శ మల్దేవరాజును
 సండ్రాజుఁ బోలరాజు శ సలఘురాజు
 శ్రీపతిరాజు నాచిన్నవల్లభరాజుఁ
 జినవంకిరాజు నాకనకరాజుఁ
 జినరాజుఁ జినసల్కుఁ శ జిన్న బెత్తమురాజుఁ
 బౌశముచెన్నాజు శ వాసిరాజు
 వీరు మొదలు చాల¹ శ విక్రమక్రమమున
 ససహాయశూరులై శనట్టి వారి
 ఘనత కెక్కినరాచగణము నూటొక్కరి
 సోమవంశగ్రహణ శ సూడు వెట్టి²
 యనపోతవృపుఁడును శ నామాదవిభుఁడును
 బలపరాక్రమమునఁ శ బ్రతిఘటించి³
 రావువంశమునందు శ రాహుకేతువులన
 నతిక్రోధమునఁ జుట్టి⁴ శ యరులఁ బట్టి
 యినుగు ర్తికోటలో శ మొనయు రాచకొమార్లఁ
 దునియలుఁగాఁ గొట్టి శ దోర వెట్టి
 జల్లిపల్లిద్దను శ జలమును సాధించి
 కలుగానుఁగల రాచగణము నాడి⁵
 రక్తంబు మెదడును శ రణభూతముల కిడి
 రణముఁ గుడిపి పరాశక్రమము మించి⁶
 యగ్రహారముభట్ల శ కనుమగ ల్లిచ్చి యు
 త్తమప్రతాపస్ఫూర్తి శ దనరఁ జేసి

1. A. B. వీరు మొదలయి గూడి విక్రమక్రమమున
2. „ నూటొక్కరి... గ్రహణనూటి వెట్టి. 'గ్ర' in the word గ్రహణ must be slurred over in pronunciation.
3. „ బలపరాక్రమము సుగ్రతవహించి.
4. „ రాహుకేతువులను నతిక్రోధమునఁ జుట్టి
5. „ చలము సంపాదించి... రాచకణమునాడి
6. „ రణము గుడిపించి పరాక్రమమున మించి

శాసనంబులు వ్రాసి ర చలమున¹ నూటొక్క
రాజుల నీరీతి ర నాజు గూల్చి
ప్రతిగండభైరవుఁ ర బలు తృప్తి యొనరించి
చలఁగి² ప్రతిజ్ఞ చే ర జయము గొనుచు
మించి బిరుదంబు పచరించి ర మెఱసి రహహ
ఘనత నల రావు సింగ భూరకాంతునుతులు

... ..

*మహిని వెలసిరి యనపోత ర మాదవిభులు.
సీ. అఱిగి రేఖాకారుఁ ర డై వెల్వలం బాటి
కల్పవృక్షాయుఁ డై ర కాంతిఁ దొఱఁగి
రోగియై దోషాకరదుండు నై విరహాయు
క్షజనాపకారి యై ర తనర నింగి
లీల మిత్రవిపత్తి³ కాలవిస్మృతుఁడై
కడుపక్షపాతియై ర వడిఁ జరించి
మింటఁ బాతెడువాని ర వెంటనే చని చంపు
తెంత పొరుష మని ర యెడఁ దలంచి⁴

74

కరుణఁ గావ నోపె ర గాక లేకుండెనా
సోమవంశపరశురాముఁ డనఁగ
వెలయు⁵ నన్న పోతరవిభురావుమాదన
పొడుపుఁగొండ నేల ర పోవనిచ్చు.
సీ సోమకులం బెల్ల ర సోదించి పరిమార్చు⁶
శంభుండు శశిరేఖశబలఁ గప్పె
సోమకులం బెల్ల ర సోదించి పరిమార్చు
నిందుండు తారల ర యిండ్లు సొచ్చె

75

1. A. B. కెఱ.

2. The colloquial form చలఁగు is retained owing to the considerations of rhyme.

3. The third foot of the verse is missing.

4. A. B. విపత్తి

5. A. క్షదలచి; B. యక్షదలచి.

6. A. B. వెలసె

7. Each of the 4 lines has సోదించి పరిమార్చు

సోమకులం బెల్ల శ్రీ సోదించి పరిమార్చు

బుధుడు సోముఁ దివిచి శ్రీ పొదువుకొనియె

సోమకులం బెల్ల శ్రీ సోదించి పరిమార్చు

శశి క్షయమున వినా¹ శ్రీ శమును బొందె

ఏచి² సింగమాద శ్రీ డిందుకులం బెల్ల

వెదకి చంపుటెఱిగి శ్రీ విభవ ముడిగి

వెండికట్టభాతి³ శ్రీ వీరత్రో⁴ నొకకొంత

విదియనాడు వొడిచె శ్రీ వెఱచినట్లు.

76

చ. గజముఖ! యేమి చంద్రకడుఁ శ్రీ గండితి వేటికి? రావుమాదభూ

భుజుఁ డటు సోమవంశస్థపరపుంగవులం దెగటార్చు జొచ్చినన్;

నిజమును నట్లుకాదె? మఱి శ్రీ నేనును నేనుఁగమోమువాడనే⁵

గజదళసంహారుం డతఁడు శ్రీ గాఁగఁ జలించెద నోసుధాకరా.

77

ఉ. వైరుల కాజి⁶ మార్కొనఁగ శ్రీ వచ్చునె సింగయరావుమాద జం

భారికి రావణానికి నరగారికి దారకవైరికి⁷ మనో

జారికి సైంధవారికి బరకారికి⁸ దుర్బదవారణానికి⁹

సీరికి బన్నగారికి స్త్రీసింహునిబారికి నీకటారికి¹⁰.

78

సీ. పరశురాముడు తండ్రి శ్రీ పగ¹⁰ సాధ్యముగఁ జేసి

తరతర వృథతుల శ్రీ తలలు నఱికె

సగరుండు తండ్రికై శ్రీ పగఁగొని రోపించి

తాలజంఘాదుల శ్రీ తలలు రాల్చె¹¹

1. A. B. గాయంబున

2. „ సింగవిభునిమాద । డిందుకులంబెల్ల

3. „ బాలతి

4. „ వింక

5. „ వాడనై

6. „ వైరులనాజి

7. „ యుగ్రకుమారికిన్

8. V. V. C. p. 50

9. „ కుటభారికిన్

10. „ p. 50

11. A. B. రాల్చె

తఱిమి యశ్వత్థామ శ్ర తండ్రికై యెంతయుఁ
దగఁ బొండునైవ్యంబు శ్ర తలలు ద్రుంచె
మహిమీఁద సింగయశ్రమాధవోర్వీశుండు

తండ్రికై రాజుల శ్ర తలలు గోసెఁ

గాక యిబ్బంగి సంగరాంగణమునందు¹
వైరివీరుల గెలువ నేరవ్వొడు చాలు
రామసగరు లశ్వత్థామ శ్ర రణవిజయుండు
మాధవుండు² దక్కశూరులు శ్ర మఱియుఁ గలరె.

79

సీ. ఖడ్గనారాయణ శ్ర కాహళధ్వను లవె
యాలింపు వీరనారాయణాంక
దుష్టరంకుశు³ బలోద్ధూతరేణువు లవె
రా దింక నిల్వఁ గేరలాదిరాయ
ప్రతిగండభైరవు శ్ర భయదకేతువు లవె
యుండరా దింక జగన్మోబ్బగండ

గాయగోవాళుని శ్ర ఖడ్గదీధితు లవె
తలఁగుము గుజ్జరిదళవిభాళ⁴

వాఁడె సింగయమాదడు⁵ శ్ర వచ్చె వేగఁ
బాటుతెండని రవుతులు శ్ర చీరఁ బాతె
భీతి నన్నవోతారెడ్డి శ్ర బిరుదు లన్ని
వీటిజోవంగ⁶ దన్నాలశ్రకోటబయట.

80

ఉ. దన్నులకోట ముందర⁷ నుగ్రదగ్రబలోద్ధతి⁸ గంగ దాటి సొం
పన్నుబలుండు సింగజనసేపాలునిమాదడు రెడ్డిసోతని

1. A. B. సంగరస్థలమునందు

2. „ రామసగరయశ్వత్థామ రణవిజయుండు మాధవుడు

3. „ దుష్టరాంకుశ

4. A. గంజరి B. గంజరిదళవిభాళ

5. A. B. మాధవుడు

6. „ విడిచివోవంగ

7. V. P. Sastri. ముంగల. Sr. Sr. p. 51

8. „

బన్నిన సేనలం దునిమి శ పాటంగఁ దోలె విరాటు వీట న
త్యున్నతవిక్రమంబున సురయోధనుఁ దోలు కిరీటికై వడిన్.

81

ఉ. రా జని వేడుచో మొగము శ రాజగ నరులఁ జూచు నట్టి యా
రాజులు రాజులే పోలముశరాజులు గాక ధనారీకోటుల¹
రాజులజేసి భూమిఁగల శ రాజుల కెల్లను రాజ వైస² యో
రాజకులైక భూషణ విశ్రాజితసింగయరాపుమాధవా.

82

ఉ. ప్రాగ్రహరప్రతాపరణభార్గవ రావనపోత నీపు ఘో
రాగ్రహ మెత్తి సోమకుల శ మంతయు రోయుచు³ సంహరింపఁగా
నాగ్రహవృత్తి మాని శశి శ తా హరుజూట⁴ పనాటప్పిసల్క
విగ్రహ⁵ వృత్తి లేక తన శ వృద్ధియె కోరుచు నుండు నెప్పుడు.

83

మ. చిరకాలవ్రతశీలుడై నరుడు కాశీశీర్ధనిర్మగ్నుడై
స్థిరలీల వృషభంబు నెక్కి రజ తాద్రిం జేరి ముక్కుంటి యా
టరుదే సింగయ యన్నపోతవిభు బాహుధ్యనిర్మగ్నుడై
యరివీరుండు గజంబు నెక్కు టరుదానాజిక సహస్రాక్షుడై.⁶

84

క. వెన డిపుల కంతర క్తము
మునురుకొనియె నిందిరాలశముందటి బయల⁷
ముసి నిండి పాతె నీచే
యసిఘారల రాయరాపుననపోతాంకా.

85

మ. ఘనశౌర్యం డగు మాధవాధిపుని ధాశక భీతివిభ్రష్టసా⁸
ధనుడై దన్నులకోటయొద్ద ననపోతా రెడ్డి మానంబు సి

1. A. B. ధనార్ధకోటికై

2. ,, రాజులైన

3. ,, మెంతయు రోయక

4. ,, జూడ

5. ,, నిగ్రహవృత్తి

6. ,, ధాత్రిక సహస్రాక్షుడై V.V.C.

అరివీరుండు గజంబునెక్కి మురరాజౌటద్భుతం బెన్నుగక.

7. ,, మునురుకొనెన్ ఇందిరాలముందరిబెల

8. V.V.C. p 56; C.V. Rao (AC iii p 39)

గ్రునుఁ బోనాడి రయంబునఁ బటవ నా¹రత్నోణిసలిఁ జూడ నేఁ
డును నచ్చో నడియాలమై కనవుపారటుఁ లేడు² త్రోవొటచేన్.³ 86

ఉ. ఎత్తి పుటంబుఁ బెట్టి కుదిరియించి కళంకము దేర్చి కాఁడమై
నొత్తి ఘటించి లోహగతి న నొండొక రీతికై దెచ్చి వన్నెగా
నత్తటి నీపదాంబుజమునందియఁబెట్టిన రాజు లందఱుఁ
మొత్తము గట్టి నీ మలఁగురమోములు వేల్పురు రావుమాధవా.⁴ 87

సీ. పశ్చిమదేశభూరపతు లంపు పన్నీరు
ఘనధారఁ జేతులుగడుగు నపుడు⁵
గూడెంపు⁶ దొరలు మరేక్కువ నంపు జవ్వాది⁷
చమురు జొబ్బిలఁ బట్టిరచమరు నపుడు
రాయ లంపిన గంబూరాల⁸కర్పూరంబు
మించు వాసనల వాసించు నపుడు
గజపతి యంపినకస్తూరిపీఠెల
నికరంబు లెస్స దాసించు నపుడు
మానదేలూరు⁹ ఝంగిలిఝానరపుతు
దనరపైఁ బడి యాజిలోఁదనుము నట్టి¹⁰
రావు సింగయ మాదకరప్రతాప¹¹
ఖడ్గశార్దూలపోతంపుఁగగురు కంపు.

88

1. V.V.C. p 51
2. A. B. లేవు
3. V.V.C. p 51; A. B త్రోవొటచే
4. ,, మొత్తము గట్టినిటొలుకు మోములువెల్తురు నిక్కమింతయుఁ
A. B. మొత్తముగట్టినిటలకు మోములువెల్తురు రావుమాధవా.
5. A. B. చేతపులకడుగునపుడు
6. ,, గుడెంపు.
7. ,, జవ్వాది జమరు
8. A. గంబూరాల. B. గబూరాల
9. ,, మానదేలూరుఝంగిలిఝానరపుతు
10. ,, నురుదైవడ
11. ,, దొరరావు మాధవనాయకరప్రతాప

క. లావున సింగయమాధవు

వావిరి మూర్కొన్న శత్రువర్గము కెల్ల¹

భావింప² మూడు త్రోవలు

చా నొండెను బాటు టొండె³ శ శరణను టొండెన్⁴.

89

సీ. సరసమాధుర్యవా శ చాస్ఫుటపటహాది⁵

విమలపాతకఘ్నము శ ఘ్నమరవంబు

హరిదంత⁶ సేవాస శ మాసన్నరాజన్య

విజ్ఞాపనావచో శ వివయరవము⁷

కవిరాజపరమభాగవతదైవజ్ఞాని⁸

గాయకపణిహారి శ కలితరవము⁹

రతిరాజరాజేంద్ర శ రాజపణ్యాంగనా¹⁰

చరణనూపురర్పుళం శ ర్పుళరవంబు

హృద్యమంగళసంధాయి శ వాద్యరవము

శోభితంబగు రాజవే శ శ్యాభుజంగు

గాయగోవాళు రావుసింగయకొమారు

మాధవేంద్రుని యాస్థాన శ మంటపమున.

90

ఉ. పాటని రాజులు నిగళశబంధనులై చెఱసాలలోనికి

దూఱని రాజులు సిరులు శ దుర్గములు వెన నిచ్చి వెనక్కు¹¹

తాటని రాజులు గలరె శ ధారుణి సింగయమాద నీ వని¹²

మీటి సమస్తమైన ధరణీవరకోటుల వేట లాడెగన్.¹³

91

1. V.V.C. p. 49 వర్ణంబునకున్

2. A. B. భావించి

3. ,, పోరుటొండె

4. ,, శరణనుటొండె ; V.V.C. p 49 శరణంబొండెన్

5. ,, పటహ

6. ,, హరినిమ్మ

7. ,, విజ్ఞాపణివచోవీనిధరము

8. ,, దివ్యతౌళి

9. ,, పణికలికారితవము

10. ,, మాణాంగనా

11. V.V.C. p 51; A.B. యెక్కుకే

12. ,, p 51 మాధవుండెనిన్

13. A. B. కోట్లను వేటలాడగా

ఉ. ఒక్కడు జారముఖ్యుఁ డొకఁ శ డూఱక రాజు¹ బరేతపాలకుం²
 డొక్కఁ డొకండు రాత్రిచరుఁ శ డొక్కఁడు చాలజడుండు చంచలుం
 డొక్కఁ డొకం డసభ్యుడగు³ శ నొక్కఁడు భిక్షుకుఁ డేటిదిక్పతుల్
 దిక్కుల కన్నవోత⁴జగ శ తీతలనాధుఁడె దిక్కు⁵ మేదినిన్.

92

సీ. గారిజరాయిడిచేతఁ శ గుండిన దేహంబు

పరిరంభణంబులఁ శ బదిల పఱచి

విసపుఁ గోఱలచేత శ వేఁగిన యధరంబు

చుంబనక్రీడలశచొరవఁ జూపి

మదఘీంకృతులచేత శ బెదరు పుట్టిన చెవుల్

దియ్యంపు మాటలఁ శ దీపు నెఱపి

కర్కశస్పర్శలఁ శ గండిన పాలిండ్లు

చిన్ని చేపిడికిళ్ల శ చెలు వొనర్చి

పంది నదలించి⁶ చాతురి⁷ శ పాము డించి

యేనుఁగుల నెక్కి⁸ తాఁబేటి శ తేనిఁ ద్రొక్కి⁹

వసుధ నీమూఁపుప్రాపున శ నెనఁగె¹⁰ నార

యన్నవోతాంక ఖడ్గనారాయణాంక.

93

సీ. పాతాళఫణిసార్యభాముని పడగలుఁ

గకుబంతమదగంధరకరులు సాటి

కకుబంతమదగంధరకరితల్లజుబులుఁ

గలశాబ్దకల్లోలశ్శుటలు సాటి

1. V.V.C. p 42 8^oజు

2. " ; A. B. పరైకపాఠగుం

3. A. B. యభ్యుడు వొక్కడు ; V.V.C. p 42 యక్షునుఁ డొక్కఁడు

4. A. B. and V.V.C. p 42 దిక్కులన్నవోత

5. V.V.C. p 42 దక్క-

6. A. పందినదండించి ; B. పందినదండించి

7. A. B. చాతరి

8. " పిక్కి

9. " దక్కి

10. " నొసంగనార

కలశాబ్ధి కల్లోలభుటల విబోధకంబు
 అమృతాంశు కిరణగురచ్చములు¹ సాటి
 అమృతాంశుకిరణగురచ్చాడంబరంబులు²
 వారిజాసనువారురవములు సాటి

వాని వానికి³ నివి సాటి శ వచ్చుగాని
 సకలభువనైకమాక్షిక శ చ్చత్ర[మనగఁగ]
 బరిఢవిల్లిన నీకీర్తి శ పాటి రాపు
 అన్నపోతాంక మీరనారాయణాంక.

94

ఉ. మత్తుడు కూర్మరాజు విషమత్తుడు నాగవిభుండు మిక్కిలికా
 మత్తుడు నూకరాధిపుండు శ మత్తగజంబులు తిండిపోతు లీ
 తొత్తడిగాపురంబు తులఁదూఁగ⁴ దటంచును రత్నగర్భ దాఁ⁵
 బొత్తుల సీఘజాబలము శ పొందెను రావనపోతభూవరా.

95

సీ. ఘనకపాలంబులు శ కాయలు గాఁగను
 వాలుఁజెవులు బైసిగిణీలుఁ గాఁగఁ⁶
 గోరెమ్ము⁷ పభువుగ శ బాళిక చర్మంబు
 నందుఁ గీలించిన శ యనుచులుగను
 బెనుపొంద నాసికాయును సరస్వతి గాఁగ
 దట్టంపుఁ బ్రేవులు శ తంత్రులుగను
 గరరుహంబులు జీవ శ గజ్జలు గాఁగను
 జత్రుచయంబులు⁸ శ సారెలుగను

1. B. గుంభములు

2. „ గుభాడంబరములు

3. A. B. వాటివాటికి

4. V.P. Sastri, Cmm. i. p 57; A.B. తలదూఁగ

5. „ „ గర్భనీ; A. గర్భకా, B. గర్భదా

6. A. B. బవిసిసీలు

7. „ కోరెంపు

8. „ శత్రుచయంబు

వెలయువీణ పట్టి శ్ర వేడ్కలు తెగ లొత్తు¹
భూతకోటి పాడు² భూతయశుని
సింగభూపతనయు శ్ర సంగరాధంగుని
యన్న పోతభూతరలాధిపతిని.

96

క. భూపతులు నీకు సరి గాఁ
జూపట్ట రమక్క తెనుఁగు శ్ర సురథాని వహూ
రూపజయంతత యమరెను³
శ్రీపతిసమ్మోద రావురసింగయమాదా.

97

క. వింతే సింగయమాధవ
చింతింపక రాచకోట్ల శ్ర శిరములఁ ద్రుంచు⁴
ఎంతే కాలము జరిగిన
నం తెంబరగండబిరుదు శ్ర నాహృతి గొనుటన్⁵

98

వ. జల్లిపల్లికడ⁶ రాజులఁ జంపి రణము గుడిపించి చలమర్చిగండ బిరుదును⁷
సోమకులపరశురామ బిరుదును,⁸ సింహతలాట బిరుదును⁹ నం తెంబర
గండ, ధరణీపరాహ, చౌహత్తుమల్ల బిరుదులును¹⁰ వహించి, భీమవరముకడఁ
గాపానేనిఁ జంపి¹¹, ఖడ్గనారాయణ, గాయగోవాళ, హిందూరాయసుర
త్రాణ బిరుదులును¹² వహించి, దన్నాలకోటకడ¹³ రెండుమాఱులు రెడ్లవా
రిని గెలిచి జగనొబ్బగండ, సంగ్రామధనంజయ, రాజవేశ్యాభుజంగ బిరుదులు
దెచ్చినవారు రావు అనపొతానేడును¹⁴, మాదానేడును¹⁵, రాజుగొండ,

1. A. B. జగలొత్తు

2. „ వాని

3. „ రూపజయంతంబమరెను

4. „ ద్రుంచుట

5. „ ఆహుతిగొంటివీ

6. „ కాడ

7, 8, 9, 10. B. A. స్తు

11. A. B. భీమవరముకాడగాపానేన్ని

12. „ యిందూరాయ సురత్రాణబిరుదుస్తు

13. A. గాడ; B. కాడ

14. A. B. స్తు

15. „ స్తు

దేవరకొండ [యనునీ] రెండుపురంబులు పంచుకొని రాజుకొండ యన
పోతానేడును¹ దేవరకొండ మాదానేడును² ఉంచుకొనిరి. ఆమాదానేని
కుమారుడు పెద్దవేదగిరినేడే³ వేములకొండకడ⁴ సత్యగదేవుని, జాళిక్క
దేవుని, గన్నడదేవుని, గంకాళదేవుని, నుదయనదేవునిఁ గొట్టి⁵, వేముల
కొండ రణరంగస్థలవైరిరాజజీమూతపవన, యేకశిలానగర⁶ సమీపశాత్రవ
రాజన్య[వనదహనదావానల], బెండపూడి⁷ విభాళ బిరుదులు⁸ వహించిన
వాడు. ⁹ఆపెదవేదగిరినేనికి రామచంద్రుడును, కుమారమాదానేడును
పుట్టిరి. అం దగ్రజుండు: 99

సీ. కుంట్లూరియిమ్మడిఁ శ గూల్పిన యెఱదాచ
భూతలాధిపుఁడు¹ మీరతాతతాత
అనిలోన మచ్చగశ్చయను గ్రుంచిన సింగ¹⁰
ధారుణీశ్వరుఁడు మీరతాత తండ్రి
తొడరి భండారుముఁమ్మడి వధియించు మా
ధవభూమిభర్త మీరతండ్రితండ్రి¹¹
గుండ్రదండ్రాయని¹² ఖండించి సన్నతి
గాంచువేదగిరి ని శ్చన్నతండ్రి¹³

1. A. B. అనపోతానేడు
2. „ మాదానేడు
3. „ కాడ
4. „ దేవులగొట్టి
5. „ యేకశిలానగర
6. „ బెండపూడి
7. „ బిరుదు
8. „ రావు పెదవేదగిరినేడు These words are superfluous.
9. V.V.C. p 53; A. B. భూభర్త
10. „ ; „ ద్రుంచుయాసింగ
11. A. B. మాధవాభూభర్త; V.V.C. p 53 ముమ్మడిని నాజి పడంచితనరు
12. „ గుండ్రగుండ్రాయని
13. „ ఖండించినన్నతి గాంచుపెదవేదగిరి నిన్ను గన్నతండ్రి. V.V.C. p 53 సన్నతి
గాంచుటఁ బరఁగ నిన్నతండ్రి

కడిమిమై నీవు తగఁ బండికనుము యొద్దఁ
బరగఁ జేరొజి సురథాను శ పరిణమింపఁ¹
గదనమున నొర గెల్చితి శ కన్నడిల
రమ్యదేవేంద్ర వేదయశరామచంద్ర.

100

వ. అతని యనుజుండు.

101

ఉ. దేవరకొండయొద్ద నత్రితీత్రపరాక్రమవిక్రమంబునఁ
జేవ దల్పిణగా జయము శ చేకొని యాయెఱకృష్ణరాయనిఁ
భూవినుతంబుగా నటికి శ భూతగణంబుల² కుత్సవంబుగా
వావిరి జేసె నొర! కులశర్ధనుడైన కుమారమాదండున్.

102

వ. దేవరకొండమీఁదికి నెత్తివచ్చిన యెఱకృష్ణరాయని జంపి జయము గాంచి,
పందడాధీశుని గెల్చి వరగొండదుర్గంబును గొని హొన్నగట్టు కుదిరెగట్టు
మండలీకరగండ బిరుదును, ఎరుకవరప్రాంతంబున³ మన్నెజంగీలిఁ గొట్టి పని
ఘనరాయ, బసవశంకర బిరుదులను⁴ వహించినవాడు కొమారమాదా
నేడు. ఆమాదానేనికి పినవేదగిరినేడును, లింగమనేడును బుట్టిరి. అం
దగ్రజుండు.

103

చ. అరయఁగ వీరె నింద్రగిరి శ నారయ శూలిగిరి జలించె మం
దరగిరి జర్జరం దిరిగె శ దా మయినాకగి రీరెగె వార్ధిలో⁵
ధరణి నొదింగె⁶ వింధ్యగిరి శ తక్కుగిరుల్ కపు లూచ నింక నే
గిరులు కొమారవేదగిరి శ గీటుకు⁷ రావలె ధీరతోన్నతిన్.

104

ఉ. మానుగఁ గోమటన్నయన⁸ శ మాచన పుత్ర⁹కళత్రమిత్రులఁ
గానఁగఁ జూడఁగా దనుచు శ గొల్చిరి వార లనిష్టపాత్రులై(?)⁹

1. V.V.C. p 53 పరిభవించి

2. A. B. గజాలకు

3. „ ప్రాంత్యంబున

4. „ బిరుదు

5. „ వార్ధికిన్

6. „ ధరణినొదింగె

7. „ సాటికి

8. „ కోమటన్నయన

9. „ నిష్టపాత్రులై The meaning of the first two lines of the stanza
is not quite intelligible.

పూని కొమారవేదగిరి శ్రీ పుణ్యపరుండవు నీకుఁ బాడియే
పీనుఁగుఁ జూడఁగా దనుట¹ శ్రీ భీమునియన్నపు సత్యసంపదన్.

105

ఉ. వేమనతోడఁబుట్టు వంట శ్రీ వింతలు నేఁ డదిగాక మానెఁబో²
కొమటివాని బిడ్డఁ డంటు శ్రీ గోశకుండు³ గృహిచేయువాఁ డిఁక⁴
భూమిఁ గుమారవేదగిరి శ్రీ పుణ్యపరుండవు నీసమక్షముం
⁵దేమని చెప్పవచ్చు గుణశ్రీహినుని కొమటిరెడ్డిమాచనిన్.

106

వ. ఆకొమారవేదగిరినేడే యనవేమారెడ్డి తమ్ముని పూచారెడ్డినిఁ గొట్టి తమ్ము
పడిగానఁ బొదిగించిన, నాయనవేమారెడ్డి పినవేదగిరినేనిఁ జూపి తమ్ముపడి
గానఁ బొదిగించి సింహతలాట బిరుదును బుచ్చుకొని యుండిన, వేదగిరినేని
తమ్ముడు లింగమనేడే ద్వాదశవర్షంబుల వాడై యుండి, తనబంధువర్గం
బుల హితపరిజనంబులఁ గూర్చుకొని యమరులకు వెక్కసంబగు యుద్ధంబుఁ
జేసి యనవేమారెడ్డినిఁ గొట్టి తమ్ముపడిగానఁ బొదిగించి సింహతలాట బిరు
దును దనచేత శ్రీనాథుఁ డడిగి కొంచుబోయిన 'నందికంఠహోతరాజ' ను కతా
రిని బుచ్చుకొనెను. అంతకు ముందె యనవేమారెడ్డికిఁ బెద్దలు పిన⁶వేదగిరి
నేనిఁ దమ్ముపడిగానఁ బెట్టవద్దని బుద్ధిక్రమంబుగాఁ జెప్పిన విధం బెట్టి దనిన.

సీ. దన్నాలకో టొద్దరనన్నపోతారెడ్డి

తా విలుగు తలంపుఁ శ్రీ దలఁప వైతి

సింగయమాధవుఁ శ్రీ జేరిన యనవేమఁ

డోడి పాటు⁷ కొఱంత శ్రీ చూడ వైతి

కొమరగిట్టెడికిఁ శ్రీ గోరి సింగయమాదు

తనరఁ బెట్టిన బొమ్మఁ శ్రీ దలఁప వైతి

సురథాను మన్ననఁ శ్రీ జూచుకొంటివి గాని

వారితో దొరయుట శ్రీ వలవ దనవు

1. A. B. పీనుగజూడగాదనుచు

2. పోయె

3. భీముని

4. A. B. పెద

5. V. P. Sastri; A. కోటపెల్లని

అనుపమంబుగఁ గొమరవేరదాడి నిల్లు
ఘనతరంబుగఁ దమ్మపర్యడమునఁ బెట్టి
దొరల¹ బుద్ధుల విని యిటు² శ్రీ దొరలఁ బడియు
విన్నబడితిని పెదకోమ శ్రీ టన్న వేమ.

108

వ. ఆలింగమనేచిత శ్రీనాథుఁడు నందికంతపోతరా జను కఠారిని గొంచుపోయిన
పద్యము.

109

నీ. జగనొబ్బగండాంక శ్రీ సంగ్రామనిశ్యంక
జయసిద్ధి³ రాయవేశ్యాభుజంగ
అఖిలకోటలగొంగ శ్రీ యరిరాజమదభంగ
మేలందు ధరణీశ శ్రీ మీనజాల
మూరురాయరగండ శ్రీ మురియు⁴ రాజలమిండ
యభివృద్ధి రాయచోహత్తుమల్ల
ఘనగాయగోవాళ శ్రీ కామినిపాంచాల
బ్రహ్మయు శశివంశ శ్రీ పరశురామ
దండిబిరుదుల సురధాని శ్రీ గుండెదివుల
భళిర యల్లయవేముని శ్రీ పరఁగుమిండ⁵
రమణ మించిన మేదిని శ్రీ రావ్రబిరుద
సంగరాటోప మాదయ శ్రీ లింగభూష.

110

వ. ఆలింగమనేడే సోమకులమురాజులు మొదలయిన రాచవారి నెల్లఁ గొట్టి⁶
కాలివెండానఁ బొదిగించెను.⁷ అనవేమారెడ్డి మొదలయిన పంటవారి నెల్లఁ
గొట్టి⁸ తమ్మపడిగానఁ బొదిగించెను.⁹ కాలివెండానఁ¹⁰ బొదిగియున్న¹¹

1. A. B. యెరుల
2. " యిల్లు
3. A. జయశుద్ధి ; V. P. Sastri, Sr. Sr. p 132 జగతీశ
4. A. పరుయు ; B. మువురు
5. A. B. పరుగ ; V. P. Sastri పగర
6. " నెల్లగొట్టి
7. " పొదిగించను
8. " నెల్లగొట్టి
9. " పొదిగించను
10. " పెండేన
11. B. పొదిగిలన్న

సోమకులమురాజులును,¹ దమ్మపడిగానఁ బొదిగియున్న² పంటరెడ్డును
దమలోఁ దాము³ భాషించుచున్న విధం బెట్టి దనిన. 111

శా. శ్రీలాలిత్వండు రావులింగనృపతిశ్రీపాదపద్మంబునఁ
ప్రేలేరాజులు కొందఁ జలయ⁴నుతుం శ వీరాంకుఁ జూపింతు మీ
డేలా కంపము నొందె⁵ భీతి నదిగా శ దీకాఁపు జాణండు దాఁ
గాలంజింగల⁶ తమ్మ మెక్కి వణకుక శ గర్వూర మ న్నెక్కినన్. 112

సీ. వగరు మిక్కిలియైన శ వరువట్టు బాగాల
కనటు యఃహావెల్ల శ గ్రాసి క్రాసి⁷
చిరుమన తెల్లారు శ జిగురులు కుత్తుక
దగిలిన హమ్మాని⁸ శ దగ్గి దగ్గి
వెన మ్రింగఁ దాంబూలశరసము వెగ్గలమైన
నోక్కని పలుమారు శ లోకిలింది
పచ్చకర్పూరంపు శ బలుకుల లాహిరి
హిక్కని⁹ సారెకు శ సొక్కి సొక్కి

వెలరి యుష్టాన నూదుచు¹⁰ శ వేమవీర
భద్రు లుందురు¹¹ శ సీతమ్మ శ పడిగమందు
గాయగోవాళ బల్లర శ గండబిరుద
యంగభవరూప మాదయ శ లింగభూప.

113

ఉ. అంచిత రాయరావుబిరు శ దాంకము రాజులఁ గొట్టి యందె గీ
లించిన మాదభూవిభుని శ లింగనృపాలున కొప్పఁగాక గ

1. A. B. న్ను
2. A. పొదిగున్న ; B. పొదిగివున్న
3. A. B. తమరున్న
4. „ కొండరళ్ళయ
5. A. నందె
6. A. గాలంజిందుల B. చాలంజిందుల
7. A. B. ర(క)నటు అఃహావెల్ల గాసికాసి
8. „ చిరువాని.....హఃహఃన
9. „ యిస్సిన
10. „ వెలయవూహుననూదుచు
11. „ వేమవీరభద్రులుందునీ

ర్విందిన నీకుఁ జొప్పుడు నే శ్ర వేమరు నల్లయవేమరెడ్డి పో
కొంచెపుఁ దమ్ముతిండి తిను శ్ర కూళకు¹ సింహతలాట మేటికిన్. 114

ఉ. భూపవరుండు మాదనవు శ్ర పుంగవులింగన రత్ననూపుర
స్థాపితులైన రాజకుల శ్ర సంఘము లల్లయవేము నండ్రు నీ²
వేపున లజ్జ పోవిడిచి శ్ర దేటికి వచ్చితి తమ్ముగుర్లతోఁ
గాఁచున సీపు నందెఁ బదశక్తెకొను నుల్లట నొక్క చెంగటన్.³ 115

ఉ. ఆజముఖాతి⁴ భీతులగు శ్ర నల్లయవేమన వీరభద్రుడుఁడు
రాజకులాభిరామ రణశ్రాఘవ లింగనృపాల సిమహా
రాజతపాత్రఁ దమ్ముఁ దిని శ్ర రాజ్యము నిల్పిరి యింక నే మనఁ
రాజమహేంద్రదుర్గములు శ్ర రాజులు గైకొనకుండఁ జూతురే. 116

ఉ. వాదులు వాద⁵ విద్యల సురవర్ణము గాంచుట యద్భుతంబె యీ
మాదయ లింగశౌరి గరిరమంబుగ నల్లయవీరభద్రుఁడుఁ
వాదముచేసి దేహము సురవర్ణమయంబుగ వాని యండియఁ
భేదము దక్కి యుండు⁶ దలశ్రీకిందయి వ్రేలుచు విష్ణువేంగుచుఁ.

117

ఉ. బల్లరగండలింగవిభు శ్ర పాదమునందుఁ బసిండియందె తా
ఘల్లురు ఘల్లుఘల్లు రన శ్ర ఘల్లుని మ్రోయఁగ భీతి గుండియల్
ఝల్లురు ఝల్లు ఝల్లు రన శ్ర ఝల్లున నల్లలనాడు చుండు రా
యల్లయరెడ్డివేముఁడును శ్ర నాతనితమ్ముఁడు వీరభద్రుఁడుఁ.

118

సీ. ఏపున గంగ దాఁ శ్ర తెల(?)రెడ్డిపోతని
దనరార గెల్పు మీరతండ్రితాత
యెలమి రాజులఁ గొట్టి శ్ర యెఱకృష్ణరాయని
తలను⁷ ఖండించె మీరతండ్రితండ్రి
బలిమిమై నాజిలోఁ శ్ర బండడాశీసుని
గడువడి గెల్పు నిరసన్నతండ్రి

1. A. B. తినుగూటకు ;

2. ,, వేమనేంద్రదా

3. ,, కాపనసీపునందె పదశక్తెకొని అల్లటనొక్క-చంగటఁ

4. ,, ఆజముఖాది

5. ,, వాదులువాడ

6. ,, యండి

7. ,, తలలను

ఖానుసూరినిమల్క్ శ గదిమి మీయన్నటు
 లరువపల్లొద్దను శ నమర గెల్చె
 మలయఁ గృష్ణకడను శ మాఱ్ఱొని నిల్చిన
 కన్నడిల¹ నెల్ల శ గదిమి తొర
 మాధవేంద్రపుత్ర శ మహాసీయచారిత్ర
 సంగరప్రతాప శ లింగభూప.

119

సీ. ధాత్రి మీముత్తాత శ తండ్రై²దాచండు³
 తనివారఁ బాండియ⁴దళము గెల్చెఁ
 జెలఁగి మీముత్తాత⁵ శ సింగక్షి⁶తీసుండు
 కాపభూపతి గెల్చెఁ శ గదనమునను
 ధట్టించి మీతాత శ తండ్రైమాధవుఁ డాజి
 నన్నవోతారెడ్డి శ యద టణంచె⁷
 విజయియై⁸ మీతాత శ వేదగిరింద్రుండు
 దిక్కులఁ దనయాజ్ఞ శ దీటుకొలిపె
 మెఱసి లోక మెఱుంగ శ మీతండ్రై మాధవ
 త్కృధిపుండు గెల్చెఁ శ గన్నడిలఁ
 దొడరి చలమచర్ల శ దుర్గంబు గొంటివి⁹
 ధరణిలోన లింగనరవరేణ్య.

120

సీ. అదలించి మీతాత శ యన్నవోతారెడ్డి
 దన్నాలకోటొద్ద శ వెన్నుఁ జూచె
 దనర మీపెదతండ్రై శ దాచభూపాలుండు
 కొమరగిరికి బొమ్మ శ గోరి పెట్టె¹⁰

1. A. B. ఘన్నడిల
2. ,, తండ్రై ; V.V.C. p 58 తాతెట్టదాచాఖ్యుఁ
3. ,, దాచాంతు । తనివార ; V.V.C. p 58 చెలఁగి తాతకుఁదాత
4. ,, పాండ్యయ
5. ,, చలగిమీ(ముత్తాత)
6. ,, యదటణంచ ; V.V.C. p 58. ధట్టించి మీతాతతండ్రై మాధవస్వపుం డన్నపా
 తారెడ్డి నాజిఁదునిమె
7. ,, విజయియై V.V.C. p 58 ;
8. ,, వర్గంబుగొంటివి
9. ,, గీటుకొల్పె

మీయన్న వేదాద్రి శ మెఱసి కోమటిమాచ
 విభుఁ దమ్మపడిగాన శ వెలయఁ బెట్టె
 బరఁగ నీ వేడేండ్ల¹ శ బంటక్షత్రియులకు²
 బొగడొంద వలపుల శ బొజఁగవైతి
 వనఁగ వినుతిక్కె శ తాంధ్రగౌళ [మరాట]
 భోటమగధకుకుర శ భూపులందు³
 మాధవేంద్రపుత్ర శ మహానీయచారిత్ర
 సంగరత్రతాప శ లింగభూప.

121

సీ. ఎలమి మీపెదతాత శ యినుగు ర్మొద్దను
 రాజుల వెసఁ జంపి శ రమణ మెఱసె
 నలచోడభక్తిండు శ ననదేవరాజును
 బెంపారఁ గాచె మీ శ పిన్నతాత⁴
 దేవరకొండొడ్డ శ దెగువమై మీతండ్రి
 యెఱకృష్ణరాయని శ శిరము ద్రుంచె
 మీయన్న వేదాద్రి శ మెఱసి కోమటిమాచ
 విభుఁ దమ్మపడిగాన శ వెలయఁ బెట్టె
 మొనసి నీవు మఱియు శ మును గంగకాడను⁵
 బోయగముల నెల్ల శ బ్రోచి తొర⁶
 మాధవేంద్రులింగ⁷ శ మనుజేంద్ర నీసరి
 యెన్నఁగలుగు నృపతు శ లేరి⁸ చెప్ప.

122

సీ. (?) అహ భోణు భోణు మేజరయామారుభేతరు
 మెరుఖుదె ఖుదెయనురతురకవారి
 (?)గోసాయు బణెతలైభోణజయాభాయి
 ఆతమా లేఖనునారెజనుల

1. A. B. వేడేండ్ల
2. ,, క్షత్రికు
3. ,, నృపులయందు
4. ,, అలచోడ భక్తిండు నలదేవరాజును బెంపారగాంచె మీ పిన్న తాత
5. ,, మొననీవు మొన్న మురియుగంగ కాడ
6. ,, మిగులగాచి
7. ,, లింగయ
8. ,, యెన్నఁగలనృపతులేమి

ఎడ బిడదన నహం నొడబారెలేనాను

మున్నెట గిదె నను న కన్నడిల

రేచర్లసింహంబుఁ న జూచెదమని మహం

ధీరతల్ పలికెడు న తెలుఁగుభటుల¹

నెల్లఁ బాఱఁదోలి² న యేలితి భూమెల్లఁ

బోల్పు సరియె నీకుఁ న బుడమిపతులు

మాధవేంద్రపుత్ర న మహనీయచారిత్ర

సంగరప్రతాప న లింగభూష.

123

ఉ. ఎత్తినకోపవృత్తి మద న మెత్తి తురుష్కులఁ బాఱఁదోలి యా³

మొత్తములైన దుర్గములు న ముప్పదిరెండును నొక్కధాటి నే

యత్తటిఁ గొన్న రాజవిల న యాంతక⁴ మాదయలింగశౌరితో⁵

నెత్తొరలేని భూపతుల న నెన్నఁగ నేల⁶ ధరాతలంబునన్.

124

వ. ఆలింగమనేఁడె యొకనాఁటిధాటిని ముప్పదిరెండు దుర్గములు పుచ్చుకొని
యేకధాటిసమర్థ విషమధాటిసాంచాల, చతురుపాయదక్ష⁷, రిపుప్రళ
యాంతకోపేంద్ర, యప్పదిగ్రాజమనోభయంకర, యవభుళరాయమానమర్దన,
మేడినీరాయదుష్టగణంకుశ, కోటలగొంగ బిరుదులను వహించి, రాజుల,
రెడ్డిబిడ్డలఁ గాలిపెండానఁ జెక్కించి, మూరురాయరగండపెండాంబు డాకా
లఁబెట్టి, సంగమరాయల నాగులపాటొద్దఁ గొట్టి, రాయవేశ్యాభుజంగ
బిరుదువహించినవాడు.⁸

125

సీ. శ్రీమల్లికార్జున న సేవాసమారూఢి

నిత్యవైభవలీల న నెగడినాడు

1. A. B. అనాఖోబు ఖోబుమెజ యమారు భేత్తమె రుఖుదె ఖుదె యనియెడు రహితమరులు

గోసాయుబలతలె ఖోబుబారేఖాయు అతతలె ఖనిరి నారజనులు
యడబెడదన నహం నొడబారెదనాను మున్ను పార దనెడి ఖన్నడిలు
రేచర్లసింహముని చూచదమని మహాధీరులు బలికిరి వెలుగుభటులు

2. A. యల్లపారదోలి ; B. యల్లిపారకోలి

3. B. దోలిసయంతవేగయా

4. A. B. రాజవృలకాంతుడు

5. „ నెత్తొరలేరుభూపతులు యెన్నగలేరు

6. „ తతుకోపాయ

7. The subject రావులింగమనాయుడు is repeated in the Mass at the end of the passage.

కొమరొప్పు రేచర్ల శ కులవార్ధి చంద్రుడై
 మేటిరాజన్యుల శ మించినాడు
 దినము పోడశదాన శ దీక్షాగురుండునై
 తనకీర్తి దిక్కుల శ దనిపినాడు
 ప్రతిగండభైరవ శ ప్రకటమేదినిరాపు
 బిరుదుల విఖ్యాత శ బరగినాడు.

... 1

వచ్చి చాళిక్యజీవ్యండు దాకిన నిల్చి
 యడవెల్లి చొరబాట శ నడచినాడు
 పరికించి జయసింగు శ భంజించి యోరుగ
 ల్లెఱుంగంగ సిరివోలు నెక్కినాడు

... 1

ఏపున రాజు కొండెక్కి సంగరమున
 మునుగంటి ముమ్మని శ మొత్తినాడు

... 1

గణపవరంబెక్కి శ కడు విక్రమంబున
 గోనకోటారెడ్డి శ గొట్టినాడు
 కినుక పోలేపల్లి శ క్రేవ నాణమరాజు
 నవలీలతో గర్వ శ మణచినాడు

1. The places marked with ... indicate the omission of lines which attribute to Linga all the achievements of his ancestors. These lines are given below in the order in which they are found in the Mss.

ఇమ్మహి కుంట్లూరి యిమ్మడి ఖండించి గొల్లపల్లెను రణము గుడిపినాడు

... 1

కాకితిరుద్రుండు గణుతింప కంచిలో పంచపాండ్యుల భంగపఱచినాడు

... 1

మేటినాగార్జునకొండ మీటుగఁ గొని గోలిమల్లారెడ్డి గొట్టినాడు
 భట్టించి కదసిన తంగటిరాజేంద్రుఁ దుమురుకోటొద్దను దునిమినాడు
 మచ్చకొమ్మని గన్న మయయాబకేంద్రుని జిలుగుపల్లొద్దను జెండినాడు

... 1

కొలచల్మకాడను బలియండై తురకల గొట్టి యశ్వములను బట్టినాడు
 కదిసి జేములకొండకడను తేరలరాజు సంబెటఁ గొని వెన్ను జఱచినాడు

మానుగ పెదవడ్డమానొద్ద విడిగొని
యుటికి జూజువఖాను శ్రీ సటికినాడు

ఆవంచ గొనియు గంగగౌవరం బేవున¹
వంచించ కటు విభాశించినాడు

...

...

...

మదముచే నెదిరిన శ్రీ మామిడేలొద్దను
నల్లుబొప్పని గర్వ శ్రీ మణచినాడు

...

...

...

సప్తమాడియములు శ్రీ సాధించి వెసఁ దొడ
చెల్లభీమారెడ్డి శ్రీ జెండినాడు
నెట్టనఁ బాకల శ్రీ పట్టణం బొగి గొని
పట్టి యాబళనేని శ్రీ గొట్టినాడు.

...

...

...

రాజులు సంగమ శ్రీ రాయల నాగుల
పాటొద్ద వెస భంగ శ్రీ పఱచినాడు

...

...

...

కాపభూపాలుని ఘనబాహుబలమెల్ల నలభీమవరమొద్ద నణచినాడు
మగఁటిమి మెఱసి ముచ్చుడిప్రొలభూవరు నెఱుకవరంబొద్ద జరపినాడు
దన్నాలకోటొద్ద నన్నవోతారెడ్డి గొంకక లజ్జ పోగొట్టినాడు

...

...

...

చెలంగి నూటొక్కరాజుల జల్లిపల్లొద్దఁ ద్రుంచి రణంబు గుడ్డించినాడు

...

...

...

మహియెల్ల నెఱుంగఁ గోమటిమాచభూవరు దమ్మపడ్డంబునఁ దాపినాడు

...

...

...

మహనీయజయశాలి మచ్చుద్రుద్రమనేని మగతులయొద్దను మార్చినాడు

...

...

...

సంగరంబునఁగొట్టి సత్తికదేవుని భూత తతికిఁ బొందు పఱచినాడు
ధీమంతుడైనట్టి తిరుకాళరాయనిపట్టి పట్టం బిల గట్టినాడు
దేవకొండొద్ద తేజోవిభాకుడై యెఱుక్పఱ్ఱని తల నేసినాడు
ఘనభూబలశక్తిఁ గాకితిరాజ్యంబు తిరుగరాఁ బునరుక్తిఁ దెలిపినాడు

1. A. B. గంగాపురియేవున

... ...

భువిలోన ననవేమ శ భూపాలుఁ జెఱవెట్టి
యతనిని వేడ్కతో శ సంపినాఁడు

... ...

చలమర్తిగండఁడై శ సంబెట పిన్ననిఁ
జ్రౌఢుఁ డెఱుంగను శ బఱపినాఁడు

... ...

నూతనగిరి నుగ్గు శ నూచంబుగా నెక్కి
యన్నగన్నని గర్వ శ మణచినాఁడు

ధరణీవరాహుఁడై శ తల్లడిల్లఁగఁ బొంది
చెంచువలయ మెల్ల శ జెండినాఁడు

సింహాఘాతకుఁ దారశించి సంగరకేళి
మస్తభానుని గెల్చి శ మసలినాఁడు

నాజెంబుగా సబ్బినాటి రాజ్యంబెల్ల
నద్భుతంబుగఁ జూఱలాడినాఁడు

కృష్ణవెణ్ణా¹ జలక్రీడావిఠోడుఁడై
యఖిలదానముల సొంపడరినాఁడు²

జగనొబ్బగండఁడై శ చలగి³ శేచర్లను
దురకదళముతలల్ శ ద్రుంచినాఁడు

చటులోగ్గతి రాయశరభమై⁴ యవలీలఁ
దిరుగ సింహాద్రి సారధించినాఁడు

పరదళంబులు పటాశపంచలై పాఱంగ
నెన్న గౌరవకొండ శ నెక్కినాఁడు

కేళాదిరాయఁడై శ కెరలి పోరట్లను⁵
చాదుఖానుని వెన్నుఁజఱచి నాఁడు

1. A. కృష్ణవెణ్ణా B. కృష్ణవేణ్య

2. A. B. ఆఖిలదానపులసొంపడచినాఁడు ; R. V. C. p. 117 యఖిలదారుణుల సొంపడచినాఁడు.

3. The correct form is చెలగి

4. R.V.C. p. 117 శలభమై

5. ,, గోరంట్లను । చారభానుని.

నల్లగొండటలు విరన్నాణంబుగా¹ నెక్కి-
 కపటాహితుల నేలఁగఁగలిపినాఁడు
 గంగ సాక్షిగ మీటి² గఁగిని రాజమహేంద్ర
 వరము చూఱునుగొని గఁగ వచ్చినాఁడు
 సురథానుకొలుపులోఁగఁగ బొరసెడు³ బిరుదుకై
 ముద్దుధక్కునివెన్ను⁴ మొత్తినాఁడు
 తేజంబుగాఁ బ్రాథమరాములచేత⁵
 నరుదుగా బిరుదందె గఁగ నందినాఁడు⁶
 ఇనలేనూజుని భంగి గఁగ నినుగురికోటలో
 లీల శత్రుల విభాగించినాఁడు
 ధీరుడై యల్లాపురదీ⁷ సురథానుతో⁸
 నెమ్మెగా భువనాద్రి గఁగ నెక్కినాఁడు
 గెంటించి బలిమి సిరభేంద్రభానుని దోలి
 యెలమి రాజ్యంబు దా గఁగ నేలినాఁడు
 యెడవంక⁹ బలవంక గఁగ నేచి¹⁰ తాకినయట్టి¹⁰
 బలిదభానుని భంగఁగపఱచినాఁడు
 రణశేఖి నెలుకవరప్రాంతమునఁగొట్టి
 మన్నెజంగిలి¹¹ నేపురమాపినాఁడు

1. R.V.C. నల్లగొండలను సన్నాహంబుగా నెక్కి ;

A. B. నల్లగొండటలు సన్నాణంబు నెక్కి

2. „ p 117 ; A.B. మెరసి

3. „ „ ; „ వొరసెడు

4. „ దేవప్రాథరాములచేత

5. „ బిరుదందె లందినాఁడు

6. A. అల్లాడదీ ; B. అవాడదీ

7. A. B. చే

8. „ యలవంక

9. R.V.C. p 118 బలవంకలార్చి

10. „ బట్టి

11. „ జంగుల

మణుగూరికోటలో శ్రీ మండువమల్నేడు¹
 ప్రతిఘటించిన నిల్చి శ్రీ ప్రామినాడు²
 శరణు జొచ్చిన నొచ్చి³ శ్రీ సరిమఖానుని బట్టి⁴
 శాతమితటమున శ్రీ గాచినాడు
 పోరిలోననే గన్న శ్రీ భూపాలుఁ జెఱవెట్టి
 ధృతిఁ గొత్తకొండ సాధించినాడు
 యెదిరి విత్తమరాజు⁵ శ్రీ కదనోర్వి గర్వింప
 నణచి యింద్రునివీటి⁶ కంపినాడు
 సింహవిక్రమపురి శ్రీ సింగమపలె గొని⁷
 గోపాలకృష్ణుని శ్రీ గొట్టినాడు
 మెండుగ వీఁతమైఁగొండపల్కన్నీలు
 పూని వచ్చిన నూనపుచ్చినాడు
 ఎదిరించ నేలూర⁸ శ్రీ నెల్లూరితిప్పని
 ముదలించి⁹ పటుగతి శ్రీ మోదినాడు
 కుంట్లూరికోటపై శ్రీ గుండ్రాతురాజులు¹⁰
 మొత్తమై యెదిరిన శ్రీ మొత్తినాడు
 బాణాలకోటపై శ్రీ బ్రకటించి యుగ్రతఁ
 గాలాగ్నిరుద్రుడై శ్రీ కాల్చినాడు
 తొరగంటిబాదావి¹¹ శ్రీ తురకలఁ బరిమార్చి
 పట్టణంబుల రెంటు¹² శ్రీ బరంగినాడు

1. R.V.C. p 118 మన్నీడు
2. R.V.C. 118 తూలబరచినాడు ; A. B. తరిమినాడు
3. " మెచ్చి
4. A. సరిమఖానునిగొట్టి B. సరణిభానునిగొట్టి ; R.V.C. p 118 సరిమఖానునిబట్టి
5. R.V.C. p 118 అదిరి విత్తమరాజు
6. V. R. (Ac. iii. p 104.) సింగమపలెకాని
7. A. B. నేలూర
8. R.V.C. p 118 మొదలించు
9. A. B. రాజుల
10. R.V.C. p 118 చాబాజి
11. " వెంటు (బుబునినాడు)

సంగరస్థలమున శ సింగళదేవుని
 శిరము ద్రుంచటు¹ కీర్తి శ బరగినాడు
 మలకపోలాద్దును శ మదమెల్ల గ్రక్కించి
 యన్నయాదవకొండ శ గొన్నవాడు
 గర్వించి తలపడ్డ శ గండరగండని
 మెట్ట గదిసి తల శ మెట్టినాడు²
 కుటిలశాత్రవకోటి శ గోవిలకొండ దా
 మగతనంబున³ బిల్కు శ మార్చినాడు
 ఉచ్చిశ్శకోటకై శ యుద్రేకమున బోయి
 చెలంగట⁴ నీరుగా శ జేసినాడు
 ఉర్విలో బొగడొందు శ నువనూరి సింహంబు⁵
 జెనకిన రిపుకోటి శ జెండినాడు
 శాంతభిక్షావృత్తి శ జగమెల్ల నెఱుంగ శ్రీ
 శైలపట్టంబున శ జాటినాడు⁶
 బుక్కరాజును బట్టి శ పొడిచేటికోటలో
 గజపతి మెచ్చుగా శ గాచినాడు
 దొరయు⁷ సల్కయవారి శ దోలి తొప్పురలాడి
 బాగవాదొద్దున శ బఱపినాడు⁸

1. R.V.C. p 118 ద్రుంచెట

2. A. B. మెట్టగదిసెన శిరముల మెట్టినాడు. R.V.C. p 118 మెట్టగదియ తలగొట్టి
 నాడు.

3. B. తామసతనంబున

4. R.V.C. చెంగటి

5. „ బొగడొందు । నువూరి చెంగట

6. „ (p. 119) has the following correction.

‘ శాంతభిక్షావృత్తి జగమెల్ల నెఱుంగ శ్రీ శైలపట్టణము దాసేలినాడు

A. B. శ్రీ । శైలపట్టంబు దానిల్పినాడు

7. A. B. యోగి

8. „ బాపినాడు

చాటిచెన్నయగారిఁ శ జదిసి చట్టలు చీరి
 కొండమ్మలయగారిఁ శ గొట్టినాడు
 గోరంటిప్పనిఁగొట్టి కోటెక్కియు¹
 వేగరికులమెల్ల శవెదకినాడు
 చిటివల్లభయ్యనూరజెట్లను బడదోలి
 పాణెమురాజును శ బఱపినాడు
 రంగయభీమునిశరాజసంబునఁ దోలి
 సాళ్వతిప్పని నేలఁ శ జదిసినాడు
 పాండురియడవినిశబరఁగు మన్నీలను
 దూల్చి² గొందులు చొరఁదోలినాడు
 ముచ్చకంపయ కుత్తిరమునుపుగాఁ బడ మోది
 పూలగంగు దళమున³ బాడిచినాడు
 రాజు లెప్పుడు మెచ్చుశరామరాజ్యంబుగా
 నెసఁగి⁴ రాజాచలంశబేలినాడు
 దండిమై ముప్పదిశరెండు దుర్గంబుల
 నేకఘాటిగతిశనెక్కినాడు
 వీరభద్రుని దొడ్డశివువేమనృపతుల
 రట్టఁడై కాలందెఁబెట్టినాడు
 ఘనమూరురాయరశగండపెండారంబు
 బెనుపొంద డాకాలఁబెట్టినాడు

గీ. రాజమాత్రుండె ఖడ్గనాశరాయణుండు
 చారుతరమూర్తి రాజులశచక్రవర్తి
 గాయగోవాళుఁ డువ్వెత్తు⁵ గండఁ డనఁగ
 లీల నొప్పారు మాదయశలింగవిభుఁడు.

126

1. A. B. కోటయనెక్కి

2. „ తోలి

3. R.V.C. p 119 పూలసంగనిశాంజు

4. A. B. యసంగ; R.V.C. p. 119. ఎలఁగి

5. R.V.C. p 119; A. గోపాళుడురు వెత్తు; B. గండగోపాళుడురు వెత్తు

ఉ. అర్ధుడు చక్రవర్తులు పరదార్ధురరాజులు దక్క నస్యరా
 డ్వర్గము నీసమాన మనశవచ్చునె బాహుపరాక్రమక్రియా
 భర్గసమాన¹ సోమకులభార్గవరాసు కొమారలింగ స
 న్నార్గ పరంపరాభిమతముంగళమూర్తి విశాలకీర్తులన్.

127

సీ. హేమ్మడదేవుని నేపారఁజూటూరి
 సూరుని బాశముధారుణీశు
 గోవర్ధనుని సోమదేవభూవల్లభుఁ
 దెగువచెండువ రాయదేవనృపతి
 నప్పచిచ్చెనాజు శ నారాఘవాఖ్యుని
 నేచి విత్తలదేవు శ రాచవారిఁ
 దిరుమలేంద్రునినన్నదేవు శ్రీనాథుని
 వీరాదిగాఁ గలవిభులఁ దొల్లి

గీ. చంపి జయముఁ గొనియె² జాభిక్యభూపాల
 విదళనుండు³ సింగవిభునిమాదు
 సమరమందు గెలుపు శ సంబెటపిన్నని
 విభవసంగ మాదశవిభునిలింగ.

128

క. అంభోనిధివలయుములోఁ
 గుంభినిఁ గల రాజులెల్లఁ శ గూలిరి నీచే
 రంభాతిలో త్రమాదుల⁴
 సంభోగముకొఱకు మాదశజనపతిలింగా.

129

క. సురథాను గెల్చినాడవు
 నరవరు ధట్టించి పంచినాడవు మున్నే
 కరిరాజుఁ దొలినాడవు
 సరియెవ్వరు నీకు మాదశజనపతిలింగా.

130

వ. ఆలింగమ⁵ నేడె యశ్వపతి గజపతుల గెల్చి మూరురాయరగండబిరుదు

1. A. B. భర్గ
2. „ చేకొనియె
3. „ విదళితుండు
4. „ రంభాదిమేనకాదులు
5. „ సింగమ

- వహించెను. ఆలింగమ నేనికిఁ బర్వతనాయఁడును¹ నతనికిఁ గుమారలింగమ నేఁడును² గలిగిరి. 131
- వ. సంతతికి ననపోతఁడై పాలుండు మొదలు. 132
- క. అందు ననపోతవిభునకుఁ
బొందుగఁ బెదసింగవర్మభూమిశుండు³
గందర్పరూపచేఖా
వందితుఁడగు ధర్మవిభుఁడు శ వరుస జనించెన్.⁴ 133
- వ. అం దగ్రజుండు. 134
- ఉ. సోమకులంబు రాజులను శ శూరత మించిన రెడ్డిరాజులన్
సామజనాథు కొల్వనను శ సారెకుఁ గొండెము పల్కురాజులన్
వేమణు రావుసింగధరశేష్యుఁ డందియఁ బెట్టి యుండఁగా⁵
భామలు వ్రేల్లఁ జూపుదురు శ పాదము లొత్తుచు వారివారికిన్. 135
- వ. అతని యనుజుండు. 136
- చ. కదనమె బామ్మరిల్లు చెలికత్తెలె వీరజయాంగనామణుల్
మదకరి మస్తకుంభములు శ మాటికి దొంతులు సంగరస్థలిన్
గుడికొని వడ్డ⁶రాహుతుల శ క్రోవులు గుజ్జనకూర్లు బాపురే
పొదలెడు రాయరావు ననపోతయధర్మని ఖడ్గపుత్రికిన్. 137
- వ. మఱియుఁ⁷ బెదసింగమనేని పరాక్రమం బెట్టిదనిన. 138
- సీ. నూనూఁగుమీసాల శ నులిచి హుంకారించి⁸
కపటించు బహురాచరగములగొంగ⁹

1. A. B. న్ను

2. „ లింగమనేడుగల్గిరి

3. „ భూవరముఖ్యుండు

4. A. జనించిరి

5. A. B. యన్న గా

6. B. పండ్డ;

7. A. B. మరిన్ని

8. „ హుంకారించు

9. A. చాపు; B. మాపు

యొరసి యొరయ లేక యొరయును¹ వాహ్యలి²

మెండొడ్డురాజుల శ్ర మిండగిడ³

తారసించిన చోట శ్ర దారసించగ లేక

ఊపిలురాజుల శ్ర ఊంకుబొజంగ

యొగిలేనివిరుమల శ్ర వొగడించుకొని చాల

నిక్కెడురాజుల⁴ శ్ర ముక్కుంగొయ్య

గీ. యొరయ నీతోడ బిరుదుకై యొరయ⁵ వెఱచి

గజపతికి గొండెముల్ చెప్పి శ్ర కఱకఱించు

జూటుకూటువ⁶ రాజుల శ్ర చుక్కవాల

రాజహృద్భంగ త్రిభువన శ్ర రావుసింగ.

139

సీ. కులము చాలని రాచగూటిడ(?) నుడెలు

(?) బోటి కోతుల రాచ శ్ర బోగుబడులు⁷

పట్టంగ బతిమాలు శ్ర నట్టి రాచకుమాళ్లు

పూరిపిట్టలురాచ శ్ర బుడిదవిట్లు⁸

సి గైఱుంగనిరాచ శ్ర చివురులు గునిసెలు

గూబచంకల రాచ శ్ర కొంకుగాండ్లు⁹

దడ మెఱుంగని రాచ శ్ర తాటవేటనిగాండ్లు

ద్రోహబుద్ధులు రాచ శ్ర దుడుకుగాండ్లు¹⁰

1. A. B. వొరయిగ లేక వొరయును

2. B. వాహ్యలి

3. A. B. మిండ గిడు

4. „ మెరసి నిక్కెడురాజుల

5. „ వరసి నీతోడ బిరుదుకై వరయవెరచి

6. „ న(స)నగూటు

7. „ బోటికాంతలరాచబోగిబల్లు

8. „ పట్టువడి...బురికిపిట్టలు రాచబుడిదవిట్లు

9. „ సిగైరంగనిరాచ చివు(కు)రులు గునిసెలు గూబచంకల రాచ కొంకుగాండ్లు

10. „ దాళేమెరుగనిరాచ తాటవెట్టుగాండ్లు ద్రోహబుద్ధులు రాచదుడుకుగాండ్లు

లోకమున రాజు లొలాక శ లోకగాండ్లు(?)¹
యొరయఁ జూతురు శ బిరుదుకై యోర్వలేక
లాలితంబగు సింహతల్లాటమునకు
రాజహృద్భంగ త్రిభువనీరావుసింగ.

140

ఉ. పాలితకీర్తి సోమకుల శ భార్గవరాముడు రావుసింగభూ
పాలుడు సోమవంశ నరపాలురఁ గొట్టి వధింప సోముఁ డా
తైలము లెక్కి క్రుమ్యుతీయు² శకంకరు జూటముఁ జొచ్చి వచ్చి పా
తాళముఁ దూటి యల్లి బడి శ ధాటికి నోర్వక పోయె మింటికిన్.³

141

క. సోమకులపరశురాముడు
భూమిశుడు రావుసింగపుడమిశుడు దా
సోమకుల మెల్లఁ జంపఁగ
సోముడు భయమంది శివునిజూటముఁ జొచ్చెన్.

142

శా. ఏమీ శేషుడ, యేమి నారద, ముదం శ బేపారునా? తొంటి వి
శ్రామం బేమియు లే ద దేమి? మహి మీరక్ష⁴ రావుసింగాంకుఁ డు
ద్దామప్రౌఢిమఁ దోల⁵ సోమకుల గోశ్రత్రాధీశ్వరుల్ జోగులై
భామల్ దామును బాముల న్వడకఁగాఁ శ బాతాళము⁶ దూటితిన్.

143

ఉ. భైరవుక్కు⁷ బండుగుల⁸ శ బాతి కుమాళ్లను గన్నతల్లి నీ
పేరు ప్రసిద్ధిగాఁగ మును⁹ పెద్దలచే విని చూడవచ్చి తే¹⁰
గోరెడు బోనము¹¹ గుడుముఁ శ గూరయు¹² బెట్టు మటంచు జోగి¹³
వారము లాడుచు¹⁴ దళచూరవత్తురు రావునృసింహ నీరిపుల్.

144

1. A. లోకమునరాజు లొలాక లొకనగాండ్లు

B. " లోకగాండ్లు

2. A. B. క్రమ్యురియు

3. V.V.C. (p 61) has an additional line

కం| చాలములోన నీదురిపు లాడుదు రెంతయు సింగభూపతి.

4. V. P. Sastri, Omm i p 57; A. B. లేదు యదెమిత్రిభువనిరావు శింగాంకుడు.

5. " జయింప

6. A. B. భైరవకుక్కు

7. " బండుగుల

8. " వస్త్రినే

9. " కూరయ

క. పుడమిని నాకాశంబునఁ

బిడుగు కరణి రాపుసింగ¹ప్రప్రస్థితుఁడు దాఁ
బాడుపొడు మని వెను దగిలిన
వెడవెడ జగనొబ్బగండ శ వేముఁడు పాతెన్.

145

న. ఆవెడసింగమనేనికే బినసింగమనేడును² సన్నమనేడును³ గలిగిరి. ఆయన్ను
మనేడే యారుకచేను బయట గండికోటకు ముట్టడిగా దిగఁగఁ⁴, బోతెపల్లి
బుక్కరాజు రాత్రియుద్ధంబున సన్నమనేని జంపఁగ⁵ సతనితమ్ముడు⁶ సింగ
మనేడు దనమఱుదిఁ జూపల్లికొండభూపాలుని సప్పునవెట్టిన⁷ [నాతఁడు]
కరవాలభైరవ, గండభేరుండ, సంగడిరక్షపాలక⁸ దక్షిణదోర్దండమండితం
బైన సేనఁ గలమేటిగాన నాబుక్కరాజు పొడచేటికోటఁ జొచ్చినఁ, గోట
యెక్కి బుక్కరాజున కభయం బిచ్చి తెచ్చెను జూపల్లికొండసుజనఁగునుఁడు.

క. ధాటిం బాడచే డెక్కితి

హోటకముగ బుక్కరాజు శ కభయమొసఁగి తా⁹
మేటి విభీషణునకువత
సూటిగ నీజయము నిండఁ శ జూపల్లికొండఁ.

147

వ. ఆపినసింగమనేని వంశావతారం బెట్టిదనిన.

148

సీ వీరాగ్రగణ్యుండు శ వెన్నభూపాలుండు

ఖ్యాతి నేరాజు ముత్రతతతత
నెఱిపాండ్యగజసింహుఁ శ డెఱదాచభూపతి
ధాత్రి నేరాజు ముత్రతతతత్రుడి
సంగరాభంగుండు శ సింగభూనాథుండు
తనరంగ నేరాజు శ తాతతత

1. A. B. పిడుగుదనుదారాపుకిం

2. „ స్ను

3. „ అన్నమనేడు

4. „ దిగి తె

5. „ జంపి తె

6. „ ‘తమ్ముడు’ అనుటలేవ్వు; ‘అన్న’ యనుట యొప్పు అని తోచుచున్నది

7. „ వప్పు పెట్టిన

8. „ సంగడిరక్షపాలక

9. „ కభయంబిచ్చితి

ఆదిగచ్ఛేత్వయం శ్రీ డనవోతభూపతి
 తర్కింప నేరాజు శ్రీ తాతతండ్రి¹
 చిరకీర్తి యగురావు శ్రీ సింగావనిశుండు
 ధట్టింప నేరాజు శ్రీ తండ్రితండ్రి
 బిరుదభీకరుడైన శ్రీ పినసింగనరపతి
 చెన్నొంద నేరాజు శ్రీ గన్నతండ్రి
 శూరుఁ డారాజుడై తేయశోషణుండు²
 సారసస్వాంతసేవావిశాలుడైన³
 యన్నమాంబాతనూజాతుఁ శ్రీ డనఘమూర్తి
 రాయరావన్నవోతధరరాధిపుండు⁴.

149

ఉ. మేదినిరాయరా వనెడు⁵ శ్రీ మేటి మహాబిరుదప్రతాపసం
 పాదన మన్నపోతజనరసాలుండు సేసినఁ జెల్లుఁగాక యీ
 పాదలి మన్నెబందల⁶ కరపాత్రపురాజుల కేల గల్లుఁ దా
 నాదట⁷ దాండవంబు శివుఁ శ్రీ డాడిన జోగుల కాడఁ జెల్లునే.

150

సీ. ఛప్పన్నరాజన్యరసంగరస్థలిలోన
 వాఁడె రా జని కాన శ్రీ వచ్చు నిన్ను
 బిరుదనూపురరాజరభీకరస్థలిలోన
 వాఁడె రా జని కాన శ్రీ వచ్చు నిన్నుఁ
 బరభేదనాటోపరపట్టభద్రులలోన
 వాఁడె రా జని కాన శ్రీ వచ్చు నిన్ను
 సర్వసర్వసహోచక్రవర్తులలోన
 వాఁడె రా జని కాన శ్రీ వచ్చు నిన్నుఁ

1. A. తండ్రి తండ్రి; but the word తాత is transcribed over the line above the first తండ్రి by the scribe.

B. తాత తండ్రి

2. A. B. నపుడనాంత్రి

3. „ దిశాలుడైన

4. „ ధరావిభుండు

5. „ రావుయను

6. „ పాదరి మంజ్యబదలకు

7. „ నే ఆదల

జండభుజదండఖండితసకలవైరి
మండలేశ్వరనుత వైరిపుండరీక
పరిమళాపూర్ణద్విగంతిజలవిహార
యహితస్థిత రాయరావన్నపాత.

151

క. ఒకమెతుకున నొకనాచలి
ప్రకటితముగఁ దీర్పరాదు శ పదివేపుర నీ
వొకమెతుకున రక్షింతువు
అకలంకా రాయరావు శ అనపాతాంకా.

152

క. సమ్మెటసోముని సరెపలి¹
తిమ్మని నలకొండపీటి శ దిక్కున మెఱయక
దమ్మటము వేసి గెలిచితి
వమ్మక్కా రాయరావు శ అనపాతాంకా.

153

నీ. పారుషంబున నీవు శ పానగల్లాదిగాఁ
గోటరాజ్యంబెల్ల శ గొల్లలాడి
యేపుమై రాజమహేంద్రంబు మేరగా
రెడ్డిరాజ్యంబెల్ల శ రేంగఁ గొట్టి
బాహుబల్లినిఁ జెన్నరపట్టంబుమేరగాఁ
దిగుటురాజ్యంబెల్ల శ దెబ్బఁ దీసి
మొక్కలంబున² జొచ్చి శ ముద్దోగి³ గీటుగ
బోయరాజ్యంబెల్ల శ బొడిచివైచి

నేర్పు నెఱపించి⁴ రాయల శ నిగ్రహించి⁵
యట్లు సంబెట్ల గెలిచితి శ వాహవమున
విమలచారిత్ర సింగభూవభునుపుత్ర
వర్ణితాటోప⁶ రాయరావన్నపాత.

154

1. B. సరెపలి ;

2. R.V.C. p 123. A. B. మొక్కలంబున

3. „ ముద్దోజి

4. „ నెలపించి; A. B. నేర్పున రప్పించి

5. A. B. నిర్వహించి

6. B. ఘోర ; R.V.C. p. 123

సీ. ¹ [పట్టుసోముకులరాజరపరశురామాంకుడై
 సమ్మెట్టసోమునిఁ ర జక్కఁ జేసే
 ఖడ్గనారాయణగౌయగోవాభుడై
 సరిపల్లెరాజుల ర సంహరించె
 బట్టుతలూటాంకరబల్లరగండఁడై
 యనవేమరెడ్డిని ర నాజు దునిమె
 జగమందు రాయవేరశ్యాభుజంగంకుడై
 సురథానిబలముల ర సారిది గెలిచె
 ధరణి నాతఁడు భీమప్రతాపవిజయ
 బాహుబలశాలి నిత్యసౌభాగ్యశీలి
 లలితసుగుణుండు రేచర్లకులపవిత్రుఁ
 డనఁగ వెలసెను సింగయ² రయన్నవిభుఁడు.]

155

వ. ఆయనవోతమనేనికి సర్వజ్ఞసింగమనేడును³ వసంతరాయఁడును బుట్టిరి.
 అం దగ్రజుండు. 156

సీ. సకలవిద్యాభ్యాససాహసగరిమంబు
 సూటి మీఱఁగఁ దోడు ర నూపినాఁడు
 కఠినశాత్రవయూధశునకంతర కంబు
 వేడ్కఁ గాల్చికి భుక్తి ర వెట్టినాఁడు
 సాధుమార్గక్రియాసౌజన్యమున నీతి
 చెలఁగ సద్వర్తనల్ ర చేసినాఁడు⁴
 సంతతార్థివాతసముదయంబులతోడ
 వెలయ బాంధవము గావించినాఁడు
 అతఁడు భూపాలమాత్రుడే ర చతురవిభవ
 విజితజంభారి⁵ సర్వజ్ఞప్రసిద్ధహంబు

1. This verse is not found in the Velugōṭivāri vamsāvali, but is quoted both in V.V.C. and R.V.C.

2. V.V.C. p. 63; R.V.C. p. 12 వినసింఁ

3. A. B. న్ను

4. „ తతహేతిచలగి వర్తనలుగా జేసినాడు

5. „ వితతజంభారి

వాసికెక్కిన రేచర్లవంశవారి
శీతకరుడగు రేచర్ల శ సింగవిభుడు.

157

సీ. రాధేయుదానంబు శ ప్రాభవం బంటిమా
యూడునో యూడదో శ యూడరాదు¹
సురభూజములవార్త శ సొబగు పొమ్మంటిమా²
యెండునో పండునో శ యెఱుంగరాదు
జలదంబు³ చాగంబు శ చర్చింత⁴ మంటిమా
మెఱచునో పఱచునో⁵ శ మెచ్చరాదు
కామధేనువునీగి⁶ శ గణుతింత మంటిమా⁷
కట్టునో వట్టునో⁸ శ కానరాదు
తోలు చూపక యుడివోక శ తూలిపోక
కొమ్ము గ్రువ్వక⁹ కయికొండు శ కోర్కు లనుచు
బ్రథనవిజయుండు ఖడ్గనారాయణుండు
ఇచ్చు గవులకు సింగభూషణాశ్వరుండు.

158

వ. శ్రీనాథుండు సర్వజ్ఞనిసముఖమునకు¹⁰ బోవుచు శారదాంబను బ్రార్థన
చేసిన పద్యము.

159

సీ. దీనారటంకాల శ దీర్ఘమాడించితి
దక్షిణాధీశు ముత్యాలశాల
బలుకుతోడై తాండ్రభాషామహాకావ్య
నైషధగ్రంథసంగదర్శమునను

1. A. పూటలోదాటమెమారాదు; B. పూటలోదాటిలోపూరాదు

2. A. B. పోమ్మట్టిమా

3. „ జలజంబు

4. „ చర్చింతదంటిమా

5. „ మెరచునో వరచునో

6. „ కావదినువయిగి

7. „ గణుతింతదంటిమా

8. „ పట్టునో

9. „ తోలుచూపక వుడిబొకతూ(లి)డివోక(కొ)మెమ్ములె(ంప్ప)వ్వక

10. „ సముఖానకు

బగులఁగొట్టించి తురద్భటవివాదప్రౌఢి¹
 గాడడిండిమభట్టు శ కంచుధక్క
 చంద్రభూషక్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ
 బాదుకొల్పితి సారస్వతభామబిరుదు
 ఇంతకాలంబువలె గాదు శ వింతరీతి
 నెట్లు మెప్పించెదో కదా శ యింకమీఁద
 రావుసింగాంకభూపాలు శ ధీవిశాలు
 సకలసద్గుణనికురంబ శ శారదాంబ.

160

సీ. ఏమిచ్చెరా యోరి శ యెమ్ము లిచ్చె దధీచి²
 యెమ్ము లర్చులకుఁదా శ సొమ్ము లగునె
 మహిమ చెప్పెద వోరి³ శ మాంస మిచ్చెను శిబి
 కండ లర్చులకు బంగార మగునె
 జీమూతవాహనుం శ డేమిచ్చెరా యోరి
 యడిగినఁ బ్రాణముల్ విడిచె నపుడు
 కర్ణునిత్యాగంబు శ వర్ణించెదపు భట్ట
 వర్మ మర్థికి పట్టువల్పు యగునె⁴
 పూని యవి చెప్పఁ జూపఁగా శ రాని యీపు⁵
 తెన్నఁడో నాటి వార్తల శ కేమి చెప్పఁ
 బ్రథనవిజయుండు ఖడ్గనారాయణుండె
 యిచ్చుఁ గవులకు సింగభూమిశ్వరుండు.

161

వ. సర్వజ్ఞసింగమనేడు శ్రీనాథునకు సమస్త యిచ్చినపద్యము.
 డ. తక్కక రావుసింగవసుధావరు⁶ డర్చుల కిచ్చుచున్నచో⁷
 దిక్కుల లేని కర్ణుని దరధీచిని భేదరు వేల్పుమాఁకుఁ బెం

162

1. A. B. దుర్భటవివాదప్రహండినపు(మ)ర

2. ,, తనయమ్ములిచ్చెదంచు

3. ,, చేతదవోరి

4. ,, వర్మమర్థులకు పట్టుకాల(ల్య)లగునె; V. P. Sastri, Sr. Sr. App. p. 5.
 చర్మమర్థికి పట్టుసాలువగునె

5. ,, పూనియ(క)నిచెప్పమాపరానియాపు; V. P. Sastri, Sr. Sr. App. p. 5.
 పూనికలిఁ జెప్పఁజూపఁగా రానియాపు

6. ,, భరణీశ్వరుడు

7. ,, అర్చులకిచ్చుచున్నచో; V. P. Sastri, Sr. Sr. p. 196 అర్చులకర్థమిచ్చుచో

- పెక్కిన కామధేనువు శిరబిందుల నెన్నెడు భట్ట దిట్టవై¹
కుక్కవో నక్కవో ఫణివో శ్రోత్రీవో పిల్లీవో బూతపిల్లీవో. 163
- ఉ. ఇమ్మహి రావుసింగమనూశ్చేంద్రవసంతుని² యీవు లెన్నుచోఁ
గ్రమ్మ దధీచిభానుసుతశకల్పకమేఘులఁ జెప్పు నేల యా
బొమ్మిక వెట్టులాటలును శ్రీ బూని కళాసపు మొత్తులాటలున్
దుమ్ములచల్లులాటలును శ్రీ దూకొని నీఘల చల్లులాటలున్. 164
- వ. అతనియనుజుండు. 165
- క. భట్టనఁగ రుద్రహాపము
భట్టనఁగా రాచవేల్పు శ్రీ పాటించనియా
తొట్టరిరాజుల కబ్బునె³
రట్టడి సత్కీర్తికాంత శ్రీ రావువసంతా. 166
- చ. నడవడి చక్కగాద యొకనాడును⁴ బుక్కిటఁ జేదుమాన దే
ర్పడ వినఁ జెప్పు లేదు పెనుబండువునందును గాల్చిద్రావు నీ
బడుగును నేల పొంద నని శ్రీ పాసి వెసం⁵ జనుదెంచి కాదె యీ
పుడమి పరించె వేడ్క నృపరపుంగవు రావువసంతరాయనిన్. 167
- వ. సంతతికి ధర్మానేడు మొదలు. 168
- చ. కదనమె బొమ్మరిల్లు చెలికత్తెల వీరజయాంగనామణుల్
మదకరిమ స్తకుంభములు శ్రీ మాటికి దొంతులు⁶ సంగరసల్లి
గుడికొని పడ్డ రాహుతుల⁷ శ్రీ క్రోవులు గుజ్జనగూళ్లు బొప్పురే
పొదలెడు⁸ రాయరావు ననరపోతయ ధర్మని ఖడ్గపుత్రికిన్. 169

1. A. B. నెన్నెడు భట్టదిట్టవై

2. „ వసంతములీవులెన్నుచో

3. „ కబునె

4. „ నడవడిచక్కగాదు(వో)నొకనాడును; of V. P. Sastri, Sr. Sr. App. p. 5.

5. V.V.C. p 70 ఫణిన్

6. A. దొత్తులు

7. B. రాహువుల

8. A. B. పొదలుచు

చ. పొలుపుగ రాయరావు నననోతయధర్మకుమారచంద్ర సీ
చెలువపు వామపాదమునఁ శ జెల్వ వహించినయందె మ్రోత¹ దా
ఘలుఘలు ఘల్లుఘల్లు మనఁ శ గంపిలు రాజుల గుండె లన్నియున్
ర్దులుర్దులు ర్దుల్లుర్దుల్లు మని శ చల్లిక గుబ్బటిలంగ² నెప్పుడున్. 170

ఐ. అతని కుమారుండు. 171

సీ. సోమకులంబు రాజుల సీవు సాధింప
శంకఁ జంద్రుం డొక శ వంకవోయె³

హేమాద్రిదానచింతామణి వని మ్రోగఁ⁴
గనకాద్రి యొకవంకఁ శ గదలకుండె

గజదళసంహారవిజయంబు గైకొన్న
గజబిజి మాని దిగ్గజము లొడిగె⁵

రూపనారాయణరూఢి నీ పెచ్చిన
హరి నరసింహత్వ శ మాచరించె

నీకు నేరాజు లీడు విశేషచరిత
కలితమూవరురాయర⁶ శ గండబిరుద
భవ్యచారిత్ర ధర్మభూపాలపుత్ర
రాయరావైన మేదిని శ రావుతిమ్మ⁷. 172

సీ. నారసింహ స్తంభసారంబు లోహంబు
బడబానలజ్వాల శ పాడుకొల్పి⁸
మందరశైలంబు శ మానైన దాశలి
బలురాహుదంష్ట్రలు శ పట్టుకార్లు

1. A. B. మోత

2. „ గుబ్బగలంగె

3. „ వంకనోర (వంక)వోయె

4. „ మోగి

5. A. లొడవె ; B. మెదలె

6. A. B. గలిగినముగురురాయరగండబిరుద

7. A. రాయతిమ్మ ; B. రాయరావుతిమ్మ

8. A. కొల్పి

ఒత్తిన¹ సప్తవాయువులు తిత్తులగాడ్పు
భుజగాధినాథుండు శ బొగ్గుబ్రోవు
నిటలాక్షుడమరు వార్యభట²మైన సంబెట
డంబైన కాలకూటంబు పదను

మిహిరబింబంబు నిద్దంపు³శమెఱుగుసాన
వీరభద్రుండు నెఱవాదిశకారుకుండు⁴
సృష్టిమించిన నీభిడ్డశసృష్టి నార
రాజసముకొమ్మ మేదినీరావుతిమ్మ.

173

ఉ. ఈతఁడు గూర్జరాధిపతి శ యీవలివారలు చోళపాండియల్
ఆతల సంతె భూపతుల⁵ శ టావల సోమకులేశు లంచ వి
ఖ్యాతుల⁶ రావుధర్మనివశరాత్మజ⁷ తిమ్మనియందెరాజుల⁸
జేతులఁ జూపి చెప్పదురు శ చేడలు పాదము లొత్తు నత్తతీన్.

174

వ. ఈతిమ్మానేనికి ధర్మానేడును⁹ చిటిదాచనేడును⁹ గలిగిరి. అం దగ్రజండు.

క. కారాకు డుల్లి తరువులు
మారాకులు పెట్టుగాక శ మాటికి మగుడ¹⁰
మారాకు పెట్టఁ జెట్టా
ధారుణి పతికేల రావు శ ధర్మనృపాలా.

176

వ. ధర్మానేనిసంతతి రావువారు.

177

1. A. వొత్తున ; B. వొత్తున

2. ,, నిటలాక్షుడమరుగార్భటమైన

3. ,, యిద్దర

4. ,, కారుకుండు

5. V.V.C. p. 71. చోళపాండ్య భూ | నేతలు వారు వింధ్యధరజీవతు
లావల సోమవంశ విఖ్యాతులు సంచు

6. A. సోమవంశేశులయ్య విఖ్యాతులు ; B. సోమవంశేశు లయ్యవిఖ్యాతులు

7. V.V.C. p. 71. రావుధర్మనృపునాత్మజ

8. ,, న్ను

9. ,, న్ను

10. A. మెగుడ

- సీ. కట్టునో వట్టునో శ కామధేనువు దాను¹
 చూడిదో పాడిదో శ చూడరాదు
 కాచునో కావదో² శ కాక వేలుపుఁజెట్టు
 ఎండునో పండునో శ యేటిఫలము
 చిక్కునో తక్కునో శ చింతామణిశ్రేణి
 త్రవ్వమో³ రువ్వమో శ రాళ్లతోడ
 మెఱచునో పఱచునో శ మేఘుఁ డొక్కొకచోటఁ
 దేలునో వాలునో శ తెలియరాదు
 అనుచుఁ దమలోనఁ దలపోసి శ రరివరులు
 ఈగి నీతోడ నితరుల శ నెన్న లేక⁴
 రాజనిర్భంగ రణరంగ శ రాఘవేంద్ర,
 రాపుచిటిదాచభూపాల శ రసికలోల. 178
- వ. తద్వంశోద్భవుండు. 179
- ఉ. అక్కరొ, తోడితెమ్ము సుగురణాకరు⁴ దాచయయన్నవోతు ; నీ
 మొక్కక కాని రాఁ డెటులు శ మొక్కుదు రాజులు వానియందియక
 గ్రీక్కిఱుచున్నవార లదె⁵ శ కీడ్వడి మొక్కిన యాలతాంగికి
 అక్కట ! మానహాని యగు శ నంతకుఁ జాలినఁ జాలు మొక్కెదన్. 180
- వ. అనవోతానేనికి మాదానేడు పుట్టెను. 181
- ఉ. దాచయయన్నవోతవసుధావరుమాదయనాయకేంద్ర, నీ
 వేచినో రాయరావు బిరు శ చెక్కువగా రిపులైనయట్టి యా
 రాచకుమారవర్గముల శ రాసి యురంబుల డాగు లొత్తినన్⁷
 జూచినవారు నికదరియఁ శ జూడరు⁸ నీబిరుదప్రసిద్ధికిన్. 182

1. A. B. ధేనువనదా

2. " కాయదో

3. " రవ్వమో

4. B. అక్కెఱతోడి తెమ్మసుగుణాకరు

5. A. B. వాయుదె

6. V.V.C. p 74 మాదననాయకుండు తా । వేచిన

7. " రాచభరాధిపాధులయురంబుల డాగులనొత్తగానెదల్

8. A. B. చూచినవారు నిం తునులి చూడరు; V.V.C. p. 74. చూచిస్పృశింప
 రయ్యరుల గుండరులా

వ. ఆమాదా నేనికి నెఱసూరానేడును¹ నలసూరానేడును² గలిగిరి. నలసూరా నేనిసంతతివారు సూరానేనివారైరి.³ ఎఱసూరా నేనికి నేచమనే డును⁴ మాదానేడును⁵ గలిగిరి; మాదా నేనిసంతతి పోలూరివారును,⁶ నేచమ నేనిసంతతివారు వెలుగోటివారును[నైరి].⁷ ఆయేచమ నేనివంశావతారం బెట్టి దనిన. 183

క. ఆయెఱసూరపకును గరు

ణాయనుడు విరోధిభూధర్ రాష్ట్రపతివిధో

పాయనుడు పుట్టె నేచమ

నాయనుడు కవిసవిధోకల్పనగము ధర్మిన్.

184

ఉ. శ్రీలలరంగఁ బాండ్యగజసింహుఁడు గానఁ జలంబుపెంపునన్

లాలితపట్టభూషణతరలాటము సూరనరేంద్రు¹⁰ నేచఁడున్¹¹

ఆలములోన నశ్వమున ర కాదటఁ బెట్టినఁ బెట్టుగాక యే

జాలియు మాలి యాచిరుడు¹² ర చయ్యన నన్యులు పెట్ట శక్యమే. 185

వ. అతనికుమారుండు.

186

ఉ. సంగరసవ్యసాచి¹³ దృఢరసత్యధురంధరుఁ డేచభూమి భృ

త్పుంగవునందు¹⁴ భూభువనభూపితభూరిగుణాంబురాశియై

సింగన సంభవించె నతీర్చిత్రము దాని నెఱింగి వైరిమా

తంగము లేఁగి కొల్చె సతీతంబును మన్నె మెకంబు లన్నియున్. 187

1. 2. స్తు

8. వారుస్తు

4. 5, 6, 7, A. B. స్తు

8. A. B. కవిసవిధ

9. This short prose passage అతనికుమారుండు seems to have been wrongly inserted here by the scribe.

10. A. B. మానరళ

11. V.V.C. p. 75 substitutes మాధవుం దా

12. A. మాలియంబిరుడు; B. మాలియం

13. „ సంగరసవ్యసాచి

14. „ భూ | పుంగవునందు

వ. ఆపినసింగమ నేనికుమారుండు నిర్వాణరాయపనేని పరాక్రమం బెట్టిదనిన.

మ. తలఁపెల్లక హరిభక్తియుక్తి దినకృత్యం బెల్ల ధర్మక్రియల్¹
నిలువెల్లక దయదూప మెల్లయెడలక² శ నిర్గర్వ మశ్రాంతముక³
గొలువెల్లక గవిగాయకావళి⁴ పరశ్రీఞ్జీవీశ్వరుల్ సాటియే
వెలుగో టేచమశౌరి⁵సింగసకలోరీర్వినాథరాయన్నకున్.

189

క. వెలుగోటి కోటపై గొడు
గలవడఁ బట్టించుకొన్న శ యగ్గజపతి⁶ దా
వెలుగోటిరాయవిభుఁ డన
నలఘుతరంబైన నామ శ మతనికి గలిగెన్.

190

గీ. పాదుకొన్న యనావృప్తి శ పరిహరముగఁ
బ్రతిన వానలు గురియింప శ బ్రాహ్మణులకు
సగ్రహారంబు లొనరించె శ నడిగినట్లు
ధీయుతుండైన వెలుగోటి శ రాయఘనుఁడు.

191

సీ. మాటాడితప్పెడు శ మన్నెడు మన్నెడై
పాటిమాలిన లజ్జ శ బడుగుగాక
నమ్మించి చెఱిచెడు⁷ శ నరపతి నరపతే
గుఱిలేని⁸ గుఱ్ఱాల శ గురువుగాక
రప్పించి చెఱిచెడు⁹ శ రాజును రాజుల¹⁰
మానంబులేనట్టి శ మాలగాక
పలుకు సత్యములేని శ ప్రభువును బ్రభవలై¹⁰
ముక్కు సెవులు లేని శ మొట్టిగాక

1. V.V.C. p. 80 దినకృత్యంబులన్ ధర్మముల్

2. V.V.C. p. 80 and V. P. Sastri, (Omm. i. p. 58) గాయకాళి

3. A. B. దర: V.V.C. p. 80 యితరల్; V. P. Sastri. (Omm. p. 58) యితర

4. V. P. Sastri. (Omm. p. 58) వెలుగోటిస్వయనారసింహ

5. A. B. యగ్గజపతి

6. „ చెరిచేటి

7. B. గురులైన

8. A. B. చేరిచేటి

9. „ రాజుయే

10. „ ప్రభువుయే

వేరు నీసాటి మన్నీలు శ విశ్వమునను ?
శత్రునిశ్శంక, వెలుగోటి శ శాసనాంక,
భాగ్యచారిత్ర, సింగభూరపాలపుత్ర
మనుజవిబుధేంద్ర, పెదరాయ శ మండలేంద్ర.

192

సీ. ఎలమితో మాటప శ ట్టిచ్చి నిల్వంగ లేని
యల్పుల విటుండు నీరయడపవాండు
పరదశంబులఁ గని శ భయమంది పాతెడు
కోచల బొజుంగు నీరగొడుగువాండు
కొలిచిన వారల శ కొలఁదెర్రి¹ నడవని
లండీలవిటుండు నీరగిండివాండు
అర్థులనెల్లఁ గృ శ తాదృలఁ జేయని
కూశల బొజుంగు నీరకుంచెవాండు

వేరు నీసాటి మన్నీలు శ విశ్వమునను ?
శత్రునిశ్శంక, వెలుగోటి శ శాసనాంక,
భాగ్యచారిత్ర, సింగభూరపాలపుత్ర,
మనుజవిబుధేంద్ర, పెదరాయ శ మండలేంద్ర.

193

సీ. మద మహీనాథుల² శ మెదడు బోనము సేసి
ప్రత్యర్థి దంతముల్ శ పప్పుసేసి
³యుగ్రాహితులగుండె శ లూరుఁగాయలు సేసి
శత్రుబాహువులు పశుచ్చుకులు⁴ సేసి
యరిరాజరత్నంబు శ లానవాలుగఁజేసి⁵
నిష్ఠరాజులక్రొవ్వు శ నేయిసేసి

1. B. కొలడేరి

2. ,, మజేభాదుల

3. This line is not found in B.

4. A. బాహులుపచ్చుకు

5. B. రానీహముగ

... ¹
...

మొనసినిఖడ్గ భేతాశ్రముఖ్యులకును
విందుసేతురు సంగ్రామరవిధులందు

[వేరు నీసాటి మన్నీలు శ విశ్వమునను ?]
శత్రునిశ్శంక, వెలుగోటి శ శాసనాంక,
భాగ్యచారిత్ర, సింగభూతపాలపుత్ర,
మనుజవిబుధేంద్ర, పెదరాయ శ మండలేంద్ర.

194

సీ. శ్రీహరి సత్తఱి శ జిత్రాబ్జమున నుంచి
మానంబు జూడు²గా శ మేన నలఁది
తన సహాయంబుగా శ ధర్మంబు సమకట్టి
కోపంబు చూపుల శ కొనలఁ దాల్చి
బిరుదును దెగువయు శ బెనఁగొన సంధించి
కరుణయు దాల్చియు శ గట్టి పెట్టి
ప్రతిపక్ష ధారుణీ శ పతుల గుండె లగల్పి³
లీలమై గరవాలు శ గేలఁబూని

యడుగు తడయక⁴ దడఁబడు శ నడుగు లిడక
తలఁపు చెదరనియక లేడ⁵ శ దలఁచు కొనక
తురగరేవంత చాతుర్య శ గరిమ మెఱసి
రణముఁ బొడఁగ నె సింగయ శ రాయవిభుఁడు.

195

వ. ఎటువలెను.

196

1. A line is omitted.

2. A. B. జూడు

3. „ గుండెలుపగుల

4. „ తడ బడక తడబడ

5. „ చదరక లేక

6. A. యాట

సీ. రాక్షసావళి డాయు శ రామచంద్రుని తేవఁ
 గురుబలంబు నెదుర్చు¹ శ నరుని పగిది
 భండనంబున నిల్చు శ భార్గవు భంగిని
 హాలాహలము జుట్టు² శ హరుని మాడ్కి-
 నురగేంద్రు వెనుకొనుశగుడుని చాడ్చున
 ననహాయుఁ డగు³ విక్ర శ మార్కు పోల్కి-
 ధరను కేసరిఁ జూచు⁴ శ శరభంబు రీతినిఁ
 గరితండములఁ గన్నుశహరి విధమున⁵
 రణజయోత్సాహలక్షణ శ రభస మెసఁగ
 నిలిచె⁶ మహనంది పడమటశనిఖిల మెఱుఁగ
 వంశపావన శేచర్లశవంశజాండు⁷
 రాజతిలకుండు వెలుగోటి శ రాయఘనుఁడు.

197

వ. అప్పుడు.

198

క. పరిపంథికోటి విచ్చుఁగఁ⁸
 దఱుముచుఁ జెండాడి ఖడ్గధారాపీఠి
 దురమున సింగయరాయం
 డరిమిలి⁹ జయలక్ష్మీకాంతశనాకర్షించెన్.

199

వ. ఆసమయంబున.

200

1. A. జూచు రామచంద్రుని...బలంబులకెదుర్చు

B. జూచురామచంద్రునిలేవ

2. A. ఆలాహలముచెరునిచెరు

3. ,, అనహాయుడగు

4. ,, ధరకేసరిని

5. ,, హరియుభౌతి

6. ,, నిలిచ ; B. నివిచ

7. A. B. వంశపావనుడు శేచర్లవంశజాండు

8. ,, లిచ్చుగ

9. ,, రాయడు అరిమెను

సీ. నారదుం డాహరినామకీర్తనసేయ

వ్యాసప్రహ్లాదులు¹ శ డాసి రాగ
వరుస విష్వక్సేన శ వాసుకుల్ పొగడంగ²

జయవిజయాదులుశాగి³ కొలువఁ
బన్న గాశనుడు పెం శ పార⁴ముందటఁ జన

నంజనానూనుఁ డం శ తంత నడవ⁵
నింద్రాదిదేవత శ లెల్ల నుతింపంగ

గంధర్వకిన్నర శ గాన మెసఁగ
సకలవైష్ణవ సన్నాహాసమితి చేరి

పరిణమింపంగ వైకుంఠ శ పదముఁ గాంచె
ద్రిజగముల వెల్గు⁶ సంగ్రామ శ దీక్షగురుడు

రాయభూపుడు⁷ రెండవరాఘవుండు.

201

వ. తదనంతరంబున.

202

సీ. ఘనతరమందారశకల్పకంబులనిడఁ

గడువేడ్క విశ్రాంతి శ నడచి నడచి
ప్రాకారవిలసిత శ ప్రాథరత్నద్వార

ములు సొచ్చి మదిలోనఁ శ జెలఁగి చెలఁగి
సురుచిర⁸మణిమయ శ సోపానములకాంతి

తటచైన వీధుల శ మెఱసి మెఱసి
వైకుంఠసౌభాగ్యశ్రవై భవస్ఫురణలఁ

జూచుచుఁ బలుమాటు శ సొక్కి సొక్కి
వచ్చి వైకుంఠ నగరంబుఁ శ జొచ్చి రాఁగ

దేవభామలు⁹ స్వర్గముఁత్రోవ నిల్చి

1. A. వ్యాసప్రహ్లాదులు

2. ,, విష్వక్సేనవాసుడిగి ప్రముఖులు

3. A. B. జయవిజయాదులు చేరికొలువ

4. ,, పన్నగశయనడింపార

5. A. అంజనినూరుడు అంద మొంద ; B. అంజనానూనుండు అందమొంద

6. A. B. వెలయు

7. ,, భూపరుడు

8. ,, కమనీయ

9. A. భామినులు B. భామనులు

భూనుతంబుగఁ దమలోనఁ బొగడి రెలమి

రమణ నిట్లని సింగయరాయవిభుని.

203

ఉ. పాయక శంఖచక్రములుర బాహులఁ జెన్నుగఁ దాల్చి యాదినా
రాయణులేవ ముక్¹ దివికిర రాఁ గనుఁగొంటిమి రంభ, యెవ్వరే?
తోయజినేత్ర, యాజి భయరదోషము నొందనివాఁడు ఖడ్గనా
రాయణుడైన సింగవిభురాయప విష్ణునిఁ గొల్వ వచ్చెనే.

204

మ. అవుగా కే నిట నీదుపల్కునిజమో? శ్రీ యామాట తథ్యంబెకా
భువిలో నాజిని నీల్గువీరుల సదా శ్రీ భోగింపమా, క్రొత్తటే ;
యవునే యూర్వాశి,² చూడఁ డన్యసతులక శ్రీ ఆవార్త ము నిస్సంటి మే
ధవళాక్షీ, వెలుగోటి రాయప మహాధర్మిష్ఠి ధీరుండటే.

205

సీ. పరులు పెట్టిన వృత్తి శ్రీ పరనారివ్రతముగాఁ
జూచిన చూపుగాఁ శ్రీ జూచినాఁడు
తాత పెట్టినవృత్తి శ్రీధరయెల్ల నెఱుంగను
తల్లిభావంబుగాఁ దలఁచినాఁడు
తండ్రి పెట్టినవృత్తి శ్రీ తబ్బిబ్బునేయక³
చెలియలిమాఱుగాఁ శ్రీ జేసినాఁడు
తాను బెట్టినవృత్తి శ్రీ తలఁపులో నెప్పుడు
నాఁడుబిడ్డలరీతి శ్రీ నరసినాఁడు

ఆతఁ డిన్నిగుణంబుల⁴ శ్రీ ననుసరించుఁ
జెలఁగి యెప్పుడు నాచార్యు శ్రీ సేవఁజేయు
వసుధలోపల⁵ సింగభూవరుసుతుండు
రాయనుతుండైన⁶ వెలుగోటిరాయఘనుఁడు.

206

1. B. డెవము

2. ,, యాశ్వరి

3. A. B. జూచినయాచూపు

4. ,, తంబిమ్మకాయక

5. ,, ఆతడు యిన్నిగుణంబుల

6. A. వసుధలోపలవెలయు ; B. వసుధలోపెలయు

7. B. రాయనుతుండైన

క. ధనమును బ్రాణము రెండును
దనరంగా బ్రాత్రములను¹ శ దాచిన వాడే
వినుమా సింగయరాయఁడు
చనఁగాఁ బొడఁగంటి మింత్రచాలదె మనకున్. 207

క. అనవిని సింగయరాయఁడు
పనివిని వై కుంతనగరిప్రాంతముఁ జేరెన్
ఘనసురమునియతి²నికరము
మినుతింపఁగ నర్థకోటి³వేడ్కలఁ బొగడన్. 208

ప. అప్పుడు. 209

చ. రవిశతకోటి⁴తేజమున⁵ శ రాజితమై తను వొప్పు⁶లక్ష్మితో⁷
నవకముఁదాల్చి⁸ కొస్తుభమునవ్యపదస్థితి మించుదేవుని⁹
సవినయభక్తి గాంచి యటు శ సాగిలి దండము వెట్టి నిల్చిన్¹⁰
దివిరిన వేడ్క మూలమగుదేవుఁడు రాయపఁ జూచి యిట్లనెన్. 210

ఉ. ఈతఁడు నారదా, వినుమ శ యెంతయు మత్ప్రియుఁడో జగంబున¹¹
ఈతఁడు నాదుదాసులకు¹² నెచ్చినసేవ ఘటించు నెప్పుడు¹³
ఈతఁడు మామకస్మరణ¹⁴సేమఱు డెన్నఁడు¹⁵ భావ వీధిలో¹⁶
సీతఁడు మత్పురాణముల శ నెన్నుచు¹⁷ మేలు ఘటించు నెప్పుడున్. 211

వ. అనుచు నానాయకరత్నంబు నాలోకించి. 212

సీ. వచ్చితే రేచర్ల¹⁸వంశపవిత్రుండ,
సత్యవచోల్లాస, శ నిత్యయశుండ,
రావయ్య¹⁹ ఖడ్గనా²⁰రాయణవిరుదాంక,
పరధనవర్జిత, శ పావనుండ,

1. A. B. చోట
2. ,, యెతి
3. ,, మును
4. ,, వచ్చు
5. నవఘనముదాల్చు
6. ,, ముక్తియుడై
7. ,, మాధవస్మరణ యేమరకెన్నడు
8. ,, నెన్నెటు
9. ,, రమ్యమా

కుశలంబెకా గాయగోపాళ నీకును,¹
 నోపరసారీసహోదరుండ,
 పరిణామమే² నీకుఁ బద్మవంశపవిత్ర,
 పరమశ్రీవైష్ణవపారిజాత,
 యనుచు సంతోషచిత్తుడై రయభినుతించి
 యిష్ట మెయ్యెది వేడుమీ రయిత్తు ననిన
 ఫాలమునఁ గేలు కీలించి ర ప్రస్తుతించి
 రసికతను³ బల్కె సింగయరాయవిభుఁడు.

213

ఉ. సింగయరాయభూవిభుఁడు ర శ్రీహరిఁ జూచి నుతించి దేవ శ్రీ
 రంగములోనఁ బూని ధనరాసులు విప్రుల కిచ్చి యాగముల్
 సంగతిగా నొనర్చినను ర సద్గతి గల్గుట దుర్లభంబ యీ
 సంగరభూమివంక మిము ర సందరిసింపను గల్గెఁ జాలదే.

214

క. ఇల బ్రహ్మచర్య మూదిగ⁴
 వలసిన యాశ్రమము లెల్ల ర వ్రతనిష్ఠలతో
 సలిపిన పుణ్యులు నినుఁగనఁ⁵
 గలుగుదురే నీదు⁶ చరణకమలముఁ గంటిన్.

215

చ. అనిన సరోజలోచనుఁడు ర నాదర మొప్పు⁷ గటాక్షవీక్షలన్⁸
 గనుఁగొని రాయభూరమణ, ర కాంచిత నిన్ను⁹ సదానురక్తి నీ
 వనయము నాదు సన్నిధిని ర నద్వనభీష్మవిభీషణాది స
 జ్జన[జన]పాల¹⁰ భాగవత ర సంఘములోపల నుండు మెప్పుడున్.

216

1. A. B. నీకునో
2. ,, పరిణామతో
3. ,, (న)శితనుబెలిక
4. ,, మొదలంగ
5. ,, పుణ్యమున హితము
6. ,, కల(రె)దెమిముగాన
7. ,, యాదనించి
8. ,, కటాక్ష(లో) మేచనుం
9. ,, మిమ్ము
10. ,, సజ్జనపాల

- క. శ్రీవిభుఁడు నాదరించిన
నావిధమున భక్తితోడ శ సతిరమ్యముగఁ
గైవల్య మేటి¹ కనుచును
సేవించుచు నున్నవాఁడు శ సింగయనుతుఁడున్². 217
- క. శ్రీకాంతుని నిజదాసుని
ప్రాకటమగు³ సింగవిభుని శ రాయపజయముఁ
శ్రీకరముగఁ గవిమల్లన
వైకుంఠారోహణంబు శ వరుస రచించెన్. 218
- శా. ఆరాయక్షితిపాలమాళికి విపరక్షాద్రీంద్ర⁴దంభోళికిఁ
శూరశ్రేష్ఠుఁడు సింగభూమివిభుఁడుఁ శ సూకూరి⁵తిమ్మప్పయుఁ
సారోత్సాహి కుమారతిమ్మధరణీశక్రకుండు⁶ రంగప్పయుఁ
శ్రీరామేశచతుర్భుజంబు లన నర్థిం⁷ బర్హి రత్నున్నతిన్. 219
- [వ. సంతతికి రంగవనేడు మొదలు].⁸ 220
- గీ. అతని పుత్రుండు రంగక్షమాధిభర్త
చెలఁగి ఖడ్గంబు నిశ్రేణిఁ శ జేసినాఁడు
స్వర్గపురమున కరిగెడుశాత్రులకు
మార్గజై కనిరాఘటార్మారమునను. 221
- ఉ. రంగవనేనియబ్బన్మపరత్నము గోపనృపాలు ధాటికిఁ
సంగరరంగభూములను శ శాత్రవకోటులు నిల్వలేక సా

1. A. B. మెచటి

2. „ సింగయరాయడు

3. „ ప్రాకటితగ

4. „ వలిక్షాద్రీంద్ర

5. V. V. C. p 82.; A. B. సోకూరి

6. A. B. పాటుండు

7. „ నర్థిం

8. In the place of this passage, సంతతికి కుమారతిమ్మానేడు మొదలు
is found in the Mss; but the verses that follow describe the
descendants of Rangapa.

9. A. B. యనువాండు

- రంగముఖిలలానులను శ రాజ్యకపింద్రతురంగసంపదల్
సంగతి నప్పునం బొసగి శ తైలములక విహరింతు రెప్పుడున్. 222
- వ. సంతతికిఁ గుమారతిమ్మానేడు మొదలు.¹ 223
- చ. కుదురుగ మిమ్ముఁ గొల్చి² వెలుగోటిపురింద్రకుమారతిమ్మ మేల్³
గదియఁగ⁴ నగ్రహారములు శ గైకొనఁ జూతురు భూసురోత్తముల్
బెడరక మీకరాసి⁵ హతిఁ శ బెల్కుటి⁶ వైరులు పోయి యూర్వశి⁷
గదిసి కుచాగ్రహారములు శ గైకొనఁజూతు రదేవి చిత్రమో. 224
- క. ఘనుఁ డాకుమారతిమ్మన
కు నయార్జవరాశి పెద్దకొండవిభుండు⁸
గనితిమ్మభూకళత్రుండు
పినకొండవిభుండు గల్గి శ పెంపొంది రిలన్. 225
- వ. అం దగ్రజుండు. 226
- ఉ. ధీవిభవుండు రాయవిభుతిమ్మధరాతలనాథుపెద్దకొం
డావనిభ ర్త మన్నియసురరాధిపుండా నటుగాకయున్న సు
భావిత్తోకపాలన మ శ భంగురభోగవిభూతి వజ్రభూ
షావృత్⁹ బాహుదండ మరయిన్ నృపమాత్రుల కేల కలెడున్.⁹ 227
- క. ధరణిఁ బెడకొండభూవరు
వరతనయుండు తిరువతీంద్రవర్యనకు¹⁰ శ్రీ¹⁰
వరుండును నరుండును మరుండును
సరియగుదురు నీతిచాపరసాందర్యములన్. 228

1. A. B. తద్వంశోద్భవుండు కుమారతిమ్మ ప్రభుండు. But this would make Kumāra Timma a descendant of Gōpa of the preceding verse.

2. V. V. C. p 83, కుదురుగ నాశ్రయించి

3. V. P. Sastri, Omm. i. p 57, కొమార తిమ్మనిన్

4. V. V. C. p 83, గదియును

5. B. కదాశి

6. A. B. బెట్టిన ; of V. P. Sastri (Omm. i. 57).

7. A. లోకపాలిత...భూషాయత; B. లోకపాలిత...భూషాయత

8. A. B. కల్లునే

9. „ మరునయ్యవశం

వ. [అగనితిమ్మనాయని పరాక్రమం బెట్టి దనిన.]¹

229

సీ. చండరోషస్ఫూర్తి శ తొండమారయ గుల్ల
కోట నిరాఘాటరథాటిఁ గూల్చె
నచ్యుతదేవరాయలు రాయమన్నీల
బొజుఁ గిలండని పోటుఁ² బొగడ నెగడ
గడిఁ దాఁటిరాకుండ శ వడిఁ దాఁకి మలకకా
ల్బలముల నేల కార్బలముఁ జేసె
నెఱిదిమ్ముఁ గొనసారి శ నెరదిమ్ము బిగఁ³ బట్టి
ఘటియించె గృధ్రకంఠకాలి⁴ మ్రోలఁ
దోలి తొప్పరలాడి చేరబ్రోలి⁵ తిమ్మ
సృపుని వధియించె నాబాలశ్రవృద్ధముగను
సోమకులముఖ్య భార్గవరామభీమ
బిరుదములు మించఁ గనితిమ్మనరవరుండు.

230

సీ. ఒకపారి కందవోల్⁶ హొన్నప్పనాయనిఁ
జెండవె కుచ్చెల శ చేనిమేర
వీరయశాంతభూశవిభునిఁ దోలాడవె
తలఁకి పాఱంగ⁷ నుద్దండవృత్తి
నన్నూరియొద్ద నున్నతవిక్రమంబునఁ
జాయని గెల్వవె శ జగము లెఱుంగ
శాంతభూధవలింగరజనపాలుఁ గొట్టవె
రాణ మీఱంగఁ గృష్ణరాయ లెఱుంగఁ
జేరబ్రోలి⁷ తిమ్మయఁ శ జెండి చెండాడవె
చెలు వందఁగా మట్టచెఱుపు నొద్ద

1. A. B. తద్వంశోద్భవుండు. But this would suggest that గనితిమ్మ was a disendant of Tirupatēndra of the preceding verse.

2. A. బోట B. బోటి

3. A. B. బిగు

4. „ ఘడ్డిచ్చ గ్రోధకంఠాలి

5. „ చాబోలి

6. „ తరుప (వ) యినగు నుద్దండవృత్తి

7. „ చేబోలి

బయిరువఘానునిఁ శ బాటంగఁ దోలవె
 పరంగంగ నిదె రొంపిరచెరలయొద్ద
 ఘానఘానుని హిత్రఘానుని మొదలుగాఁ
 గొట్టి సప్తాంగముల్ శ గొనవె జగతి
 ఆంధ్రదేశాధీశులయిన మన్నెలఁ బోర¹
 రాల్పవే² మల్లాపురంబు బయట
 నీవు జయశాలివైన ని శ స్వేదర వెఱచి
 సూరినాయనిసూరుడు శ సురుగు టరుదె
 చారుమీనాంక రేచర్లశాసనాంక
 రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

231

సీ. గాయగోవాళుండు శ కదలి దండెత్తెనో
 యెడమక న్నదరెనేయిందువదన,
 ఖడ్గనారాయణాఘనుండు కోపించెనో
 తుమ్మి రొప్పనివంకఁ శ దోయజాక్షి,
 దానచింతామణి శ తముకువేయించెనో
 గుండె జల్లనియెనే శ కోమలాంగి,
 వీశేపట్టుతలాటరవిభుండు దా వెడలెనో
 దబ్బాటు వెల్పెనే శ తలిరుబోడి,
 అంచుఁ దమకులసతులతో శ ననుదిసంబుఁ
 గాని శకుసంబులందెల్పి³ శ కల్వరించి
 దాఁగియుందురు కానల శ దర్ప మణి
 చిత్ర మిది గొమ్మ వెలుగోటిరచిన్నతిమ్మ.

232

సీ. చెనసి యెదులఘాను శ సేనలఁ గొట్టవే
 వెనుక ముందయి గముల్ శ విచ్చి పాఱ
 నొరసి కందనవోలి శ హొన్న ప్పనాయని
 మర్దించవే విఱుపురమందు లిచ్చి

1. A: B. పోరి

2. A. గడుగవె; B. గడువవె

3. A. B. రొప్పనివంక

4. ,, శకుసంబులందించి

మురియ¹ భిక్షావృత్తి శ ము క్తిశాంతయలింగ
జననాథుఁ గొట్టవె శ జగ మెఱుంగ
నాలంబులోనఁ జేరజ్జోలితిమ్మయఁ జంపి
పంపవె దేవేంద్రుఁపట్టణమున
కన్న² జిత్రంబు లిటువంటి శ వెన్నిలేవు
ప్రజ్ఞతో నీవు సేసిన శ పౌరుషములు
గాయగోవాళ బల్లరరగండ బిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

233

సీ. ఎసరేగి³ రిపుల భూ శ మేలనీయవుగాని⁴
యింద్రుపట్టణము వారెంపలేవు⁵
బడిగి రాజుల నీడ శ నుండనీయవుగాని
మందారముల⁶నీడ శ మాన్పులేవు
సింహాసనము వైరి శ జేరనీయవుగాని
చింతామణుల గడ్డె⁷ శ జెఱుపలేవు
అరుల నెచ్చెలులఁ గూడ⁸నీయవుగాని
యల రంభతోడిపొం శ దాచలేవు
ఇడుమలకు మాఱు సంపద శ లినుమడయ్యె
నీడ వలదన్న స్వర్గాని శ కేగవలసె⁹
గాయగోవాళ గండరరగండబిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

234

1. A.B. మెరకి

2. „ అన్న

3. „ ఎసరేగి

4. „ నీయడు. The next three lines end similarly.

5. „ జేరింపలేదు

6. „ మందానిలము

7. A. గండ ; B. గండె

8. A. అరులనిచ్చెరులగూడెద ; B. అరులనిచ్చెలులగూడెద

9. „ అనువలేదు

10. A. యదుగోవారికి మప్పుదొగియనుమడయ్యె ; B. యదుగోవారికి పువ్వుదొగియను
యొడ వలనైన స్వర్గానికేడవలను. మథయ్యె

సీ. మెఱయు రాహుత్తుల శ్రీ మెదడు గండపుబూర
 మత్తారిరాజచక్రంబు కాసె
 సమదారిమాంసఖండములు పువ్వులదండ¹
 విమతభూపతి జడ శ్రీ వీరగోల
 ఘనర కభీకరాశకార మావేశంబు²
 బెడిదంపుదాటులు శ్రీ పెద్దసివము
 నాహవాటోపనిర్హాదంబు బొబ్బలు
 మెఱుంగైన చాయలు శ్రీ మిట్టగుడ్డు³
 కదనమున మన్నెపోతుల శ్రీ గావుపట్టి⁴
 పోరఁ జరియించు నీఖడ్గపోతురాజు⁵
 గాయగోవాళ బల్లరగండబిరుద
 రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణతిమ్మ.

235

సీ. పాలుపొందు తలకాయశ్రువాజె కుండలు⁶ సూచి
 ప్రథిత విద్యేషుల⁷ శ్రీ ప్రభలు సూచి
 కర మర్ఖిడ్గాళి శ్రీ కడిదియేటులు⁸ సూచి
 వెఱుపైన⁹ రణరంగరవేది సూచి
 మేలిమి నెసఁగిన¹⁰ శ్రీ మెదడు గండము సూచి
 శత్రుర కంపుటశత్రులు¹¹ సూచి
 భీకరజయ ఘోష శ్రీ పెండ్లికూతురుఁ జూచి
 పెంపొందు మత్తారిపీఠుఁ జూచి

1. V. V. C. p. 85; A. సమదారిమామున ఖండములపూలదండ

B. సమదారిమామున ఖండములపూలదండ

2. A. B.

కారమాకారంబు

3. „

సంహారంబు...మిట్టగుండ్లు

4. B.

గావబట్టి

5. V.V.C. p. 85; A.B. నహితురాజు

6. A. B.

భూబిగుండలు

7. A. B.

విద్యేషిత

8. A.

ఖడ్గాదిక త్రియేతులు ; B. ఖడ్గాదిక త్రియేతులు

9. A. B.

వెడువైన

10. „

నొసగిన

11. „

యతుల ర క్త్రపదశత్రులు

పేరెములు వాఱు నీఖడ్గ శ పెండ్లికొడుకు
అహహ! శేచర్లసింహాసనాధినాథ
గాయగోవాళ బల్లర శ గండవిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

226

సీ. పగతుల నెత్తురుపై నూనె బట్టించి
ఘనత సత్కీర్తియుక్ శ కాసె గట్టి¹
మొనసిన వైరుల శ మొగసాల దానాడి²
యుదిరిన దిక్కులరయురువు జూచి³
యహితభూపతులపై శ నారంగములు⁴ గొని
తివురు⁵ భూపతులపై శ తిరుపుగట్టి⁶
కొనరు మన్నీలపై శ గోల⁷ వెసనాటి
చెలగు⁸ భూవరులపై శ జింహలాడి
వారి సప్తాంగములు చాగ⁹ పహులు గొనియె
నిట్టి నీఖడ్గపుత్రికి శ నీడు గలరె
గాయగోవాళ బల్లరగండవిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

237

సీ. కదనవారాళి రరక్తమున స్నానము చేసి
వైరి¹⁰ చర్మంబు దోవతిగ గట్టి
సమదారి¹¹ ప్రేవులు శ జన్నిదంబులు వేసి
తగవైరి మెదడు చందనము¹² దీర్చి

1. A. ఘనతసత్కీర్తియుగాగ ; B. సత్కీర్తియుగాగ.
2. A. B. మొనసినవైరుల మొగచాలి గానాడి
3. ,, వురువుచూచి
4. B. భూపతులై సారంగములు
5. A. తివిరిభూపతులపై ; తిమ్మభూపతులపై
6. A. తివురు ; B. తివుర
7. A. B. కోమల
8. ,, చలగు
9. ,, త్యాగపహులు
10. ,, విమత
11. ,, సమరవైరి
12. ,, మెదడుగోపిచందనము

యొరసిన రాద్రంబు శ హామకుండము సేసి
తటచైన సరములు శ దర్శచేసి
విమతుల దంతముల శ ల్లక్షతలు¹ చేసి
క్రొవ్వును గఱగించి శ ఘృతము చేసి²
సాబగుతో వేల్పు నీఖడ్గశోమయాజి
యహహా ! శేచర్ల సింహాసనాధినాథ
గాయగోవాళ బల్లర శ గండవిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

238

సీ. నీవు పుట్టినవేళ [శనీ*] శత్రువరులకు³
దిగు లెత్తి [మణు] పుట్టు⁴ శ దినము వచ్చె
నీ వాకించుక⁵ నగ శ నేర్చినఁ బగవారి
బ్రదుకు లెల్లను నగురబాటు లాయెఁ
గ్రమముగ నీవు విద్యము సేయనేర్చిన⁶
విద్యల⁷ వారైరి శ విమతవరులు
ప్రభుశిఖామణి నీవు శ పరువాట నేర్చినఁ
బరువు లెత్తిరి పరిశంధు లెల్ల
హయము నీ వెక్కనేర్చిన శ సహితవరులు⁸
కొండ లెక్కిరి తమయింద్ల శ నుండ వెఱచి
రూఢి నీ వాదిగల్గే శ్వరరుండవుగాన
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ.

239

1. A. B. వెల్లక్షతలు

2. „ ‘క్రొవ్వుగరించటు ప్రుతముచేసి.’ ‘క్రొవ్వు’ ‘ఘృతము’ అనుచోట ‘ఘృ’ను
‘ప్రు’ గా కవి భ్రమచే గ్రహించి ‘క్రొ’ ‘ఘృ’ లకు యతి మైత్రిగల్గించెను.
ఇట్టి ప్రయోగములు ‘సవనాథ చరిత్రము’, ‘భాస్కరరామాయణము’ మొద
లగు గ్రంథములయందు గానవచ్చుచున్నవి.

3. B. శత్రువీరులు

4. A. B. పుట్టిన

5. „ నీవునకించుక

6. „ క్రమమీద నీవు విద్యముకాయనేర్చిన

7. „ విద్యల

8. „ నీవు హయమెక్కనేర్చిన యహితవరులు

మ. ఘనతః బర్హతకందరస్థలమున¹ శ గాల్మిల్ని² పైకొన్నచోఁ
గినుకఁ గన్నడరామ ఘోటమృగవంశక్తి³ గూల్పై నుద్వృత్తిమైఁ
జెనకఁ మత్తమతంగజప్రభు నదరల్పై⁴ రామతే నేపున⁵
గనితిమ్మక్షితిపాలసింహుఁ బొగడంగఁగా బోలదే⁶ యేరికి.

240

సి. కల్పవృక్షంబులు శ గణుతింపఁ బడెఁ జెట్ల⁷
వడిఁ గామధేనువు శ వట్టిపోవు⁸
తుది నప్పువడి గాలి⁹ శ దూలె నామేఘుండు
రమణఁ జింతామణి శ రాతిగుండు¹⁰
సాతాళగతుఁ డయ్యె శ బలిచక్రవర్తి దా
భావింపఁ జగ్రదుండు శ పక్షపాతి
యర్కనందనుండు దానరయ దరిదుండు¹¹
శిబిమేని మాంసూబు శ చెప్ప రోత
యిట్టి దాతలవితరణ శ లేల చెప్ప¹²
నిన్నుఁ గొనియాడఁ దగుఁ గాని శ నేర్పుతోడ
నర్థి దారిద్ర్యతిమిర దోహపహరణ
దినకరాటోప¹³ వెలుగోటి శ తిమ్మభూష.

241

ఉ. గోపతితుల్యభోగ వెలుగోటిపురింద్రకుమారతిమ్మ [సి]
రూపము విక్రమాంకు¹⁴ నిజరూపముగాక మనుష్యరూపమే
యాపలు కట్ట, కాసివిధమైన మనుష్యుల కేల గల్లుఁ [గే]
చూపుల రాజ్యలక్ష్మి యరిఁ శ జూచిన¹⁵ చూపుల వీరలక్ష్మియున్.

242

1. A. కంధరస్థలనఁ ; B. కంధరస్థలిని
2. A. B. గాల్మిల్ని
3. ,, చామరేయేపునఁ
4. ,, పొగడబోలఁడే
5. ,, బడికట్టు
6. ,, ఒగి కామధేనువు వొర్యగురుపా
7. ,, గాని
8. ,, గుండె
9. ,, ద్యార్ష దారిదుండు
10. ,, వికరణదేవిచెప్ప
11. ,, ధీరతాటోప
12. ,, విక్రమార్కు
13. ,, వీరలక్ష్మి సలిగిచూచిన

శా. శ్రీమత్కృంతిఁ గృపం బ్రతాపమున వాక్ శ్రీ) ధీవిలాసంబున¹
సామర్థ్యంబున భాగ్యసంపదలఁ జంఁచద్యాహుగర్వంబున²
సోము³ రాము రవి⁴ గవి⁵ మురహరుం శ సుత్రాముని⁶ భీముని⁷

... 243

క. మ్రొక్కుని రాజులు నీచేఁ
జిక్కుని మన్నెలు సేవ శ సేయని దొరలు⁸
లెక్కించి చూత మేరీ
దిక్కులలో రాయవిభుని శ తిమ్మయ తిమ్మా. 244

వ. అల గనితిమ్మభూభుజునకు వేదత్రయ శిఖత్రయ రామత్రయంబు లనందగిన
కుమారులు పెదతిరుమలవిభండు నాయ నేంద్రుండు తిమ్మధీమణియు⁹
గల్గిరి⁴. అం దగ్రజుండు. 245

చ. విశుభక పెద్దతిమ్మప్పగి శ వీధపుచేతి⁵ పయోధరంపు వి
ల్ల డరు గుణస్వనంబులుఱుమై⁶ జడిమై శరవృష్టు లీనిన⁷
జడిసి నభోధ్వగాము లయి శ చయ్యన శాత్రవరాజహంసములే
కడువడి నేగుదెంచె వనిశకా⁸ వనజాకరతీరభూమికి⁹. 246

వ. ఆనల్లగండ్లనాయని¹⁰ సహోదరుండు. 247

సీ. తగువారిలోఁ జొకశదనము గాంచిన వార్ధి
యింద్రుచేఁ దూలిన శ హిమనగంబు
పురహారాలోకనంబునఁ గ్రాగిన మరుండు
పగటికై నను¹¹ లేని శ భానుసుతుండు

1. A. B. వాచ్ఛిధీవిలాసంబున⁸

2. A line is missing.

3. ,, తిమ్మధీమణి

4. ,, గల్గెనందగ్రజుండు

5. ,, చేత

6. ,, A. 'లెల్లడరు...వరమ్మె; B. 'నెల్లడరు...వరమ్మె

7. ,, జేరవనికా

8. According to the prose passage above, the name ought to be Peda Tirumala. Nallagandla Nāyadu is probably an alias of the same chief.

9. A. 'పగలింటికిని'

నడుము పేదటికంబు శ వడసిన కర్ణివైరి
 వీచివాలైపాటు శ వేల్పు లేటు
 చిట్టాడి మడుగుం జొరచ్చిన నాగకేతుండు
 పలలాశిచే బట్టు శ వడిన వజ్రి

తనదు గాంభీర్యధైర్యసౌందర్యదాన
 శౌర్యకీర్త్యభిమానని శ స్తంద్రభోగ
 ములకుఁ దులయె నా¹ భూమిని శ బొగడ నెగడె
 నాయనేంద్రుండు సౌఖ్యసంధాయకుండు.²

248

సీ. పటహాభేరిధక్క శ భాంకృతి ధ్వనులచేఁ
 బగతురగుండెలు శ పగులువాటు
 హయఖుర ఘట్టనోర్ధతరేణురాగంబు
 గగనభాగం బెల్ల శ గప్పికొనును³
 బలపరాక్రమవీర శ భటరాహుతులచేతఁ
 దోరంపు టడవి తురత్తుమురు లగును⁴
 కరిఘటావ్రతటసంఘటిత ఘోషణముచే
 గుంభికుంభీంద్రముల్ శ గొణగు పడును
 నీవు రణరంగభూమిలో శ నిలిచినపుడు
 గాయగోవాళ ఖడ్గనారాయణాంక
 భాగ్యచారిత్ర, తిమ్మభూపాలపుత్ర
 నయహరిశ్చంద్ర, వెలుగోటి శ నాయనేంద్ర.

249

సీ. నిచ్చకల్యాణంబు శ బచ్చతోరణమును
 గలిగెఁబో నిర్జర శ కామినులకు
 సర్వకాలంబును⁵ శ సరిలేనిసంక్రాంతి
 బోగియు గలిగెఁబో శ భూతములకు

1. A. B. సౌర్యకీర్తియభిమాన నిస్తాంద్రభోగములకు దులయన

2. „ సంధాయకుండు

3. „ కొనగ

4. „ తుత్తుమురుగాగ

5. „ సార్వకాలంబును

లేములు¹ విడిచి చరల్లియు వేడియును నిండ
 సమకూడె బో మృగరజాతి కెల్ల
 నవత లన్నియుమాని శ భవచారములచేత²
 వింతయై యొప్పె బోవహగకులము

అహవంబున నాగార్జు శ నాద్రిబైటఁ
 గొసరి³ జయలక్ష్మి నిన్నుఁ జే శ కూడినపుడు
 సోమకులరాజవర్గని శ ధూమధామ
 నాయకోపేంద్ర వెలుగోటి శ నాయనేంద్ర.

250

సీ, పరశురాముఁడు రాజ శ పటలంబు ననిలోనఁ
 జదిపిన⁴ నాటి మాంసంబురుచులు
 కినిసి రాముఁడు దశశ్రీవాదిదైత్యులఁ
 దునియించు⁵ నాటి నేత్రురులరుచులు
 కవ్వడి గాంగేయ శ ఘనయోధముఖ్యులఁ
 జంపిననాటి మృజ్జంపురుచులు
 వాసవుఁ డుగ్రజంభాసుర⁷ ప్రముఖులఁ
 దునిమిననాటిమే శ దోరసంబు⁸

... .. 9

నాయకాధీశు వెలుగోటి శ నాయనేంద్రఁ
 జేరి యనిలోనఁ జరకాల¹⁰ శ జీవులైన
 భూతములు సొక్కుదశేడిశా శ భూములందు.

251

1. B. వేములు
2. A. B. చవిచారముల
3. „ మరియునాగార్జునాద్రిబైటకడగి
4. A. రాజ్యపటలంబు...బొరిగొన్న
5. A. B. సమయించు
6. „ మృజ్జంపు
7. „ వాసవుడుగ్రాజ భాసుర
8. „ మేదురరసంబు
9. A line is missing.
10. „ చరితమాలోన శరకాలజీవులై

- సీ. పద్మనాయకు లైన శ బాంధవు లొకవంక
 ను త్తమత్వ త్రియు శ లొక్కవంక
 దండనాథులు¹ మేటి శ దళవాయు లొకవంక
 నుభయప్రధానులు శ నొక్కవంక
 గవులు విద్యాంసులు శ గణితజ్ఞ లొకవంక
 [సురీప్రతులదూత శ లొక్కవంక]²
 భటనటగాయక శ భామిను లొకవంక
 నుచితజ్ఞులగువైద్యు శ లొక్కవంక
 బ్రభులుఁ బరివారములు మిమ్ము శ బలసికొలుప³
 మహిని శోభిల్లు నాసాన శ మంటపంబు⁴
 విమలచారిత్ర తిమ్మభూవిభనుపుత్ర
 నయఃపరిశ్చంద్ర వెలుగోటి శ నాయనేంద్ర. 252
- మ. అరయఁ దిమ్మయనాయనేంద్రుఁడు భుజా శ యతాసిచేఁ గార్యభా
 నురసారాభవభాద్రశుద్ధవితీ శ సోమాఖ్యవారాన డ⁵
 గ్గరి నాగార్జుని కొండయొద్ద రిపుల శ ఖండించె నాఖండలే
 శ్వరనాగేశ్వరింగభూవినుతకృష్ణావాహినుల్ సాక్షిగఁ. 253
- చ. అలపునఁ దాళజంఘులను శ హైహయలఁ ద్రువదేంద్రపుత్రుని⁶
 దొలి సగరుండు భార్గవుఁడు శ ద్రోణతనూజుఁడు ద్రుంచినట్లు వి
 హ్వలముగ సోమవంశజుని శ యావడియోబళరాజు నాజలో
 నలిగి⁷ వధించెఁ దండ్రిపగకై భళి మావెలుగోటి నాయఁడుఁ. 254
- క. ఆవడి యోబ⁸స్థపాలుని
 నావడి నేనాయనయ్య శ యసిధారఁ దెగం

1. A. B. దండనాయక

2. The Mss. repeat here the second part of the previous line.

3. This line is not found in B.

4. A. B. నీయాస్థాన మంటపమున

5. " కార్యభానురుంధైపరాభవ సంవత్సర భాద్రపదాదిశుద్ధచవితీక్ష సోమవార
 మందాజిద ; 'సురసారాభవభాద్రశుద్ధచతుర్థి శ సోమాఖ్యవారంబునన్' . భర
 అనియు సవరించవచ్చును. ఇంద'ర్థి' తేల్చుటకవలయును

6. " పుత్రుండుఁ

7. " తొడరి

8. " వోటు

గా వడినె రంభ కైకొనె

యావడి సేయంగ దివిజు శ లక్కడ బెదరన్¹.

255

క. సోమకులపరశురామో

ద్దామమహాబిరుదమునకుఁ శ దాతలకంటెం

బ్రేమమున వన్నెఁ దెచ్చును²

సీమహి వెలుగోటినాయ శ నేంద్రుడు దలఁపన్.³

256

వ. అతని యనుజుండు

257

సీ. ఆజీము ఖాను⁴ వెన్నాడి పోడిమి బిట్ట

దర మట్టితివి⁵ పాండ్య శ దళవిభాళ

కలనిలోన యఖాప శ ఖానుఁ బోఁ దోలవె

పరువెత్తఁ బ్రతిగండ శ భైరవాంక

కుదియించి యలచింత శ గుంటధర్మారావు

నడఁచవె⁶ రాయవే శ శ్యాభుజంగ

బతి⁷మాలఁజేసి భూపతిరావునాగనిఁ

గావవె⁸ రణలయ శ కాలరుద్ర

చండించి దేవరకొండ తాణీలను

మర్దించవే⁹ చలమర్తిగండ

1. A. దివిజులక్కడబెదరి ; B. దివిజులక్కడజేరి

2. B. దెచ్చు.

3. A. B. ధాత్రి

4. „ ఆజీముఖాన ; V. V. C. p. 86. అజీజిజ్ఞాఖాను

5. A. పోడిమిపెట్టదరమెట్టు ; B. పోడిమిపెంటదరమెట్టు

6. A. B. నడచెదె

7. B. లతి

8. B. కాలవె

9. A. B. ధాణీలతలు మొత్తించవే

మల్కిభరామ¹ భూ శ మండలేశ్వరునిఁ జెం
 డాడవె యపనకోసలాహలాంక
 మునుపుగా ముస్తఫా² శ ఖానుఁ బోఁ దోలవే³
 దండితో దానచింతామణిశ
 ధాటిచేఁ జిట్టెల శ కోట మట్టించవె
 యెలమితో మన్నెభ శ ద్రేభమూర్తి
 ధరయెల్ల నెఱుంగంగ శ దస్తురఖానునిఁ
 జెండవె గండర శ గండబిరుద
 పశుగణంబులఁ గొల్ల శ పట్టించవే శౌర్య
 వైఖరి గాయగో శ వాళబిరుద
 ముగురురాజులు మెచ్చు శ మగటిమిఁ జూపవె
 గడిసుర్గమునఁ బరాక్రమమృగేంద్ర
 నీప్రతాపంబు మహిని వర్ణింప వశమె
 సర్వవిరుదులకొమరవే శ శ్యాభుజంగ
 భభిర ! వెలుగోటితిమ్మభూ శ పతికుమార
 మతిఫణిశ కుమారతిమ్మక్షిత్తిశ.

258

సీ. సిరులిచ్చి⁴ కర్ణాట శ సింహాసనాధ్యక్షుఁ
 డాదరింపంగ నెవ్వఁ శ డతిశయిల్లె
 విజిగినయని నుండు శ టెఱుంగఁ డెవ్వఁడు కల
 నైన నేమఱుపాటు శ తోననైన⁵
 దురకమూఁకలఁ బాఱఁదోలె నెవ్వఁడు మహా⁶
 గ్రాటోపమునఁ గొండ శ వీటియొద్దఁ
 దను భజించిన బంధుతతి నెల్లఁ దనయంతె
 వారిఁగా నెవ్వఁడు శ ధరణిఁ బెనిచె

1. B. మల్కిభూరామ

2. A. B. ముస్తాఫ

3. „ పారిగదగవె

4. „ సిరులిచ్చు

5. „ తోడనైన

సతఁడు బల్లరగండ కే శ్రీ శాచిరాయ
గాయగోవాళ గండర శ్రీ గండ చండ
సర్వవిరుదుల కొమరవే శ్రీ శ్యాభుజంగ
విరుదభరితుండు చినితిమ్మ శ్రీ సరవరుండు.

259

సీ. తననేత్రసీరజ శ్రీ ద్వయము సంపద లిచ్చు
నిగురుబోడికి బుట్టి శ్రీ నిల్లు గాంగఁ
దనయశఃకందుకం శ్రీ బొనరు మాటమిటారి
యుబ్బుచన్దవకుఁ బెన్నుద్ది గాంగఁ
దనముద్దుమోము కాంతాదృక్పకోరదం
వతులకు నెఱ చంద్రమామ గాంగఁ
దనప్రతాపాగ్ని కందర్పదర్పధ్వంసి
చుఱు గంటికిని నీడు శ్రీ జోడు గాంగఁ

వెలసె నెవ్వఁడు మధుమదా శ్రీ వృతతురుష్క
వర్మర క్తరసచ్చటా శ్రీ వర్ధమాన
భంగసంఘాత¹ కృష్ణాత శ్రీ రంగిణీశుఁ
డధిపమాత్రుండె పిన్న తిమ్మవనివిభుండు.

260

సీ. శ్రీకరంబుగ నీవు శ్రీ చిట్టేలఁ గైకొన్న
దేవకొండకు శ్రీ దివులు పుట్టె
భీకరంబుగ నీవు శ్రీ పేరూరుఁ గైకొన్న
నానల్లగొండ శ్రీ శ్రీరంగ బణంగె
దేవులపల్లివు శ్రీ తీవితోఁ గైకొన్న
సరవపల్లకు జయం శ్రీ బల్లదొలంగె²
నాగులపాడీవు³ శ్రీ వేగమె కైకొన్నఁ
దూలుండగొండ⁴ గర్గోలువడియె⁵

1. A. B. గాధసాధూత

2. „ జయంబెల్లదొలంగె

3. „ నాగులపాడునీవు

4. „ తూలిపుండ్రగొండ

5. „ పడుసు

వాడపలి నీవు గైకొని శ వజ్రువేశ
గడమదుర్గంబు లన్నియుఁ శ గలువరించె
నెన్న వెలుగోటితిమ్మయ శ చిన్నతిమ్మ
మహి మహేంద్ర కుమారతీర్థమ్మక్షిత్రింద్ర.

261

సీ. రామరా జెఱదిమ్మ శ భూమిశుపంపున
మలఁజొచ్చి బోయల శ బెఱకుఁ దీర్చె¹
ముస్తఫా ఖానుని శ ముస్తీదుఁ² జెడఁ దోలి
భద్రగజంబులఁ శ బట్టితెచ్చె³
మొనసి దేవరకొండ శ మూఁకలు వచ్చిన
ఘోరాజి శిరములఁ శ గొట్టివేసె⁴
జలపట్టి⁵ యిభరాముశశాహు పంపుల నెల్ల
ధరఁ గృష్ణసాక్షిగాఁదఱిమి గెల్చె⁶

నిట్టి విజయంబు లెన్నితే శ వెన్నిచూడ
రాజమాత్రుండె వెలుగోటి శ రాయపేంద్రు
తిమ్మఘను చిన్నతిమ్మఘా శ త్రీశసుతుఁడు
మహితయశుఁడు కుమారతీర్థమ్మప్రభుఁడు.

262

మ. అధిరామ ప్పెఱ⁷దిమ్మరాజమణియు శ న్నావేంకటమ్మొప్పుడు⁸
నెల వన్నంతనె యేలు దాటి గడలోఁ శ జిట్టెల పేరూరు దే

1. A. B. బెరకుదీర్చి

2. „ ముస్తీబు

3. „ తెచ్చి

4. „ వేసి

5. „ చనకి

6. „ గెల్చి

7. A. హరిరామప్పర

8. A. B. త్కృపతి

పులప ల్నాగులపాడు వాడపలియు శ న్నువ్వెత్తుగా¹ జేకొనె
భళి ! వెల్గోటికుమారతిమ్మండు ధరా శ భర్త భయం బండగాన్. 263

మ. రఘురాముం డెఱిదిమ్మరా జనువఁగా శ రంజల్లహస్తంతుండై²
ఖగరాజై వెలుగోటితిమ్మఘనుండే శ గాంభీర్యశౌర్యంబులన్
బగవారిం దెగటార్చి రాజహితుండై శ భాసిల్ల నెల్లప్పుడున్
దగు నారాజుకు మన్నె శేఖరునకున్ శ దదై వ్విఖరిన్ బోల్పంగన్. 264

చ. తివిరి నితాంతకుంతమున శ దిమ్మయతిమ్మవిభుండు గ్రుమ్మినన్
యవనులు నేలఁ గూలు సమయంబున నాలుక సాచి తత్తను
స్సృవదరుణంబుఁ గ్రోలి వెలుఁచన్ దిశ లల్లలనాడఁ ద్రేచు³ భీ
మవిధిని గొండవీటికడ శ మండలదీవిని భూతజాలముల్. 265

వ. అతని కుమారుండు. 266

సీ. తన జనార్దననామకమునకు భూషణముగా

జనులఁ బోషించు నాశస్త్ర కిం దొడరి

భూపతిత్వము దాల్చు శ భువనమోహనమైన

సౌందర్య⁴ విభ్రమరచ్చాయఁ బ్రబలి

బంధుమిత్రమాత్ర్య శ సంధానసౌభాగ్య

పరమసంపత్కరరప్రాధిఁ దనరి

సింహాసనమున విరచిత్రకారణముగా

సకలపాండిత్యంబు శ సంగ్రహించి

పూని రేచల్లకులవార్ధి శ పూర్ణచంద్రఁ

డనఁగ మారకపురిచెన్ను శ డవతరించె

వేడ్క వెలుగోటిగనితిమ్మ శ విభుకుమార

తిమ్మయప్రభుచెన్ను పురస్థీశ్వరుండు. 267

1. A. B. ఉచ్చారణ సామ్యమువలన భ్రమపడి కవి 'పు' 'ఉ' లకు యతి మైత్రికల్పించి యుండవచ్చును.

2. ,, రఘురాముండెరదిమ్మరాజు వర్ణకరంజిల్లు హనుమంతుడై.
ఇందు వర్ణప్రాసముపయుక్తము.

3. B. ద్రెచ్చు

4. A. B. సాంపాద

వ. అతని యనుజుండు.

268

ఉ. సంతతదానకర్ణుండు లగ్నధూణపూర్ణుండు రూపరేఖకా
కంతుండు సర్వభూమిధవ శ కాంతుండు మారుతవేగవాజరే
వంతుండు నిర్విత్క¹ బలవంతుండు మత్తగజాధిరోహణా²
శ్రాంతుండు తిమ్మభూవిభుండు శ చక్రిసమానుండు రాజమాత్రుండే. 269

క. అల గనితిమ్మధరిత్రీ
తలనాథలలాము కూర్చి శ తమ్ముండు కరుణా
జలధి పినకొండనరపతి

270

వెలయుక్ సకలార్చినిలయ శ విబుధద్రుమమై.

సీ. హరివీరవరలంఘు శ నావమానంబున

గౌరవం బెడలని శ కంధిరాజు

జంభారిదంభోభీనారథారాహతిఁ

బక్షముల్ గోల్పోని శ భర్తృశిఖరి

పృథ్వీమరుజ్జయోపేక్షఁ 'గుంజర' యంచు³

బొంకు బొంకని ధర్మరపుత్రకుండు

రాధేయుదృఢబాణబాధ వీటికి⁵ భీతి

నొంది పాలని శక్రనందనుండు

సాటి సవతు సదృక్షంబు శ సన్నిభంబు

వితతగాంభీర్యధైర్యనూనృతపరాక్ర

మముల వెలుగోటిపినకొండరమనుజనాథ

మకుటమాణిక్యమునకు భూమండలమున.

271

*సీ. గంభీరమగు నంబు శ గర్భంబున ఘటిల్లి
కూర్కాసనంబుపైఁ శ గుదురు కొనియుఁ

1. A. B. నిర్విత్కర్ణ

2. „ రోహణ

3. „ జలనిధి

4. A. మంత ; B. మంత

5. A. భాదావీధికి ; B. బాధవీధికి

6. The verses marked with * have been extracted by the compilers of this chronicle from the Bhānumatīparinayam of Rantūri Rangarāju.

దీక్షమైన వరాహ శ దేవదంష్ట్రాంకుర
 సూచికాగ్రంబున శ సొంపు గనియు
 ఘోరమైన యనంతరకుండలి భోగ¹ప్ర
 దీప్తభాగంబున శ దేజరిలియుఁ
 గతినంబులైన దుర్గమమహా²శైలేంద్ర
 వికటరూపంబుల శ విరివి గొనియు

ధీరతప మాచరించి ధార్తీవధూటి
 నిల్చు వెలుగోటిపినకొండ శ నృపశశాంకు
 సంకుమదపంకసంక్షీర్ణ శ కుంకుమాంశు³
 మిళితకేయూరమణిభుజార్ధశమునందు.

272

మ. అల ధీరుండగు పిన్నకొండపకు రశమ్యాకార తిమ్మాంబ ని
 ర్మలధర్మోజ్జ్వల⁴ యక్కమాంబ తరుణీరత్నంబు సింగాంబయుక్
 గల రంచత్కరుణా⁵క్షమాపతిహితైశక్తిల శ్రీ⁶భూమిని
 శలచందంబున నాత్మభర్తకు మనో⁷ల్లాసంబుఁ గల్పించుచున్.

273

శా. ఆతిమ్మాంబకుమారకుల్ మెఱసి రశత్యాశ్చర్యమార్తాండవీ
 లాతేజండు కుమారతిమ్మపయు పే⁸లానారకాంతామణి⁹
 చేతోబాతుండు కోనధీరుండు బుధశ్రేణీనుతాభ్యాతి¹⁰వి
 ఖ్యాతుండో పెదకొండశౌరి సుబలుం¹¹డారాయభూపాలుండున్.

274

శా. అక్కాంబామణి కాంచె రంగవిభు నే¹²చాధీశుఁ దిమ్మక్షమా
 భుక్తో¹³టీరుని, సింగమాంబ మదనా¹⁴భుక్¹⁵ బెద్దతిమ్మప్రభుక్

1. A. B. యోగ
2. B. P. వణోప
3. A. B. కుంకుమంబు
4. B. P. ధర్మాఖ్యల
5. A. B. గలరంచత్కరుణ
6. ,, శ్రీ
7. ,, కుమారతిమ్మపనుఁడేలాగంధమాడామణి
8. ,, ఖ్యాత ; B. P. ఖ్యాతి
9. ,, సులభుండు
10. ,, మదనాభుక్

దిక్కోటియుతసాంద్రచంద్రుచిక్రీర్తి బిన్నుతిమ్మప్రభు
వాక్కాంతాపతి¹ గొండధీరుఁ గనియెన్ శ వారాశిగంభీరునిన్.

275

వ. తత్కుమారవర్గంబునం దగ్రజుండు.

276

సీ. తనువాసనాధైర్య శ ధర్మాణిమామలఁ

గాంచనాచలధర్మ శ కలనవాఁడు

మతిభోగ² శ క్తిసంగతవిష్ణుభక్తుల

శారదేంద్ర³ కుమార శ సరణివాఁడు

నతపోషణరూప శ నయశౌర్యరేఖల

హరిభావభవగురు శ స్ఫురణవాఁడు

బలశౌభ్య⁴ దానకృతపావిశేషంబుల

రామచంద్రఘనాభి శ రతులవాఁడు

నిహతసామంతసీమంతి శ నీనితాంత

తాంతహృదయాంత కాంతసంగతాపదశది

శాంతవిశ్రాంతకీర్తిల శ తాంతకుంత

కాంతుండు కుమారతిమ్మభూశాంతుఁ డలరు.

277

సీ. సంతతసత్యభారషణము లాతనిసొమ్ము

లతివేలతరధర్మ శ మతనిసొమ్ము

భవ్యప్రసాదసౌభాగ్య మాతనిసొమ్ము

అశ్రితావసఫల శ మతనిసొమ్ము⁵

దానవాహితపదరథ్యాన మాతనిసొమ్ము

మితిలేని సంపద శ లతనిసొమ్ము

వలరాజుఁ బురుడించు శ చెలువ మాతనిసొమ్ము

ఆహవకౌశల శ మతనిసొమ్ము

1. A. B. వాక్కాంతాపతి

2. „ మతిభాగ

3. „ శారదేందు

4. „ శౌర్య 'శాచ' అనియుం బరిపఠవచ్చును

5. „ అశ్రితానఖిలమతనిసొమ్ము

యన్వయోచితసంవృత్తి శ్చ యతనిసామ్ము
అఖిలవృద్ధోపసేవ¹నం శ్చ బతనిసామ్ము
అనుచు లోకులు వినుతింప శ్చ ఘనత కృత్య-
సుప్రభండు కుమారతీర్థప్రభండు.

278

క. ఆనయసీరధియనుజుడు

కోనయ శాత్రువులఁ దృణముఁ శ్చ గొఱికింపఁగఁ² బా
డైన యవసంబు³ దన్మహి
భానయనాంబువులఁ బశువులకుఁ గాఁ బెరుఁగున్.

279

చ. తదనుజుఁ బెద్దకొండవసురధావరు మార్కొని తెల్వీ⁴ నెవ్వడి
ద్రిదశపురంబుఁ జొచ్చిన యశ్విత్తిపాలుర నెత్తు రుత్పత
త్పదనఖలాక్షయై కటికిఁ శ్చ బావడయై వలిగుబ్బిదోయికి⁵
గదురు జవాదియై రతి నొకానొక చెల్వొడఁ గూర్చు రంభకున్.⁶

280

ఉ. ఇమ్ములఁ బెద్దకొండభరణీశ్వరచంద్రుఁడు దాడివోవుచోఁ
గమ్ములు వ్రాయ సర్వకటకంబుల కాఁపులు దారిఁ బాటిలో
కమ్ములు బోయమూఁక లనఁగా నిలు పోవక పోదు రానినకొ
గుమ్మెలు పోవు లోక మెఱుఁగు⁷ దదుపార్జితహేతిధారలకొ.⁸

281

సీ. మాంసల⁹ ప్రతిపక్ష శ్చ మండలేశ్వరమహా

న్నతకంధరంబుల శ్చ నఱికి నఱికి

వికటాభియాతి పృథ్వీనాథఘనవిగ్ర

హోరుచర్మంబుల శ్చ నొలిచి యొలిచి¹⁰

1. A. B. వృద్ధావసేవ

2. „ గొరికింపగాబా

3. „ యవసరంబు

4. „ తెల్వీ

5. „ రతినాకానాకుచల్వడగూర్చురంభకున్

6. „ కమ్ములు పోయి సర్వకటకంబులకొ ఘనుడాకి పారి లో
కమ్ములు బోయమూఁకలనగా నిలుపోవకపోదురానినకొ
కమ్ములు పోవులోక మెఱుగు⁷ తదుపార్జితహేతిధారలకొ.

7. „ మాంసల

8. A. వికటాభియతపృథ్వీనాయక విగ్రహసహోరుచర్మంబులు నొలిచి నొలిచి

B. ...హేమ ...

ఖలవైరి¹ ధారుణీ శ తలనాథమృదులాంగ
 తతులను² జక్కగాఁ శ దటిగి తటిగి
 ముష్కరాతామర స్తిష్కాస్థికర్పర
 కోటి దుత్తుమురుగాఁ శ గొట్టి కొట్టి
 రూఢి నీఖడ్గసూపకారరుండు రణోర్వి
 వివిధభూతావళికి విందు శ వెట్టె నార
 వెలయ వెలుగోటిపినకొండ శ విభకుమార
 భవననుతశౌర్య పెదకొండ శ భూపవర్య.

282

క. ఆయన కూడిమి యనుజుండు
 రాయనరాధిపుండు దానరాధేయుండు భూ
 నాయకరత్నము కన్నడ
 రాయార్పితరాజ్యసుఖనిరతుండై యుప్పెన్.

283

సీ. సత్యభాషాసము శ జ్వలిండు డౌట సంపుల్ల
 రాజీవనయనవి శ రాజి యగుట
 నలఘుగోత్రధురీణుండగుట నగణ్యకా
 రుణ్యదాక్షిణ్యని శ రూఢుం డగుట
 సంపూర్ణసత్త్వనిశ్చలుం డౌట సదనంత
 భోగివిహారవి శ స్ఫురితుం డగుట
 నురుపుణ్యజనదుండై శ యుంటుం గృష్ణావర
 జీవనసంగతి శ జెన్నుగనుట
 సిద్ధకృతవర్మరక్షణ శ శీలుం డౌట
 నాప్రమిత్రకృతాక్రూరుం శ డగుట విలసి
 తాధికానకదుందుభి శ యగుట వెలసె
 రాయనరపతి ఖడ్గనారాయణాఖ్య.

284

సీ. కట్టించె లోకవిఖ్యాతంబుగా వారి
 వారణంబులు వారి శ వారణములు
 నిలిపె నెల్లడల నేర్పిన కక్కగా భూమి
 సురగృహంబులు భూమి శ సురగృహములు

1. A. B. ఘనవైరి

2. ,, తరలంబు

3. ,, ముష్కరాతామర స్తిష్కాస్థికరత్నముగా

చేపట్ట నూర్జిత శ్రీ లెసంగగ¹ ధర్మ
శాస్త్రంబులును ధర్మ శాస్త్రములును
గాంచె నక్షీణల శ్రీ తుణయుక్తి సుకృతినం
తతులును సుకృతినంతతులు వెలయ

నిచ్చె విద్వత్కవీంద్రుల శ్రీ కెలమి నగ్ర
హారములు పేరుగల యగ్ర శ్రీ హారములును²
నవిధగుండాలవేంకట శ్రీ స్వామిగాక
రాజమాత్రుండె వెలుగోటి శ్రీ రాయఘనుడు.

285

సీ. ఘోటనిరాఘాటరధాటిచేఁ బరిపంథి
పట్టణంబుల ధూళిరపటల మాడ³
డమరథమామికా⁴ రథమథమధ్వనులచే
గిరిదుర్గములు తల శ్రీ కిందు గాఁగ
ఘనధైర్యగుణధుర్యగతిశౌర్యములఁ జేర్చి
ముగురురాజులు కప్పురములు వహింప⁵
స్వామితంత్రద్రోహిజననాయకుల నాజిఁ
దఱిమికొట్టును వనాంతరములఁ బడ
భీమసైన్యబలోద్ధూతరథూమిరేణు
రాజచుభుకితనిఖిలధరరాధరుండు⁶
విభవభరితుండు పినకొండరవిభుసుతుండు
రసికసులభుండు వెలుగోటిరాయఘనుడు.

286

1. A. B. శ్రీ లెసంగును
2. „ కాంచన[క్షీ]ణలక్షణయుక్తి సుకృతినంతతులు వెలయవిద్వత్కవీంద్రులకెలమి
నగ్రహారములు పెరుకల నగ్రహారములను
3. „ ధూరిపటములాడ
4. A. రణధమామికా రథమధ్వనులచే B. రణధమాథమధ్వనులచే
5. A. B. వహింప
6. „ నిఖిలవరాఘవుండు

సీ. ఇమ్మైన సొమ్ముకా¹ శ యింతిపే శే మది
 యొకగొండిపేరింటి శ యువిద యేది
 మేడపేరన నగు² శ మించినసఖ యేది
 తగఁజేతిపేరిటి శ తరుణి యేది
 వివరించుమాటలు శ వినుపేరి సఖ యేది
 మొకములపేరింటి³ శ మెలత యేది
 నలుదిక్కులకు నొక్క శ నలినాక్షిపే శేది
 రత్నంబుపేరిటి శ రమణి యేది
 రమణులకు [నెల్ల] నొక్కఁడే శ రాజురాజు
 దశమినవముల లెక్కింపఁ శ దగిన సతులు
 అందులను⁴ గల్గుభావంబు శ నానతిమ్ము
 సరససత్కవిసద్గోష్ఠి శ సార్వభౌమ
 వెలయ వెలుగోటిపినకొండ శ విభునిరాయ.

287

సీ. కలికి సొంపున⁵ బల్కి శ విలుకోపునను బూని
 వృక్షమా పేరిట శ వెలయు నొకటి
 వదరుఁ గూతలపేర⁶ శ బొదలి చెట్టుగ నిల్చి
 నదితోడఁ గూడంగ శ విదిత మొకటి
 యరికట్టుమాటలోఁ శ గరఖడ్గ మొనరించి
 రాజాన్న⁷రుచులలో శ రమ్య మొకటి
 వలనుగా దని పిల్వసవచ్చిన పేరితో
 నరయ ఝంకారించు శ గరువ మొకటి⁸
 తివిరి భావంబు చతురత శ తేటవడఁగ
 నర్థ మిది నాల్గుదెఱఁగులు శ నానతిమ్ము

1. A. సోమ్మురా

2. A. B. మేడపేరననగుచు

3. „ మొకముతల

4. „ అందరను

5. „ సొమ్మున

6. „ వదురుగూతలపేరు

7. B. రాతాన్న

8. A. B. వచ్చును పేరిలో.....గురుకుడాని

సరససత్కవిసద్గోష్ఠి శ సారస్వతామ,
వెలయ వెలుగోటిపినకొండశ్రవిభునిరాయ.¹

288

సీ. కుంతలావంతికశకురు [విదేహ] విదర్భ
మోహనభూముల శ మొలక మొల్చి
కాశ్మీరకాంభోజరహాటకర్ణాట
వింధ్యదేశములందు శ వేళ్లు పాటి
పాంచాలబర్బరశబ్దాకఘూర్జర
సింధుదేశములందు శ జిగురు లొత్తి
లంగవంగకళింగరబంగాళనేపాల
పుణ్యదేశములందు శ బూది కాచి

ఘనత కెక్కెను నీదానకల్పతరువు
లరిజయోపాయ పట్టుతల్లాటరాయ
ప్రకటథారేయ వెలుగోటిపార్థివేయ
విక్రమోపాయ పినకొండశ్రవిభునిరాయ.

289

సీ. మదవిరోధుల² శిరోశ్రమణులు నేత్రంబులు
దర్శితారాతికేతనము పడగ³
దుర్మదవిద్విషకర్షుర్మంబు కుబుసంబు
శత్రువరాట్టహాసంబు మ్రోత
శాత్రవరాజన్యశల్యముల్ కోరలు
సమదారివీరరసంబు విషము
చిరునైవపగతుర శ ప్రేవులు జిహ్వలు
విమతరాష్ట్రవానిలములు భుజ్జి⁴

1. A. B. రాయవిభుని

2. " విదర్భమోహన భూములందు

3. " మదవద్విరోధుల

4. " పడిగ

5. " మదితరాష్ట్రవానిలములు భుజ్జిగాగ

గాఁగ¹ సోలుచు నాడుచుఁ శ గడిమి² మెఱసి
రణశిరంబున³ నిల్చు ఘోరరాహి యనఁగ
సరగఁ⁴ గ్రీడంచు నీఖడ్గసర్పరాజు
విమలచార్మిత పినకొండరవిభుసుపుత్ర.

290

సీ. కరమెత్తి నీకు మ్రొక్కనిరాజు లెవ్వరు
గర్జించు బల్లర శ గండబిరుద
కలనిలో⁵ నీకుఁ జిక్కనిరాజు లెవ్వరు
మదవైరివీరదుర్బుదవిదారి
అనిలోన నీకు నోడనిరాజు లెవ్వరు
రమణీయఖడ్గనారాయణాంక
పసుధలో నిన్నుఁ గొల్పని రాజు లెవ్వరు
కొసరక రేచరశగోత్రధీర

అనుచుఁ గొనియాడుదురు నిన్ను శ నాంధ్రయవన
మగధమాళవనేపాళసమత్స్యసభలఁ
బ్రజటధారేయ వెలుగోటిపార్థివేయ
విక్రమోపాయ పినకొండరవిభునిరాయ.

291

క. మతి నభ్యసించవచ్చును
బ్రతి లే దన సకలకళలు⁶ శ రానివి రెండే
యతిగుర్ల భములు విక్రమ
వితరణములు పిన్నకొండ శ విభురాయనృపా.

292

ఉ. రాయపనాయఁ డాసుకవి శ రాజమరున్మణి తిమ్మధారుణీ
నాయకుఁ డాసమస్తజన శ నాథశిరోమణి పిన్నకొండధా
రేయుడు నంతకంటె సుచరిత్రుఁడు తత్తనయాగ్రగణ్యుఁడౌ
రాయపనేడుఁ బూర్వులతెరఱంగునఁ బ్రస్తుతికెక్క ధారుణిన్.

293

1. A. B. కణగి
2. B. కరిమి
3. A. B. పురంబున
4. „ చెలగి
5. „ కడనమున
6. „ కథలు

వ. అతనియనుజుండు.

294

గీ. ఆమహాబలు సోదరుం డతిశయిల్లు
బ్రతిభటుల గెల్పు సక్రూరభావ మలర
మెలగి యుద్ధవిసీతుల ర మే లెతింగి¹
ధరణి వెలుగోటిరంగభూ ర వరవిభుండు.

295

క. రంగక్షితిపతి సాక్షా

ద్రంగపతిం దెలిపె సతదు రే రంత్రైకదయా
సంగతి నతిసాత్త్వికబు
ద్దిం గమలావిభవసంభృతం బరికింపన్.

296

*ప్రధర. స్తంభీభూతక్షి తీశారతతపటహధణంధాణశబ్దంబు మింట
గంభీరాయోధనప్రారంగణహతయవన ర గ్రామణీ కోటిహృద్య²
ద్రంభావై వాహవేశారధ్వనితనిబిడవారద్య³స్వనంబై తగం బ్రా
రంభించు రంగభూపార్గణి పటుజయయాత్రల్ బలోద్దండలీలన్.

వ. అతనియనుజుండు.

298

ఉ. ఈక్షితి గాశికానగరి ర నీల్గిన మాత్ర లభించు నెంచగ
భిక్షువు గూడు యేచపుభిషీ⁴తలనాధవతంసు ఖడ్గధా
రాక్షుతి మేను వీడిన యరరాతికి గల్లు సుధారసంబు త
దైభిక్షము మంచిదో యమృతరసానము మంచిదో యెంచి చూడంగన్.

సీ. పటికంపు శిలలలో ర పలిసీడ నీవెంట

వచ్చునె పిలిచిన ర వామనయన

పువ్వారు దీగెలు ర బోంట్లై నీబడి నిట్టు

లనుచరింపగ⁵ ధవళాబజగంధి

శృంగంబుపై నున్న ర సింగంబు లావులై

తలయెత్తి⁶ చూడను ర దలిరుబోడి

1. A. B. మేలెంగ

2. B. P; A. B. హతయవనకోటిహృద్య

3. A. B. తూర్వ

4. " ధరణి

5. " పువ్వారు దీగెలబోండ్లు నీబడియెట్లు ననుచరింపగ

6. " లావులై తలయెత్తి

పన్న గాననము క్త శ పవనంబు శీతమె
 సేదార్చుకొనఁగ నోసంహమధ్య
 యహహ వశమె పురాకృతశ్రమవ ఘళింప¹
 ననుచు సఖి పల్కు సీతత్రు శ నబలదెలియ
 సమరరఘురామ శేచర్ల సారవృణామ
 కొండభూపాలయేచభూశమండలేంద.

300

సీ. *జంభారితనుజాత శ జంభారితనుజాత
 సమభోగరూపశౌర్యములవాఁడు
 గంధవాహకుమార శ గంధవాహకుమార
 సమవేగశక్తిసోత్సములవాఁడు.
 కుంభిసీధరరాజశ్రకుంభిసీధరరాజ
 సమరమాశౌభ్య²ధైర్యములవాఁడు
 రాజశేఖరమిత్ర శ రాజశేఖరమిత్ర
 సమభూతిరుచినిధానములవాఁడు
 జగతి నితఁడనఁ బరఁగుఁ బ్రసానసమయ
 కల్పితాభీల³పటహాభాంశకారనినద
 ఘటితపటుకర్ణకుహరదిశక్తమదావ
 శేష్యరుండై⁴న⁴ యేచభాశ్రీత్యరుండు.

301

వ. అతనియనుజుండు.

302

సీ. చెలపాది⁵కుటిలుండు శ చేదు⁶పుక్కిటనుండుఁ
 జుట్టుగాఁ దిరుగాడు శ బుట్టనుండుఁ⁷
 బామరిరాలలో⁸బడి పావనుండుగాడు⁸
 నిర్దయుం డేప్రొద్దు శ నిద్రపోతు

1. A. పురాకృతంశా భరింప
2. A. B. శౌర్య
3. B. P. కల్పితాఖిల
4. „ మదాపధీత్యరుండై
5. A. B. 'చదిపాద', 'చలపాది' సరియైనరూపము
6. „ చెండు
7. „ చుట్టులాడిదిగాదుపుట్టుగుండు
8. „ పామరిరాలలో (A. మో) పరిపవనుడుగాడు.

నయ మెఱుంగఁడు ప్రజాక్షయకారి నడవడి

చక్కఁగా దెంతయు¹ శ నిక్కులఁడు

గబ్బి క్రూరుఁడు భయంకరుఁడు దబ్బుఱకఁడు

గణుతింపఁ బెక్కు నాల్కలుగలాడు²

శేషుఁ డని రోసి భూకాంత శ చేరి యాడు³

ప్రేమ మీఱంగ నీబాహు⁴ శీత మందు

భవ్యచారిత్ర కొండభూపాలుపుత్ర

ధీరతాటోప వెలుగోటిశత్రుభూప.

303

క. అమ్మనుజనాథుకూరిమి

తమ్ముఁడు పెదతిమ్మభూమిరధపుఁ డుగ్రసమి

త్సమ్మూర్చితభూభవనక

కుమ్మడ⁵ వద్దీరవైరి శ కులుఁడై వెలసెన్.

304

క. వినుతనయవినయరేఖా

తనుఁడగు⁶ పెదతిమ్మవిభుని శ తమ్ముఁడు వెలయున్

బినతిమ్మక్షోణీపతి

ఘనదానత్యాగవిజితశక్తికల్పక మగుచున్.

305

*సీ. కలధాతకలధాతరకలధాతనిలయుండు

ఘనసారఘనసారరగంధయుతుండు

నరసింహనరసింహనరసింహశౌర్యుండు

భారతిభారతిరపాటవ్రుండు

వాహినీవాహినీరవాహినీశ్వరమంత్రి

సుకుమారసుకుమారశోభితుండు

మణిరాజమణిరాజరమణిరాజనిభిక్షి⁷రి

కల్యాణకల్యాణకలితతేజః

1. A. B. దింతయు

2. „ ప్రణుతింప పెక్కు నాలుకలవాడు

3. „ యాడి

4. „ మీబాహు

5. B. క. కుమ్మడ

6. A. B. ఘనదుడగు

డనుచు జగములు వొగడంగ శ్రీ సలరుచుండు
సమదవిమతవసుంధరారమణసింధు
మంథ¹జగతిధరేంద్రాయమానబాహు
దండబలహారి వెలుగోటికొండశౌరి.

306

ఆ. ఇలఁ బ్రసిద్ధిగన్న శ్రీ యీశదుగుండలో²
వలఁ గుమారతిమ్మరపార్థివ్రండు
కొండవిభుఁడు రాయమాండలపతియేచ
ధీధనుండు పిన్నశ్రీతిమ్మనయును.

307

వ. కుమారవంతులై వర్ధిల్లి రందు.

308

చ. ధరణిఁ గుమారతిమ్మవసురభావతి లక్ష్మమదేవిఁ బెండ్లియై
శరధిశయాను భూరిభుజసాగరవేదములంచు నెన్నఁగాఁ
దిరువతిసేని కొండజగత్తీరమణుఁ బెదవేంకటావని
శ్వరుఁ జనవేంకటాధిపరసారమణుం గనియెన్ గ్రమంబునన్.

309

క. నిరవధికలక్ష్మీ నీప్పితో³
వరదానగుణాతివైభవమున ధరిత్రిన్
దిరువతినాయకుఁ డొప్పున్
దిరువతినాయకునిభంగిఁ శ్రీ దేవోధికుండై.

310

వ. అతనియనుజుండు.

311

మ. పినకొండక్షీతిపాలశేఖరుభుజాశ్శీలప్రతాపాగ్ని వై
రినికేతంబులు సొచ్చుఁ దచ్చతురనారీభూరిధమ్మిలబం
ధనముల్ నెవ్వడి వీడ్చు నాననసుగంధం బానుఁ జూచించు న
క్కున రాయున్ వలుపూడ్చున్⁴ జన్ముగవ నొశక్కున్ బల్లవప్రక్రియన్.

క. అతనియనుజాతు లార్యా
ర్పితు లాపెదవేంకటయ్య శ్రీ చినవేంకటభూ

1. A.B. మంథ

2. " పరగప్రసిద్ధిగన్న యీ పడుగొండలో

3. " లక్ష్మీప్పిత

4. " వలపూడ్చు

- పతి జనతానతులై [ధర]
నుతికెక్కిరి ¹రామలక్ష్మణుల చందమునన్. 313
- వ. సంతతికిఁ దిరుపతి నేడు మొదలు. 314
- క. కురుపతి మానోన్నతికి న ²
మరపతి తదట్టితారిమహిమను ³ విలస
ద్గురునకుఁ బ్రతి మతి ⁴ [గిరిపతి]
తిరుపతినరపతి మహాధ్వరతి నుతికెక్కన్. 315
- క. తిరుపతినరపతి యల దా
మర ⁵ధర్మక్షోణిపతికొరమారిత ధర్మాం
బ రమానమఁ బరిణయమై
పరఁగ ⁶ బినకొండతిమ్మరప్రభువులఁ గనియెన్. ⁷ 316
- వ. అం దగ్రజుండు. 317
- చ. తిరుపతినేనికొండజగ్రతీతలనాథు మహాగ్రధాటికా
తురగఖురోత్తభరజము ⁸ దూరవిరాగముఖోజ్వల ⁹ద్విష్ణు
త్కరిగమనాపరంపరకుఁ ¹⁰ గంచెలయై పటవాసమై మనో
హరపరిధానమై యహరహం బలుకించు ¹¹ దదీయవల్లభున్. 318
- సీ. నలువ నెమ్మొముమేడలనాడు ¹² తెలిపాప,
పాఁపజందెమునఁ జూపట్టుసామి

1. A. B. నుకు లాప్పిరి
2. ,, వను
3. ,, మరుపతి తదైత్తుతారి మహిపతి
4. ,, ప్రతిపది తిరుపతి
5. ,, దామర
6. ,, నరనకు
7. ,, ప్రభుగనియెన్.

Though Pinakonda and Timma are mentioned in this stanza as the only sons of Tirupati, he had also two other sons, Ranga and Krishna, whose valour is described below in stanzas. 322-327.

8. ,, దూరతిరాగముఖోజ్వల
9. ,, యహరహంబులకించు
10. ,, మెదల

సామిచ్చి బలుజెట్టి¹ శ జంపి నాతనియన్న
 యన్నల దేవుని శ యనుఁగు² పట్టి
 పట్టముల్ చెఱసాలఁ శ బెట్టిన దొరమాపు
 మాపులపూవిల్లు శ మామకొమరు³
 కొమరుమాటలకు మార్గొట్టిన⁴ రావగ
 వగలేవ⁵ శేరుబ్బు శ వాయుపాలు

పాలుగెల్పునఁ గొన్న నేర్రరి వలమురి
 మురిపెమున వేల్పువెద్దను శ మోచు పులుఁగు
 పులుఁగుచెప్పెడితపసిచే శ పుడుకురాయి
 రాయతిరుపతితిమ్మ నీతాఁగయశము.

319

సీ. ఉబ్బురెప్పలు విచ్చి శ విచ్చిన సార నేర్చి⁶
 యూరుపుగాలికి⁷ శ నోసరిలదు
 కవుడుదేరుకవాసనపుర చేతుల నపు
 భించి స⁸గ్గటనిటలేగొంచెవడదు
 కైఁజాట్టకొన్న పైశకపుకసీను రుమాలు⁹
 తుడుపులకోడి¹⁰ గొంగుదులకు డిగదు

-
1. A. B. జట్టి
 2. A. యన్నలదేవర యడ్గుపట్టి; B. యన్నలదేవర యడుగపట్టి
 3. B. మామరుకొమరు
 4. B. మాటలకుమార్గొట్టిన
 5. A. B. శేనపెరుబ్బు
 6. „ నోరనేర్చి
 7. A. భాలి; B. భాచి
 8. A. B. కవుడు దేరుకవాసన పురచేతులనప్పభించి సగ్గట నిటకొంచవడదు
 9. „ కళిదురూమాలు
 10. A. గొరకు; B. గొడకు

దవులతాబాదు¹ గంగదపుకాకితంబున²
బలుమానునద్దిన³ శ బాసిపడదు

మధురసాస్వాదమదఘూర్ణ శ మానయవన
పరివృథా⁴ పేక్షణాశ్రిష్ట శ పవనజవన
తిరుపతిన్మపాలుతిమ్మభూవర త్వదీయ
ధాటికా ఘోటకఘనోత్⁵ శ ధరణిభూలి.

320

ఉ. సీచిరదానవారితటిసీపతి నాని పయోధి మించు ద
తేచన⁶ వర్ధమానత్వణసేవ సమస్తము నిచ్చు దేవతా
నైచికి తత్కరీవభజన నృతి⁷ కల్పక మిచ్చు సర్వదా
త్రాచరణంబు నీవలన శ నైనది⁸ తిమ్మన్మపాలశేఖరా.

321

ఉ. దేవమహిజ మందె నొక్కదిక్కున మంజరి⁹ చంద్రుఁ డందె దా
రావలి వార్షికాంబు¹⁰ ధరమందె నుదాహరణంబు వీతసం
భావన మింటినార్త లవి శ మన్నన నీవలె నెవ్వరంది రెం
తే పనుధాన్యలికా దిరుపతిప్రభుతిమ్మ మహాప్రబంధముల్.

322

సీ. శ్రీరామపాదరారణీవయుగ్మమరంద
రసమి¹¹ శస్త్రత్తసారంగ రంగ
పరవరాధిన్యత్తపటమాదంధణవిన్ము
రద్రావన్యత్త్రురంగ రంగ

1. B. దవులతోబాదు
2. „ కాకితంబున
3. „ నధిన
4. A. B. పరివృథా
5. A. ఘూర్ణధరణిభూలి
6. „ త. చెప్పన; B. చెప్పన
7. A. B. భజనృతి
8. „ ధా. త్రాచరణంబు...నైనది
9. A. మంజరి
10. A. B. కంబు
11. „ సమ్మిళ

రిపువపుర్విగళితాశ్రీతజయశ్రీపరి
 రంభశుంభద్రణరంగ రంగ
 క్షీర్తినిర్జితకార్తిరక్షీచంద్రభవమహీ
 ద్రుపతీరంగంతరంగ రంగ
 సకలసుకవీంద్రగాయకసరసవిబుధ
 రక్షదక్షిణవిమలాంత¹రంగ రంగ
 తరుణలావణ్యవిజితకందర్పదర్శ
 నిరతశోభంగ తిరుపతి నేని రంగ.

323

సీ. వివచచ్చ నదె వీరశేష్యాభుజంగుని
 జయభేరికాస్సురశఛ్చంభరవము
 కప్పట్టె నల్లదె శ గాయగోవాళుని
 ధవళాతపత్రకేతనచయంబు
 చనుడెంచె నదె రాయశచోహత్తమలుని
 గజతురంగానేకఘనబలంబు
 మార్కొనె నదె మీటి శ మన్నెహంవీరుడు
 గాండివి వైఖరి శ గదనమునను
 ననుచు సింహాటికిని నోడి శ యహితు తెల్లఁ
 గాన కేగిరి నిను నాజి శ బూసలేక
 సూనశరగాత్ర తిరుపతి నేనిపుత్ర
 సంగరాటోప వెలుగోటిరంగభూప.

324

సీ. గర్వదుర్వారభీరకరశత్రునాయక
 భూధరంబులకు దంభోభోధార
 శుంభదృఙ్మజారంభదంభశాత్రవరాజ
 కుంభీంద్రహర్యక్షరండిభకంబు
 కుటిలప్రచారవిస్ఫుటవైరిభూపాల
 జలధరోద్ధూతజంఝూనిలంబు
 సంగరపాటవోత్తుంగారిభూనాథ
 పాథోధిజద్భద్రబాగ్నికీల

1. A. రక్షణ రక్ష విమలాంత; B. రక్షణక్షణవిమలాంత

నీకరాజ్ఞాతసంభూతసేవిడ పేతి
యార! యుద్ధండ్వత్తివీరాగ్రగణ్య
భల్లిర! వెలుగోటిరుపతిప్రభుకుమార
రంగధీర మహాహూగ్రశాత్రవవిదార.

325

చ. దురమున వైరిరాజులను శ దోర్బల శక్తిని ఖడ్గధారచే
గరకరి గాఁగఁ జుపుదు వశండితవిక్రమ! రాముకై వడిక
గురుతరకీర్తిహార వెలుగోటిధురంధర మేలుమేలురా
తిరుపతి నేనిరంగ సుదతీనవమోహనపంచసాయకా.

326

సీ. మత్తారిభూపాలమ సైకంబులె కాని
ఖండించ దార సీమనుకరాసి¹
వైరిధాతీనాథసవతుంబులే కాని
వరుస పెట్టదు నీదు శ వరహాయంబు
విరసావసీంద్రుల శ వెన్నుపై నే కాని
తాఁడదు సీచేతి శ తఱుటపెట్టు
గర్వితాహితరాజగ్రాత్రంబులే కాని
కాలరాయదు² నీదుగంధగజము

శత్రుమదభంగ రాజవేశ్యాభుజంగ
దండితారాతి బల్లరగండవిరుద
ప్రకటచారిత్ర తిరుపతిప్రభునుపుత్ర
కీర్తివిస్తార వెలుగోటికృష్ణధీర.

327

సీ. మత్తవిద్విషబాహుమధ్యనీధులంగాని
వేడెంబు లిడదు నీ శ విజయతురగి
కిల్బిపాహితగర్భకీలాలములంగాని
పానంబు గొనదు సీభద్రకరటి³

1. A. B. కరాసి

2. ,, ఖండించదార

3. ,, కరము

- గంధాంధ¹ శాత్రవశకంధరంబులఁగాని
చేరదు యొజకు సీరచేకఁతారి
ప్రతిభటోద్భటవీరభటకోటిపైఁగాని
కదియదు సీసముత్రటభటాళి
- భళిర ! ప్రతిగండ భైరవశపంచపాండ్య
దళవిభాళమహాబిరుదప్రసిద్ధ
విజయవెలుగోటి తిరుపతి శ్రీ విభు² కుమార
విమలచారిత్ర కృష్ణపురధీవశత్ర.
- వ. ఆపెదకొండపునేని వంశావతారం బెట్టి దనిన. 328
- క. ఘనుఁడు పెదకొండభూపతి
ఘనకైశిక యల్లమాంబీరకం బరిణయమై
కనియెఁ బెదతిమ్మవిభుఁజె
న్ననరేళుని వేంకటాద్రి శ్రీ నాథవతంసున్³.
- వ. అం దగ్రజండు. 329
- ఉ. ధే యని పెద్దకొండజగ శ్రీ తీవరు తిమ్మపుపాలుఁ డాగ్రహ
ప్రాయమనీషి వాజఁ బఱుపఁ వెఱ పగ్గలమై⁴ తెరల్పఁగాఁ
బోయి విరోధు లుగ్రవనభూములు సొచ్చి ఫలచ్ఛదోదక
స్వీయ⁵ విధేయులై యనుభవించుదు రుగ్రతపస్విధర్మముల్.
- వ. అతని యనుజండు. 330
- సీ. అరిమనోమండలం శ్రీ బర్కమండలమును
భయమంది పటపటోపటనఁ బగుల
రణభోగసంవ్యాప్తి శ్రీ రంభావధూప్రాప్తి⁶
తమకించి తటతటోతటను నదర
- 331
- 332
- 333

1. B. గంధాంబ

2. A. B. ప్రభు

3. B. తిమ్మబరువిభుచన్ననరేళు వేంకటాద్రినాథవతంసున్

4. „ వెలపగ్గలమై

5. „ స్థేయ

6. A. రంభావసవ్యాప్తి B. రంభావసవ్యాప్తి

భటపంతరవము నుశద్భటకుంతరవమును

బెనగొని పెటపెట శ పెటను నెగడ¹

శరనికాయంబును శ శాత్రవనయనాశ్రు

తోయంబు తొటతొట శ తొటను దొఱుగఁ²

జిత్రమైయుండు సిదండశయాత్రమహిమ

ధాత్రి ముక్తాతపత్రితోద్దండకీర్తి

విభవవిస్తార పెదకొండశివుభయమార

సింధురాటోప వెలుగోటిశిష్యభూప.

334

వ. త దనుజుండు.

335

చ. కలగలరాజు నిండుదయ శ గల్గినరాజు మొగంబునందు న

వ్వలరెడురాజు నీతి వినయంబుల మించినరాజు శాంతిచే

బలసినరాజు పాడియును శ బంత మెఱింగినరాజు కీర్తులకా

వెలసినరాజు కొండవిభుశవేంకటనాథుండు రాజమాత్రుడే.

336

ఉ. శ్రీలలితుండు వైరిగజశింహుండు దాతలచక్రవర్తి ది

క్ష్మిలితకీర్తి నీతిపదశేఖరలోలుండు ధర్మకర్మసం

శీలుండు సుప్రసన్నగుణసింధువు మాపెదకొండధారుణీ

పాలునివేంకటాద్రి ధృతి శ పాకహిమాద్రి వృషాలమాత్రుడే.

337

వ. సంతతికిఁ జెన్నపునాయుండు మొదలు.

338

సీ. గండికోటాదిదుర్గము లనర్గళశక్తిఁ

జలపట్టి సాధింపఁగలఁడె యొకఁడు

కుతుపనమల్కపం శ పతిభయంకరవృత్తి

గదిసిన డీకొనఁగలఁడె యొకఁడు

కయ్యంబులో మన్నె శ కంఠీరవులకెల్లఁ

గన్నాకుగా నిల్వఁగలఁడె యొకఁడు

తననిజస్వామికి శ ఘనజయాంగనలను

కైకానుకలుసేయఁ శ గలఁడె యొకఁడు

1. A. B. లనుగొనిపెటతటతటనునదుర

2. ,, తమకించితటతటనునదుర

నీవిధంబునఁ గతిననిర్ణీద్రయవన
వాహినీ ఘోరర క్షప్రవాహనివహ
నవ్యసంధ్యాయమానపెన్నాజతాఘ¹
చిత్రితాటోప వెలుగోటిరచెన్నభూప.

339

సీ. నీవేరు చెప్పిన శ నిష్ఠురారాతిం
బోష్ఠుల గర్భంబు శ లూడిపడును
నీడాకఁ జూపిన శ నిర్ధామధామమై
పరభూము లూడనిఁబాడుచుండు
నీపంపుమాత్రాన శ నిజభుజాహంకార
మన్నెరాజన్యుల శ మదము లఱఁగు
నీవు మున్నీదైన శ నిఖిలదుర్గాధిప
ప్రకరంబు గుండెలు శ పగిలిపాటు
సాహసంబున నీయంత శ సార్వభౌముఁ
డరయ నెవ్వఁడు మూఁడు సింహాసనముల
భూరిగుణహార వెలుగోటిరపురవిహార
భాగ్యసంపన్న కొండభూపాలుచెన్న.

340

ఉ. క్రొత్తలుగాఁగ నేడు వెలుగోటిధురంధర చెన్న నీవు దం
డత్తినవార్త [మున్నును] పోకింత వినంబడెనేని భీతిమై²
మత్తవిరోధిరాజు లభిమానము లూడిచి యెక్కడెక్కడే
జొత్తురుగాక నీ కెదురు శ శూరులు లేరు ధరాతలంబునన్.

341

సీ. యక్షరక్షఃకులార్ధ్యక్షశిక్షణోదక్ష
దీక్షోపదేశి నీరదృఢబలంబు
జంభసంభేదిదోస్తంభదంభోళిసం
రంభగుంభనము నీరణవిధంబు

1. A. B. నవ్య సంధానమానపెన్నాజతాఘ

2. „ దండెత్తినవార్త యొకింతవినంబడెనేనిభీతిమై

3 „ అక్షరక్షఃకులార్ధ్యక్షశిక్షణ

ఘోట ఘోటినిరార్ఘాటధాటిసము¹

త్వాటితక్షోణి నీరప్రబలధాటి

భీమభీమాలికార్తూమధూమధ్వజ

స్తేమధామంబు² నీరతేజ మహాహ

ప్రస్తుతింపంగఁ దరమె దురర్ఘరవిరోధి

కంతరక్తావగాహాగ్రభ్రష్టజనిత

విజయరేఖాధరీభూత³ విక్రమార్క

వీర్య⁴ సంపన్న పెదకొండరీవిభునిచెన్న.

342

ఉ. బల్లిదమైన బెబ్బలికిఁ శ బాటుమృగంబులరీతిఁ గాక యీ

చిల్లర మన్నెమూఁకలు విశ్చంభణవృత్తికి నానఁ బూనునా

బల్లరగండమూర్తి రణభార్గవరాముఁడు కొండధారుణీ

వల్లభుఁడెన్నఁ డాజి కిదెవచ్చెననఁ బరువెత్తు మృత్యువునఁ.

343

సీ. తారాధిపతియును శ దారాధిపతియును

దారాధిపతియు నీరతరమువారు⁵

కమలాధిపతియును శ గమలాధిపతియును

గమలాధిపతియు నీరకరణివారు

పద్మాధిపతియును శ బద్మాధిపతియును

బద్మాధిపతియు నీరపగిదివారు⁶

ఖచరాధిపతియును శ ఖచరాధిపతియును

ఖచరాధిపతియు నీరకడిమివారు⁷

శేముషీసత్కళాజ్ఞావిశేషమాప్ర

తాపనైర్మల్యవాగ్ధనురైపుణీప్ర

1. A. B. ధాటికన⁸

2. „ దామంబు

3. „ రేఖాదరీభూత

4. „ వీర

5. A. తరమువాడు; B. కరణివాడు

6. A. పగిదివాడు; B. నీకరణివాడు

7. A. B. కరణివాడు

ధితరణసేమభోగైకరవితరణముల
జిమ్మతాటోప వెలుగోటిరచెన్నభూప.

344

వ. అతనికుమారులు.

345

చ. అనుపమలీలఁ గొండవసురధావరు¹ చెన్నని వేంకటాద్రి పా
వనగుణశీలుడై యుభయశ్రవంశపవిత్రకుడై బలాఘ్యుడై
ఘనుడయి కీర్తిమంతుడయి శ్రగర్వితవైరివిభాఘుడై జగ
జ్జనపరపూజ్యుడై నిజభురజాసముపార్జితరాజ్యుడై మనున్.

346

ష. అతనియనుజుండు.

347

సీ. సకలవిద్యల భోజురసాటికి² వచ్చు స
ర్వజ్ఞసింగక్షమారమణుఁ డొకఁడు
విరుదుమన్నీలపై నుండిమి మ్రొక్కులు గొను
గనితిమ్మధారుణీకాంతుఁ డొకఁడు
శూరులు మెచ్చ నూతాఱుగెల్పులు గెల్చి
మీఱు కస్తురిరంగశౌరి యొకఁడు
సింహాసనస్థులశేఁ బూజఁ గాంచు మీ
తండ్రి చెన్నప్రభూత్తంసుఁ డొకఁడు
అందఱను మించి పద్మనారాయణకులంబు
వెలయఁ జేసిన మరువంపుర మొలక వార
బుధజనాధార వెలుగోటిరపురవిహార
యతులగుణజాల వేంకటరవతిన్మపాల.

348

మ. భళిరా! యప్రతిమానదానగుణశుంభన్మానుషఖ్యాతులక
గలరా నీసరి రాయమన్నెదొర లీకర్ణాటకక్షోణిలో
నలనాసత్యశుభాకృతీ విదళితోన్మత్తారిధాత్రీపతీ
వెలుగోటిపురధామ వేంకటపతీవిద్యన్నుతోద్యన్నతీ.

349

1. B. వసుధావరు

2. A. B. భోజునిసాటికి

సీ. రాజులలోఁ దిమ్మరరాజుడే ధైర్యంబు
 మన్నీలలో నీచె శ మగతనంబు
 పెనుగొండనుండి వచ్చిన దాడి¹ తెగువకు
 గట్టెన బద్దలు² శ గాక పోనె
 దొడ్డ కొంచెముఁ జూచు శ దొరల గండఁడు³ వాఁడు
 ప్రతిగండభైరవ శ ప్రతిభ నీది
 ఎలగోలు చిల్లర⁴బలము లానవు⁵ వాని
 పూని నీకైజీతరమా నె నార
 వేడ్క నినుఁ జేరె సంగ్రామ శ విజయలక్ష్మి
 రంభ కాఁగిలిఁ జేరె నారాజవరుఁడు
 భళిర ! వెలుగోటిచెన్నభూపాలపుత్ర
 భవ్యగుణశీల వేంకటపతిస్వపాల.

350

సీ. కెరలెనా బారుల శ కుఱికి యెంతటి దునే
 దారి నైనను జెండి శ పాత్రవై చు
 నిచ్చెనా కోర్కెల శ నిచ్చి తుడోపతం
 డములుగా నరిసంతతులఁ బ్రోచుఁ
 జేరెనా హూయలు మీటారిక తైలకు సా
 ట్నాన్మన్మథునివలె శ గానుపించు
 నవ్వెనా నిండుపురన్నమమండువెన్నెలలో⁶
 చల్లి కొల్వెల్ల⁷రంగజిల్లఁ జేయు

-
1. A. దాని ; B. దాగి
 2. A. గట్టెబద్దలుగాక ; B. గట్టెబద్దలుగాక
 3. A. గండ్లుడు ; B. గుడ్డుడు
 4. B. లావు.
 5. A. B. వెన్నెలలు జల్లి
 6. ,, కొలుకెల్ల

సట్టిరావల త్త¹ సంతతశత్యాగభోగ
భాగ్యశాలి పదానతరపరన్మపాల
పాల్లి² వెలుగోటిచెన్నమ³ ప్రభుకుమార
హేలి⁴ వేంకటపతిమహీపాలమాల్లి.

351

సీ. ఒకపాటికుట్ర⁵ మున్నెకుమాల్లు⁶ నూతూర్లు
గూడిన గన్నెత్తి⁷ శ చూడఁ గలరె
యటుగాక రాయ లంగతటి వడీరులు వేపు
రై నను నీవాటు శ కాఁగఁ గలరె
డాక నెంతటి⁸ కిరీటముల రాజులు లక్ష
చేరిన నెదురాని శ పోరఁ గలరె
మఱి పాదుశాహులె శ మెఱసి కోటకొలంది
నిలచి పోరిన మీఱి శ గెలువఁ గలరె
బలయు నీ దుముదారుపంపులకు నలుకు
దురు మరుత్పతులైనను శ దుది నిజంబు⁹
విన్నవించెద వెలుగోటిరచెన్నభూమి
పాలకునివేంకటపతింద్ర శ భాగ్యసాంద్ర.

352

సీ. మునుమున్నె తనధర్మాధ్వని¹⁰ విరోధిన్మపాల
కుల దుర్గములు పెళాపెళలు¹¹ సేయ
నటుచేరఁ దనతేజి శ పటుహేష లరిభూభు
జుల గుండియలు గులార్గులలు సేయఁ

1. A. B. అట్టిరావంత
2. „ పాలి
3. „ చెన్న
4. „ హేలి
5. A. కుట్టు; B. వట్టు
6. A. B. కుమాల్లు
7. „ నంతటి
8. „ యిది నిజంబు
9. „ ధర్మాధ్వని
10. „ పెళాపెళలు

దరి నెక్కఁ దనహేతి శ తతవైరిరాజన్య
 మకుటాగ్రములు వకావకలు సేయ
 మఱి మీఱి తనధాటి శ మహాసీయబిరుదాంక
 ములు వారిధుల బెభావబెళలు సేయ
 మించె నిదె గాయగోవాళరపంచపాండ్య
 దళవిభాళాదిజాగ్రదుగ్రదగ్రబిరుద¹
 పాళి వెలుగోటిచెన్న పరభ్రకుమార
 హేళి వేంకటపతి² మహీరపాలహాళి.

353

సీ. సర్వజ్ఞసింగభూజాని సద్గుణవార్ధి
 యాలవాలంబుగా శ సంకురించె³
 నిర్వాణరాయమరహోర్వీరమణశౌరి
 సవక్రపావృప్తిచే⁴ శ ననలుసూపె
 గనితిమ్మధారుణీరజననాథమూర్ధన్య
 జిష్టువై భవమున⁵ శ జెట్టుగట్టె
 మీతండ్రి చెన్న పుమేదినీశ్వరు⁶ భుజా
 శ క్తిచే శాఖోపశాఖ లయ్యె
 నేడు భవదీయసద్గుణానీకగరిమ⁷
 బూచి కాచి ఫలించె సంరపూర్ణకీర్తి
 పండఁబాఱిన వెల్గోటిరవంశశాఖ⁸
 ప్రకటితాటోప వేంకటరవతిమహీప.

354

1. A. జాగ్రదుదగ్ర; B. జాదుదగ్ర
2. A. B. వెంకటమహీ
3. ,, సంకురించి
4. ,, సవక్రపావృప్తిచే
5. A. మూర్ధన్యముజిష్టు వై భవమున; B. మూర్ధన్య...ష్టు వై భవమున
6. A. B. చెన్న పుష్పదీనీశ్వరు
7. ,, నీపగరిమ
8. ,, పాటనారని శాఖవెల్గోటివారు

శా. బీటల్ వాతెను ది క్కటంబు నగముల్ శ బెట్టూగె నంభోనిధుల్
తేటం బాసెను నీటఁ జండరవిదీర్ ప్తిక్¹ మాసఁ బో నీ డమా
మీటోకించిన శాత్రువుల్ చెదరకేమీ నిల్చురే యాజి వె
ల్లోటి చెన్నప్ప పాలువేంకటపతి శ లోకైకరమ్యాకృతి.

355

శా. అంధీభూతము తా దిగంతరము లుద్యజ్జుంతుసంఘంబుతోఁ
గంధుల్ ఘూర్ణిలుఁ గొండ లుల్వొ బడు దిగ్గంతుల్ వెసం గ్రుంగు నీ
ధంధంధాణధమామికార్పటికి నై శ దర్పరిదంభాటవీ²
గంధేభా వెలుగోటి వేంకటపతిశ్చానాథకంఠిరవా.

356

సీ. అనిలోన గెల్చి తెచ్చిన గజంబులఁగాని
సజ్జరములఁ గట్టి శ సాకఁబోడు
బిరుదుమన్నెకుమాళ్ల శ బింబాధరలఁ³ గాని
చెఱలఁ బట్టించఁ డుద్ధరత మెఱసి
గడివిరోధుల మాంసఖండంబులే కాని
భుక్తిసేయఁడు ఖడ్గభూతమునకు
సాహసోద్భటవీరరాహుత్తులనె కాని
పాటింపఁ⁴ డితరభూతపతుల సరణి

అతఁడు సంగరగాంగేయరీతితత్కార్య
గాయగోవాళఖడ్గనారాయణాది
బిరుద వెలుగోటి చెన్నభూతవరసుతుండు
ప్రథనవిజయుండు వేంకటపతిఘనుండు.

357

వ. ఆరాయప్పనేని వంశావతారం బెట్టి దనిన.

358

క. వెలుగోటిరాయనరపతి

కలితమునక్⁵ లింగమాంబీరకం బరిణయమై

1. A. B. జంధిరవిదీప్తుల్
2. „ దంభావనీ
3. „ గజంబులనె
4. „ బింబాధరత
5. „ పాలింప
6. „ బిరుదువెలయు వెలుగోటిచెన్న
7. „ కలితమునలింగ

కులనగధీరుఁ బ్రతాపా°

జ్వలు వేంకటస్వపు యశోవిరవర్ధనుఁ గాంచెన్.

359

*శా. ఆరాయక్షీతినాథమాళికి విపరక్షాద్రింద్రదంభోల్లికి°¹

ధీరోదాత్తునకున్ జనించి² గరుడాశ్రదిస్వామి విస్తీర్ణతే
జోరాశి ప్రకటికృతాంశుఁ డన మింశున్³ వేంకటాద్రిశ్వరుం
డారత్నాకరకుంభినివలయరత్నారూఢకారుణ్యుడై.

360

*సీ. శేషాచలేంద్రవిశేషధామంబున

నెలకొన్న విఖ్యాతి శ నెఱపువాఁడు

బాలార్కరుచి గన్న శ పద్మరాగంబునఁ

గనుపట్టు నఱచేయి శ గలుగు⁴వాఁడు

లలితహారంబుల శ యలమేలు జిగిఁ గూడి

తల్లకుమీఱిన యుర్రస్థలమువాఁడు

విబుధకంటకరాజిఁ శ గబళించు చాయల

డాకొన్న పసిడి కరటారివాఁడు

ధరణిదేవతలను బ్రసాదములఁ దనిపి

సంతతానంద [మును] గూర్చు శ జూలువాఁడు

వేంకటస్వామిగతి రాయరవిభుకుమార

వేంకటస్వామి దిక్కుల శ వెలయుచుండు.

361

సీ. పాజు⁵లల్లంతనె శ పరిపాటిగాఁ జూచి

యుండ కేఁగెడువాని శ గుండెదిగులు

1. B. P. మంధాద్రికిఁ

2. A. B. జనించు

3. " ప్రకటికృతాంశుఁడు జనించుక

4. " నరచాతిగలుగువాఁడు

5. " పంజాలు

తనసేన కొంచె మూతలి సేన¹ ఘనమని
 వీరగఁ జూచెడువాని శ్ర వెన్నుతఱటు
 తారసించిన చోటఁ శ్ర దానెక్కిపొడువక
 బంటుఁజూపెడువాని శ్ర కంటుమగఁడు
 అరిరాజకరిఘట శ్ర లల్లంత నెదిరిన
 నిలువని మన్నీల శ్ర నెత్తిపిడుగు
 అనుచుఁ గొనియాడుదురు నిన్ను శ్ర సరివరులు
 కుకురుకొంకణఁకణ శ్ర ఘూర్జసభల²
 వనధిగంభీర రాయభూవరకుమార
 విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి వేంకటేంద్ర.

360

సీ. ప్రాణదానముసేయు శ్ర ప్రతిగండభైరవ
 యభయ మీ ఖడ్గనారాయణాంక
 నేర మెంచకుము హింసదూరాయసురతాణ
 దయఁ జూడు రిపుగజ శ్ర దళవిభాళ
 కాపాడుమీ యన్మృగంటిపురాధీశ³
 కరుణింపు⁴ బల్లర శ్ర గండచిరుద
 రక్షింపు⁵ కాకితరాయరాజ్యసంస్థాపక⁶
 బ్రదికింపు శశికుల శ్ర పరశురామ⁷
 యనుచు మ్రొక్కెద రెపుడు నీయరిన్వపాలు⁸
 రాజకిని నోడి నీపదార్థభోజములకు

1. A. B. మావలిసేన

2. A. కుకురుకొంకణ ఘూర్జరాజ్యసభల; B. కుకురుకొంకణ ఁకణ ఖూర్జ
 రాజ్య సభల

3. ,, నేరంబులెంచకిందూరాయసురతాణ

4. ,, కాపాడుమనుమగంటి పురవరాధీశ్వర

5. ,, కరుణించు

6. ,, రక్షించు

7. ,, కాకితరాయరాజ్య స్థాపనాచార్య

8. ,, సోమకుల పరశురామ

9. ,, నీవైరిరాజు

సర్వవిరుదరరాయవే శ శ్యాభుజంగ
విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి శ వేంకటేంద్ర.

363

సీ. వ్రాలుఁ బెట్టనికమ్మశ్రీవ్రాలసర్గళముగా¹
నడుప నేసింహాసనస్థుఁ డోపు
నెట్టికార్యం బైనఁబట్టినఁ జలపట్టి
తుద నిర్వహింప నేదొర తనర్పు²
విగడియ నూతాఱునవేలు గూర్చును వివ్వ³
ఘనతమై నేనృపాలనకుఁ జెల్లు
నురథాణి గజవతి శ నరవతు లాశింతు
బలిమి కేమన్నని శ ప్రాపుదాపు
అతఁడు మన్ననిమాత్రుఁడే శ ప్రతిస్తపాల
వర్గసంహారసమరోగ్రభార్గవుండు
సార్వభౌముండు వెలుగోటి శ శాసనుండు
రాయవిభవేంకటాద్రిభూ శ నాయకుండు.

364

సీ. దర్శితంబైన శనీతమ్మబధ్వని విన్న
గడిమన్నెమూఁకలు శ కలఁగిపాఱు
భీకరంబైన నీరవిరుదుఁడెక్కెముఁ గన్న
రిపురాజుసేనలు శ జీచ్చవడును
బిత్తరంబైన నీయుత్తమాశ్వముఁ గన్నఁ
బ్రతిపక్షనివహముల్ శ భగ్నమగును
బల్లదంబగు నీదు శ బాహాసిఁ బొడఁగన్న
ఘోరవిరోధుల శ గుండె లవియుఁ
జెలఁగి నీధాటిఁ బుట్టిన శ చిత్రగతుల
వైదిదుర్గము ల్లజగజ శ వణఁకుచుండు
వనధిగంభీర రాయభూవరకుమార
విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి శ వేంకటేంద్ర.

365

1. A. వాలపర్గంబుగా B. వ్రాలుపర్గంబుగా
2. A. B. తరంబు
3. A. విఘడియలోన నూరారుగూర్చునువిచ్చును

సీ. ఉడుటుమ న్నెకుమార శ మదగర్వభంజన
 గొంటు¹మ న్నెకుమార శ కంటినెరస
 విరసమ న్నెకుమార శ విపినదావానల
 శత్రుమ న్నెకుమార శ శరభమూర్తి
 కంటుమ న్నెకుమార శ కాలాగ్నిరుద్రుండ
 వెగటుమ న్నెకుమార శ వెన్నుతటట

 ²

కక్కసపుమ న్నెమూకల శ ముక్కుగొయ్యి³
 కూటువలు గూడుమన్నీల శ గుండెదిగుల
 వనధిగంభీర రాయభూ శ వరకుమార
 విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి శ వేంకటేంద్ర.

366

*సీ. కలిమి యేమి ఘటించు శ గమతేంద్రుఁ గూడిన
 రమణికి నుదకపారణమె⁴ కాక
 యేవిశేషముగల్గు శ నిభరాజుల వరించు
 కాంతకుఁ బర్ణభక్షణమె కాక
 పుణ్య మేమి ఫలించు⁵ శ భుజగవల్లభుఁ గోరు
 వనితకు ననిలభోజనమె కాక
 యేఫలం బాదవుఁ గిరీటీశు నందిన యంగ
 నకును ముస్తాచర్వణంబె⁶ కాక
 అనుచు వారల నిరసించి శ యవనికాంత
 సిరుల రంజిల్లు రాయభూవరకుమార
 వేంకటాధిప లోకమృగాంకుఁ గూడి
 యసవరతభోగభాగ్యంబు శ లనుభవించు.

367

1. A. B. కంటి

2. The third line of the verse is missing in both the Mss.

3. A. ముగొయ్యి B. ముకుగొయ్యి

4. A. B. వారణమె

5. „ ఘటించు

6. „ ముస్తాచర్వణంబె

*మ. మకరీతోరణపంక్తిమీఱ నవరంగభాలీల రంజల్లగా¹
 వికసత్కిరీపయోధిఁ బుట్టి ధరణీవిఖ్యాతయా చెన్నమాం
 బిక య న్మల్కిచెలి న్వరించె² విబుధుల్ శ మెచ్చన్ సుధాబిందుమా
 క్తికపుం బ్రా లలరంగ³ వేంకటధరా శ ధీశుండు హర్షంబునన్. 368

ఉ. రాయపనేని వేంకటధరరాధిపుచే ననిఁ ద్రెవ్వి మింటికై
 పోయిన వైరి నెంత వలసోపో నిలుపోపక⁴ చూచుఁ జూచి ర
 మ్మా యని చీరు⁵ జీరి నిలయం బునకుం గొనిపోవుఁ బోయి పు
 స్పాయుధు కేళిఁ దేల్పు నపురరా యలరంభ విజృంభితాంగియై.⁶ 369

వ. అతని కుమారుండు. 370

*క. వెలుగోటివేంకటేంద్రున
 కలఘుగుణాలంబ చెన్న శ మాంబామణికిఁ
 గలిగెను రాయమహేంద్రుండు
 వలరాయఁడు హరికిఁ బద్మశవాసినికి వలెన్. 371

*మ. అధికారాతిమహీధురంధరమహా శ హంకారనిర్భేదన
 ప్రధనోగ్రుండగు వేంకటేంద్రుడుతుఁ డా⁷ రాయక్షమాభృత్కళా
 నిధిచంద్రున్ నగు కీర్తిఁ గైకొని బుధాశీకంబు మైత్రి ధరిం
 పు ధరిత్రి సతతంబుఁ జూచు నుజనంబుల్ మ్రొక్కి కీర్తింపఁగన్. 372

సీ. మొండొడ్డుమన్నీల శ దండుబారుల కెక్కి
 గగ్గోలు పఱచు నీగబిల్బితేజి

1. The reading adopted is that of B. P.

A. మీరనపరమ్మలిల రంజల్లగా

B. మీరిన పరమ్మలిలరంజల్లగ

2. A. B. వరించ

3. ,, బాలరంగ

4. ,, నిలుపోపజూచు

5. ,, మమ్మాయనిచేరు చేరినిలుచుంబజకుం

6. A. విజృంభితాహిలన్

7. ,, నుకుడా

యొరయు రాహుత్తులననుటికి పోసీయక
యరికట్టి¹ నఱకు నీరకఱకు హేతి
పోతరించినవైరి శ భూత లేంద్రులమీఁదఁ
బాతరల్ సలుపు నీరబలుకటారి
కంటకద్వేషుల శ కంఠర క్తముఁ గ్రోలి
మించి గోరించు నీరమెఱుఁగుటేఁటె

నీకు నెదురేరి లోభిమగ్నిలమిండ
గాయగోవాళ బల్లర శ గండబిరుద
పారుపోదార వేంకట శ ప్రభుకుమార
నాయకోపేంద్ర వెలుగోటి శ రాయపేంద్ర.

373

నీ. మహివ² హెచ్చరిక దురస్సహసింహశద్విప
సంబంధమదభద్ర శ సామజములు
స్వమీ పరాకు జంగమామారుతారూఢ
గాంధారభవమహా శ సైంధవములు³

⁴చిత్రైసు⁵ నాథ రంజితమేఘనిరోష
భీకరారావంబు శ భేరికులము⁶

అవధారు ధీర⁷ చిత్రాభ్రంకషస్వర్ణ
ధశధశద్యుతిరాజి శ తద్వజములు

సాశ్వబిరుదాంకముఖ్యరారాజాళిఁ గొట్టి
తెచ్చినవటంచు⁸ గంచుకుల్ శ హెచ్చి తెలుపఁ
గనుఁగొనుచు నిండుకొలుపుండు శ ననుదినంబు
రణజయవిహారి వెలుగోటి శ రాయశౌరి.

374

నీ. ఎటువంటి గుహలలో శ సీఁగినఁ బోసెడు
రవళి సింహతలాటరాయఁ డితఁడు

1. A. B. అరికట్టి

2. „ మహివ

3. The second line of the verse is omitted in A.

4. The third and fourth lines are transposed in B.

5. A. B. చిత్రైసు

6. A. భేరికులము

7. A. B. ధీర

8. „ రాజేకులను

9. „ తెచ్చినవని

తొడరి పాతాళంబుగదూతినఁ బోసేడు
 రంజల్లు ధరణీవ శ్ర రాహుల డితఁడు¹
 పరికించి యటు మిన్ను శ్ర వ్రాణీనఁ బోసేడు
 దట్టించు² మన్నెమార్తాండుఁ డితఁడు
 జాణిగి³ యంభోరాశిఁ శ్ర జూచ్చినఁ బోసేడు
 చటులశాత్రవమీనశ్రజాలుఁ డితఁడు
 తలఁప నిక నేది విధమని శ్ర పలుకుకొనుచు
 విటిగి పఱతురు భవదరుల్ శ్ర వివిధముగను
 నాహవంబున నీవు వేరన్నాడినపుడు
 రణజయవిహారి వెలుగోటి శ్ర రాయశౌఁ.

375

నీ. పటహార్యటులచేతఁ శ్ర బగతుల గుండియల్
 పగిలెంతు⁴ కరవాల శ్ర భైరవాంక
 శరణాగతాహితశ్శ్మామండలేశుల
 రక్షింతు సంగడి శ్ర రక్షుపాల
 దిగ్దేశవిశ్రాంతశ్రధృతిఁ దనముఖ్యుల⁵
 లాలింతు సింహతల్లాటరాయ
 శేషవాల్మీక రరచిత విశేషవిలాస
 మాలింతు⁶ రాజవే శ్ర శ్యాభుజంగ
 మన్నెమాత్రుడవే [నీవు] శ్ర మానినీని
 కాయమకరాంక ఖడ్గనారాయణాంక⁷
 విమతసంహార వేంకట శ్ర విభుకుమార
 రమ్యకులదీప వెలుగోటి శ్ర రాయభూప.

376

1. A. రవళిసింహతల్లాటరాయడితఁడు
2. A. B. ధట్టించు
3. A. జాగిగి
4. A. B. గవించు
5. „ దృతన (భృతన) ముఖ్యులీల
6. A. శేషవాల్మీకాది చిద్విశేషవిలాసచతురోక్తి
 B. శేషవాల్మీకాదిచిత్ర విశేషవిలాసచతురోక్తి
7. A. మన్యమాత్రుండె ఓ. c. B. కన్యమాత్రుండె మానినీని కాయమాసమకరాంక
 ఖడ్గనారాయణాంక

శా. నీటుక్ బోటు మెలంచు¹ శూరులకు గుండెల్ ప్రక్కలై తూలు నీ
 ధాటీతెమ్మటధంధణంధణల నుద్యాపించు నీతో నిరా
 ఘాటాహంకృతి² బోర నొక్కనికి శరక్కంబా రణాభీలబా
 హాటోపాధిప³ వేంకటప్రభునిరాయా వీరకంఠీరవా.

377

*సీ. అతిగాఢపరిరంభరణాన క్రిం గదిసినఁ
 గొంగిటి కెడ⁴ యీడు శ కమతభ ర్
 కోరి చుంబించు బైకొన⁵ మోవిపైఁగేలు
 దిగువ⁶ జాలకయుండు శ దిగ్గజములు
 మనసు రంజిల్ల డాకొని పాదపద్మంబు
 లొత్తఁ జూడంగనిఁ శ డురగవిభుడు⁷
 పలుకుసంవడిఁ బల్కు శ బల్కించుకొన నోడు
 సరసనర్మోక్తుల శ శైలరాజు

సమరసులుగాని యీమూఢ శ తములపాలఁ
 బడఁగ నేమిటి కని ధరాప్రాధికాంత
 వలచి వచ్చిన బహుకళా శ వైభవములఁ
 ప్రాధిఁ బాలించు రాయభూపాలమాళి.

378

క. హితమతి నారాయమహీ
 పతిరత్నము రాగమాంబు శ బరిణయ మయ్యెన్
 రతిదేవిఁ బంచబాణుడు
 సతులశ్రీ లక్ష్మీ నంబు శ జాక్షుడు వోలెన్.

379

1. A. B. బోటు మెలించు
2. „ సుద్యత్తించు నీతోనిరా ఘాటాహంకృతి
3. „ బాహాటాపాధిప
4. „ కెడ
5. „ చుంబించు బైకొని
6. „ కెగువ
7. „ రంగవిభుడు

సీ. అంబుజంబు ధరించు శ్రీ నల కైటభాగాలి
 యంబుజంబును మెట్టు శ్రీ నభికన్య¹
 శమదమాదులఁ జూడ శ్రీ సమరు శంకరయోగి
 చండికాహ్వయ మంచు శ్రీ కైలతనయ
 సిద్ధసత్త్వమున రాశిలుఁ గూర్చుకులమాళి
 రాజసం బూను ధరరాపురంద్ర
 వేల్పుఁ బుట్టువుఁ దాల్చి శ్రీ వెలయు న్నదివిభేది
 యసురజన్మముఁ గాంచు శ్రీ హరివధూటి
 అరయ నిటువంటి సహధర్మ శ్రీ చరులు గలిగి
 రార యని రాయభూపనానాయకహితైక
 ధర్మశీలానుకూలవర్తనల మెఱయు
 రమ్యవిలసత్కృపాలంబ శ్రీ రాగమాంబ.

380

*క. ఆరాగమాంబ వలనఁ గు
 మారమణులఁ గనియె రాయసమును జేంద్రవిభుం
 డారూఢకీర్తి రంగ
 క్షౌరమణుఁ గుమారరంగ శ్రీ మహిపతిచంద్రున్.

381

*వ. అం దగ్రజండు.

382

*సీ. ఖ్యాతిప్రతాపాబ్ధి శ్రీ గరిమచే నెఱిగించు
 నుభయకావేరిమహాశర్మిహేల²
 నానాప్రకారసే శ్రీ నాజాలములఁ దెల్పు³
 సప్తావరణ⁴చక్ర శ్రీ సహితలీల
 శరణాగతారాతి శ్రీ సరణిచేఁ బ్రకటించు
 ధర విభీషణసేవితక్రమంబు
 ధీరవైష్ణవసమృద్ధినిఁ జాల వెలయించు
 నిత్యసూరికదంబ శ్రీ నియమవృత్తి

1. A. B. మెట్టునట్టికన్య
2. A. మహాశర్మిహేల B. మహాద్విహేల
3. A. B. తెల్పు
4. A. సప్తావరణ

బహుళనృపద త్త¹ మహితసంశ్పదలఁ జూపు
నందపద్మమకరముఖ² శ్రీ నవనిధులను
రమ్యపరిమళకస్తూరి శ్రీ రంగఁ డైన
రాయభూపతిరంగభూ శ్రీ నాయకుండు.

383

*క. హరిబలుండగు నతనిసహా

దరుఁడైన కుమారరంగ శ్రీ ధాత్రీశ్వరుఁ డు
ర్వరఁ గీర్తి³ గని మించు
వరహరిపదభక్తివైభవద్రుపుఁ డనఁగన్.

384

క. ⁴ఆచతురున కనుజన్ముండు

ధీచాతుర్యాతివిభవ⁵ శ్రీ దేవగురుండై
భూచరభేదరు లెంచఁగ
నేచక్షితిసాధచంద్రుఁ శ్రీ డేలు ధరిత్రిన్.

385

వ. ఆయేచమనేని పంశావతారం బెట్టి దనిన.

386

క. అలయేచఘనునిపుత్రులు

విలసిలుఁ గస్తూరిరంగ శ్రీ వీరాగ్రణియున్
బలయుతుండు తిమ్మవిభుండును⁶
హలపాణియు శార్దూలండు శ్రీ ననమించి⁷ రిలన్.

387

ఉ. ఈశసదృక్షభూతినిధి శ్రీ యేచయరంగవిభుండు బాహుఖ

ద్దాశని గోలకొండ యవశనాచలపంక్తినిఁ గూల్చు⁸ నార్పు గ
రాశతమై వినంబడఁగఁ శ్రీ జండనిశాచరహంత⁹ క్రొత్తలం
కాశివసాక్షిగా ముగురుగంగలుసాక్షిగఁ గోటసాక్షిగన్.

388

1. A. B. దంత

2. „ నలహరిశ్చంద్రముఖనిత

నవనిధులలో నందస్థానమున 'కుంద' అనికొందఱు. నందపాతమే ముప్రసిద్ధము

3. „ కీర్తల

4. This stanza comes after 336 in the Mss.

5. „ చాతుర్యాభివీజిత

6. „ వెలశిరి రంగక్షీతిపతివీరప్రతాప । బలశౌర్యండు తిమ్మవిభుండు ।

7. „ హలపాణీశార్దూలనంగా

8. „ గెల్చు

9. „ హంతి

ఉ. బల్లరగండయోచనర శ పాలకనందన రంగధారుణీ
వల్లభ స్వప్రతాప మెటువంటిదో కాని భవత్తురంగము¹
బల్లనగట్ట బంప బర శ పట్టణభూపులు² చిందువందులై
తల్లడమంది పాట నిజరధాటికి మాటికి శెప్పనేటికిన్.

389

సీ. పూని నీపాదాలరపై నాన వెట్టితే
భయమంది పాతెడు శ పాము నిల్పు
బరరాష్ట్రముల స్వప్రభావంబు³ శెప్పితే
బసిబిడ్డ వెలచును శ బాలుర ద్రావ
నీదండయాత్ర వింగటే దిశల్ దప్పి యి
టట్టెను మూడుసింగహాసనములు
హిమసేతువర్యంత శ మీభూమి నీయాజ్ఞ
దుద్రివేలు జూపితే శ ద్రుల్లిపడును
నీకు నీవు సమానంబు శ గాక యెరులు
సాటియే ధాత్రిపై వెలుగోటియేచ
విభుకుమార పదానమర్చివిధవిమత
వీరవేశ్యాభుజంగ కరస్తూరిరంగ.

390

సీ. ఆలోలకీలాకరరాగ్రమై దావాగ్ని
ఘోరాటపుల ముట్టుకొన్న యట్లు
చిత్రభ్రమణ లెగ శ సిల్ల⁴ మంథానాద్రి
కలశాబ్ధి నురవడి శ గలచినట్లు
విలయకాలాభీల⁵ విపరీతవాయువు
ధారాధరంబుల శ దటియినట్లు
గంభీరనిరోష్ఠకంఠీరవము రేగి
హరిణవర్గము గంతు శ లడచినట్లు
నీవు రణమండలంబున శ నిలిచి వీర
కేళి జూపిన బరమహీపాలబలము

1. A. B. భవత్తురంగముకు

2. A. వల్లనకట్టివన్న-పరపట్టణభూములు B. వల్లనకట్టివన్న-పరపట్టణభూములు

3. A. B. ప్రతాపంబు

4. A. లెగళిల B. వెలకిల

5. A. B. ప్రళయకాలాభీల

సమయుఁ జీకాకువడుఁ బాటు శ జలదరించు
నార కస్తూరిరంగ సారహాసతరంగ.

391

సీ. కొండవిడాది విరన్నొండ¹ మన్నీలను
గొట్టవా కొచ్చర్ల శ కోటఁ జేర
రాయమన్నీల నిరర్పడి² యాటువేలను
దునుమాడవా క్రొత్తకనుమలోన³
రాయల కొడ్డెన⁴ శ రసికతమ్మపగొని
కప్పమందవె యొక్క శ గడియలోనఁ
బండ్రెండువేలకాల్బలముతో వచ్చినఁ
దెగటార్పవా మట్ల శ తిమ్మఘనునిఁ

గోనవంకర⁵ చల్లలరకూనపులులఁ
దాసరేంద్రునితిమ్మనిఁ శ దఱిమి తఱిమి
జయముఁ జేకొన్న వెలుగోటి శ సార్వభౌమ
విమతమదభంగ యేచభూవిభునిరంగ.

392

గా. ఈటోణి శశిముఖ్యరాజగులముఁ శ హింసించి తద్ర క్తముల్
సాక్షాద్రాముఁడు రెండుమూఁడుమడుపుల్ శ గావించె నేఁడొండు ప్ర
త్యక్షించె⁶ వెలుగోటిరంగఁ దురుబాహుహేతిఁ గోడూరివి
రక్షేత్రంబున రాచపించ మణచక శ రక్తప్రవాహంబుగన్.

393

ఉ. అట్టిటుఁ బోవనీక విజయోద్భుతవిక్రమవిక్రమార్కుడై
తిట్టలె కుట్టినట్లొరయు⁷ శ దిట్టల పొట్టల సంగరస్థలి⁸
దెట్టలు గట్టఁ గూల్చు రణధీరుఁ డొకం డిఁక⁹ గల్గనేర్చునే
రట్టడి యేచభూవిభునిరంగఁడె కాక వసుధరాస్థలిన్.

394

1. A. B. వికొండ

2. „ యరువది

3. „ నురుమాడకొత్తకన(ను)మలోన

4. „ రాయలకువొడ్డెన.

5. A. గోనవంకరచల్లల B. గోనవంకరీచల్లల

6. A. B. ప్రత్యక్షించి

7. A. తిట్టలెగుడ్డినట్లొరయు B. తిట్టిలెగుడ్డినట్లొరయు

8. A. B. ధీరుండాకంఠిక

శా. పట్టాధీశులు నొచ్చి వచ్చినను జేరపట్టక విరోధించి యి
ట్ట ట్ట న్నంత నె మట్టుపెట్ట నసహాయంబైన శౌర్యసింహి
బట్టె యా¹ వెలుగోటి యేచవిభుకుం శ బట్టెనరంగప్పఁ డో²
బట్టా వానిప్రతిజ్ఞ లే దనఁడు రా శ ప్రత్యర్థికి న్నర్థికిన్.³

395

మ. అరుదా నీబిరుదప్రబంధములు⁴ గర్వాణాద్రిపై యడు⁵కి
న్నరగంధర్వసతుల్ సదాశ్రుతిపుటానందంబుగాఁ బాడఁగా
నర రే! బాపు! భళి! నెబా! సహహ! యశారా! మే!లహా! యంమరా
హరిదీశుల్⁶ వెలుగోటియేచవిభురంగ సుగరత్నార్జునా.

396

సి. కిల్లకు సంపితే శ డిల్లికటకగాళ
మేదిసిశులనామ శ జాదు⁷ వచ్చు
నీలిపోఁ గంపితే⁸ శ నేపాలమండువా
పండువానృపతుల శ పంపు వచ్చు
ముఖవార్తఁ బంపితే⁹ ములువాయకొలాల
మలయాల భూముల శ మంది వచ్చు
జీటిఁ బెట్టంపితే శ సింధుకేరళచోళ¹⁰
పాండ్యరాజుల యంగ శ బలము వచ్చు
దముకువేయించి తే దిగంతముల¹¹ నున్న
రాయమన్నీలు వత్తురుకూయి బడిగ
భూవిభునిమాత్రుఁడే మనురప్యావతార
రంగవిభుఁ డుర్వి వెలుగోటిరంగవిభుఁడు.

397

1. A. B. బట్టయా
2. „ ప్రత్యర్థికిఁ అర్థికిఁ
3. V. P. Sastri (C.m.m.i.p. 59) ప్రతాపములు
4. „ నుండి
5. A. B. అరిధీశుల్ ; V. P. Sastri (C.m.m.i.p.59) రియ్యరిపిరుల్
6. „ నామబాజు
7. „ నూలిపోగంపితే
8. „ (వ)దిప్పితే
9. B. కేరళాడ
10. A. B. తముకువేయించి తే దిగంతములనున్న

- సీ. జైత్రయాత్రాసమి శ జ్ఞయదభేరిభూరి¹
 ధణధణధ్వనిచేత శ దద్దరిలి
 ధాటినిరాఘాట శ ఘోటికా²ఖురసము
 ధూతధూళీపాళి³ శ చేతబెగడి
 మదగంధలోలుప శ మధుకరోన్మాదిత
 కలభఫీంకృతులచే శ గలువరించి⁴
 వరధనుర్ధరజయా శ వష్టంభరణ⁵ధను
 వృంకారములచేత శ జాలఁ బ్రనుసి
 తిరిగి చూడక వివిధది శ గ్దేశములకు
 నాత్మజాయాసమాకృష్ట శ హస్తు లగుచుఁ
 బరువులై తిరి శత్రుతా శ ధరణిపతులు
 సంగరాటోప వెలుగోటిరంగభూప. 398
- వ. అతనియనుజుండు. 399
- ఉ. వ్యాలవిభుండు ధీమహిమ శ సప్రతిమప్రతిగండభైరవా
 భీలపరాక్రమాధ్యుండు గశీరగుణాభరణుండు గాయగో
 వాలజయాంక⁶శౌరి యతి శ వైభవుఁ డవ్వెలుగోటియేచభూ
 పాలకుతిమ్మశౌరి రణరపార్థుండు పార్థివమాత్రుడే భువిన్. 400
- గీ. ఆకపిటితిమ్మభూకాంతునకు సగ్ర
 జాతుండైన రంగరజసవిభుండు
 తగ వివాహమయ్యె శ దామరవెంగళో
 ర్వికళత్రు⁷పుత్రి శ మేకటాంబ. 401

1. A. B. సముజ్జయనభేరిభూరి
2. " ఘోటి
3. " సముధూతధూరిపాలి
4. A. B. మదగంధలుబ్ధులుభటత్కరి(భే)భేరిదియలచేత కలువరించె
5. " గణ
6. A. గో । వామజయాంక
7. A. వెంగళోకావకలత్రు

వ. ఆసాధ్యైరత్నంబునందు కందర్పనిభుఁ గుమారరంగవిభుని ధాటికా ఘోటి
కాఖరశిఖరచూర్ణితదిగంతు నేచభూకాంతు గీతికాసాహితీకారసవిశాలు
సింగభూపాలుఁ గాంచె నమ్మువ్వురు¹ భువనత్రయంబు కరణి హరిహరహి
రణ్యగర్భుల సరణి ప్రసిద్ధి గని రం దగ్రజుండు. 402

ఉ. ప్రేమఁ గుమారరంగమహోభృన్మణి దానకళావిలాస వి
చ్ఛాచుతి² నభ్యసింప నొకశచక్కి వసించి గ్రహింపలేవ చిం
తామణి కామధేనువిబుధద్రుమముల్ దముఁ జూడఁ బ్రస్తర
గ్రామపశుద్రువర్గములుగౌవె మహాగుణముల్ లభించునే.³ 403

సీ. తేజఃకూమాభోగరథిరూపములయందు
శ్రీధరేంద్రాత్మభూశస్థేమఁ దనరి
నయకాంతిబలశీల⁴ నరనాథజయములం
గురురాజబలహరి శ సరణిఁ చాల్చి
హరిభక్తిగరిమదాన[రుచిసంపద]లందు
గిరిజేశ భువమిత్రనిరతిఁబూని⁵
చటుల ధృతిస్థైర్యసౌజన్యకృపలందు
వివిధరారామ ద్రుపతిమనెనసి⁶

వెలసె భువనతతులదృఢదళనకలన
వల సయోజ్యున తరవారి శ చటువిహారి
సరస వెలుగోటికులవార్ధి శ జలరుహారి
రసికభయహారి రంగయ శ రంగశౌరి. 404

వ. అతని యనుజుండు.

సీ. కందనోలును గుత్తి శ గండికోటయుఁ జొస్త
నీతితో లోభిమనీమిలమిండ
గోలకొండయు మళ్లి శ కొండవిడును జొస్త
కరమర్థి బల్లరగండబిరుద

1. A. నమ్రపూరు B. మృపూరు
2. B. మిచ్చామతి
3. A. వెలయందపెరిగె లంభించునే B. వెలయందపెరిగె లభించునే
4. A. B. బల(శ)కలా
5. ,, హరిభక్తి గరిమదానములందు గిరిజేశభువమిత్రనియతిబూను
6. ,, చటులధృతితాక్షాసౌజన్యకృపలయందు వివిధభోజనకపటిమనెనసి

ఉదయాద్రి నెల్లూరు శ్రీ నోరుగల్లును¹ జొస్తే
 పరు లెన్న సంగ్రామ శ్రీ పరశురామ
 కటకము డిల్లియుఁ శ్రీ గాశికాపురిఁ జొస్తే
 తాల్మితో రిపుగజ శ్రీ దళవిభాళ
 ఎలమి నీతోడ డీకొన శ్రీ నెవ్వడోపు²
 భావజాకార విక్రమార్కావతార
 వరగుణాధార³ రంగభూవరకుమార
 ప్రాభవోపేంద్ర యేచభూపాలచంద్ర.

406

వ. అతని యనుజుండు.

407

సీ. మత్తారిరాజన్య శ్రీ మస్తకంబులఁ గాని
 పూజనేయఁడు యుద్ధ శ్రీ భూతలంబు
 రాపాడు శత్రుల శ్రీ రక్తధారనె కాని
 యోలలార్పఁడు భూతజాలములను⁴
 మలయు విరోధుల శ్రీ మాంసంబులే కాని
 మేత వెట్టఁడు కాలశ్రమృత్యువునకుఁ
 గళటారి⁵ కాంతల శ్రీ కంటినిరునఁ గాని
 కడుగ నొల్లఁడు చేతి శ్రీ ఖడ్గధార
 నార! సాహసగుణవిక్ర శ్రీ మార్కనిభుండు
 మన్నెగజసింహుఁ డభియోతి శ్రీ మన్నెమాపు
 సమరవిజయుండు వెలుగోటి శ్రీ శాసనుండు
 చిత్తజనిభుండు రంగయ శ్రీ సింగఘనుండు.

408

ఉ. భంగనవీనఫేనఖశీభర్త ధురంధరదుగ్ధవారిరా
 శిం గని హంసశుభ్రసరసం గని శైలకుమారికావలీ
 సిం గని లాంగలస్ఫురదశిం గని కల్పవటీరరాట్పలా
 శిం గని⁶ నవ్వు రంగవిభ్రసంగనికీర్తి మనోహరద్యుతిన్.

409

1. A. B. నోరుగల్లును

2. B. Stops with యెలమినీతో

3. A. వరజానాదార

4. B. రాపాడు శత్రులరక్తధారలెకానివఁడు భూతజాలమునకు

5. A. B. కళటారి.

6. ,, కృత్తిపటీరరాహవాశింగని

వ. సంతతికి యేచమ నేడు మొదలు.

410

ఉ. రంగయయేచశౌరి రణరంగధనంజయుఁ డుదతారి¹సా
రంగమృగేంద్రుఁ డరిజనరక్షణదక్షవిత్తిరి² బంధుసా
రంగవయోధరంబు రతిరరాజమనోహరమూర్తి పూర్ణసా
రంగధరాభక్తి ర్తి సుగురణాభరణుండు నృపాలమాత్రుఁడే.

411

*సీ. సింహాసనమునకుఁ శ జిత్తంబులో నొందు⁴

దలంచు ద్రోహుల తొమ్ముఁ శ దన్ని నాఁడు
మదిలోనఁ గ్రొవ్వి ఛరదృ నకార్య మూహించు
చెనఁటుల జిహ్వలు శ చీల్చినాఁడు
మొనలు తారసమైనఁ శ గని స్మయంబున⁵ వీగు
చండిమ న్నెలవెన్ను⁶ శ జఱచినాఁడు
ఎదిరించు మన్నీల శ నేపునఁ బడి పుట్ట
చెండ్లు గొట్టినరీతిఁ శ జెండినాఁడు

మన్నెమాత్రుండె యితఁ డరిరమర్మభేది
మన్నెబెబ్బలి గడిమన్నె శ మగలమగఁడు
సమరగాండివి వెలుగోటి శ శాసనుండు
రంగభూపతి యేచధ శ రావిభుండు.

412

*సీ. నేడుగా తలపులు శ వాడకెంతయు⁷జాల

నలరెను బద్దనార్యకకులంబు

నేడుగా భవనవర్తి తమహాభూతితో⁸

గొమరొందె శేచర్ల శోత్రమెల్ల

1. A. B. ధనంజయుఁడు భతారి

2. „ దక్షలతీర్ని

3. A. The scribe has by mistake copied at the beginning of this verse the first line of కంఠనోలును గుత్తి; and this has been repeated in B.

4. A. B. చెండు

5. A. భరంబున; B. భయంబున

6. A. B. తొమ్ము

7. „ వాడకెంతయును

8. „ మహాద్యుత్తోడ

నేడుగా భవయందు¹ శ నెగడ సర్వజ్ఞసిం
గమనేని²సంతాన శ నౌరవంబు
నేడుగా మదిగల్లు శ నెవ్వ లన్నియు³ దీటి
విలసిల్లె ఘనమైన శ వెలమచేరు
సీపు కర్ణాటకంబున శ నిలిచినపుడ
రాయవిద్యేష గర్వదుర్వారవైరి
కోటిఁ బరిమార్చి గెల్పుఁ జేరకొనినకతన
హితమతాలాప వెలుగోటి శ యేచభూప.

413

సీ. దళవాయికిని వెట్టిరగొలిపి వచ్చిన వాని⁴
వట్టంబు గట్టుకొన్నట్టినాడె
గుమిగూడి వేలూరికొటలోఁ గల యీటె
యకాబులేమని⁵ ద్రుంచి శ నట్టినాడె
నిండారమగు⁶ రాయభండార మెల్లను
నాక్రమణము⁷ సేసినట్టినాడె
పుత్రమి త్త⁸కళత్రపుంజంబు రాయల
నరయక⁹ వధియించి శ నట్టినాడె
చచ్చె నీచేత గొబ్బూరి శ జగరాజు
పాటిపోబట్టి రెండేడ్లు శ బ్రదికె గాక
లలితచారిత్ర వెలుగోటి శ కులపవిత్ర
హితమతాలాప రంగయయేచభూప.

414

సీ. నీహేతిచే జగ్రస్తృపతి సద్గతిఁ బొంది
పాపాత్ముడను⁹ నిండఁ శ బాపుకొనియె

1. A. B. భరియించి
2. „ సింగభూజాని
3. „ నవతలన్నియు
4. A. దళవాయకుని వెట్టి గొడ్డింపెడు వానిపట్టంబు
5. A. B. వాచిలేమని
6. „ నిండారమైన
7. „ నాక్రమ్యముగ
8. „ పుంజములను రాయలరాయక
9. „ ప్రాశ్నలన

విటిగి వీరవిభండు శ చిరుతనాపలిఁజేరి
 దిడ్డి¹తూరుపుదిక్కు శ దెలువ వెలుచే
 దనప్రాణములు దాఁచుకొని చెంజికృష్ణపు
 వీఁగి యెన్నఁడుఁ గోట శ వెళ్ల వెలుచే
 నమ్మినదొర లటు శ నట్టేట² బడిపోవ
 గోటకాఁ డొక్కండు శ గూటఁ బడియె
 శాకమూరులు రావెలలో³ శ మాకరాజు⁴
 వారు దిక్కామొగంబులైనారు⁵ జడిసి
 ఔర ! తోపూరుపాళెంబు శ లదుర నీపు⁶
 త్రోచి నడిచిన వెలుగోటి శ యేచభూప.

415

సీ. రాజులలో జగ్గర రా జనిమొనఁ బడె⁷
 దప్పెఁ గార్యంబు వీరపు నేడ
 పదపద చిరుతనాపలిచేరఁ గావలె
 మాకరాజు గుత్తాని శ నూకెమొదల
 ఏనుఁగు నెక్కుట శ మానుక దళవాయి
 తాతెను దనదు బిడారిబైట⁸
 రావెల వెంకన శ తావెళ్లసాగెను
 పోయి మున్నుగదెరు శ వీయనొక్క⁹
 డనుచుఁ గృష్ణపనేడు ముర న్నాడి తెలుప
 జాటు వీరపనేడు నీరబారు¹⁰ జూచి
 వైభవబిడాజ రంగభూవరతనూజ
 హిమక రాకార వెలుగోటి శ యేచభూప.

416

1. A. B. డిండు
2. A. నట్టేట
3. A. వెలమారు
4. B. మారరాజు
5. A. దిక్కామొగంబులైనారు ; B. తిక్కమొగంబులైనారు
6. A. B. ఔర నీపు తోపూరుపాళెంబులదుర
7. A. B. మోనఁబడెను
8. „ ఏనుఁగు నెక్కిది మనకురాదునుమి చావేనుమనకు విడారిబైట
9. „ పొయిమున్నుగదెరు వాయనొక్కండు
10. A. నీబారు

సీ. వారజితమెకాని శ బారునాకేలని¹

చినరాతు మొనలకుఁ శ జేరవెలుచు

నూడిగమేకాని శ కూడ వీచను లని

యెప్పుడో జరిగె నా శ తిప్పురాతు

మణియ మంతేఁగాని² శ మా కిది కాదని

గుట్టుగాఁ దిత్తెపరసెట్టి³ కదలె

బాలెగాఁ డైతాను⁴ శ బ్రదికేది లెస్సని

చిట్టాడ కడలె నా శ గట్టిమొదలి⁵

మతియు సక్కిరి⁶ దొర లిటు శ మార్గముననె

వట్టి మూఁకలు నీమీఁదఁ శ నెట్టుకొనునె

వైభవవిడొజ రంగభూవరతనూజ

హిమకరాకార వెలుగోటి శ యేచధీర.

417

సీ. సాతక⁷ సుకపీఠద్రవంధువిద్యజ్ఞనా

శ్రయమూలమైన⁸ శేచర్లపేరు

పరిపంధిరాజన్య శ పట్టణోద్ధత⁹పీర

రణజయార్జితమైన¹⁰ శ రాపుపేరు

సకలదిగ్భాముల శ జనులు సన్నతి సేయఁ

గరమొప్పు గని యేలఁగనినపేరు

విక్రమక్రమకళా¹¹ శవిరూపతమహిమలఁ

గోరి తెచ్చిన వెలుగోటిపేరు

1. A. యెవరజాతికాని బామనాకేలని

B. ,, బారునారులని

2. A. B. మొత్తేగాని

3. ,, తాతపశ్చెట్టి

4. ,, పాలెగాడెందైన

5. A. చిట్టడికదిలెనా మొదలి B. ...మొదలి

6. A. B. దక్కిన

7. ,, పాడగ

8. ,, ధారములలైన

9. A. పట్టణోద్ధత

10. A. B. జయార్జితమైన

11. ,, కళా

నీకు ముత్యాలపేరులై శ నిలిచె నార
మత్తరిపుమ స్తవిస్యస్త శ మణికిరీట
సురుచిదీప్తపదాంక¹ కశస్తూరిరంగ
విభునినత్పుత్ర యేచపురధ్వజశత్ర.

418

ఉ. గొబ్బరి జగ్గరాజు లొకశక్తి² మ తేబదికోట్లు మాకరా
జబ్బలు నూలు కోట్లపయి³నాటువరు⁴ రావెల వెంకు లైన హ
న్నిబ్బరగండ⁵ డేచధరగణీశ్వరు ముందట నిల్వశక్యమే
గబ్బలు గాక బెబ్బలిముఖముఖ మేకలు నిల్వ శక్యమే.

419

ఉ. కబ్బిని నుండు సీతరము శ గాదు రణసలి మాకరాజ నీ
గబ్బితనంబు మాను మహాకార్యము రావెల పోకటాద్రి యో
గొబ్బరి జగ్గరాజ మనకుం దగ దీపగ యేచశౌరితో⁶
బెబ్బలి డాసి మచ్చరములేబేర్చంగ జంకల⁷ కోర్వచచ్చునే.

420

ఉ. ముప్పదివేలు వీరభటముఖులు దావులపాపశౌరితో⁸
ముప్పది యంచు మించి గడు⁹శ్రమార్థతః జేరిన రెండువేలతోఁ
జొప్పడ నిల్చి తీపు¹⁰ [రణ] శ శూరత సీప్రతిమన్నెవాడు లే
డప్పు భలీర¹¹ రంగవసుధాధిపుయేచనృపాలశేఖరా.

421

సీ. త్రొక్కించు గడిమన్నైదుర్గముల్ హయముచే
దిగదిగమని పెల్ల శ లెగయుచుండ
దరికొనఁజేయు నుగద్దండవిరోధిరా
ణ్ణికరపట్టణవహ్ని¹² నింగి కెగయఁ
దలలు చక్కాడుఁ బ్రత్యర్థిరాజకుమార
వర్గంబు దోర్గర్వ శ వైఖరెసంగ¹³
బట్టించుఁ జెఱఁ బెట్టి శ దట్టించి రిపురాజ
కోటిని మిక్కిలి శ నీటుఁ జూపఁ

1. A. B. చారుకీర్తి

2. B. Stops with మాకరా. The sources of Vijayanagara History
(P. 308) లక్షమీద బదియార్దురు

3. B. మానిబ్బరగండ

4. A. B. బేర్చుక చింన్నుల

5. „ మించినడు

6. „ జొప్పడనిల్చితివి

7. B. రిక

8. A. B. రాజవ్యవహారవర్గముల్ దోర్గర్వవైఖరలను

గాచు శరణన్నవారినిఁ శ్రీ బ్రోచుఁ దనదు
దండఁ జేరిన యిరిరాజ శ్రీ మండలమును
మండలంబున రంగభూమండలేంద్రు
యాచభూపాలశౌరి దశయావిహారి.

422

సీ. పాటువేటలు రాచరజారు లెల్లను నీకు
పట్టుగొట్టెలు గదారపగఱ కరులు¹
వీటితోటలు గదా శ్రీ మేలైన కోటలు
కాకు లాతాణేల శ్రీ మూఁకలెల్ల
పన్నన్ను లామన్నై శ్రీ పాలెల సొమ్ములు
నమ్మిన కాపులా శ్రీ కమ్మదొరలు
పెండ్లిండ్లు గా నీకు శ్రీ భీకరకదనముల్
ప్రతిన గదా రామరాయపట్ట

మార ముగురు దునేదారు శ్రీ లయిన [నిన్ను]
నెదుర లేరన² యతిరాజ శ్రీ ఎదురంగలండె
బాంధవుల నన్నదమ్ముల శ్రీ బాసి చనియెఁ
బరహితాచార వెలుగోటి శ్రీ పురవిహార
రంగధాత్రీశు నేచధరరాతలేంద్ర.

423

మ. బెగడె గర్జిలి సత్యవీడు వడిఁ గంఠపించె బటాపంచలై
పగలం బాటెను జెంజి మించి మధురారవర్యంతరాష్ట్రంబుల
దిగులెత్తె గడిదుర్గముల్ వణకె భీతిం జగ్గరాజాదిరా
చగముల్ రంగయయేచశౌరి కెదిరించం లేక పాతాడంగన్.³

424

వ. అతని కుమారుండు.

425

మ. దళితారాతినికాయ నీగెలుపు వింతా యెంత నీతండ్రిచేఁ
గలనక నెగ్గని రాజులు బిరుదుప్రక్కల్⁴ గాని దుర్గాధిపుల్

1. B. కుమలు

2. A. B. యెదురజాలయమోదటి

3. A. పారెండుగఱ

4. „ వక్కల్

కలయక్¹ గొల్పని మన్నెవారు గలచే శ కర్ణాటభూమండలిక్
వెలుగో టేచమనేనియేచన్మహతీ శ వీరప్రతాపాన్నపీ.

426

సీ. శరణు కాకితరాజ్యసంస్థాపనాచార్య²
పాలించు గాయగోళవాళబిరుద

మన్నించు పరిపంధిమన్నె కాలాంతక³

రక్షించు ఖడ్గనారాయణాంక

ప్రాణదానము సేయు శ ప్రతిగండభైరవ

కాపు మాశ్రితజనకల్పభూజ

కరుణించు వై భవాఖండలసంకాశ

కృప జూడు రేచర్ల శకులపవిత్ర⁴

యనుచుఁ బ్రత్యర్థివరులు నీయడుగుదమ్ము⁵

లాశ్రయింతును వినతులై శ యనుదివంబు

సమరనిశ్చంక వెలుగోటిశాసనాంక

రణజయోత్సంగ యేచభూరరమణురంగ.

427

వ. అతనికుమారుండు.

428

శా. దిట్టెనట్టి కుమారయేచవసుధాశ్రితప్రభానాథ నీ

పట్టు బాహవభూమి శాత్రవమహీపాలాగ్రంథంబులక్

గొట్టక్ బెట్టను మట్ట మెట్ట రిపులంగ్రోధించి తద్దేహముల్

దట్టించుక్ విదళించుఁ జించును మహోదగప్రతాపంబునన్.

429

సీ. నలజయంతవసంతశనలకూబరుల చెల్వు

సాధించు నెవ్వని శ చక్కదనము

సురధేను సితభాను శ హరిసూనుల విత్తిరి⁶

దలచించు నెవ్వని శ దానమహిమ

1. A. B. కలిత

2. ,, భరణుకాకిత రాజరాజ్యస్థాపనాచార్య

3. ,, కాలాంతర

4. ,, ఇచ్చట కవి 'ము, ఉ' లకు యతిమైత్రిని గల్పించెను

5. ,, నీయడుగుదలాశ్రయింతు

6. V. V. C. చాగంబు

గుహాధనంజయభీష్మగృహభుజాబలశక్తి
 శాసించు¹ నెవ్వనిశౌర్యగరిమ
 శరదభ్రకనదభ్రకరిసితాభ్రద్యుతి
 గర్జించు² నెవ్వని శ ఘనయశంబు
 చండతరవైరిరాజన్యకాండగంధ
 సింధురచ్చేదనోదగ్రసింహ మతఁడు³
 మేటిమాన్నీడు⁴ మావెలుగోటిరాయఁ
 డేచభూపాలునికుమారయేచఘనుఁడు.

430

సీ. నీభేరిభాంకృతు శ ల్పిండి వీనులఁ బర్వ
 నుల్లంబు జల్లనఁ శ దల్లిడిల్లె
 మిటుమిట్లుగొల్పు నీమేటిడా ల్లనుఁగొన్న
 ఘనభయంబున మహాశకంప మొందె
 గళకళమను నీదు శ కైజారు⁵ జూచినఁ
 గడు దప్పి దప్పుని శ కలువరించె
 సింగిణి విడివడి⁶ శ రింగు రింగున వచ్చు
 నీచే లకోరీల శ నేటుబెడిసె⁷

బెదరి పటువై త్రి దగఁ దొట్టి శ బెగ్గలింపఁ
 దటిమి నఱకవె⁸ మైసూరిదళమునెల్ల
 సకలవిరుదాంక వెలుగోటిశాసనాంక
 యేచభూపాలునికుమార శ యేచధీర.

431

1. B. శక్తివాశించు
2. „ గరించు V. V. C. ఘర్జించు
3. „ సింహమనఁగ
4. A. మేటిమాన్నీడు
 B. మేటిమాన్నీడు
5. A. B. కైజతము
6. „ విడివిడి
7. A. నిచెలకారిలం నితివెడలి
 B. నిచెలకారిలంనితివెడలి
8. A. తరమింకవె B. తరలింకవె

ఉ. స్వామి కుమారయేచ రిపురజైత్రధనంజయ¹ నీపరాక్రమం
బే మని చెప్ప² మైసురిమరహీశుబలంబులు దారస్లిన్గ
చామలి³ సంగరంబుననుజానుగఁ ద్రుంచితి వార ! రెండు మూఁ
డామడ పట్టు నిండు పొలమంతయు⁴ పీనుగు పెంట తేర్చడక.

432

సీ. మితాతతండ్రిన శ్రీ మేటి యేచన్పుపాలుఁ
డంచిత సత్కిర్తి శ్రీ మించినాడు
రాణించు⁵ మితాత శ్రీ రంగభూపాలుండు
పెంపైన రాజుల శ్రీ పించ మణఁచె
రాయపట్టము నిల్పి శ్రీ రహి రిపుఁ జెండాడె⁶
నెంచఁగా మితండ్రి శ్రీ యేచఘనుండు
మలకమూఁకల నెల్ల శ్రీ మహి ససాధ్యంబుగాఁ⁷
గెరలి వైకొని దిశల్ శ్రీ గెల్పితీపు⁸

పంచపాండ్య⁹ విభాళసంప్రాప్తబిరుద
హాటకంబైన సింహతరలాటరాయ
పార్థివోత్తమ ప్రతిగండ్రభైరవాంక
యేచభూపాలవిభుకుమార శ్రీ రేచభూష.

433

వ. ఆచినతిమ్మానేని వంశావతారం బెట్టి దనిన.

434

క. చినతిమ్మవిభునికూరిమి
తనయులు చెన్ననయఁ దిమ్మరధరణీశుండుఁ గొం

1. A. B. జెయిత్త
2. „ చెప్పవచ్చు, చప్పవచ్చు
3. „ The first letter of the line lost, then we have చతి or బతి which does not agree with the prāsa. V. V. C. gives the name of the place of the battle as Chāmali.
4. A. పెట్టునిదివాలమంతయు పీనుగ పెంటతిర్చడక
B. పెట్టునిదివాలమంతయు కినుగ పెంటతిర్చడను
5. A. B. రాణించు
6. „ రాయపట్టమునిర్విరహరిపుచెండాడి
7. „ మెదికిమూకలరెల్లమహిససాధ్యుడైన
8. A. కెరలి వెకొను దిశగల్పినావు; B. కెరలివికానుదిశనగల్పినావు
9. A. B. పాండియ

- డనరాధిపుడును బినకొం
డనయు వెలసి రవని సతిద్యోధశ్రీమహిమన్. 435
- వ. సంతతికిఁ జెన్నప్పనాయుడు మొదలు.¹ 436
- క. అందునఁ జెన్నప్రభునకుఁ
బొం దమరంగ మాలెకొండభూపుడు పుట్టె²
అందంబు మీఱ నతఁడునుఁ
గండర్వుఁ గుమారచెన్నశ్రమనుని³ గనియెన్. 437
- ఉ. హల్లకవైరితేజ ! యవు శ నయ్య ! భళీ ! వెలుగోటిచెన్నభూ
వల్లభమాలెకొండ ! నెఱవడివి నీవె వసుంధరాస్థలి⁴
గొల్లలు గాఁగ సత్కవులు శ గోరిన కోరిక లిత్తు ; హజిల్⁵
గల్గిరి శత్రుసంఘముల శ గర్వము వీడఁగ వ్రేతు వెయ్యెడన్. 438
- వ. అతని కుమారుండు. 439
- శా. నారీమన్మథ మాలెకొండఘనుచేర్నా ని న్నుతింతు⁶ పయః
పారావారసముద్భవత్ ప్రకటశుంభత్కుంభిరాట్ఘంటికా
ధారాశద్ధవిఘ్నముఘమత్ ఘుమితవాగ్ధారా⁷సుధామాధురీ
పూరంబుల్ దుముకాడు నట్లుగ నహో శ పుంఖాను పుంఖంబుగన్. 440
- చ. చలమున దాడిగా వెడలి శ చండవిరోధుల నుగ్గు నూచగాఁ
గలనను వ్రేయ న్ధులకుఁ శ గర్జని వైఖరి నర్థ మియ్యగాఁ
గలిగిన రాజె యీఘనుడు శ కారణజన్మండు భట్ట యెంచరా
వెలుగోటిమాలెకొండపుధి⁸వీపతిచెన్నని రాయరాణువన్. 441
- క. ⁴వారలలోఁ బెడకొండ
త్రొరమణుని కీ ర్తిహంసీక నిజాండగతి⁹
నీరజభవాండమండలి
నౌరా ! తన కుక్షియందె శ యలముకయుండెన్. 442

1. This short prose passage is found after 437 in the Mss.

2. A. B. భూవరుపుట్టె

3. „ ధారాశద్ధమిఘమితవాగ్ధారా

4. This stanza occurs before 437 in the Mss.

వ. ఆపెదకొండపుపద్యాలు.

443

ఉ. సీతరవారి శత్రుధరణీపతి¹ దేహ వపారసంబునన్

జాతరుచి జెలంగు విలసద్భవదీయయశోవధూటి యా
శాతలరంగభూములను శ జానుగఁ జిందులు ద్రొక్కు² సజ్జగ
దీతకులప్రసూతి పినశతీమ్మయకొండ యఖండవిక్రమా.

444

చ. తలకొని యిచ్చి మ్రోడుపడు శ దాతలుఁ ద్రిమ్మరి పాదదాతలున్
జలకణమాత్రదాతలును శ జర్మము నెమ్ములు నిచ్చుదాతలున్
వెలవెలఁబోవు దాతలు భూవిజ్ఞ బశుమార్గము నొందు దాతలున్
దెలియ నమంబుగాయ పినశతీమ్మనికొండని కివ్వసుంధరన్.

445

వ ఆరంగపునేని వంశావతారం జెట్టి దనిన.

446

క. రంగక్షీతిపతి సాక్షా

ద్రంగపతిం దెలిపె నతదురంతైకదయా
సంగతి సాత్వికయుతబు
ద్ధిం గమలావిభవసంభృతీ బరికింపన్.

447

వ. అతనికుమారుడు.

448

సీ. ఈభోగవైభవం శ బేరాజు కున్నది

పాకారికే కాక శ నీకె కాక

ఈకాంతివిలసనం శ బేరాజు కున్నది

రాకేందునకె కాక శ నీకె కాక

ఈమహాగాంధీర్య శ మేరాజు కున్నది

నీరధికే కాక శ నీకె కాక

ఈధైర్యధుర్యత్వ శ మేరాజు కున్నది

నిర్జరాద్రికె కాక శ నీకె కాక

ధరణి నేరాజు కున్నది శ దానగరిమ

నాకభూజంబునకె కాక శ నీకె కాక

1. A. B. సతి

2. A. బాసంగగజిందులుద్రొక్కు

B. బాసంగగలందులుద్రొక్కు

3. A. B. నాకభూనేభజంబునకు

భావభవరూప భవనదీప్తప్రతాప
సంగరాటోప వెలుగోటి శ సింగభూప.¹

449

సీ. బరయు విద్వేషుల శ యూరు నాటకశాల

మెఱయు భూతగణంబు శ మెట్టుకాండ్రు²

పగతుల నగరులు శ పటురంగమధ్యంబు³

మలయు వైరుల తొమ్ము శ మద్దెలయును

దట్టించు ధిపుకోటి శ తాళము ల్దాళముల్

మజ్జారె⁴ హేయను శ మాటమాట

కోయని పెల్లార్చుకొను నాను ముఖవీణె

భవదీయభుజలక్ష్మి శ పాత్ర గాగ

తక్కదిగి తక్కనగ⁵ గీతతాళగతుల

నాట్యమాడించు నీఖడ్గనట్టువుండు

బవరతలమున రంగభూపాలపుత్ర

సంగరాటోప⁶ వెలుగోటిసింగభూప.

450

వ. అతని కుమార్లు.

451

శా. ఔరా సింహతలాటరాయ భళి నిత్యైదార్యరాధేయ మ
జ్జారే సింగస్థపాబ్ధిచంద్ర శుభవారచాసాంద్ర సేబా సహా
రారాజద్యైలుగోటివంశమణి మేల్⁷ శ రా రామభద్రా గు[ణీ
నా] రీమన్మథ బాపు మాయురై మదాంతధగ్రావప్రజాయథా.

452

ఉ. వీరస్థపాలగర్వహరవిక్రముఁ డంటినొ జగరాజము

భ్యారివిభాఘుఁ డంటినొ భరయాహృత⁸ రాజకిశోరుఁ డంటినొ

1. B. జంగభూప

2. A. B. ముట్టుకాండ్రు

3. „ పగరులు నగరులు పటురంగమధ్యంబు

4. „ మచ్చారె

5. A. తక్కగిడితక్కనగ

B. తక్కగిడితక్కనక్క

6. A. B. యంగరాటోప

7. B. మేల్

8. A. B. దయాహృత

చారుతరాంగసింగస్వప్నసంభవుఁ డంటినొ కంతుచేతి పే
రారడి రామచంద్రుఁ డని శ యంటిని రం తొనరింతురా చెల్లీ.

453

వ. అతని యనుజండు.

454

సీ. తుత్తుమురై రాలు శ ధూర్తాకికోటిర

పాళీ¹ ములుల పాంసురకేళి నెఱపు²

ఏఱులై వ్రవహించు శ వీరవైరిన్పుపాల

జాలర క్తంబుల శ నోలలాడు

వింతలై కనుపట్టు శ విద్యేషిభూపాంత్ర

మూలికావళుల³ నురయ్యాలలూఁగు

ఖండితోద్దండభూమండలాధిప⁴ శీరః

కాండంబులను బుట్టరచెడులాడు

మేలు మేలగు నీఖడ్గశబాలకుండు

చటులతరక్తి⁵ ర్తి న రక్షింపటనరంగ

రంగదాశాంత వెలుగోటిరసింగవిభుని

వేంకటాద్రి శ్రుమాపాల శ విజయశీల.

455

సీ. గరిడిలో సాములూ శ గర్వితాహితపాండ్య

దళవిభాళుని తోడి శ బలిమిపోరు

సరసప్రసంగమా శ సంగరనిశ్చంక⁶

బల్లరగండాంకురభటరవంబు

జలకేళులా సోమశకుల భార్గవు కరాసి

వ్రవగళద్రక్త⁷ ధారాళిఁ బడుట

1. A. B. పాలి

2. A. కీలినరవు

3. A. B. భూమాత్ర మాలికాలీల

4. „ భూమండలాధిక

5. A. లిశ్యంక

B. విశ్వంక

6. A. B. అతిగళద్రక్త

రత్నభూషణములూ శ్రీ ప్రతిగండభైరవు

నున్నతబాణక్షురతోగ్రరీతు

లేల యీవట్టి వైరంబు¹ శ్రీ చాలు ననుచు

మన్నె²రాజన్య లెల్లను శ్రీ మఱుఁగుఁ జొచ్చి

సిరులఁ బెంపొంది శాశార³ శ్రీ సింగవిభుని

వేంకటాద్రిక్షమాపాల శ్రీ విజయశీల.

456

వ. అతని కుమార్లు.

457

సీ. శ్రీ రస్తు సకలధాత్రీచక్రరక్షణ

దక్షదక్షిణభుజాశ్రదండ నీకు

విజయోస్తు యాచక్రప్రజఘోరదైన్యము

ద్రాతముఃపటల⁴మోర్రాండ నీకు

హరిభక్తిరస్తు సాశాంకారఘరిపంథి

కంఠలుంతనశాత్రఖడ్గ నీకు

⁵ ...

...

...

...

...

...

ఆయురస్తు సువైష్ణవశ్రద్ధర్చనాభి

ధానమాధవమృదుపద⁶శ్రద్ధాసమాస

సాంబుజగర్భ వేంకటాశ్రద్ధక్షతనయ

మూర్తి వెలుగోటిసింగభూశపాల నీకు.

458

సీ. చిప్ర చిప్రక్కన వచ్చుసింగాణికోల

మదహస్తి నెదురఁగా శ్రీ నుదుటు⁷చేసి

1. A, B. యీవట్టివైరంబె

2. ,, మున్నె

3. B. శాశార

4. ,, ముద్రాతపె...రటల

5. The last line is missing

6. B. పల్కుదుద

7. A, B. నిదుటు

వెలుగోటివారి వంశావళి.

ఊరిగుఱింగనుచుఁ బాత్రజు తుపాకీగుండ
 నెఱి లెక్కగొనక ముంగదఱకు మెచ్చి¹
 బెఱబెఱమంచును శ్రీ భీకరధ్వనులతోఁ
 గవయు బల్బాణంబు శ్రీ రవళిఁ గెరలి
 మొత్తమె బలువారిడి శ్రీ కత్తుల నొప్పు రా
 హుత్తసంఘములపై ననుఱికి నఱికి
 మలక పంపుల గెలిచి తొ శ్రీ మాఱు లేక
 రమణ నార్వీటి శ్రీరంగ శ్రీ రాయశౌరి
 సెలవుఁ బెట్టిన వెంగంటిఁచెఱ్ఱులొన
 ధీర వెలుగోటి వేంకటాధిపునిసింగ.

459

సీ. కఱకు సిలేదార్ల శ్రీ కంఠర క్తంబులు
 చండి వజీర మూంసంబు తురుము
 రవ్వ దునేదార్ల శ్రీ క్రొవ్వు లప్పలరాసి
 మెం డొడ్డు ఖాజీల² శ్రీ మెదను కుప్పు
 బిరుగురాహుత్తుల శ్రీ ప్రేవుల ప్రోవులు
 ఖండరిఖానుల శ్రీ కండగుదులు
 గొంటరి సరదార్ల శ్రీ గుండెల కఱకుట్లు
 మొక్కలి³ సైదుల శ్రీ మూలుగులును
 భుక్తి వెట్టితి వొ ఖడ్గభూతమునకు
 గణన కెక్కిన వెంగంటి శ్రీ రణమునందు
 భలి భలిర పంచపాండియరదళవిభాళ
 ధీర వేలుగోటి వేంకటాధిపునిసింగ.

460

సీ. అల పురత్రయము ఘోరరాజులొ వధియించు
 శూలాయుధమహోగ్రశీల మెఱసి

1. A. B. నెరిలెక్కగొనకముందఱికి నెచ్చి

2. „ ఖాసాల

3. „ దాక్కలి

అక్షీణబలుఁ డైన శ దక్షుని తలఁ ద్రుంచి
 నిలిచిన శరభేను శ నీటు దసరి
 దశకంతలుంతనోర్దండఁ డైనప్రతాప
 రామభద్రస్వామి శ రహి పహించి
 క్రుద్ధకౌరవగదాయుద్ధమధ్యాటోప
 భీమసేనాగ్రహోర్ద్రామలీలఁ

బెకలి యినుమాటు తరతరారలకును జాల
 గుట్టు చెడఁ గొట్టితివి గోలరకొండ బలము
 తఱిమి వెలుగోటి వేంకట శ ధరణిధపుని
 సింగధాత్రీకళత్ర యూర్జితచరిత్ర.

461

శా. నిన్నా మొన్నటి కన్నెమన్నెదారలక శ నీతో సమానంబుగా
 నెన్నేలా గెటు లచ్చతావహము¹ లూహింపంగ నీశౌర్యశుం
 భన్నానాగుణవైఖరుల్ భళి నుతింపక నీదిరా డాక మా
 యన్నా వెల్గొటి² వేంకటాధిపునిసింగ సంగరాభంగురా.

462

మ. ఒకమన్నీడు కరాకరిక దొడరి నీహుర్గత్తు పైరించి నీఁ
 గక³ నిల్వంగలఁడా రణస్థలుల శంకాతంకముక లేని మ
 న్నెకుమారుండపు నీవెరా రణజయోశన్నిద్రా బుధాభీష్టదా
 యక⁴ మావెల్గొటి వేంకటాధిపునిసింగ సంగరాభంగురా.

463

శా. ధీరోదాత్తగుణోత్తరుండ వగు నిక శ్రీదీవింప లేనట్టి యా
 నోరుక నోరె నినుం గనుంగొనని కన్నుల్ కన్ను లే నీదయా
 సారం బాసని యర్థి యర్థియె మహీచక్రావప్రక్రియో
 దారాంభోధర⁵ ఘోరసారశరధారాసార విస్ఫూర్జితుల్
 గా రంతే వెలుగోటి వేంకటయసింగ మండలాఖండలా.

464

1. B. హవము
2. A. B. వెలుగోటి
3. „ సేగక
4. „ దాయన
5. „ దారంభోధర

ఉ. క్రొత్తలుగాగ నేడు వెలుగోటిపులింద్రకుమారసింగ మేల్
మొత్తము గట్టివచ్చు సిలె శ్రీ మూడ వజీరుల గొట్టి మట్టివనక
నెత్తురు దొబ్బలుక మెదడు శ్రీ నెమ్ములు ఊమ్ముల మాంసఖండముల్
సత్తు పెట్టిన ట్లమరు శ్రీ జంబుకవృద్ధపితౄశాచకోటికిన్.

465

సీ. పరవాహినిసాధ్యపటమజీవనముఁ గ్రోలు
 నీమంశలాగ్రోరు¹ శ నీరదంబు
 ద్విజరాజపోషణోస్థితఁ జెంది తనరారు
 నీబాహుసురకుంభి శ నిగ్రహంబు
 కువలయామోదంబు శ సవరించి విహరించు
 నీకీర్తిచంద్రికోరన్నిద్రమహిమ
 పద్మాస్యవిలసనశ్రావణం బానఁగూర్చు
 నీప్రతాపవ్యమగ్నిప్రకాశ

భళిర ! భవమహారఖ్యాతీజలధిజలధి
 రాయమానరాధేయాదిరాష్ట్రీహర
 భవ్యగుణహర మేకటప్రభుకుమార
 స్థితరాహ్లోప వెలుగోటి శ సింగభూప.

466

సీ. తురగ రింఖోద్ధూతరధరణీపరాంబు
జాళువాపనివితర చవిక గాగ
నిహతాఽధూధవార నేకాంగబృందంబు
విశదహా కల్యాణరవేది గాగ.
దళితోగ్రకలకుంభరగళితముకావళుల్
(శ్రీ)ల నొప్పెడు తలచబ్రాలు గాగ

4

...
...

1. B. (గ్రామ
2. A. బాధితానేకం
- B. బాధితానేకం
3. ,, (ప్రేమ
4. The last line is lost.

జయ రమాకర్త్రహణవీరస్తారవిభవ
మాజి దాలుతు వెల్లప్పు¹ శ్రీ డవనిలోన
భవ్యగుణహార వేంకట శ్రీ ప్రభుకుమార
స్థితరాటోప వెలుగోటి శ్రీ సింగభూప.

467

వ. అతని యనుజుండు.

468

శా. పేటల్ కోటలు నుగ్గు నూచములు నీరభేరిధణంధాణతక
ధా టైనా భళి నీదె మన్నియదు నేదారుల్ సమానంబుగా
బేటీ యండగ² నేర్తురే యనిమొనం శ్రీ బెంపొంది తో రయ్య వెల్
గోటివేంకటరామభద్ర బుధరాట్కొటిరకల్పదుమా.

469

సీ. మత్తారిభూపాలరమ స్తకంబులె కాని

ఖండించ చొర నీరఘనకరాసి³

వైరిధాత్రీనాథవక్షంబులె కాని

వరుస మెట్టదు నీదురవరహయంబు

విరసావనీంద్రుల శ్రీ వెన్నుపైనే కాని

తాళదు నీచేతి శ్రీ తఱటుపెట్టు

గర్వితాహితరాజగత్రంబులె కాని

కాలరాయదు నీదు⁴ శ్రీ గంధగజము

శత్రుమదభంగ రాయవేశ్యాభుజంగ

గండరాతీతబల్లరగండబిరుద

ప్రకటచారిత్ర వేంకటప్రభుసుపుత్ర

రమ్యగుణభద్ర వెలుగోటిరామభద్ర.

470

1. A. B. దాల్తు యెల్లప్పు

2. B. యందుగ

3. A. B. ఖండించచొర నీ ఘనకరాళి

4. ,, ఖండించచొర నీ

అనుబంధము.

కేవలవారి విరుదు.

స్వస్తి సమస్త సద్గుణగణాలంకార హేమాద్రి ప్రసిద్ధిపొడకదాన మహా
 మండలేశ్వర సకలవిద్యాకళాప్రవీణ శ్రీవిష్ణు[భక్తి]పరాయణ విరోధిరాజతిమిర
 మార్తాండ పూరితగాంభీర్యరత్నాకర పరనారీదూర మంగళార్థనిమిత్తభవస్థందీర
 నిత్యోత్సవ అనవతకనకకర్పూర దానధారాప్రవాహ ఆయాధతురగరేఖారేవంత
 పనితాజనహృదయవనవసంత ప్రతిగండభైరవ భుజబలభీమ ఖడ్గనారాయణ
 గాయగోవాళ హిందూరాయసురత్రాణ పంచపాండ్యదళవిభాళ కాకతిరాయ
 రాజ్యస్థాపనాచార్య చలమర్తిగండ మూరురాయజగద్దళ కంచికవాటచూఱకార
 క్రొత్తచెర్లసర్వగర్వాపహరణ కొలనివీటివీరక్షేత్రాణోవిజయప్రమోద కుం
 టూరుభీమదేవునిశిరఃఖండన రణక్రీడానినోద నెల్లూరువీరక్షేత్రాణోభారతీకమల్ల
 తిక్కనబయ్యనప్రాణాపహర తిరుకాళరాజరాజ్యస్థాపనాచార్య ఉద్దండమండలీ
 కరగండ సత్యగదేవునితలగొండగండ కన్నడదేవునితలగొండగండ చాళిక్యదేవుని
 తలగొండగండ కంకాళదేవునితలగొండగండ ఉదయనదేవునితలగొండగండ
 వేములకొండరణరంగస్థలవైరినాయకజీమూతపవన ఏకశిలానగరసమీపశాత్రవ
 రాజన్యగహనదావానల బెండపూడివిభాళ నెల్లూరివీరక్షేత్రాణోహల్లకల్లోల
 కుంట్లూరిఇమ్మడిమడవిదారణ కారణప్రభవ అరిరాయమీనజాల రాజదేవేంద్ర
 వల్లభ జిలుగుపల్లిసంగరాంగణరణోన్ముఖమచ్చనాయకునితలగొండగండ వైరి
 సాముతరాగోల కొడమనాయకరంగండ గణపవరదుర్గవిభాళ యిందిరా లాల
 ప్రాకార[విభాళ] దన్నాలకోటపరివేష్టితకడనపారగ చేకోలుగండ ఇరువత్తుగండ
 గండగోపాల రిపురాయమానమర్దన యెఱుకవరప్రాంతసమరసన్నాహ ప్రతికూల
 తిమిరమార్తాండ చేకోలుగండ కొలచెలమసప్తాంగచూఱకార గోసంగిదుర్గ
 మదాపహర యినుగొర్రినిర్ధామధామ జల్లిపల్లివీరక్షేత్రాణోభారతీకమల్ల అం
 తెంబరగండ నానావర్ణమండలీకరగండ బిరుగుమన్నెవిభాళ ధరణీవరాహ
 చౌహత్తమల్ల వరిగొండదుర్గవిభాళ కర్ణాటరాయమానమర్దనభుజాదండ
 సత్తికతప్పవరాయరగండ భాషగెతప్పవరాయరగండ మండలీకభుజంగ సంగర

వైనతేయ భుజబలాంజనేయ గిరిదర్శమల్ల జలహర్గబడబాసల వనదుర్గదావాసల
 స్థలదర్శవిభాళ హంకారరాజకుమారవేశ్యాభుజంగ త్రిభువనకోటలగొంగ
 హాన్నకొట్టుకుదితెగట్టమండలీకరగండ హేల్లావరనంట హేల్లావరదగండ
 వర్ణాశ్రమప్రతిపాలనోదయ ప్రజమెచ్చుగండ ముమ్మడిబల్లరిగండ జాణొమార
 వివేకనారాయణ ప్రతాపరామావతార ఉన్నత్తరాయమదనమహేశ్వర షని
 ఘనరాయబసవశంకర ఉన్నత్తమదనమోహన వశీకరణసంతాప కామినీపంచ
 బాణావతార మృగమదఘనసారవివిధసుగంధకుసుమవిచిత్రచీనిచీనాంబరమాక్తిక
 వజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్పరాగఇంద్రనీలమరకతమాణిక్యప్రవాళనవరత్నస్థాపిత
 సువర్ణ భూషణాలంకార అసిముసలకణయకంఠనభల్లాతకభిండివాలకోదండశరచక్ర
 క్రకచక్రంత కుతారతోమరపరశువజ్రమార్జక త్రివేరక త్రిసబళకదళపూనిలాంగల
 కేరళావోడ్యాణపలకసురియ యత్తళపట్టెనడోంకెనబల్లక త్తిరాయక త్తిత్తిశూల
 బత్తీసాయుధప్రవీణ ఏకధాటీసమర్థ విషమధాటీపాంచాల చతురుపాయ
 దక్ష రిపుప్రళయాంతకోపేంద్ర అష్టదిగ్రాజమనోభయంకర అపఖుళరాయమాన
 మర్దన మేదిసీరాయధష్టగజాంకుశ శరణాగతరాజరక్షామణి ఆదిరాజాన్వయచారు
 చరిత్ర రేచర్లగోత్రపవిత్ర వీరపాండ్యపిత్రమపాండ్యపరాక్రమపాండ్యనుందర
 పాండ్యకుల శేఖరపాండ్యలుమొదలైన పంచపాండ్యదళవిభాళ కూటువమన్నె
 కుమాళ్లగుండెదిగుల హంకారరాజకుమాళ్ల వేశ్యాభుజంగ గర్వితరాచకుమాళ్ల
 వేశ్యాభుజంగ యేబిరుదురగండ సర్వబిరుదకొమరవేశ్యాభుజంగ దళరావుదళ
 పతిరావుదళమోదిత్వందళపతిరాయూచ్చామ్మ పొడవనిటేటునుపెట్టనిత్యాగ
 మునుపొగపించుకొనెనాయకాంచ్చామ్మ నవలక్షదాతా చక్రవర్తి ఐశ్వర్య
 దేవతా విష్ణు[భక్తి]పరాయణ సింహతలాట రాయరాహుత్తవేశ్యాభుజంగ
 నిచ్చకల్యాణవచ్చతోరణమనుగలిగినరేచర్ల నాయకకులాన్వయబిరుద విజయ
 ప్రశస్తి విజయీభవ.

వెలుగోటివారి వంశావళి.

సూ చి క :

(సంకేతాక్షరములు : త.=తమ్ముడు ; పు.=పుత్రి)డు ; బి.=బిరుదు; భా.=భార్య.)

	పుట.		పుట.
అక్కమాంబ, వెలుగోటి		అల్లమాంబిక,	
పినకొండపని భా.	95	వెలుగోటి పెదకొండ భూపతి భా.112	
అచ్యుతదేవరాయలు,	78	అల్లాపుద్దీ సురభాను,	49
అనదేవరాజు, చోడ	44, 53	అల్లుచొప్ప,	47
అనప్రోతానాయుడు I,		అప్రభశేసుడు, ఈటె	138
సింగమనాయని పు. 17ff, 21ff, 27f,		అశ్వపతి,	53
31, 34f, 36f, 54, 58		అజీముఖాను,	89
అనప్రోతానాయుడు II,		అవంచ,	47
పినసింగని పు.	58ff, 60	ఇందిరాల,	31
అనప్రోతానాయుడు III,		ఇనుగుర్తి,	27, 44, 49
చిటిదాచని పు.	66	ఇమ్మడిరెడ్డి, మంగిపూడి	17
అనప్రోతారెడ్డి,	15, 30, 31f,	ఉండ్రగొండ,	91
39, 42, 43		ఉచ్చిళ్ళకోట,	51
అనవేమారెడ్డి, పెదకోమటి.		ఉదయనదేవుడు,	37
చా. వేమారెడ్డి,		ఉదయాద్రి,	136
పెదకోమటి వేమ.	39, 40	ఎఱిక్కిష్టమరాయుడు, 18, 38, 42,	
అనవేమారెడ్డి,	39, 48, 60		44
అనుమనగల్లు,	1, 5, 21, 23	ఎఱిలిమ్మ, అలియ రామరాజు త.	92
అన్నమనేడు,		ఎఱిదాచడు,	
పెదసింగని పు.	57	వెన్నమనాయని పు. 11f, 21, 37,	
అరువవల్లి,	43, 91		43, 57

	పుట.		పుట.
ఎఱనూరానేడు,		కంచీకవాటచూటకార,	
మాద III ని పు.	67	కేచల్లవారి బిరుదు.	13
ఏకశిలానగరము,	37	కందనోలు,	135
ఏచడడు, కేచని మారుపేరు.	1, 6	కటకము,	133, 136
,, ఎఱనూరానేని పు.	67	కఠారిరాయడడు, నాగని	
,, వెలుగోటి		బిరుదు,	15
పినకొండని		కనకరాజు,	27
(భా. అక్కమాంబ		కన్నడదేవుడు,	57
యందు) పు.	95, 103-4,	కన్నడరాయమన్నీలు,	18
106, 130, 145		కమ్మదొరలు,	18
,, వెలుగోటి		కాటారెడ్డి, బండి	17
కస్తూరిరంగని		కాసానాయకుడు,	36, 43
(భా. దామెర		కామవిభుడు, నల్లదాచనిపు.	11
వెంకటాంబ		కాశి,	136
యందు) పు.	135, 137,	కుంట్లూరిమ్మడి,	11f, 13, 37
	142, 145	కుంట్లూరు,	50
,, వెలుగోటి		కుచ్చెలచేను,	78
కస్తూరిరంగనియేచని పు.	143-5	కుతుపనమల్కు,	113
ఏదులఖాను,	79	కులశేఖరపాండుడు,	13
బడ్డెరాజు,	25	కృష్ణ, వెలుగోటి తిరుపతి పు.	111-12
ఓబళరాజు,	88	కృష్ణపు, చెంజి	139
ఓబుల్రాజు, ఉద్దగిరి	18	కృష్ణరాయలు,	78
ఓరుగల్లు,	7, 8, 46, 136	కేరళ,	133
ఔభళుడు,	47	కొండడు, పెద, వెలుగోటి	
కంకాళదేవుడు,	37	కుమారతిమ్మని పు.	77
కంచి,	12 f	కొండడు, పిన, వెలుగోటి	
		కుమారతిమ్మని పు.	77, 94-5, 102

పుట.

పుట.

కొండఁడు, పెద, వెలుగోటి	
పినకొండప (భా. తిమ్మాంబ	
యందు) పు.	95, 97-8, 106, 111
కొండఁడు, వెలుగోటి పిన	
కొండపుని (భా. సింగాంబ	
యందు) పు.	95, 105-6
కొండఁడు, వెలుగోటి	
కుమారతిమ్మప్పని (భా. లక్క-	
మాంబయందు) పు.	106
కొండ, పిన, వెలుగోటి	
తిరుపతి (భా. ధర్మాంబ	
యందు) పు.	107
కొండఁడు, పిన, పినతిమ్మానేని పు.	146
కొండఁడు, పెద, వెలుగోటి	
పిన తిమ్మానేని పు.	146, 147
కొండపల్లి,	50
కొండభూపాలుఁడు, జూపల్లి,	57
కొండమల్రాజు,	18, 19, 23
కొండరాజు,	26
కొండపిడు,	90, 93, 132, 135
కొండ్రాజు, తిర్మలరాజు	18
కొండ్రెడ్డి, క్రొత్తకొండ	17
కొచ్చర్లకోట,	133
కొత్తకొండ,	50
కొమరగిరిరెడ్డి,	39
కొమ్మలదేవు పిన్నఁడు,	18, 23
కొలచలమ,	14

కోటరాజ్యము,	59
కోటారెడ్డి, కోన	46
కోడూరు,	132
కోనసీరుఁడు, వెలుగోటి	
పినకొండ (భా. తిమ్మాంబ	
యందు) పు.	95, 97
కోలాలము,	133
కోవలకొండ,	51
క్రొత్తకనమ,	132
ఖానఖాను,	79
ఖానుసూరి, మల్లు-	43
గంగావరము,	47
గండికోట,	57, 113, 135
గజపతి,	51, 53, 55,
గణపతిరాజు,	4, 9
గణపవరము,	46
గన్నఁడు,	22, 50
గుండడంద్రాజు,	37
గుత్తి,	135
గూడెంపు దొరలు,	32
గొల్లపల్లి,	11, 13
గోపరాజు,	26
గోపాలకృష్ణుఁడు,	50
గోలకొండ,	130, 135
గోవర్ధనుఁడు,	53
గోవిందరాజు,	26
గౌరవకొండ,	48

	పుట.		పుట.
గౌళము,	133	చెన్నమాంబిక, వెలుగోటి	
చక్రవర్తము,	21	రాయపనేని వెంకటాద్రి భా.	125
చలమచర్ల,	43	చెన్నయ, చాటి	52
చాదు ఖాను,	48	చెన్నాజు, అప్పచ్చి	26, 53
చామలి,	145	చెవ్వరెడ్డి,	2, 6
చాళిక్యదేవుడు,	37, 53	చేయూరు,	1
చిత్రపట్ల సింగమనేడు,	17	చోళ,	133
చిటిదాచడు, తిమ్మని పు.	65, 66	జంగిలిఖాను,	32
చిటి వల్లభుడు,	52	జంగిలి, మన్నె	38, 49
చిట్టేలకోట,	90, 91	జగ్గరాజు, గొబ్బూరి	133, 139, 141,
చితువరాల,	16, 18		142, 143
చినవంకిరాజు,	27	జయరత్నరుడు, మా. మచ్చ	
చిన్నవల్లభరాజు,	27	రుద్రుడు,	23
చిరుతనాపల్లి,	139	జల్లిపల్లికోట,	17, 18, 19, 21,
చెంచువారు,	48		22, 23, 27, 36
చెంజర్ల,	17, 21	జాజువఖాను,	47
చెంజి,	142	జాయడు,	78
చెండువరాయదేవుడు,	53	జాయనుదేవి, వెన్నమనాయని	
చెన్నడు, వెలుగోటి కుమారతిమ్మని పు.	93	భా.	11
చెన్నడు, వెలుగోటి పెడకొండ		జీలుగుపల్లి,	15, 16
ప్పని (భా. అల్లమాంబిక		జువ్వడు, చాళిక్య	46
యందు) పు.	112-116 119	డింమభట్టు, గౌడ	62
చెన్నడు, కుమార, వెలుగోటి చిన		థిల్లి,	133, 135
తిమ్మానేని చెన్నప్పనాయని పు.	146	తమ్మపగౌడు,	132
చెన్నపట్టణము,	59	తిగుటరాజ్యము,	59
చెన్నప్పనాయుడు, వెలుగోటి		తిప్పడు, గోరంట్ల	52
పినతిమ్మని పు.	145, 146		

	పుట.		పుట.
తిమ్మడు, నెల్లూరి	50	తిమ్మడు, వెలుగోటి తిరుపతి	
తిమ్మ, గని		(భా. ధర్మాంబయందు) పు.	107ff
వెలుగోటి కుమారతిమ్మని పు.	77, 78ff	తిమ్మడు, పెద, వెలుగోటి	
	102, 116, 119	పెదకొండని (భా. అల్లమాంబిక	
తిమ్మ, చేబ్రోలి	78, 80	యందు) పు.	112
తిమ్మ, మట్ల	132	తిమ్మడు, వెలుగోటి ఏచని	
తిమ్మ, సరెపల్లి	59, 60	(భా. అక్కమాంబయందు) పు.	130, 134f
తిమ్మడు, ధర్మని పు.	64, 65	తిమ్మడు, వెలుగోటి పిన	
తిమ్మడు, కుమార		తిమ్మానేని పు.	145
వెలుగోటి రాయప్ప పు.	76, 77	తిమ్మడు, దాసరేంద్రుని	132
తిమ్మడు, కుమార		తిమ్మప, వెలుగోటి	
వెలుగోటి గనితిమ్మని పు.	85, 89-93	కుమార, పిన్నకొండపని	
తిమ్మడు, ఆకెవీటి		(భా. తిమ్మాంబయందు) పు.	95, 96-7,
చూ. తిమ్మ, వెలుగోటి	134		106
తిమ్మడు, కుమార తిమ్మనిపు.	94	తిమ్మప్ప, సూకూరి	
తిమ్మడు, వెలుగోటి పినకొండ పని		వెలుగోటి రాయప్ప పు.	76
(భా. అక్కమాంబ		తిమ్మాంబ, వెలుగోటి	
యందు) పు.	95, 104-5	పినకొండప భా.	95
తిమ్మడు, పెద్ద, వెలుగోటి		తిరుకాళరాజు,	13
పినకొండపని (భా. సింగాంబ		తిరుపతీంద్రుడు, వెలుగోటి	
యందు) పు.	95, 106	పెదకొండని పు.	77
తిమ్మడు, పిన్న, వెలుగోటి		తిరుపతీంద్రుడు, వెలుగోటి	
పినకొండపని (భా. సింగాంబ		కుమారతిమ్మని, (భా. అక్కమాంబ	
యందు) పు.	96, 105,	యందు) పు.	106, 107
తిమ్మడు, పిన్న, వెలుగోటి		తిరుమలరాజు,	26, 53
పినకొండపని (భా. సింగాంబ		తిరుమలవిభుడు, పెద,	
యందు) పు.	106, 145	వెలుగోటి గని తిమ్మని పు.	85

	పుట.		పుట
తురకలు,	14, 48, 50,	నందికంఠ పోతరాజు,	39, 40
తెనుఁగురాజ్యము,	25	పెడకోటటి వేమారెడ్డి ఖిష్ణుమూపేరు,	
తెనుఁగు సురథాని (ఆంధ్ర		నన్నూరు,	78
సురత్రాణ) సింగయమాదని చి.	36	నరసరాజు, నందివాడ	18
తొండమారయగుళ్లు,	78	నరసరాజు,	26
తొరగల్లు,	50	నలకంపరాజు,	26
తోపూరుపాళెము,	139	నలకొండ,	59
దన్నాలకోట,	15, 30f, 36,	నలసూర, మాద III ని పు.	67
	39, 43	నలగండ్లనాయుడు, గనితిమ్మని	
దవులతాబాదు,	109	పుత్రుడైన పెడతిమ్మని మారుపేరు.	85
దస్తరఖాను,	90	నల్లగొండ,	49, 91
దాచభూపాలుడు,	43	నల్లదాచుడు, సబ్బినాయని	
దామ, వేతారెడ్డి పు.	7ff, 21	పు.	11, 12
దేవరకొండ,	37, 38, 44	నాగడు, ఏచని పు.	15
	89, 91, 92	నాగడు, భూపతిరావు	89
దేవులవల్లి,	91, 92	నాగార్జునకొండ,	87, 88
దొడ్డారెడ్డి,	52	నాగులవాడు,	47, 91, 92
ధర్మడు, దామెర	107	నాణమరాజు,	46
ధర్మడు I, అనపోత I ని		నాయనోద్రుడు, గనితిమ్మని పు.	85, 88
పు.	59, 63, 64	నారారెడ్డి, నౌరగిరి	17
ధర్మడు II, తిమ్మని పు.	65	నెల్రెడ్డి, అరువవల్లి	17
ధర్మాంబ, దామెర		నూతనగిరి,	48
వెలుగోటి తిరుపతి భా.	107	నెల్లూరు,	13, 50, 136
ధర్మారావు, చింతగుంట	89	నేపాలము,	133
నంద్రాజు,	27	పంచపాండ్యదళవిభాళ,	
		కచర్లవారి బిరుదు	13
		పంచపాండ్యులు,	12

	పుట.		పుట.
పంటముమ్మడి,	17, 37	పేరోజి సురథాను,	38
పంటమైలారు,	17	పొడచేడు,	51, 57
పంటరెడ్లు,	40, 41	పోచమదేవి, ఎఱవాచని భా.	13
పండువ,	133	పోరట్ల,	48
పందడ,	38, 42	పోలారెడ్డి, పోలూరి	17
పద్మనాయకులు,	19, 21	పోలరాజు,	27
పర్వతనాయకుడు, లింగమనేని పు.	54	పోలిరెడ్డి, చేయూరి	1
పర్వతరాజు, చోడ	18	పోలూరివారు,	67
పరాక్రమపాండుర్యుడు,	13	పోలేపల్లి,	46
పల్లవరాజులు, సరియపల్లి	18	ప్రతాపరుద్రుడు,	8, 12, 13
పిల్లలమట్టి,	3	ప్రసాదిత్యుడు, శేతాశృపతి పు.	7, 8f.
పిల్లలమట్టి బేతాళరావు,		ప్రాధదేవరాయలు,	49
చెవిరెడ్డి మారుపేరు,	4f, 7, 21	బండికనమ,	38
పాండురు,	52	బడినాయకులు,	19, 21
పాండ్యరాజు గజకేసరి, ఎఱ		బరిదఖాను,	49
దాచని బిరుదు.	12, 57	బయిరువఖాను,	79
పాండ్యరాజులు,	11, 13, 133	బాగవాడ,	51
పాకల,	47	బాదామి,	50
పానగల్లు,	59	బాణాలకోట,	50
పాణేమురాజు,	26, 52, 53	బాలదేవల్రాజు,	18
పాప, దావుల	141	బుక్కరాజు,	51
పాపరాజు,	26	బుక్కరాజు, పోలేపల్లి	57
పూలగంగు,	52	బెండపూడి,	37
పూసపాటి రాజులు,	18	బొమ్మజయ్య, తంబల	17
పెదవడ్డమాను,	47	బోయరాజ్యము,	59
పేరూరు,	91	భక్తిరాజు, చోడ	44
		భీమవరము,	36

పుట.

పుట.

భీమారెడ్డి, చెర్ల	47	మాచారెడ్డి, కోమటి	
భవనాద్రి,	49	అనమారెడ్డి త.	38, 39, 44
మండువ,	133	మాచారెడ్డి, మలచముకొండ	17
మఖి,	135	మాద III ఆనపోత III ని పు.	66
మగతల,	15, 16	మాదానాయుడు I,	
మచ్చ ఓబ్రాజు,	18, 22	సింగమనాయని పు. 17ff, 21, 22f,	
మచ్చకంప,	52	27ff, 30, 31, 32f, 36f,	
మచ్చకొమ్మనిబాచడు,	15, 16	39, 43, 53	
మచ్చగన్నడు,	15, 16, 22, 37	మాదానాయుడు II,	
మచ్చనాయకులు,	15, 16	చేదగిరి II ని పు.	37, 43
మచ్చరుద్రుడు,	15, 16, 23	మాదానేడు IV, ఎఱనూరా	
మట్టచెఱువు,	73	నేని పు.	67
మణుగూరు,	50	మాదిరాజు,	27
మధుర,	142	మాధవుడు, నల్లదాచని పు.	11
మలక,	78	మామిడేల,	47
మలకపోలార్జునుడు,	51	మారారెడ్డి, కుంట్లూరి	17
మలయాలము,	133	మా[రా]రెడ్డి, పినికొండ	17
మల్లనకవి,	76	మల్కిభరాము,	90, 92
మల్లయ, కొండ	52	మాలెకొండడు, వెలుగోటి చిన	
మల్లాపురము,	79	తిమ్మనేని చెన్నప్ప నాయని పు.	146
మల్లారెడ్డి, గోలి	17	ముద్దుధక్క,	49
మల్లారెడ్డి, రావువరపు	17	ముద్దోగి,	59
మల్దేవరాజు,	27	ముమ్మడు, మునుగంటి	46
మల్నేడు, మండువ	50	ములువాయి,	133
మస్తఖాను,	48	ముస్తఫాఖాను,	90, 92
మహానంది,	71	మైసూరు,	144-5
మాకరాజు,	139, 141	మొఘుగూరు,	17

	పుట.		పుట.
యథాపథాను,	89	రంగడు, కుమార	
యతిరాజు,	142	వెలుగోటి కస్తూరిరంగని	
యవనులు,	130	(భా. దామర వెంకటాంబ	
యాదవకొండ,	51	యందు) పు.	135-6
రంగపనేడు, వెలుగోటి పిన		రంగయభీముడు,	52
సింగని రాయపని పు.	76	రాగమాంబ, వెలుగోటి	
రంగడు, వెలుగోటి రాయప		వెంకటపనేని	
నేని రంగపని పు.	76	రాయని భా.	128-9
రంగడు, వెలుగోటి పినకొండ		రాఘవరాజు, సాశ్వ	26, 53
పని (భా. అక్క-మాంబయందు)		రాజమహేంద్రము,	59
పు.	95, 103	రాజమహేంద్రవరము	49
రంగడు, వెలుగోటి		రాజాచలము,	52
తిరుపతి పు.	110-1	రాజుకొండ,	36, 37
రంగడు, వెలుగోటి		రామచంద్రుడు,	
వేంకటనేనిరాయపని (భా.		వేదగిరి I పు.	37f
రాగమాంబయందు) పు.	129, 130,	రామభద్రుడు, వెలుగోటి	
	147	సింగని పు.	148-9
రంగడు, కుమార		రామభద్రుడు, వెలుగోటి	
వెంకటనేనిరాయపని (భా.		వెంకటాద్రి పు.	154
రాగమాంబయందు) పు.	129, 130	రామగిరి,	17
రంగడు, కస్తూరి		రాయప, నిర్వాణ, వెలుగోటి	
వెలుగోటి ఏచని (భా.		పినసింగని పు.	68, 76, 102, 119
అక్క-మాంబయందు) పు.	130-134,	రాయపడు, వెలుగోటి	
	145, 147	పినకొండప (భా.	
రంగడు, అకెపిటి		తిమ్మాంబయందు) పు.	95, 98-102,
మా. వెలుగోటి కస్తూరి			106, 120
రంగడు	134		

	పుట.		పుట.
రాయపడు, వెలుగోటి		వీరపనేడు,	139
రాయపనేని వెంకటాద్రి		వీరపాండుడు,	13
(భా. చెన్నమాంబిక		వీరభద్రారెడ్డి, అల్లయ	41, 42, 52
యందు) పు.	125-28	వెంకన, రావెల	139, 141
రుద్రాంబ,	9	వెంగంటిచెఱ్ఱు	151
రుద్రుడు, బేతాళరెడ్డి పు.	7, 9f	వెంగళుడు, దామెర	134
రేచుడు,	1f	వెంగళ్రాజు, కట్ట	18
రేచర్ల,	7, 48	వెన్నమనాయకుడు, దామ	
రేచిగోడు,	6	నాయకుని పు.	10f, 21, 57
రొంపిచెరల,	79	వెన్నుడు, ఎఱదాచని పు.	13, 14
లక్కమాంబ, వెలుగోటి		వెలమవంశము,	5
కుమారతిమ్మని భా.	106	వెలుగోడు,	68
లింగమనేడు, మాడ II ని పు.	38,	వెలుగోటివారు,	67
	39-54	వేంకటాంబ, దామెర	
లింగమనేడు, కుమార		కస్తూరిరంగని భా.	134
లింగమనేని పు.	54	వేంకటతొమ్మిది	92
లింగమాంబిక, వెలుగోటి		వేంకట, పెద, వెలుగోటి	
రాయపనేని భా.	120	కుమార తిమ్మప్పని (భా.	
వరగొండ,	38	లక్క-మాంబయందు) పు.	106-7
వసంతరాయుడు,		వేంకట, చిన, వెలుగోటి	
అనపాత II ని పు.	60, 63	కుమార తిమ్మప్పని (భా.	
వాడపలి,	92, 93	లక్క-మాంబయందు) పు.	106-7
వినుకొండ,	132	వేంకటాద్రి, వెలుగోటి	
విక్రమపాండుడు,	13	పెదకొండప (భా. అల్లమాంబిక	
విత్తమరాజు,	50	యందు) పు.	112, 113
విత్తలరాజు,	26, 53	వేంకటాద్రి, వెలుగోటి	
		చెన్నని పు.	116

పుట.	పుట.
వేంకటపతి, వెలుగోటి	సంబెటకొండ్రాజు, 27
చెన్నుని పు. 116-120	సంబెటపిన్న, 48, 53
వేంకటాద్రి, వెలుగోటి రాయని	సంబెటనాడు, 18
(భా. లింగమాంబికయందు) పు. 121-5	సబ్బినాడు, 48
వేంకటాద్రి, వెలుగోటి	సబ్బినాయకుడు, 10
సింగని పు. 149-150	దామనాయని పు. 10
వేదగిరి I, సింగయమాద I ని	సరిమఖాను, 50
పు. 37, 43	సర్వరాజు, 26
వేదగిరి II, పిన, మాద II ని	సరియపల్లి, 18
పు. 38, 39, 44	సలకరాజు, 18, 27
వేమారెడ్డి, 52	సల్కయవారు, 51
వేముడు, అల్లయ 40, 41, 42	సాశ్వతిప్పడు, 52
వేముడు, జగన్మోక్షగండ 57	సింగడు I, చితువరాల
వేములకొండ, 37	ఎఱదాచని పు. 13, 15f, 18
వేలూరు, 133	37, 43, 57
శాంత, వీరయ 78	సింగడు II, పెదఅనపోత I ని
శాంతలింగ, భిక్షావృత్తి	పు. 54, 58
ముక్తి 51, 78, 80,	సింగడు, పిన, సింగ II ని
శ్రీనాథుడు 39, 40, 61.	పు. 57, 58
శ్రీనాథరాజు, 53	సింగడు III, సర్వజ్ఞ
శ్రీపతిరాజు, 27	అనపోత II ని పు. 60ff, 116
శ్రీరంగ, ఆర్యటి 151	119, 138
శ్రీశైలము, 51	సింగన IV, వెలుగోటి ఏచని పు. 67
సంగమరాయడు, 47	సింగడు, వెలుగోటి రాయప్ప పు. 76
సత్యగదేవుడు, 37	సింగడు, కస్తూరి రంగని (భా.
సత్యపీఠ 142	దామెర వెంకటాంబ
సప్తమాడియములు, 47	యందు) పు. 135, 136

పుట.	పుట.
సింగయ, వెలుగోటి రంగప్పని పు. 148	సిరివోలు, 46
సింగడు, వెలుగోటి	సురథానురాజులు, 25
వెంకటాద్రి పు. 150, 151	సుందరపాండుడు, 13
సింగమ నేడు, చింతపట్ల 17	సింధూరు, 26
సింగమపల్లె, 50	సూరుడు, సూరినాయని 79
సింగమాంబ, 95	సూరా నేనివారు, 67
సింగళ దేవుడు, 51	సూరుడు, జూటూరి 26, 53
సింగాంబ, వెలుగోటి పిన	సోమ, సమ్మెట 59, 60
కొండ పని భా. 95	సోమలదేవుడు, 26, 53
సిఖేంద్రభాను, 49	హంపీరుడు, 110
సింధుదేశము, 133	హరిరాజు, 27
సింహవిక్రమపురి, 50	హెమ్మాడిరాయడు, 23, 26, 53
సింహాద్రి, 48	హొన్నప్ప, కందనోలు, 78, 79

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి క

పుట.	బంతి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	4	రెండెడ్లు	రెండేళ్లు (రెండునాగళ్ళని అర్థము)
6	4	లేటేటు	లేటేటు
"	5	డనునొప్పు	డనియొప్పు
8	18	బెడెంబు	బెండెంబు
"	"	నాడు	నాడు
29	5	మాదడిందు	మాదడిందు
"	6	వెదకి	వెదకి
32	"	యంగిలి	జంగిలి
35	11	తొత్తడిగాపురంబు	తొత్తడిగాఁపురంబు
38	2	బరగఁ	బరగఁ
"	12	ఎరుక	ఎఱుక
62	16	మర్రికిపట్టు	మర్రికిఁబట్టు
63	18	జేదు	జేయ
88	14	కుద్దవీరి	కుద్దవవీరి

INDEX TO INTRODUCTION

The following abbreviations are used :—*ch.* = chief ; *chron.* = chronicle ; *co.* = country ; *com.* = community ; *dyn.* = dynasty ; *gen.* = general ; *hist.* = historical ; *k.* = king ; *lit.* = literary ; *rel.* = religious ; *ri.* = river ; *s.a.* = same as ; *sans.* = sanskrit ; *tel.* = telugu ; *tn.* = town ; *vi.* = village ; *wk.* = work.

A

- A'azim Khān, *gen.*, 37 ff, 49.
 'Abul Hasan, *k.*, 60.
 Acyuta, *k.*, 45, 46, 47, 48.
 'Adil Khān, *k.*, 46, 48.
 Afzal Khān, *gen.*, 53 f.
 Ahmad Shāh, *k.*, 35, 37, 38, 39, 40, 43 ff.
 Ahōbālam, *vi.*, 23.
 Akhaṇḍa-Gautami, *vi.*, 18.
 'Alā-ud-Dīn Hasan, *k.*, 12, 14, 31.
 'Alāud-Dīn II, *k.*, son of Ahmad Shāh, 39 and *n.*, 40.
 'Alā-ud-Dīn Khaljī, *k.*, 4, 5.
 'Alī 'Adil Shāh, *k.*, 49.
 Allāḍa, *s.a.*, Doḍḍaya Allā, 25 f., 27, 32 f.
 Allasāni Peddana, *poet.*, 47.
 Allaya Vēma, *ch.*, 15, 32, 33, 34.
 Allu Coppa, *ch.*, 34.
 Amīr-ul-Mulk, 52.
 Anamanagaṇṭi-puravarādhisvara, title of Kāpaya Nāyaka, 11.
 Anapōta I, *ch.*, 10 ff., 20.
 Anapōta II, *ch.*, of Rācakōṇḍa, 23, 26 and *n.*, 28, 30 and *n.*, 35, 37.
 Anapōta II, *ch.*, 17.
 Anapōta, *ch.*, son of Pina Singa, 22.
 Anapōtā Redḍi, *ch.*, 11, 12, 14.
 Anavēmā Redḍi, *ch.*, 14, 15 f., 17.
 Andhrasuratrāṇa, title, held by Kāpaya Nāyaka, 11.
 Anitalli, *dau.*, of Kāṭaya Vēma, 33.
 Anna, son of Singa II, *s.a.*,
 Anna, son of Allāḍa, 32.
 Annama, son of Singa II, 22.
 Annadēva Cōḍa, *ch.*, 16, 20, 23, 24 ff., 27.
 Appalācārya, Bommakāṇṭi, *author.*, 43.
 Āravīṭi family, 48.
 Arjunadēva of Oḍḍādi, *ch.*, 15.
 Aruvapalli, *vi.*, 20 *n.*, 50.
 Āśva Row, 52.
 Attilī, *vi.*, 25.
 Āvaṇca, *vi.*, 34.

B

- Bādāmi, *vi.*, 31, 35.
 Bāgavāḍa, *vi.*, 32.

- Bahādūr Khān, *gen.*, 12.
 Bahmani Sultans of Gōlkonḍa, *dyn.*, 2.
 Balid Khān, *ch.*, 31.
 Bāpāla, *vi.*, 32.
 Baṇḍi pass, 26, 30.
 Barni, *Mustim Historian*, 4-5, 9.
 Bellamkōṇḍa, *vi.*, 44.
 Bēṇḍapūḍi, *vi.*, 17, 20.
 Bhadrācalam, *vi.*, 29 *n.*
 Bhairava (Bahrām) Khān, *gen.*, 45.
 Bhaktirāja, *ch.*, 14, 15, 16.
 Bhānumatiparinayam, *Tel. poem*, by Reṇṭūrī Rangarāju, p. 1.
 Bhikṣāvṛtti-maṭha, at Śrīśailam, 45.
 Bhīmalinga, *ch.*, 15.
 Bhimavaram, *vi.*, 11.
 Bhuvanagiri (Bongir, Bhonagir), *fort.*, 11, 31, 38, 40.
 Bīdar, *tn.*, 38.
 Bijjāna, Telungu, *ch.*, 5.
 Bīrār, *tn.*, 39.
 Bommakāṇṭi Appalācārya, 43.
 Bōya tribes, 29, 31, 49, 50.
 Bukka I, *k.*, 12.
 Bukka II, *k.*, 21, 22.
 Bukkarāju, *ch.*, 32, 43

C

- Cāḍu Khān, *gen.*, 31.
 Cālikya, *ch.*, 19 and *n.*
 Cāmali, *vi.*, 60.
 Camatkāracandrikā, *lit. wk.*, by Viśvēśvara, 17, 21.
 Candragiri, *fort.*, 8, 47.
 Cāya, *ch.*, 46.
 Cēbrōlu, *vi.*, 46, 48.
 Cejjerla Bhūmi, *co.*, 10 and *n.*
 Celamacarla, *vi.*, 32.
 Ceñcu tribes, 31, 36, 49.
 Cenji, *fort.*, 57.
 Cenji Nāyaks, *dyn.*, 58, 59.
 Canna, *ch.*, 50 f.
 Cennama Nāyaḍu, *ch.*, 15.
 Cennapaṭṭāṇa, *vi.*, 26 *n.*
 Cemmūr, *vi.*, 52.
 Cerla Bhīmā Redḍi, *ch.*, 31, 34.
 Cevvi Redḍi, *ch.*, 2, 3.
 Cēyūr, *vi.*, 2

Cilaka lake, 33.
Cina Kommerla, vi., 23.
Cintagupta Dharma Rao, *gen.*, 49.
Citi Cennaya, 32.
Ciṭi Vallabhayya, 32.
Ciṭṭēla vi., 50.
Cival, vi., 39 n.
Cuttack, 43.

D

Dāca, *ch.*, son of Singa II, 17.
Dāma, *ch.*, 3, 4.
Dāmerla Timma, *gen.*, 42.
Dāud Khān, *gen.*, 39 and n., 44.
Dāvula Pāpa, *gen.*, 57.
Delhi, *tn.*, 9.
Dēsaṭi family, *dyn.*, 32.
Dēvarakonda, vi., 13, 16, 19, 26, 27, 30, 33, 41, 50 37 n.
Dēvarāya I, k., 23, 24, 26, 27, 28, 30, 37.
Dēvarāya II, k., 26 n., 31, 33, 34 ff., 37, 41.
Dēvulapalli, vi., 50.
Dharaṇikōṭa, vi., 12, 27.
Dharma, *ch.*, brother of Singa II, 45
Doḍḍa, *ch.*, son of Allāḍa, 15, 25 f., 31, 32.
Done, vi., 52.
Drākṣārāmam, vi., 7, 15.

E

'Eastern Throne', 20.
Ēca, *ch.*, 8, 9.
Ellore, vi., 32, 49.
Ēra Dāca, *ch.*, 5, 6, 7, 8.
Ēruvas, *dyn.*, 14.
Ēruva, co., 14, 16, 51.
Ēruva Bhīma, *ch.*, 14.
Ētgir, vi., 35.
Ētirāja, *ch.*, 58.

F

Fakhr-ud-Dīn Jūna, *gen.*, 4.
s.a., Ulūgh Khān, 8,
s.a., Muḥammad bin Tughlaq, 9.
Ferishta, *Muslim Historian*, 12, 29, 35, 39 n.
Filampattan, *tn.*, 12.
Fīrūz Shāh, k., 19, 24, 25 f., 27 f., 37.

G

Gajapati, k., 1, 14, 18, 32, 33, 34, 35, 43, 44.
Gajarao Tippa, *gen.*, 24, 42.
Gaṇapaṭi, k., 1, 3, 6.
Gaṇḍikōṭa, *fort.*, 22, 50, 52, 53, 56.

Gangavāra, vi., 34.
Gani, vi., 45.
Gani Timma, *ch.*, 45 ff.
Ganna, *gen.*, 31.
Gauravakonda, vi., 32.
Gautami, ri., s.a., Gōdāvarī, 17, 18.
Gōlkonda, *tn.*, 13, 37, 49.
Gollapalli, vi., 5.
Gōpālakṣṇa, *ch.*, 31, 36.
Gōraṇṭla, vi., 32.
Gōsaṅgi Chiefs, *dyn.*, 8.
Gulburga, *tn.*, 13, 19, 20, 24, 27, 37.
Guṇḍa, *ch.*, 32.
Guṇḍaya Daṇḍanātha, *gen.*, 20, 22.
Guṇḍukolanu, vi., 24.
Gutti, *tn.*, 56.

H

Hamvira, (s.a. Amber Ray) 41 f.
Harihara II, k., 16, 20, 21, 23, 32.
Hariharāmbā, *princess*, 32.
Hāvaḍi Aubaḷarāja, *gen.*, 48, 49.
Hayāt Khān, *gen.*, 46
Honnappa Nāyaḍu, Kandanavōlu, 46.
Hoysaḷas, *dyn.*, 7, 8.
Hmayūn Shāh *alias* Zālīm, k., 40 ff.
Husain Nizām Shāh, k., 49.

I

Ibrāhīm Quṭb Shāh, k., 49, 50, 51.
Ibrāhīm Sanjar Khān, *gen.*, 38.
Indirāla, vi., 13.
Inukurti, vi., 11.
Irugapa Daṇḍanātha, *gen.*, 21.
Īṭe Ōbūlēsa, 58.

J

Jagat Row, *gen.*, 52.
Jaggārāju, Gobbūru, *gen.*, 57 ff.
Jainas, *rel. com.*, 46.
Jalāl Khān, *gen.*, 39 n., 40.
Jallipalli, *fort.*, 10 and n., 11.
Jammalamadugu, vi., 52.
Jangli Khān or Manne Jangli, *ch.*, 13.
Jhaju of Kharra, Malik, *gen.*, 4.
Jilugupalli, v., 9.
Joodry (Jutur), vi., 52.
Jūpallikonda, *gen.*, 22.

K

Kākati-rājyasthāpanacūrya, *title*, 4.
Kākatiyas, *dyn.*, 5.
Kalagūr, vi., 52.
Kālahasti Nāyaks, *dyn.*, 59.
Kalinga, co., 15, 17, 33, 34, 35, 41.
Kallam, 39.

Kalyāṇi, *fort*, 49.
 Kamalakūru, *vi.*, 54.
 Kāmapurī, *vi.*, 14.
 Kambhammet, *vi.*, 42.
 Kamma Chiefs, *dyn.*, 10.
 Kāñci, *tn.*, 5, 6, 7, 36.
 Kandanavōlu, *vi.*, 56.
 Kañkāla, *ch.*, 19 and *n.*
 Kāṅkarapatti, *vi.*, 25, 26.
 Kannadīrāya, *ch.*, 46.
 Kannadīs, 31.
 Kannara, *ch.*, 19, 20 *n.*
 Kāpaya Nāyaka, *ch.*, 2, 9, 10, 11.
 Kapilēśvara Gajapati, *k.*, 41, 43, 45.
 Kastūri Raṅga, *ch.*, 50 *ff.*
 Kāṭa, *ch.*, son of Kāṭaya Vēma, 23.
 Kāṭaya Vēma, *ch.*, 17, 18, 19, 20, 23, 24.
 Kāṭaya-Vēmini-talagondaṅgaṇḍa,
 title of the Koppunūḷa family, 24.
 Kaulas, *co.*, 12.
 Khaljī Sultans, *dyn.*, 4.
 Khān-i-Khānān, *gen.*, 46.
 Khwāja Jahan, *gen.*, 41.
 Kimmūr, *vi.*, 17.
 Kocerlakōṭa, *fort.*, 50, 54.
 Kōḍūr, *vi.*, 51.
 Kolacalama, *vi.*, 8.
 Kōlār, *co.*, 53.
 Kōli Mallā Redḍi, *ch.*, 36.
 Kōṇa, *co.*, 15.
 Koṇḍa Mallaya, *ch.*, 32.
 Koṇḍarāju family, *dyn.*, 50.
 Koṇḍarāju Tirupati, *ch.*, 51.
 Koṇḍapalli, *fort.*, 49.
 Koṇḍaviḍu, *fort.*, 9, 19, 26, 27.
 Koppula chief, 14.
 Koppunūḷa family, *dyn.*, 24.
 Kōṭa, *fort.*, 50, 55.
 Kōṭa Tikka, *ch.*, 7.
 Kottakanama, 50, 53.
 Kottakonḍa, *vi.*, 21, 31.
 Kottalanka, *vi.*, 50, 55.
 Kṛṣṇadēvarāya, *k.*, 45 *n.*, 45, 46, 47, 48.
 Kuccelacēnu, *vi.*, 46.
 Kulāśēkhara I, Māravarman, *k.*, 6.
 Kulāśēkhara Pāṇḍya, *k.*, 6.
 Kumāragiri Redḍi, *ch.*, 14, 17, 18, 19, 20.
 Kumāragiri II, son of Kāṭaya Vēma, 33.
 Kumāra Linga, *ch.*, 43.
 Kumāra Yāca, *ch.*, 59 *ff.*
 Kuṇṭlūri Immaḍi, *ch.*, 5.
 Kuṇṭlūru, *vi.*, 32.

L

Linga, *ch.*, 29 *n.*
 Linga, son of Māda II, *ch.*, 30 *ff.*
 Linga, Kumāra, *ch.*, grandson of
 Linga, 43.
 Linga, Nāyak of Vellore, 57.

M

Māca, governor of Dharanikōṭa, 27.
 Māda I, *ch.*, 10 *ff.*
 Māda, son of Linga II, 16.
 Māda II, son of Vēdagiri II, 23, 27, 28.
 Mādā Nāyaḍu, Pina, 20.
 Madura, *tn.*, 57.
 Madura Nāyakas, *dyn.*, 58, 59.
 Magatula, *vi.*, 9.
 Mahānandi, *vi.*, 45.
 Mahmūd Khān, *gen.*, 39 and *n.*
 Māhūr, *tn.*, 39 and *n.*
 Mailāru, *ch.*, 10.
 Mākarāja, *ch.*, 58.
 Makḍēdi, *vi.*, 17.
 Malaka Pōlārjuna, *ch.*, 32, 35.
 Malik Kāfūr, *gen.*, 5, 6.
 Malik Nēmār (Malik Naib), 5, 8.
 Mallana, *poet.*, 1.
 Mallāpuram, *vi.*, 46, 48.
 Māniḍēla, *vi.*, 19 *n.*, 34.
 Mānavīra, *ch.*, 8.
 Maṇḍu Malnēḍu, *ch.*, 31.
 Mannangikōṭa, *fort.*, 31.
 Manne Chiefs, *dyn.*, 6, 7, 32, 46, 48.
 Masnadi-i-'Alī Ḥabīb Nizām-ul-Mulk,
ch., 26.
 Mastā Khān, *gen.*, 31.
 Masulipatam, *tn.*, 49.
 Maṭlāceruvu, *vi.*, 46, 48.
 Maṭli Ananta, *ch.*, 53, 54.
 Maṭli Chiefs, *dyn.*, 51.
 Maṭli Timma, *ch.*, 50 *f.*
 Matsa Chiefs, *dyn.*, 9.
 Matsa Kampa, *ch.*, 32.
 Matsa Komma, *ch.*, 9.
 Mīr Fazl-ul-la Anju, *gen.*, 29.
 Mogulūru, *vi.*, 10, 11.
 Morasu, *co.*, 53.
 Muddōgi, 29 and *n.*
 Muddu Dhakka, *ch.*, 31, 40.
 Muḥammad bin Tughlaq, *k.*, *s.a.*,
 Ulūgh Khān and Prince Fakhr-ud-
 Dīn Jūna, 8.
 Muḥammad Gawan, *gen.*, 42.
 Muḥammad Qūly Quṭb Shāh, *k.*, 52.
 Muḥammad Shāh I, *k.*, 12, 21, 37.
 Mukti Sāntaya Linga, 45.
 Mummaḍi, *ch.*, 10.
 Muppidi Nāyaka, *gen.*, 6, 7 and *n.*, 8.
 Murtazā Khān, *gen.*, 52, 53, 55.
 Musalimaḍugu, *vi.*, 52.
 Musi, *ri.*, 13, 26.
 Muṣṭafā Khān, *gen.*, 49, 50.
 Mysore Rāja, *k.*, 59, 60.

N

Naḍupura, *vi.*, 15.
 Nāga, *ch.*, 11, 12.
 Nagarikuṇṭa Sānta Narasimha, 44 *n.*

Nāgarjunakoṇḍa, vi., 36, 49.
 Nāgavamsi Kings of Rambha, *dyn.*, 33.
 Nāgula-pāḍu, vi., 31, 50.
 Nalla Dāca, *ch.*, 5.
 Nallagoṇḍa, *fort.*, 31, 50.
 Nallasiddha, *ch.*, 6.
 Nāmalīṅgānuśāsana, *Sans. wk.*, 43.
 Nandavaramkōṭa, *fort.*, 52.
 'Nandikantapōtarāju' 30, 33.
 Nandyāla, *tn.*, 52.
 Nannūr, *vi.*, 46.
 Nārāyaṇavanam, *vi.*, 7.
 Navalgund, *tn.*, 40.
 Nāyakship, 4.
 Nāyana, *ch.*, son of Gani Timma, 48 f.
 Nāyankara, 4.
 Niravadyapura, *tn.*, 15.
 Niśśanku Kommana, *Tel. poet*, 15.
 Nizām-ul-Mulk, *k.*, 41 f.

O

Oḍapalli, *vi.*, 50.
 Orissa, *co.*, 41.

P

Pālemkōṭa, *vi.*, 58.
 Palivela, *vi.*, 15, 25.
 Pānagal, *tn.*, 21.
 Pañcadhāra, *vi.*, 14.
 Pañca-Pāṇḍyas, 7 n.
 Pāṇḍūr, *vi.*, 32.
 Pāṇḍyas, *dyn.*, 5.
 Pāṇḍya-daśa-vibhāla, *title of Erra Dāca*, 6.
 Pāṇḍya-gaḷa-kēśari, *title of Erra Dāca*, 6.
 Pāṇem family, *dyn.*, 32.
 Pāṅgal, *tn.*, 37.
 Pāṅgal-Nalagoṇḍa, *tn.*, 25, 27, 28.
 Pañṭa Chiefs, *dyn.*, 10 and n.
 Parākrama-Pāṇḍya, *k.*, 6.
 Pariahs, *com.*, 3.
 Parvata, *ch.*, son of Linga, 43.
 Peda Kōmaṭi Vēma, *ch.*, 19, 27 f., 30 and n., 33.
 Pedda Rudra, *gen.*, son of Muppiḍi Nāyaka, 7, 8.
 Penugōṇḍa, *fort.*, 50, 52.
 Pernipāḍu, *vi.*, 26 n.
 Perumāḷla, *vi.*, 32.
 Pērūru, *vi.*, 50.
 Pina Singa, *ch.*, son of Singa II, 22 f., and n.
 Pina Uṇḍirāja, *ch.*, 25.
 Poḍicēḍu, *vi.*, 22, 32.
 Pōlēpalli Bukkarāju, *ch.*, 22.
 Pōtana, *Tel. poet*, 43.

Pōtugaṇṭi Maili, *ch.*, 5.
 Prasāḍitya, *ch.*, 3.
 Praudha Dēvarāya, *k.*, 31.
 Pratāpacaritra, *hist. chron.*, 4.
 Pratāparudra, *k.*, 3, 4, 5, 6.
 Pratāparudra Gajapati, *k.*, 47.
 Prōlaya Vēma, *ch.*, 11, 32.
 Pūla Ganga, *ch.*, 32.
 Puḷinda tribes, 33.
 'Pūrvasimhāsanādhiśvara', *title*, 20.
 Pūsapāṭi family, *dyn.*, 44.
 Puṭṭakoṭa, *vi.*, 48.

Q

Qūly Quṭb Shāh, *k.*, 47, 52, 56.
 Quṭb-ul-Mulk, *gen.*, 50.

R

Rācakōṇḍa, *tn.*, *s.a.*, Rājācala, 9, 13, 37 n.
 Rācavēma, *ch.*, 30, 32, 36.
 Rācūr, *vi.*, 39 n.
 Rādhāmādhava, *Tel. poet*, 47 n.
 Raghunātha Nāyaka, of Tanjore, 53, 58.
 Rājācala, *s.a.*, Rājukoṇḍa, 32, 39, 42.
 Rājamahēndrapura, *tn.*, 15.
 Rakṣasi-Tangiḍi, 51.
 Rāmācandra, *ch.*, son of Vēdagiri I, 23, 26, 28.
 Rāmādēva, *k.*, 57, 58.
 Rāmāgiri, *vi.*, 10 and n., 17, 38, 39 and n.
 Rāmarāja Aliya, *k.*, 46, 47, 49, 50.
 Ranga, Kastūri, *ch.*, 50 f., 53, 54.
 Ranganātha, *ch.*, 7.
 Rangarāju, Renṭūri, *Tel. poet*, p. 1.
 Rangarājukoṇḍa, *fort.*, 44.
 Rangaya Bhīma, *ch.*, 32.
 Rasārnavasudhākaram, *lit. wk.*, by Singa II, 22.
 Rāvela Linga, *ch.*, 60.
 Rāvela Venka, *ch.*, 58.
 Ravivarman Kulasēkhara, *k.*, 6, 7 n.
 Rāvuvamśacaritra, *hist. chron.*, 1, 17, 30 and n.
 Rāyapitāmahāṅka, *title*, of Prasāḍitya, 4.
 Rāyappa, *ch.*, son of Dharma, 44 ff.
 Rēca, *a pariah*, 2-3.
 Rēcerla, *vi.*, 1, 31.
 Rēcerla chiefs, *dyn.*, 6.
 Reddis, *dyn.*, 7.
 Reddis of Koṇḍaviḍu, *dyn.*, 11, 14, 18, 20.
 Rompicerla, *vi.*, 45.
 Rudra, *ch.*, 3, 9.
 Rudrāmbā, *vi.*, 3, 4.
 Rustum Khān, *gen.*, 55.

S

- Sabbi, *ch.*, 4.
 Sabbi-nāḍu, *co.*, 31, 40.
 Sagar, *vt.*, 19.
 Saifuddin Malik, *gen.*, 13.
 Śākuntalam, Kāṭaya Vēma's commen-
 tary on, 17 n.
 Salakarāju family, 32.
 Sāluva Rāmadēva, *ch.*, 21.
 Sāluva Teluṅgarāya, *ch.*, 34.
 Sambēṭa Pinna, *ch.*, 26 n, 31, 36.
 Sambēṭa Sōma, *ch.*, 26 and n.
 Sambuvārāyas, *dyn.*, 8.
 Sangamarāya, *ch.*, 31.
 Sanjār Khān, *gen.*, 40, 44, 52, 55.
 Śānta Bhikṣāvṛtti, *rel. teacher*, 32.
 Śānta Līnga, *rel. teacher*, 46 and n.
 Sarama Khān, *gen.*, 31.
 Sarepalli Timma, *ch.*, 26 and n.
 Sāri Ōḇuḷa Nāyaḍu, *ch.*, 51.
 Sattiga, *ch.*, 19 and n.
 Sayyid Ali, *Muslim Historian*, 25, 37 n.,
 38, 39 n.
 Seven Maḍas, *co.*, 31, 34.
 Siddhavaṭṭam, *vi.*, 51.
 Siddhirāju Timmappa, 49.
 Sikandar Khān, *ch.*, ruler of Balkoṇḍa,
 31, 40 f.
 Simhācālam, *vi.*, 15, 18.
 Simhādri, 31, 34.
 Simhaviḱramapaṭṭaṇa *tn.*, 31, 36.
 Sindhūr, *vi.*, 13.
 Singa I, *ch.*, 8.
 Singa II, *ch.*, 13 ff., 18, 21, 22.
 Singa III, Sarvajña, *ch.*, 22 and n,
 30 f., 36, 43.
 Singa, *ch.*, younger brother of Yāca,
 57.
 Singa, Velugōṭi, 59.
 Singaladēva, *ch.*, 32.
 Singama Nāyadu, Cintalapalle, *ch.*, 10.
 Singampalle, *vi.*, 31.
 Singaya Rāyapa, *ch.*, 1.
 Sirivella, *vi.*, 52.
 Sītāpati, *ch.*, 49.
 Śivalilāvilāsam, *Tel. wk.*, 15 n.
 śivappa Nāyaka of Ikkēri, *ch.*, 60.
 Śrinātha, *Tel. poet*, 22, 25, 30, 33, 34,
 43.
 Śrinātharāju, *ch.*, 36.
 Śrīraṅga I, *k.*, 51.
 Śrīraṅga II, *k.*, 57.
 Śrīraṅga III, *k.*, 59, 60.
 Śrīrangapaṭṭaṇam, *tn.*, 60.
 Śrīrangarājukōṇḍa, *vi.*, 26.
 Śrīsailam, *vi.*, 32, 46.
 Sthaladurgas, 15.
 Sundara-Pāṇḍya, *k.*, 6.
 Sūra, *ch.*, 46.
 Sūravaram, *vi.*, 14.

T

- Tambēḷa Bommajiya, 10.
 Tammappa Gauḍa, *ch.*, 50, 53, 54.
 Tammirāja, *gen.*, 44.
 Tangēḍa, *vi.*, 36.
 Tārakabrahmarājīyam, *lit. wk.*, 47 n.
 Telugu Cōḍas, *dyn.*, 6, 7, 14.
 Telingāna, *co.*, 4, 9.
 'Telungies', *com.*, 12.
 Tērāla, *vi.*, 34.
 Timma, Gani *ch.*, son of Rayappa,
 45 ff.
 Timmarāja, *ch.*, 56.
 Tippa, *ch.*, 32.
 Tippa of Nellur, *ch.*, 32.
 Tirukālārāja, *ch.*, 6, 7.
 Tiruvengalanātha Yāḍavarāya, *ch.*, 8.
 Toṇḍamārāyagulla, *vi.*, 46.
 Tōpūr, *vi.*, 58.
 Toragal, *vi.*, 31, 35.
 Tribhuvani Rāvu Singa, *ch.*, 44.
 Trichinopoly, *tn.*, 58.
 Tripurāntakam, *vi.*, 16.
 Tughlaq Sultans of Delhi, *dyn.*, 4.
 Tumurukōṭa, *fort.*, 36.

U

- Uccilla, *vi.*, 32.
 Udayagiri, *fort.*, 51, 54, 59.
 Udayana, *ch.*, 19.
 Ulūgh Khān, *gen.*, s.a., Fakhr-ud-Dīn
 Jūna and Muhammad-bin-Tughlaq,
 8.
 Undrakōṇḍa, *fort.*, 50.
 Upparapalle, *vi.*, 5.
 Uriyas, *com.*, 47.
 Uṣābhyudayam, *Tel. wk.*, 44.
 Uttaramallūr, *vi.*, 57.

V

- Vaidyarājavallabham, *lit. wk.*, 21.
 Vajrakūṭam, *vi.*, 17.
 Vasantārāya, *ch.*, son of Anapōta II,
 36.
 Vedādri, *vi.*, 26.
 Vēdagiri I, *ch.*, 13 ff., 19 and n., 20, 21,
 22.
 Vēdagiri II, *ch.*, son of Māda II, 27 f.
 Vēdagiri, *ch.*, son of Singa II, 22.
 Vēgavatīnātha, *title*, of Ravivarman
 Kulāśēkhara, 6.
 Velamas, *dyn.*, 4, 11, 13, 16, 17, 18.
 Vellore, *tn.*, 57.
 Vellutla chiefs, *dyn.*, 5.
 Velugōḍu, *vi.*, 45.
 Velugōṭi Cenna, *ch.*, 56.
 Velugōṭivārivamsa-caritra, *hist.*
chron. 1, 8-9, 10 n., 11 n., 16, 19 n.,
 22, 30 n., 45 n.

Vēma, *ch.*, 15.
 Vēma, son of Allāḍa, 32.
 Vēmāmbā, *princess*, 15, 32.
 Vēmavaram, *vi.*, 15.
 Vemgallu, *vi.*, 59.
 Vēmulaḥṇḍa, *vi.*, 19, 34.
 Venkaṭa II, *k.*, 50, 51 ff., 56 ff.
 Venkaṭādri, *gen.*, brother of Rāma-
 rāja, 49.
 Venkaṭapati, *ch.*, 56 ff.
 Venna, *ch.*, 8.
 Vennama, *ch.*, 4 ff.
 Vidiadry, *ch.*, 49.
 Vikrama-Pāṇḍya, *k.*, 6.
 Vinuḥṇḍa, *vi.*, 50.
 Vira Ballāḷa III, *k.*, 7, 8.
 Virabhadra, son of Annadēva Cōḍa,
 25.
 Virabhadra Redḍi, *ch.*, 15, 31, 32, 33,
 34.
 Viraghoṭṭam, *co.*, 17.
 Virāṇnavōta, *ch.*, son of Kumāragiri,
 19.
 Vira-Pāṇḍya, *k.*, 6.

Viṣṇubhaktisudhākaram, *lit. wk.*, 44.
 Viśvēśvara, *author*, of *Camatkāra-*
candrikā, 17, 18.
 Viṭṭhama, *ch.*, 32.
 Vōḍapalli Vazīrābād, *vi.*, 26.

W

Warangal, *tn.*, 3, 5, 8, 9, 11, 21, 37.
 Woorias Ray, *ch.*, 54.

Y

Yācama, *elder, ch.*, 56 ff.
 Yācama, Kumara, *ch.*, son of elder
 Yācama, 59 f.
 Yādavaḥṇḍa, *vi.*, 32.
 Yākūb Khān, *gen.*, 49.
 Yara Timma, *ch.*, son of Gani Timma,
 46, 48 f., 49 f.
 Yara Timmarāja, *gen.*, brother of
 Rāmarāja, 49.

